ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 8/1/2020
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ
2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ އަށްވަނަ ޖަލްސާ
1441 F 24
18 ފެބުރުވަރީ 2020
(އަންގާރަ ދުވަސް)
ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 9:03
ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 14:29

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު)
2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ އަށް ވަނަ ޖަލްސާ
18 ފެބުރުވަރީ 2020 (އަންގާރަ ދުވަސް)
1. ޙަމ ދ ޞަ ލަވާތ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
بسم هلا ال ر حمن ال ر حيم، الحمد هل وال ص الة وال س الم على رسول هلا وعلى آله وصحبه ومن وااله. މަޖިލިސް
ފެށުނީ.
2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ އިއް ވުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ، 18 ފެބުރުވަރީ ވީ އަންގާރަ ދުވަސް. ހިޔަވިހާ ނަކަތުން 5 ވަނަ ދުވަސް. 1441 ވަނަ އަހަރުގެ ޖުމާދަލްއާޚިރު
މަހުން 24 ވަނަ ދުވަސް. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ؛ 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ
އަށްވަނަ ޖަލްސާ. މި ވަގުތު ޖަލްސާއަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 40 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ސަލާމުގައި 5
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެބަ ތިއްބެވި. އަދި ރަސްމީ ދަތުރުފުޅެއްގައި އެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އެބަވޭ. އެއީ ގދ.
ތިނަދޫގައި ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކުގެ މާލީ ބަޔާން ތައްޔާރުކުރުމާ ބެހޭ ގޮތުން ހުވަދޫ އަތޮޅު ކައުންސިލުގެ
މުވައްޒަފުންނަށް ބޭއްވޭ ތަމްރީން ޕްރޮގުރާމެއް ހުޅުވައިދެއްވުމަށް. ވަރަށް އަޅުގަނޑަށް ޓެކްނިކަލް މައްސަލައެއް މި
ދިމާވީ. އެ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ އިންނެވީ އަޅުގަނޑު ކުރިމަތީގައި. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަދި
ފުރާވަޑައިގަންނަވަނީ ފަހުން. އެއީ ، ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޣުނީ ފުރާވަޑައިގަންނަވަނީ
މެންދުރުފަހުން. އެހެންވީމާ، ރަސްމީ ދަތުރުފުޅެއްގައެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިންނެވީ. މިތާ ހެޔޮ ހާލުކޮޅުގައި
އެބަ އިންނެވި. އެހެންނަމަވެސް، ފަހުން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފުރާވަޑައިގަންނަވާނީ ތިނަދޫއަށް. އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން؛ ވަރަށް ބޮޑަށް މާ ފުކުރެއްވުން އެދެން. އަޅުގަނޑު އިތުރު ތަފްސީލު ދޭންވެގެން ރަސްމީ ދަތުރުފުޅެއްގައި
އުޅުއްވާ ބޭފުޅެއް ވެއްޖެއްޔާ. އެ ދަތުރުފުޅާ ގުޅޭ ގޮތުން ތަފްސީލެއް ދޭން އަޅުގަނޑު ވިސްނައިގެން ވީ ގޮތެއް މިއަދު
މިއީ.
1

3. ދުވަ ހު ގެ އެ ޖެންޑާ އި ޢުލާންކުރު ން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދުގެ އެޖެންޑާ އަކީ ، އޖ.8/1/2020/
5. ރިޔާސަތު ން އަންގާ އެން ގުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނާ އެކުގައި އޮނަރަބަލް މިނިސްޓަރ އޮފް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ވަޑައިގެން އެބަ
އިންނެވި. މިނިސްޓަރު ވަޑައިގެން އެ އިންނެވީ، މިނިސްޓަރާ ކުރެވޭ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދިނުމަށް ޓަކައި. ދެ
ސުވާލުބަރިއެއް އެބަވޭ. އެހެންވީމާ، ވަރަށް ބޮޑަށް މާފުކުރައްވާތި މިނިސްޓަރު. ކޮންމެ ސުވާލު ބަރިއެއް އެއީ ޖުމުލަ
ގޮތެއްގައި 20 މިނެޓުގެ ޖަވާބުދިނުމާއި ސުވާލުކުރުން. އެޖެންޑާ އައިޓަމް 4 އަށް ދިޔުމުގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑު
ދަންނަވާލަން އެބައޮތް. މިނިސްޓަރ އޮފް އިކޮނޮމިކް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ފައްޔާޟް އިސްމާޢީލް ފޮނުއްވާފައި އެބަވޭ،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ މިނިމަމް ވޭޖު ކަނޑައެޅުމަށް ޓަކައި ސެލެރީޒް އެންޑް ވޭޖު އެޑްވައިޒަރީ ބޯޑުން ހުށަހަޅާފައިވާ ރިޕޯޓާއި ،
އިންޓަރނޭޝަނަލް ލޭބަރ އޯގަނައިޒޭޝަން (އައި.އެލް.އޯ) އިން އެ މިނިސްޓްރީއަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ރިޕޯޓު. އަދި
ސްޓޭކްހޯލްޑަރުންނާއެކު އެ މިނިސްޓްރީން ބޭއްވުނު ބައްދަލުވުންތަކުގެ ރިޕޯޓެއްގެ މައްޗަށް ބެލުމަށްފަހު، މިނިމަމް ވޭޖު،
އެންމެ ކުޑަ އުޖޫރަ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކަނޑައެޅުމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ މިނިސްޓްރީއަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް ހިމެނޭ
ކަރުދާހެއް މި ސިޓީއާ އެކުގައި ވާ ކަމަށް މި ވަނީ. އެ ކަރުދާސް ވެސް އެބައޮތް. އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ އެބަ. މިނިމަމް
ވޭޖު ކަނޑައެޅުމުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން؛ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ވިދާޅުވާ ވާހަކައަކީ، ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތް
އެނގެން ބޭނުންވާތީވެ، މި ކަރުދާސްތައް ފޮނުއްވާފައި މި ވަނީ. އަޅުގަނޑު ހިތުން މިއީ މިނިމަމް ވޭޖުގެ މަސައްކަތް
ހިނގަމުންދާ ކޮމިޓީން މި ކަރުދާސްތައް ބައްލަވައި، އެ ބޭފުޅުން މިކަމުގައި ވިސްނަވާވިސްނުމެއް އެ ކޮމިޓީގެ
ނިންމުންތަކާ އެކީގައި ގެނަ އުން އެއީ ބުއްދިވެރިކަމެއް ކަމަކަށް ވެދާނެ. އެންމެ ކުޑަ އުޖޫރަ އިގެ ބިލުގެ ފުރަތަމަ ކިޔުން
އަދި ކީފައި އޮތީ. ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
2

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަމައެކަނި ދަންނަވާލަންއުޅުނީ، އުޖޫރަ ކަނޑައަޅަން ވަކި ޚާއްޞަ
ކޮމިޓީއެއް މަޖިލީހުގައި އެކުލަވަ އިލެވިފައެއް ނެތޭ. ބިލެއް ޑްރާފްޓުކުރުމަށް ޓަކައި ސަބް ކޮމިޓީން ނިމުނީ. އެކުލަވައިލެވި
އެ މަސައްކަތް ނިމިއްޖެ. އެހެންވީމާ، ތި ރިޕޯޓު ފޮނުވާ ކޮމިޓީއެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ފާހަގަކޮށްލުން އަޅުގަނޑަށް
ފެންނަނީ އެއީ ބުއްދިވެރި ކަމެއްގެ ގޮތުގައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިންނަވާ ކޮމިޓީއަކަށް އަޅުގަނޑު މި ރިޕޯޓު ފޮނުވާނީ. އަޅުގަނޑު މި ރިޕޯޓު ފޮނުވަނީ
އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީއަށް.
4. ޔައުމިއްޔާ ފާ ސްކުރުން
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޔައުމިއްޔާ ފާސްކުރުން. ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު 89/2019 އިން ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު 91/2019 އަށް. އެއީ ތިން
ޖަލްސާގެ ޔައުމިއްޔާ. އެއީ އަޅުގަނޑު މި ވާހަކަ ކިޔައިދޭންޖެހޭ. 19 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 69 ވަނަ
ޖަލްސާއިން 71 ވަނަ ޖަލްސާގެ ނިޔަލަށް ހުރި ޔައުމިއްޔާތައް. މި ޔައުމިއްޔާތައް މަޖިލީހުގެ ވެބްސައިޓުގައި
ޝާއިޢުކުރުމަށްފަހު އެއްވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އިޞްލާޙެއް ހުށަހަޅުއްވާފައިނުވާތީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ގަވާއިދުގެ 218 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން، މި ޔައުމިއްޔާތަކަކީ ރިޔާސަތުން ގަބޫލުކުރާ ޔައުމިއްޔާތަކެއް
ކަމުގައި އަޅުގަނޑު އިޢުލާނުކުރަން.
6. ސުވާލު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް. މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް
އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު އަސްލަމާ ކުރައްވާ ސުވާލު. ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރު.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
3

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު، މިއަދު އެޖެންޑާގައި އެބައޮތް ދެ ސުވާލެއް. އެހެންވީމާ، ކޮން
ސުވާލެއްތޯ ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑު ކުރަންވީ؟ އަޅުގަނޑު އިޒުނަ ޔާއެކު ދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާއްމު ގޮތެއްގައި އެޖެންޑާ ތަރުތީބުން ވަޑައިގެންނެވުން މީގައި އޮންނަ ގޮތަކީ.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ 17 ނޮވެންބަރު 2019 ވަނަ ދުވަހު އަޅުގަނޑު ފޮނުވާފައި
އޮތް ސުވާލެއް. އެ ސުވާލަކީ، ތިމަރަފުށީގެ މަގު ހެދުމަށް 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުކުރެވިފައި ވީ ނަމަވެސް، މިއަދާ
ހަމައަށް ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށިފައިނުވާތީ، ތިމަރަފުށީގެ މަގުހެދުމުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށޭނެ ތާރީޚެއް އިއްޒަތްތެރި
މިނިސްޓަރަށް ދެއްވިދާނެތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު މިސުވާލުގެ ޖަވާބު ދެއްވާނެކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި ޝައްކެ އް ނޫފެދޭ.
އެހެންނަމަވެސް، މި ސުވާލުތަކާ ގުޅޭ ގޮތުންނާއި މިއީ ޢުމްރާނީ ތަރައްޤީ ކަމަށް ދެކި، ރަށްރަށުގައި އަޅު ގަނޑުމެން
ކުރަން މި އުޅޭ ކަންތައްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން އެއްޗެއް ބައެއް ފަހަރަށް އަޅުގަނޑަށް ބުނެވިއްޖެއްޔާ އެކަމަށް ވެސް
މާފުކުރައްވާނެ ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑު އެދެން. ޕްލޭނިންގ މިނިސްޓަރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިރާޟް ކުރެއްވި ސުވާލުގެ
ޖަވާބުގައި ދަންނަވަން އޮތީ، ތިމަރަފުށީ މަގުހެދުމުގެ މަސައްކަތް 31 ޑިސެންބަރު 2019 ގައި ރޯޑް ޑިވެލޮޕްމަންޓް
ކޯޕަރޭޝަނާ ވަނީ ހަވާލުކުރެވިފަ. މަސައްކަތް ހަވާލުކުރެވިފައިވަނީ ، ޑިޒައިން އެންޑް ބިލްޑް އުސޫލުން އެ މަސައްކަތް
ކުރުމަށް. ޕްރޮޖެކްޓުގައި 2019 އާއި 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ޖުމުލަކޮށް އޮތީ 75.7 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނިފަ.
މި ޕްރޮޖެކްޓަށް އެ ބޭފުޅުން މިހާރު މަސައްކަތް؛ ޝެޑިއުލްގައި އޮތް ގޮތުން މަސައްކަތްކުރައްވަމުން އެ ގެންދަވަނީ، މި
މަސް ނިމެންވާއިރަށް ރަށުގައި އެ ބޭފުޅުން ޑިޒައިންކުރުމަށް ބޭނުންވާ ސާރވޭތައް ކޮށް، އީ.އައި.އޭގެ މަސައްކަތް
ފެށުމަށް. އެހެންވީމާ، ޢަމަލީ ގޮތުން މަސައްކަތް ފެށިއްޖެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މިހާރު. ދެން ގޮއްސަ
ތާރުއެޅުމުގެ މަސައްކަތް ދާނީ އަދި ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްކުރެވިފައި، ބޭސް ލޭޔަރއެއް ހަދައި، އަދި ބައިވަރު
4

ކަންތައްތައް ކުރެވިފަ. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން އޮތް އެ އް ވާހަކައަކީ،
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަގު ހެދުމުގައި އެކި ތަންތަނުގައި އެކި ފެންވަރަށް މަގުތައް އެބަ ހެދެމުންދެއޭ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ގިނަ ފަހަރަށް އެބަހުރި މީގެކުރިން މަސައްކަތްކުރެވިފައި ، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ
މިންވަރަށްވުރެ ބޮޑަށް ޑިޒައި ންކުރެވިފައި ކަންކަން، ބައެއް ރަށްރަށުގެ މަގުތައް ހެދިފަ. އެއީ ދައުލަތަށް އެންމެ
ފައިދާހުރި ގޮތްކަމުގައި އަޅުގަނޑަކަށެއް ނުއެއް ފެނޭ. އެހެންވީމާ، މަގު ގެ ޑިޒައިން ހެދިގެންދާއިރު، އެއީ އެ ތަނަށް
ބޭނުންވާ މިންވަރަށް ހެދިފައި އޮތް ޑިޒައިނެއްތޯ ، އަދި އެއީ ދައުލަތަށާއި ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފައިދާހުރި ގޮތްކަން
ޔަޤީންކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަޝްވަރާކުރަމުން ގެންދާނަމޭ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރާ ވެސް އަދި ރަށުގެ ކައުންސިލާ
ވެސް. ޝުކުރިއްޔާ އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު އިތުރު ސުވާލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު މި ހުޅުވައިލަނީ. ފުރަތަމަ މި
އަރުވަނީ، ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އަޅުގަނޑު ހަމަ އެޑިޝަނަލް ސުވާލެއްގެ ގޮތުގައި އަހާލަން،
ދަންނަވައިލަން ބޭނުން. މިހާރު ހަމަ މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ސްޓޯމް ޑްރެއިނޭޖް ސިސްޓަމު ވެސް
ތިމަރަފުށީގައި ގާއިމުކުރާ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، މަގު ހެދޭއިރުގައި ސްޓޯމް ޑްރެއިނޭޖް ސިސްޓަމާ އެކުގައިތޯ ރޯޑް
ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަނާ އެކަން ހަވާލުކުރެއްވީ؟ އަދި ރޯޑް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަންގައި އެ ކެޕޭސިޓީ އެބަހުރިތޯ
އެފަދަ މަސައްކަތެއް ކުރެވޭވަރަށް؟ އައު ކުންފުންޏެއް ވީމަ އަޅުގަނޑު މި ސުވާލު މި އުފައްދާލީ. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތެދެއް، ކުންފުންޏަކީ އައު ކުންފުންޏެއް. އެހެންނަމަވެސް، ސަރުކާރުން މި ޒާތުގެ
މަސައްކަތްކުރުމަށް، ޚާއްޞަކޮށް މަގު ހެދުމުގެ މަސައްކަތް . އަސްވަރޓް މަސައްކަތްކުރަން ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތީ،
5

ދިވެހި އެންމެ ކުންފުންޏެއް މިހާތަނަށް. އެއީ އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ. ދެން މުޅިން ވެސް މި ތަނުގައި ތިބީ ބޭރުގެ
ކުންފުނިތައް. ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ޗައިނާ ގެ ކުންފުނިތައް. ރާއްޖޭގައި ވަރަށް ގިނަ ރަށްރަށުގައި މަގު ހެދުމުގެ
މަސައްކަތް، މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް 16 ރަށެއްގެ މަގު ހެދުމުގެ މަސައްކަތް ހިމަނާފަ. މި މަސައްކަތް ކުރުމުގެ
ޤާބިލުކަން ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެ ބަ ބިނާކުރަންޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެން. އެކަން ކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ، ދި ވެހި
ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުންޏެއް މިކަމުގައި އުފެއްދުމުގައި ، އެ މަޤްޞަދުގައި އާރު.ޑީ.ސީ އުފައްދާފައި އޮތީ. ދެން މި
މަސައްކަތް ކުރުމުގައި އެ ބޭފުޅުން ބައިވެރިވަޑައިގަންނަވާ އެބަ، އެހެން މީސްމީހުންނާ އެކީގައި މި މަސައްކަތް
ކުރުމުގައި. އެހެންނަމަވެސް، ސަބް ކޮންޓްރެކްޓްކުރާ އުސޫލަކުންނެއް ނޫން. އެކީގައި ޖޮއިންޓް ވެންޗަރކޮށް
މަސައްކަތްކުރާ އުސޫލުން ކަންކަން ކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޭފުޅުންނާ އެކީގައި މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ.
އަޅުގަނޑުގެ ޔަޤީންކަން އެބައޮތް އެ ބޭފުޅުންނަށް އެ މަސައްކަތް ކުރެވިދާނެކަމުގެ. ދެން އެއްސެވި ސުވާލަކީ، ސްޓޯމް
ވޯޓަރގެ މައްސަލައަށް އެޑްރެސްކުރެވޭނެތޯ މަގު ހެދެމުންދާއިރު. އާދެ! އެއީ ސުވާލުގެ ޖަވާބަކީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތް ތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ރާޢީ.
މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރާއީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ ދެ ސުވާލެއް އެބައޮތް މިނިސްޓަރަށް. ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ،
ދާދި ފަހުން އަޅުގަނޑާއެކު މަޖިލީހުގެ އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް ކުމުންދޫއަށް ދަތުރެއް ކުރެއްވި. ދެން އެ ދަތުރުގައި އެ
ރަށުގެ ރައްޔިތުން ބޭނުންވީ، 2017 އިން ފެށިގެން މިއަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ލާފައި އޮންނާނެ އެ ރަށުގެ
ނަރުދަމާ. އަޅުގަނޑަށް އެނގި ފައި އޮތް ގޮތުން މިހާރު ސަރވޭ ވެސް ކޮށް ނިންމާފައި، ހުރިހާ ކަމެއް ކޮށް ނިންމާފައި
އޮތީ. ދެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވެސް އެ ރަށުގެ ރައްޔިތުންނާ ވެސް މުޚާތަބުކޮށް ވިދާޅުވި، މި އަހަރު ނަރުދަމާ
ފެށިގެން އެ ރަށުގައި ނިމޭނެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ އެގޮތަށް ދަންނަވާފައިވާނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ
ސުވާލަކީ، އެ ނަރުދަމާ ފެށޭނީ ކޮންއިރަކުންތޯ؟ ދެ ވަނަ ސު ވާލަކީ، އެ ރަށުގައި އެބައޮތް ބަނދަރެއް ހަދާފަ. އެކަމަކު،
އެ ބަނދަރު ބޭނުންކުރެވެމުންދަނީ އަހަރަކު 3 މަސްދުވަސް . މިހާރު ދެން ބަނދަރު ބަންދުވަނީ. ބަލިވިޔަސް ، މީހަކު
މަރުވިޔަސް އެ ބަނދަރެއް ބޭނުމެއް ނުކުރެވޭ. ދެން އަބަދު ވެސް ނެރު ހަދަމުންދިޔައީ. ފައިކަށި ރަނގަޅުކުރަންވެގެން
އެތައް މިލިއަން ރުފިޔާއެއް ޔާމީން ސަރުކާރުގައި ވެސް ހަމަ 5 އަހަރު ތެރޭގައި ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ބަޖެޓުގައި
ޖެހި. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން އޮ ންނާނީ ނެރަކަށް އެދިފަ. އެ ނެރުގެ މަސައްކަތް ފެށިގެން...
6

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ރަނގަޅަށް އަޅުގަނޑު އެންމެ ފަހުގެ ކުމުންދޫ ދަތުރުގެ ހަނދާން
އެބަހުރި. އާދެ! ކުމުންދޫ ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑަށް ތި ވިދާ ޅުވިހެން ނަރުދަމާގެ ވާހަކަ ވެސް ދެއްކެވި. އަޅުގަނޑަށް
ޔަޤީން، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ ވެސް ހަނދާނުގައި ވަރަށް ރަނގަޅަށް ކުމުންދޫ ގެ ކަންކަން ބިންވަޅުނެގިފައި ވާނެ.
އަޅުގަނޑު ހަނދާންވާ ގޮތުގައި ކުމުންދޫއަށް ކާރެއް ގެންދިއުމަށް، ބެންޒް ކާރެއް؛ ކުރީގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ކުމުންދޫއަށް ވަޑައިގަތުމަށް، އަދި ކުރެއްވި ދަތުރުފުޅެއްގައި ކުމުންދޫއަށް ބެންޒް ކާރެއް ގެންދިއުމަށް ބަނދަރެއް
ބޭނުންވި ކަމަށް އޭރުގައި ފާހަގަވީ. ދެން ކޮންމެއަކަސް ބައެއް މަސައްކަތްތަކުންނާ އެކުގައި އެ ކާރު އަޅުގަނޑު ހިތުން
ކުމުންދޫއަށް ބޭލި. ބައިލާފައި އެފަހަރު އެ ދަތުރުފުޅުގައި އޭ ރުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކާރުގައި ވަޑައިގެންނެވީ . އެއީ
ބިމުގައި ލޫދިފައި ދާ އެއްޗެހި ، އެފަދަ ބޮޑު އެއްޗެއް ކުމުންދޫ ރައްޔިތުން ދްުށ ފުރަތަމަ ފަހަރު. އަޅުގަނޑު އެންމެ
ފަހުން ކުމުންދޫއަށް ކުރި ދަތުރުގައި ތި ވިދާޅުވި ، ފެނާއި ނަރުދަމާގެ މައްސަލަތައް އެ ރަށު ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑަށް
ފާހަގަކުރެއްވި. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގައި ނަރުދަމާއާ ބެހޭ ގޮތުން، ނަރުދަމާގެ
ޑިޒައިން މިހާރު ކުރިއަށް އެބަދޭ، ބަޔަކާ ހަވާލުކުރެވި ގެން. މާރިޗް މަހުގެ ނިޔަލާ ހަމަޔަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޑިޒައިން
މަސައްކަތް ނިމި، އެޕްރީލު މަހުގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތުގެ ކޮންޓްރެކްޓަށް ޓެންޑަރއައުޓް ކުރެވޭނެ. އެ މަސައްކަތް
އެހެންވީމަ ކުރިއަށް އެބަދޭ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަހަރުގެ ތެރޭގައި ސެކަންޑް ކުއާޓަރ
ނިމެންވާއިރަށް އަޅުގަނޑުމެން ނަށް މަސައްކަތުގެ ކޮންޓްރެކްޓް ބަޔަކާ ހަވާލުކުރެވޭނެ ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި
އުއްމީދުކުރަނީ. ދެން ބަނދަރާ ބެހޭ ގޮތުން ކުރެއްވި ސުވާލުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަރަށް ގިނަ ބަނދަރުތަކުގައި
ދިމާވެގެން އުޅޭ މައްސަލައެއްގެ ވާހަކަ ތި ވިދާޅުވަނީ. ޚާއްޞަކޮށް އުތުރުގެ ރަށްރަށުގަ އި. ބަނދަރު ޑިޒައިންކުރުމުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން ކުރެވިފައި ހުރީކީ މާ މޮޅަކަށެއް ނޫން މިހާތާކަށް. މިކަން ކުރުމުގައި ދިމާވާ ދެތިން
މައްސަލައެއް އުޅޭ. އެއް މައްސަލައަކީ، ބަނދަރެއް ޑިޒައިންކުރުމަކީ، ހެޔޮ ވަރުވަރުގެ ކޯސްޓަލް އިންޖިނިއަރިންގ
މަސައްކަތެއް. ނެރު އޮންނަންވާ ތަން، ތޮށިގަނޑު އިންނަންވާ އުސްމިން، ތޮށީގައި ޖަހާ ގަލުގެ ބޮޑުމިން، މި ޒާތުގެ
ކަންކަން ޓެކްނިކަލް ނޫން މީސްމީހުން އެބަ ނިންމާ. ބަނދަރު އޮންނަންވާ ގޮތް ވެސް، ބަނދަރުގެ ޝޭޕް ވެސް އެބަ
ނިންމާ. ދެން މީގެކުރިން އެކަން ކުރެވިފައި ހުރީ، ބޮޑެތި ޑިމާންޑުތައް އައިމާ އެކަން އޮތީ އެގޮތަށް ދޫކޮށްލެވިފަ.
އެހެންވީމާ، ބަނދަރެއް ހަދައި ނިމުނީމަ ދެން މި އެނގެނީ ދިމާވާ މައްސަލަ. ދެން އަނެއްކާ އެ މައްސަލަ ޙައްލުކުރަން
އުޅެގަންނަނީ އަޅުގަނޑުމެން. އުޅެގަތީމަ ، އެ މައްސަލަ ވެސް ޙައްލެއް ނުވޭ. އުތުރުގަ އި، ހަމައެކަނި ތި ކުމުންދޫގައި
7

އެކަންޏެއް ނޫން ތި މައްސަލަ ދިމާވެގެން އުޅެނީ. ވަރަށް ގި ނަ ރަށްރަށުގައި ތި މައްސަލަ އެބައޮތް ދިމާވެފަ. ބަނދަރު
ހަދަމުންދާއިރު އެއްވެސް މީހެއްގެ ހިތަކަށް ނާރާ އެ މައްސަލަ އެގޮތަށް ދިމާވެދާނެ ކަމަކަށް. ދެން އަޅުގަނޑު ވެސް
ގަބޫލުކުރަން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ރަށެއްގައި އޮންނަންޖެހޭކަން، ލަފާފުރުމަށް ގާތްކުރެވޭނެ ތަނެއް އޮންނަންޖެހޭނެ
ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް ހިތާމައަކީ، މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރިހާ ރަށެއްގައިހެން މިހާރު މިހިރީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ބަނދަރުތައް ހަދައި ނިމިފައޭ. އޭގެތެރެއިން ބައެއް ބަނދަރުތައް އެބަ ހުއްޓޭ އޮންނަން ވާ ގޮތަށް ނޫން ގޮތަށް ހުރި
ބަދަރުތައް. އެހެންވީމާ ، އެކަމަށް ޙައްލެއް ހޯދަން އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ މަސައްކަތެއް ކުރަން، އެ އޮތް
އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ހަލާކުކ ށްނުލައި ދެން އެ ތަނަށް ގެނެވޭނެ ބަދަލެއް ގެންނަށް. މިހެންނޭ އެ ތަނަށް ހެދޭނީ،
އެހެން ޓަސްލާފައި ބުނުމުގެ ޤާބިލުކަމެއް އިންޖިނިއަރެއްގައި ވެސް ނުހުންނާނެ ހަމަ ރަނގަޅަށް ބަލާފައި ނޫނީ.
އަޅުގަނޑު އެދެން ރައްޔިތުން ވެސް އަޅުގަނޑު ކައިރީގައި ނުބުނާން، މިހެން ހެދީމަ ރަނ ގަޅު ވާނޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް
ނުކުރަން އެގ ތަށް އެނގޭނެ ކަމަކަށެއް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ވަޒީރު ވިދާޅުވެއްޖެ، ޚާއްޞަކޮށް އުތުރުގެ ރަށްތަކަށް މި ދަތިކަން ދިމާވެފައިވާ
ކަމަށް. އެއީ ވަޒީރު އަޅުގަނޑު ހިތުން ތި ވިދާޅުވާ ވާހަކައަކީ، ގުދުރަތީ ގޮތުން އުތުރުގެ ރަށްތައް އުފެދުމުގައި ހުރި
ސިފައެއްގެ ސަބަބުން އެ ރަށްތަކުގައި މި ބާވަތުގެ އިންޖިނިއަރިންއަށް ދަތިތަކެއް ދިމާވަނީތޯ؟ އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން
ދެން އަންނަ ސުވާލުގެ ޖަވާބާ އެކީގައި މީގެ ސައިންސް އަދި ކުޑަކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު
އޮޅުންފިލުވައިދެއްވާނެ ކަމަށް. ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ސިރާޖް.
ފޮނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ސިރާޖު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2019 ވަނަ އަހަރުގައި ފޮނަދޫގެ މަގުތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައިވޭ. އަދި
22 މެއި 2019 ވަނަ ދުވަހު މަގުތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއާ ހަވާލުކުރެވިފައިވޭ، 240 ދުވަސް ތެރޭގައި
ނިންމުމަށް. މުއްދަތު ހަމަވެގެންގޮއްސި. އަދިވެސް މަގުތަކުގައި ތާރައެޅުމުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށިގެންނުދޭ. އެ
މަސައްކަތް ފެށޭނީ ކޮންދުވަހަކުތޯ އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ. ފޮނަދޫއަކީ އެހެން ރަށްރަށާ ޚިލާފަށް ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުގައި
މަގުތަކުގެ ތާރައެޅުމުގެ ނަމުގައި މުޅި ރަށުގައި ސިމެންތި އަޅާފައިވާ ރަށެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް ރައްޔިތުންނަށް އެކަމުގެ
ދަތިތައް އެބަ ކުރިމަތިވޭ. އަޅުގަނޑުގެ ދެވަނަ ސުވާލަކީ، 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް، މަގުތަކުގެ ދެވަނަ
ފޭސް ހެދުމަށް ތަރައްޤީކުރުމަށް ހިމެނިފައިވޭ. އެ މަސައްކަތް ކިހާހިސާބަކަށްތޯ ގޮއްސަވަނީ؟ ޖަނަވަރީ 20 ވަނަ ދުވަހު
8

ކައުންސިލުން އިތުރަށް ތާރު އަޅަން ބޭނުންވާ މަގުތަކުގެ ލި ސްޓު މިހާރު ވަނީ ޕްލޭނިންއަށް ފޮނުވާފަ. އެ މަސައްކަތް
ގޮއްސަ އޮތް ހިސާބަކީ ކޮބައިތޯ ؟ މި ދެ ސުވާލު އަޅުގަނޑު ކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ވިދާޅުވެއްޖެ ، ބޭނުންވާ މިންވަރަށް ވުރެ ބޮޑަށް ހަދާފައިވާ ބައެއް
ޑިޒައިންތަކުގެ ވާހަކަ އިނގޭތޯ. މި ރާއްޖޭގެ ބައެއް ރަށްރަށުގައި މިހާރު މި ދަނީ ތާރުއެޅެމުން. އެއް ބަޔަކު ދެކޭގޮތުގައި
އެއީ ބޭނުންވާ މިންވަރަށްވުރެ ބޮޑު މިންވަރެއްގެ ޑިޒައިނެއްކަން، މަގު ހެދުނީމާ، މިގޮތަށް ތާރައެޅެމުން މި ދަނީ. އަދި
ތާރައެޅުމުން ރަށުގެ ހޫނުމިނާއި މި ބާވަތުގެ އެތައް ކަމަކަށް ބަދަލުވެގެން އާދޭ. އާދެ، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އ ފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓް ރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގައި ، ތެދެއް؛ ހިނގަމުންދާ މަސައްކަތް
ދާ ސްޕީޑާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ވެސް ކަންބ ޑުވުން އެބައ ތް. އެހެންނަމަވެސް، މަސައްކަތް ހިންގަމުން އެބަދޭ. ދެން
ދެވަނަ ފޭސްއަކަށް ހިމަނާފައި ހުރި މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތި ވިދާޅުވި ގ ތަށް ކައުންސިލުން އެބައ ތް އެ
މަގުތައް ފާހަގަކ ށް ލިބިފަ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން ބަލައި، އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ މި
އަހަރުގެ މާރިޗް މަހުގެ ނިޔަލަށް، މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހުރި ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ޓެންޑަރކުރުމަށް. ދެން އެހެންވީމަ،
އުއްމީދުކުރަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެހާތަނަށް ދެވަނަ ފޭސްގެ މަސައްކަތް ވެސް ޓެންޑަރކުރެވޭނެ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް ކުރެއްވި ؛ ދެ ވާހަކައެއް އެއްސެވި. އެއް ކަމަކަށް ބަނދަރުގެ ހާލަތާ ގުޅިގެން އުތުރުގެ ރަށްރަށް އުފެދިފައި
ހުރި ގ ތާ ބެހޭ ގ ތުން. އަދި މަގުތަކުގެ ޑިޒައިން. މަގުތަކުގެ ޑިޒައިން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ވަކި ރަށެއްގެ
ނަން ކިޔާކަށް ނެތިން. އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ރަށްރަށުގައި މަގުތައް ހެދިފައި އެބަހުރި މަތިންދާބޯޓު ޖެއްސޭ
މިންވަރަށް. އެ ވަރަށް ޑިޒައިންކުރެވިފައި އެބަހުރި ހެދިފަ. އެއީ ހަމަ ވަރަށް ބ ޑަށް އޯ ވަރ ޑިޒައިންނިން. އެހެން ވެސް
މަގު ހެދިދާނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން ގިނަ؛ އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ ގިނަ މެންބަރުންނަކީ ވެސް އަދި
އިއްޒަތްތެރި ރައީސަ ކީ ވެސް ދުނިޔޭގެ އެހެން ތަންތަނުގައި ވެސް ލޯ ޓްރެފިކް ، ލޯ ޕ ޕިއުލޭޝަން ޑެންސިޓީ އ ންނަ
ތަންތަނުގައި މަގުތައް ހަދާފައި ހުރި ގ ތް ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ފެނިވަޑައިގެންފައި އ ންނާނީ. އެޔާ ވަރަށް ތަފާތު
އަނެންހެން އަޅުގަނޑުމެން ހައި ޓްރެފިކްގައި، ބ ޑެތި ޓްރަކްސް ދުއްވާ ތަންތަނުގައި މަގު ހަދާފައި ހުންނަ ގ ތާ. މަގުގެ
ސަރފަސް އަދި އެއްގ ތަކަށް އ ތް ކަމަށް ވިޔަސް، ސަރފަސްގެ ތިރީގައި ވާ ތަންތަން ހެދުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ޑިޒައިންނަށް ގެންނަ ބަދަލަކާ ގުޅިގެން ހަމަ ވަރަށް ބ ޑު ކ ސްޓެއް އެބަ އާދޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން
މަގު ހެދުމުގައި، ވަރަށް ގިނަ ފަހަރަށް ރައްޔިތުންގެ ޝަކުވާއަކަށް ވަނީ ، މި ރަށުގެ މަގު ތި ހަދަނީ ވަރަށް ދަށް
9

ފެންވަރުގައޭ. އެހެންނަމަވެސް، އާއްމު ގ ތެއްގައި އެތަނުގެ ޓެރެފިކް ނޯންނަ، އާއްމު ގ ތެއްގައި އެއް ހާސް މީހުންގެ
އާބާދީ އުޅޭ ރަށެއްގައި އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ ހަމަ އެއްގ ތަކަށް ވެސް 25 ޓަނުގެ ކްރޭނެއް އެ ތަނަށް ދުވަހަކު ވެސް
އަރާނެ ތަނެއް ނުފެނޭ. އެހެންވީމާ، އެ މަގު 25 ޓަނުގެ ކްރޭނެއް އަރާނެ ކަމަށް ޑިޒައިންކުރުމަކީ އެއީ ހަމަ
ޔަޤީނުންވެސް އޯވަރ ޑިޒައިނިންގ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ. އެހެންވީމާ،
ޑިޒައިން ކަންތަކުގައި އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނާ ވެސް އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ކަންކަމުގައި މަޝްވަރާކުރާނަމޭ.
އަދި ދަންނަވާނަމޭ، ދެން ރައްޔިތުންނަށް އެކަން ވިސްނައިދިނުމަށް ވެސް. އަޅުގަނޑުމެން ސިޔާސީ ގ ތުން ކަންކަމުގައި
ލީޑަރޝިޕްގައި ތިބޭއިރު، މީހުންނަށް މަގުދައްކައިގެން ކުރިއަށްދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގ ތުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ރައްޔިތުންނަށް ރަނގަޅު ގ ތް ދައްކައިގެން، ވިސްނަ އި ދީގެން ކަންކަން ކުރަންޖެހޭ
ބައެއް. އެހެންވީމާ، އެ މަސައްކަތުގައި އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނާ މަޝްވަރާކުރަމުން ގެންދާނަން.
އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް ކުރެއް ވި އުތުރުގެ އަތ ޅުތަކާ ބެހޭ ގ ތުން. އުތުރުގެ ރަށްތައް ދެކުނުގެ އަތ ޅުތަކާ ޚިލާފަށް ވަރަށް
އޯޕަން ސްޓްރަކްޗަރއެއްގައި ހުންނަ އ ތުޅުތަކެއް ހުންނަނީ. އޭގެ މާނައަކީ ، އަތ ޅުގެ ދުނީގައި ބ ޑު ފަރެއް ނޯ ވޭ. ތ.
އަތ ޅުން ފެށިގެން، ނޫނީ މ. އަތ ޅުން ފެށިގެން ދެކުނަން ބަލައިލީމަ އ ންނާނީ ހަމަ މުޅި އަތ ޅު ގާތްގަނޑަކަށް
ބެނދިފަ. ވަށައިގެން އަތ ޅު ދުނީގައި ބ ޑު ފަރެއް އ ންނަ ގ ތަށް އ ންނާނީ. އެހެންވީމާ، އޯޕަން ސްޓްރަކްޗަރޑް
އަތ ޅުތަކެއް އުތުރުގައި ހުންނަނީ. ރަށްތައް ހުންނަނީ ވަކިވަކިން. ކ ންމެ ރަށަކީ އެ ރަށުގެ ފަރު ނޫން އިތުރު
ހިމާޔަތެއް އެ ރަށަށް ލިބިގެން ނުވާ ރަށްރަށް އަސްލުގައި. އެހެންވީމާ، އެ ރަށަށް އަނެންހެން ނިވައިލާ އެއްވެސް
އިރެއް ނާދޭ. އިރުވައި މޫސުމުގައި އެއް ދިމާލަކަށް ގަދަވާއިރު، ހުޅަނގު މޫސުމުގައި އަނެއް ދިމާލަކަށް ގަދަވަމުން
އައީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކާބަފައިން ބަނދަރު ނެތް ޒަމާނުގައި ދިރިއުޅެމުން އައީ މޫސުމަށް ބަނދަރުކުރާނީ. އެއް
މޫސުމުގައި އެއް ފަޅީގައި ، އަނެއް މޫސުމުގައި އަނެއް ފަޅީގައި. މިކަހަލަ ގ ތަކަށް. ދެން ދެކުނުގައި މިކަން އާއްމު
ގ ތެއްގައި ކ ން އުޅުނު ރަށަކީ ފުވައްމުލައް. ހަމަ ރަށުގެ ދެ ފަޅީގައި އެކަން ކުރަމުން އައީ. މޫސުމާ އެކީގައި އެކަން
ކުރަމުން އައީ. ދެން ބަނދަރެއް ހެދީމަ، އެކަމަކު އެ ހިސާބުން ފިކްސްވީ. ދެން ހުޅަނގު މޫސުމުގައި ވެސް، އިރުވައި
މޫސުމުގައި ވެސް އެ ވަންނަ ތަނަކަށް ވަންނަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ޖެހެނީ. އެހެން އެކަން އަޅުގަނޑުމެން ކުރާއިރު ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަނދަރު ހެދުމުގެ ތެރޭގައި ވިސްނިފައެއް ނުހުރޭ، އެ ބަނދަރުގެ ނެރު އ ންނަންވީ ކ ންމިސްރާބަކަށް
ކަމެއް. އެ ބަނދަރު ކިހިނެއް އ ތީމަ ކަމެއް. އެ ލެވަލަށް އަޅުގަނޑުމެން ކަންކަން ނުބެލި މިހާތަނަށް ކަންކަން
އައިއްސަ ހުރީ. އެހެންވީމާ، ދިމާވެފައި ހުރި މައްސަލަތައް. ދެން މީގެތެރެއިން ކ ންމެ ބަނދަރަކީ މައްސަލަ ދިމާވާނެ
ބަނދަރެއް ނޫން. އަނެއް ބައި ؛ ދެން ހަމަ އެއާއެކީގައި ރަށް ގިރުމުގެ މައްސަލަ ވެސް އެހާ ބ ޑަށް ދިމާވޭ. އެންމެ
ފަހުން އަޅުގަނޑުމެން އެމެޖެންސީއެއްގައި އެޓެންޑު ކުރަ ންޖެހުނު ރަށަކީ، ރ. އަތ ޅު ފައިނު. ރ. ފައިނުގެ
ރައްޔިތުންނަށް ހަމަ ރަނގަޅަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ، ފައިނުގެ ގިރުމުގެ މައްސަލައިގައި އެންމެ ބ ޑު އަސްލަކީ
10

ބަނދަރުކަން. އެހެންވީމާ، އެ ބަނދަރާ އެކީގައި ރަށް ގެއްލިގެންދާ މިންވަރަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައްސަލަ ދިމާވެގެން
ހިނގައްޖެ. އެހެންވީމާ، އެއަށް ސަރުކާރުން އެޓެންޑުކުރަން މި ޖެހެނީ އެމެޖެންސީއެއްގެ ގ ތުގައި. މިހާރު
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބައިވަރު ރަށްރަށް، ޚާއްޞަކ ށް މި އަހަރު. ބައިވަރު ރަށްރަށުގައި އެބައ ތް ހަމަ ކުއްލިއަކަށް
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އަރައި އެ ތަންތަނުގައި މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭ ރަށްރަށް. ދެން އެކަން ކުރުމަށްޓަކައި،
އަޅުގަނޑުމެން މި ހިންގަނީ ސަރުކާރެއްގެ ތެރޭގައި އެ މަސައްކަތް މި ކުރަނީ. ސިސްޓަމެއް އިނދޭ. ޕްރ ސެސެއް
އިނދޭ. ހަމަ މީހަކާ ހަވާލުކ ށްފައި މި ތަނަށް ދާށޭ؛ އެހެން ބުނެވޭނެ ގ ތެއް ނޯވޭ. ޕްރ ކިއުމަންޓް ޕްރ ސެސެއް
ހިންގަންޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެން. އެހެންވީމާ، ކުއްލިއަކަށް އެރޭނެ ގ ތެއް ވެސް ނޯވޭ. ފައިނަށް އެރީ އަޅު ގަނޑުމެންގެ
ތެރޭގައި ހުރި ޤާބިލުކަމެއްގައި . ޕަބްލިކް ވޯކްސްގެ މީހުން ގ ސް އެ ތަނަށް އަރަ އި މަސައްކަތްކުރީ. އެކަމަކު ދިހަ
ރަށަށް އެގ ތަށް އަރާކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤާބިލުކަމެއް ނުހުރޭ އަސްލު. ދެން އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކ ންމެ ރަށެއްގައި އެ ކަން، އެ މަސައްކަތްކުރަން އިކުވިޕްމަންޓް ބަހައްޓައިގެން އުޅެވޭނެ ކަމަކަށް
ވެސް. އެއީ ކ ންމެ އަހަރަކު ދިމާވާ ކަންތައްތަކެއް ނޫން މީކީ. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަނޑުމެން ކަންކަން ކުރުމުގައި، އެދޭ
ކަންކަން ކުރުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތިމާވެށްޓާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގުދުރަތީ މާޙައުލު ގ ތް ގ ތް ރަނގަޅަށް ދަނެގެން
ކަންކަން ކުރުމަކީ ، ކުރަންޖެހޭ ކަމެއްގެ ގ ތުގައި ބަލައިގަތުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އެކަމުގެ މާހިރުން
އެކަމުގައި ބުނާ އެއްޗެއް ބުނެލުން އެއީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އެންމެ އަޑުގަދަ މީހާ، މިހެންނޭ ހަދަންޖެހޭނީ ބުނީމަ
އެގ ތަށް ކަންކުރާ އުސޫލު އަޅުގަނޑުމެން ދޫކ ށްލަން އެބަޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން
އުޅުނު ވާހަކައަކީ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރު. މިނިސްޓަރާ މިދިޔަ ހަފުތާގައި ވެސް އަޅުގަނޑު މި އަންނަނީ
ވަރަށް ގާތުން ހަމަ ވާހަކަދައްކަމުން. ދެން ދިއްގަރުގެ ވާހަކަ އިނގޭތޯ އަނެއްކާ ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ މެންޝަންކޮށްލަ ން
މިތާނގައި މި އޮތީ. ދިއްގަރު މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ގިރަ އި، ވަރަށް ބޮޑަށް ހަލާކުވެފަ. އީ.ޕީ.އޭ އިން ވަނީ
އިމަރޖެންސީ ހުއްދައެއް ދެއްވާފައި އީ.އައި.އޭ ނަހަދައި ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް. ދެން މި މަސައްކަތް، ދެންމެ ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް ފާހަގަކޮށްލައްވައިފި މިކަންކަން ކުރިއަށްގެންދިއުމުގައި ހުރި ދަތިތައް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު
އަނެއްކާ ވެސް ހަމަ ސުވާލުކޮށްލަން ބޭނުން. ކޮންއިރަކުން މީހުން އެރުވޭނެތޯ މި މަސައްކަތް ފެށުމަށް؟ އެއީ ރައްޔިތުން
11

ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވެފަ. ދެވަނަ ސުވާލެއްގެ ގޮތުގައި، ވޭވަށު ބަނދަރު ހެދުމަށް އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ އާ ހަވާލުކޮށް ،
އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ ން ގެންދިޔަ ތަކެތި ހަމަ މަސައްކަތް ފެށުނު ތަނާހެން ވަނީ ހަލާކުވެގެން މަޑުޖެހިފަ. އެހެންވީމާ،
ރައްޔިތުން އެދެމުން އެބަދޭ، އެ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް އަނެއްކާވެސް އިތުރަށް ކުރިއަށް ދާން ފަށާނީ ކޮންއިރަކުންތޯ؟
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އ ފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިއްގަރުގެ މައްސަލައިގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ކުރެއްވި ސުވާލުގަ އި،
ތެދެއް؛ އަޅު ގަނޑު ވެސް އެކަން ފާހަގަކުރަން. އެކަން އ ތީ އެހެން. އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓްރީން އީ.އައި.އޭ
ނަހަދާ ކުރިއަށްގެންދިއުން، އެއީ ރަނގަޅު ކަމެއް. ޕްރ ސެސްގެ އެއް ބައި އެ ދިޔައީ. އެކަމަކު އެއީއެއް ނޫން
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ހަމައެކަނި މިކަން އ ންނަ ގ ތަކީ. ދައުލަތުގެ އެތެރޭގައި މި މަސައްކަތް ކުރާއިރު އަޅުގަނޑުމެން
އާއްމު އުސޫލުން މިކަން ކުރަނީ ޓެންޑަރކ ށްގެން. ޓެންޑަރކުރުމަކީ، ހަމަ އޯޕަން ބިޑަކަށް ދާންޖެހެނީ. ދެން
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މާލިއްޔަތު ގަވާއިދު އެބަ އަޅުގަނޑަށް ފުރުޞަތުދޭ، ސިންގަލް ސޯސްކ ށް މީހަކު ނަގާފައި
ހަވާލުކުރަން. މި ވަގުތު. އެ ގަވާއިދު އަދިވެސް އ ތް ގ ތަށް އެބައ ތް. އެހެންވީމާ، އެހެން އެކަން ކ ށްފި ކަމަށް ވަންޏާ،
ދެން ދިމާވާ މައްސަލަތައް ވެސް ބައިވަރު އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، އޭރުން އަޅުގަނޑު ބޭނުންވާ މީހަކަށް މަސައްކަތް ދިން
ކަމަށް، އެ އިލްޒާމް އަޅުގަނޑުގެ ބ ލުގައި އެޅެނީ. އެހެންނަމަވެސް، ވަކި ހިސާބަކަށް ދިޔައިމަ، އެކަން ކުރަންޖެހުނީމަ
އަޅުގަނޑު ކުރާނަން. އެހެންވީމާ، އެއީ ރަށް ގ ސް ގެއްލި ނެތިދާކަށެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުތިބެވޭނެ. ދެން
އަޅުގަނޑުގެ ބ ލުގައި އަޅުވާ އިލްޒާމެއް އަޅުގަނޑު ބ ލުގައި އަޅުވަފާނެ. އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ އެއްޗަކީ ، އަޅުގަނޑު
އެކަމުގައި ކުށެއް ނުކުރާ ކަމަ ށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑު އޭގަ އި ކ ރަޕްޝަން ހިންގާފައި ނެތްނަމަ، އަދި މީހަކު ކ ންމެ
އެއްޗެއް ކީ ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަނޑު ސަލާމަތްތެރިކަމާ އެކީގައި ހުރެވޭނެކަމުގެ ޔަޤީންކަން އެބައ ތް.
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ދިއްގަރުގެ މައްސަލައިގައި ހަމަ މި ހަފުތާ ތެރޭގައި ޙަ އްލެއް ހޯދާފައި އެ ރަށަށް
ބަޔަކު އަރު ވާނަން. އެއީ ސިންގަލް ސޯސްކ ށް ، ހަމަ އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ ، އަޅުގަނޑު ވެސް ދަންނަން ދިވެހިރާއްޖޭގައި
މަސައްކަތްކުރާ މީހުންގެ ތެރެއިން ކަންކަން ކުރުމުގެ ޤާބިލުކަން ހުންނަ މީސްމީހުން. އޭގެތެރެއިން، ބަޔަކު ގެނެއްސަ
މި މަސައްކަތްކ ށްދޭށޭ، މި އަގުގައި ކ ށްދޭށޭ ކިޔާފައި ބަޔަކު އަރުވާނަން އަޅުގަނޑު އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ދެން
އަޅުގަނޑާ ދިމާއަށް އަންނަ ކަންތައްތަކާ އަޅު ގަނޑު ކުރިމަތިލާނަން. ދެން ކުރެއްވި ސުވާލަކީ ، އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއަށް
12

އެބަހުރި ބައިވަރު މަސައްކަތް ދެވިފައި އަސްލުގައި އިނގޭތޯ. ދެން މިކަން މިހެން ކުރު މުގައި ސަރުކާރުގެ ހިއްސާވާ
ކުންފުންޏަކަށް ވާތީ، ދެވިފައި ހުރި މަސައްކަތް. ދެން އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަނީ މިހާރު އިތުރަށް
މަސައްކަތްކުރުމުގެ ޤާބިލުކަން، އެ ޖާގައެއް އެ މީހުންގެ ނެތޭ. ދެން އެ މަސައްކަތް، އެ މް.ޓީ.ސީ.ސީއަށް ކ ންމެވެސް
ވަރެއްގެ މަސައްކަތް ހަލުވިކުރުމަށްޓަކައި، ވާންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ވެސް ވާކަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ މަސައްކަތް ބާރަށް ހިނގައިގަންނާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2019ގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އަދި 2020ގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އެބައޮތް އައްޑޫގެ ބަ އެއް
ސިޓީ؛ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާ މަރަދޫގެ ވެސް ސްޓޯމް ވޯޓަރ ޑްރެއިނޭޖް ސިސްޓަމާއި، ބިން ހިއްކުމާ، އަދި ރަނގަޅު
ފެންވަރަކަށް މަގުހެދުމަށް ކަނޑައެޅިފަ. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަމުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ކިހާތާކު ފެށޭނެތޯ؟ އެކަން ކުރަން
ހަމަޖެހިފައި މިހާރު އޮތީ އިންޑިއާ ސަރުކާރުން މި ދޭ ފައިސާގެ ތެރެއިންތޯ؟ އެލް.އައި.ސީގެ ތެރެއިންތޯ؟ މި ސުވާލަށް
ޖަވާބުދެއްވަފާނަންތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އ ފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލަކަށް އެއްސެވީ، އެ މަސައްކަތް ދާނީ
އިންޑިއަން ލައިން އ ފް ކްރެޑިޓްގެ ތެރެއިންތޯ. އާދެ، އެގ ތަށް އެކަން ދާނީ. ސްޓޯމް ވޯޓަރގެ ޑިޒަ އިންނިންގެ
މަސައްކަތް އެބަ ކުރިއަށްދޭ. އިންޑިއަން ލައިން އ ފް ކްރެޑިޓްގެ މަސައްކަތް ދެން މިހާރު އަޅުގަނޑަށް ސީދާ މިވެނި
ދުވަހަކުންނޭ އެ މަސައްކަތް؛ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށޭނީ ދަންނަވަން މި ވަގުތު އަޅުގަނޑުގެ ސިކުނޑިއަކު އެއެއް ނެތް.
އެހެންނަމަވެސް، އެ މަސައްކަތް އެބަ ކުރިއަށްދޭ. ކުރެއްވި ސުވާލުގެ ޖަވާބަކީ ؛ އާދޭހޭ، އެކަން ހިނގަނީ ލައިން އ ފް
ކްރެޑިޓު ގެ ދަށުންނޭ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރު ރައީސް.
13

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔަޢުޤޫބް ޢަބްދުاله.
ދާންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޔަޢުޤޫބް ޢަބްދުاله ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރު. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ ،ދާންދޫގެ ބިން ހިއްކުމުގެ ޢަމަލީ
މަސައްކަތް ފެށޭނީ، ކިހާތާކުތޯއާއި ، ދެން މާމެންދޫ، ނިލަންދޫގެ ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތުގެ އަޕްޑޭޓެއް އަރުވަފާނަންތޯ؟
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އ ފް ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދާންދޫގެ ބިން ހިއްކުމުގެ މަސައްކަތްކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން ބިން
ހިއްކުމަކީ ވެސް ކުރަން އެންމެ ރަނގަޅު ކަމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހުނީމަ އެބަ ކުރަން
އެކަން. ރައްޔިތުން ވަރަށް ބ ޑަށް އެދޭ ވެސް ކަމެއް. ވަރަށް ގިނަ ރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުން ތަރައްޤީގެ ގ ތުގައި ދެކޭ
ވެސް ކަމެއް، ބިން ހިއްކުމަކީ. އެހެންނަމަވެސް، ވިސްނާލީމަ އެނގޭނެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް، ހިއްކާފައި ހުރި ގިނަ ބިން
ހުރީ ހަމަ ސަހަރާތަކެއްގެ ގ ތުގައި، ހުސް ބިންތަކުގެ ގ ތުގައި. ފައިސާ އަޅަ އިލީ ބަ އިވަރު ވެލީގެ ގ ތުގައި. ހުރި
ފައިސާތައް އަޅުގަނޑުމެން ވެއްޔަށް ބަދަލުކ ށްފި. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގައި، ރަށުގެ ބިން ހިއްކުން
އެބައ ތް. އެ ރަށުގެ ބިން ނުހިއްކާ ވާހަކައެއް ވެސް ނޫން އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީކީ . އެކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން
މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދަން. އަނެއް ކަމަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބިން ހިއްކުމުގެ ކެޕޭސިޓީ ހުރި މިންވަރު ވެސް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އެމް.ޓީ.ސީ.ސީން މިކަން ކުރުމުގައި ކުދިކުދި ޑްރެޖަރު ގެންގުޅޭ މީހުން އެބައުޅޭ، ރަށެއްގަ އި
ގ ސް މެއިންޓަނެންސް ޑްރެޖިންއެއް ބަދަރުގައި ހަދާލަދޭވަރުގެ މީހުން އެބައުޅޭ. ކ ންމެވެސް ރަށެއްގެ ގ ނޑުދ ށަށް
ވެލިކ ޅެއް އެކްސްކަވޭޓަރަކުން އަޅައިލެވޭވަރުގެ ބަޔަކު އެބަތިބި. އެހެންނަމަވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިން ހިއްކުމުގެ
މަސައްކަތް ކުރުމުގެ ޤާބިލުކަން ހުރީ ހަމައެކަނި އެމް.ޓީ.ސީ.ސީގައި އ ތް ހަމައެ ކަނި ޑްރިޖަރުން. އެހެންވީމާ، އެ
މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއާ މިހާރު ހަވާލުކުރެވިގެންދާ މަސައްކަތްތައް ހުރި ގ ތުން ވެސް
ޓައިއަޕްވެފައި އ ތީ، މި އަހަ ރުގެ ގާތްގަނޑަކަށް އެންމެ ފަހު ކުއާޓަރާ ހަމައަށް އެ މީހުން ޓައިއަޕްވެފައި ތިބީ.
އެހެންވީމާ، ބޭރުގެ ބަޔަކާ އެކީގައި ދެން މި މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭނީ. ދެން އެހެންވީމަ، ބޭރުގެ ބަޔަކު
14

މިތަނަށް ގެނެސްގެން، ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުން ހުރީ، މި ޒާތަށް ކުރަން ހުރި ކަންތައްތައް ބ ސްކާލިސް
ދިވެހިރާއްޖެއަށް މިހާރު މ ބިލައިޒް ވުމުގެ މަސައްކަތުގައި އެ ތިބީ، ގުޅީފަޅު ހިއްކުމުގެ މަސައްކަތުގައި. އެހެންވީމާ، އެ
މީހުންނާ އެކީގައި މި މަސައްކަތް ކުރުމަށް، އެގ ތަށް އެ މަސައްކަތް ރޭވޭތޯ އަޅުގަނޑުމެން އެ މީހުންނާ އެކީގައި
ވާހަކަދައްކަމުން އެބަ ގެންދަން. އަޅުގަނޑު ނުދަންނަވާނަން، ސީދާ މިވެނި ދުވަހަކުންނޭ އެ މަސައްކަތް ފެށޭނީ. މި
ވާހަކަ ދަންނަވާފައި އަޅު ގަނޑު ދަންނަވާލަން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ވިސްނުންފުޅަށް
ކަމެއް ގެނައުމަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމަކީ، ހަމައެކަނި ފެނުން މައްޗަށް އެއް މީޓަރު
މަތީގައި އޮތް ބިމެއް ނޫން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަންނަން އެބަޖެހޭ، އެއް މީޓަރު
އަޑީގައި އޮތް ބިން ވެސް އެއީ ބިމެއްގެ ގޮތުގައި. އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުން ރަނގަޅަށް އަޅުގަނޑުމެން ގެންގޮސް
މިކަން ރަނގަޅަށް ތަރުތީބުކޮށްފިއްޔާ، ދިވެހީންނަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ބައެއް
ރަށްރަށުގައި، އެ ގޮތަށް އުފެދިފައި ހުރި ރަށްރަށުގައި ފަޅުމަތީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިރިއުޅެވޭނެ ގޮތް އަޅުގަނޑުމެން
ހެދޭނޭ. އެހެންވީމާ، އެއީ ބިން ކަމުގައި ބަލައިގަނެ، އެ ތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދިރިއުޅެން ވިސްނުމެއް އަޅުގަނޑުމެން
ގެންގުޅުމަކީ ރަނގަޅެއް ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުގެ ސިކުނޑިއަށް މިހާރު ފެންނާތީ، އެ ވާހަކަ ފްލޯޓްކޮށްލަން
އަޅުގަނޑު ބޭނުންވޭ. ދެން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ސަރުކާރުން ބިލްޑުކުރާނީ. އެހެންވީމާ، ފަޅުމަތީގައި ، އެއީ ނުހިއްކާ
ރައްޔިތުންނަށް ދިރިއުޅެވޭނެ ގޮތަކަށް. މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޔޫރަޕް މީހުން އުޅެނީ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް އެ ކަހަލަ
ތަންތަނުގައި. އެ މީހުން އު ޅެން ބޭނުންވަނީ ވެސް އެ ކަހަލަ ތަންތަނުގައި. ދެން ތެދެއް. މީގައި އަގު ވެސް
ޖަހަންޖެހޭނެ. ހިސާބުކުރަންޖެހޭ. މިކަން ކުރުމުގައި ދަތިތައް ވެސް ވިސްނާލަންޖެހޭނެ. އެހެންނަމަވެސް، މި އައިޑިއާ
ފްލޯޓްކޮށްލަން އަޅުގަނޑު މިއަދު ބޭނުން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު އިއް ޒަތްތެރި ވަޒީރަށް އަދިވެސް ފުރުޞަތު އަރުވަން ބޭނުން. ތި ވިސްނުމުގެ، ތި ތަޞައްވުރުގެ ކުޑަ
ތަފްޞީލަކަށް ވަޑައިގަތުމަށް. އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަވި ގޮތުގައި ، ފަޅުތެރޭގައި ހުންނާނީ، ވާނީ މަގުތައް ހެދިފަ. ދެން
ރައްޔިތުންނަށް ބާޑީ ދޫކުރެވޭނެ. ރައްޔިތުން އެ ތަނުގައި، އެ ތަންތަނުގައި ބިނާކޮށްގެން ގެދޮރު އެޅުމަށް. މަގުތައް
ސަރުކާރުން ހަދާފައިވާނީ. މަގު ތައް ހުންނާނީ ސްޓިލްޓު ނުވަތަ ތަނބުތަކެއްގެ މަތީގައި އަޅު ގަނޑަށް އިއްޒަތްތެރި ވަ ޒީރު
ތި ވިދާޅުވި ތަޞައްވުރު ސިފަކުރެވޭ ގޮތުގައި. އަޅުގަނޑު އެދެން އަދި ކުޑަކޮށް، ތީގައި ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ކުލައެއް،
ތަޞައްވުރެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސިފަވާނެ މިންވަރެއްގެ ދެތިން ބަހެއް ވިދާޅުވެދެއްވުމަށް.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕް ލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
15

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސަށް ވިސްނިވަޑައިގަތީ ހަމަ ރަނގަޅަށް. އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުމަކީ
އެ ފަދަ ރަށްރަށުގައި ؛ މި ރާއްޖޭގައި ކޮންމެ ރަށެއްގަ އި ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އެ ގޮތަށް އުފެދިފައި
ހުރި ރަށްރަށް އެބަހުރި. ޚާއްޞަކޮށް ދެކުނު އަތޮޅުގައި. އެއް ފަޅުގައި ، ބޮޑު ފަޅު އޮވެފައި ހުރި ރަށްތައް އެބަހުރި.
އެއް ފަޅުތަކު ގަ އި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ގޯތި ކަނޑާފައި، ޕްލޭނެއްގެ ދަށުން ގޯތި ކަނޑާފައި ގޯތި ދޫކުރެވޭނޭ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ފާހަގަކުރެއްވިހެން ހަމަ ސަރުކާރުން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ގޮތުގައި ބިނާކޮށްދޭންޖެހޭނީ މަގުތަކޭ.
ފެނާއި ނަރުދަމާއޭ އަޅައިދޭންޖެހޭނީ. ދެން ހުންނާނީ އެކަން ކުރުމުގައި ހުންނަ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޮންޓްރޯލްތަކެކޭ.
އެހެންވީމާ، ރަށުގައި އެ މީހާގެ ގޯތިތެރޭގައި، އެ މީހާ އިމާރާތްކުރުމުގައި ބިން ނުހިއްކުން، ސްޓިލްޓް މަތީގައި އެ ތަން
އިމާރާތްކުރެވުން. ދެން ކުރެވޭނެ ކަންތައްތަކެއް؛ އަގުމަގުކުރުން. ހިސާބުޖަހާލުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުގެ މިއަދުގެ ވިސްނުމަކަށް މި މަޖިލީހަށް އައިއިރު ވެސް އޮތް ކަމެއް، މި ވާހަކަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ވިސްނުންފުޅަށް ދޫކޮށްލުން އެއީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިއަދު ރަނގަޅު ކަމެއް. އެހެންވީމާ،
މި ވާހަކަ މި ދޫކޮށްލީ. އަޅުގަނޑު މިހިރީ މިކަން އިތުރަށް ތަރައްޤީކުރަން. އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ވެސް
މިއީ ބަލައިގަންނާނެ ކަހަލަ ފިކުރެއް ކަމަށް ވަންޏާ މި މަސައްކަތުގައި އިތުރު ތަފްޞީލުތަކަކާ އެކީގައި ކުރިއަށްދާން
އަޅުގަނޑު މި ހުރީ ތައްޔާރަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އާދެ! އޯވަރ ވޯޓަރ ދިރިއުޅުމަށް ތައްޔާރުވެވަޑައިގަންނަވާ! އަޅުގަނޑު މިހާރު މި
ފުރުޞަތު އަރުވަނީ، ގަމު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވިސާމަށް.
ގަމު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވިސާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ މިނިސްޓަރު. އާދެ! ގަމުގެ ފެނުގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުމުގެ ޢަމަލީ
މަސައްކަތް ފެށިގެންދާނީ ކޮންދުވަހަކުތޯ؟ އަދި ދެވަނަ ސުވާލެއްގެ ގޮތުގައި، 2019 ވަނަ އަހަރު ވެސް އަދި 20 ވަނަ
އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ގަމުގެ މަގުތަކުގަ އި ތާރުއެޅުން ހިމެނިފައި އެބައޮތް. އެ މަސައްކަތް ކިހާހިސާބަކު
؟
ފެށިގެންދާނެތޯ އަޅުގަނޑު
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒތްތެރި ވަޒީރު.
16

މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީ ސް. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ގަބޫލުފުޅުކުރައްވާނެ ކަމަށް، ދެން
ކޮންމެ ރަށެއްގެ ވާހަކަ ވަކި ވަކިން އެއްސެވީމަ، ސީދާ މިވެނި ދުވަހެއްގައި މިހާހިސާބެއްގައިކަން އަޅުގަނޑުގެ
ސިކުނޑިން ނުނެރެވިދާނެކަން. ފެނުގެ މަސައްކަތް ގަމުގައި އޮތީ އިންޑިއަން އެގްޒިމްގެ ތެރޭގައި. އެ މަސައްކަތްތައް
އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ މި އަހަރުގެ މެދަށް ދިޔުމުގެ ކުރިން ޢަމަލީ މަސައްކަތް ޓެންޑަރ އައުޓު ކުރަން. މިހާރު
ބީ.ޕީ.އާރު ޑޮކިއުމަންޓް ހެދިފައި، ފޮނުވިފައި ވަނީ. ޕްރޮސެސްތައް ހަމަ ބާރަށް ކުރިއަށް އެބަ ގެންދޭ. އެ މަސައް ކަތް
ފެށިގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، އަހަރުގެ މެދާ ހަމައަށް ދާންވާއިރަށް ޢަމަލީ މަސައްކަތް، ކޮންޓްރެކްޓްއައުޓް ކުރެވިގެން
މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ. ދެން ކުރެއްވީ މަގުގެ ސުވާލު ދެއްތޯ.
ލ. ގަމުގެ ޑިޒައިންކުރުމުގެ މަސައްކަތް ވަނީ ، 31 ޑިސެ ންބަރު 2019 ގައި ބަޔަކާ ހަވާލުކުރެވިފަ. އެ މަސައްކަތް
ކުރިއަށް އެބަދޭ. މާރިޗް މަސް ނިމެންވާއިރަށް މި ޑިޒައިންތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މި
ބަލަނީ. އެ ހިސާބުން ދެން މަސައްކަތުގެ ކޮންޓްރެކްޓަށް ޓެންޑަރކުރާނީ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އާދެ! އަޅުގަނޑު ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް މި އަރުވަނީ އެންމެ
ފަހު ފުރުޞަތު. މީގެ ގަޑި ވަނީ ހަމަވެފަ. ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ގެމަނަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަޢީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ މިނިސްޓަރު. ގއ. ދެއްވަދޫ ގިރާ ސަރަހައްދު ވަރަށް ބޮޑުތަނުން ގިރަމުން
އެބަދޭ. ދެން މި ކަމަކީ، އަސްލު މުޅި ރާއްޖެއަށް ވެސް ދިމާވަމުންދާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ދެއްވަދޫ ގިރާ ސަރަހައްދު
ހިމާޔަތްކުރުން ކިހާއަ ވަހަކަށް ފެށިގެންދާނެތޯ؟ އެއީ ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ. ދެވަނަ ސުވާލަކީ ، ހަމަ ގެމަނަފުށީގައި ވެސް
ގިރާ ސަރަހައްދު ވެސް ވަރަށް ބޮޑު ތަނެއް ގިރަމުންދޭ މިހާރު. އެހެންވީމާ، ގެމަނަފުށީގެ ވެސް ގިރާ ސަރަހައްދު
ހިމާޔަތްކުރުން ކޮންދުވަހަކުން ފެށިގެންދާނެތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
17

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ދެއްވަދޫއާ ބެހޭ ގޮތުން ކުރެއްވި ސުވާލުގައި އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ރަށްގިރުމުގެ މައްސަލައެއް
ދިމާވެގެން، އަޅުގަނޑުމެން އެކަމަށް އެޓެންޑުކުރިން، ޕަބްލިކް ވޯކްސް ޔުނިޓެއް ތިނަދޫގައި މަސައްކަތްކުރާ. ކެޔޮޅު
މުޙައްމަދު އެ މަސައްކަތް ކުރަން ދިޔައީ އިނގޭތޯ. މަސައްކަތް ކުރަން ގޮއްސަ، އެ ތަނުގައި ހުރީ ހިލަތަކެއް
ޖައްސައި، އެ ވަގުތަށް އެއަށް އަޅުގަނޑުމެން ވަގުތީ ޙައްލެއް ހޯދައިދިނިން. ދެން އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ދާއިމީ
ގޮތެއްގައި ޙައްލެ އް ނޫން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. އެކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެޓެންޑް އެބަ ކުރަންޖެހޭ.
ގެމަނަފުށީގެ ގިރުމުގެ ކަންތައް ؛ އަޅުގަނޑުގެ ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރު އެބަ ވިދާޅުވޭ، ބަޖެޓުގައި މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި
ހިމެނިފައި އޮތް ވާހަކަ. މި މަސައްކަތް، މިކަން ކުރާނެ ގޮތެއް ނިންމުމަށް، ޑިޒައިންކުރުމަށް ކޮންސަލްޓެންސީ
މަސައްކަތެއް މިހާރު ކުރިއަށް އެބަދޭ. ކޮންޓްރެކްޓް ސައިންކުރެވިފައިވަނީ ކޮންސެލްޓެންސީއަށް. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އާދެ! އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ ފުރަތަމަ ސުވާލު ބައި ނިމުނީ.
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ؛ މިއަދު އެޖެންޑާ އައިޓަމު 6.2 ގައި ވެސް ވަނީ، ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ކުރައްވާ ސުވާލުކުރުން. އެއާ ވިދިގެން ވެސް 20 މިނެޓުގެ އިތުރު ސުވާލު ލިބޭނެ. އަޅުގަނޑު
ފުރުޞަތުއަރުވާނީ ބާކީ އޮތް 20 މިނެޓުގެ އިތުރު ސުވާލުގެ ގަޑީގައި ކުރީ ސުވާލުގަ އި އެދިވަޑައިގެންފައި ތިއްބެވި
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އިސްކަންދީގެން އަޅުގަނޑު ކުރިއަށްގެންދާނީ. ވީމާ، ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! މި ސުވާލަކީ ، 18 ނޮވެންބަރު 2019 ވަނަ ދުވަހު އަޅުގަނޑު މަޖިލީހަށް
ފޮނުފައިވާ ސުވާލެއް. މި ސުވާލަކީ، ތ. ވޭމަންޑޫ އަދި ކިނބިދޫ ކޯޒްވޭއަކުން ގުޅާލުމަށް 2019 ވަނަ އަހަރު ގެ
ބަޖެޓުގައި އަދި މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ހިމަނާފައި އެބަވޭ. މި ޕްރޮޖެކްޓުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށޭނެ ތާރީޚެއް
ވިދާޅުދެއްވިދާނެތޯ؟ މި މަސައްކަތަކީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވަޢުދަކަށް ވާތީ ވެ، އަދި ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑަށް އު އްމީދު
ކުރާ ކަމެއް. އެހެންވެ، އަޅުގަނޑު މި ސުވާލުކޮށްލަނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
18

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވޭމަންޑޫއާއި ކިނބިދޫއާ ދޭތެރޭ ކޯޒްވޭއަކުން ގުޅާލުމަށް؛ ތެދެއް، އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވިހެން، 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އަދި 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އަދަދުތަކެއް
ހިމެނިފައި އެބަހުރި. ދެ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ 2.8 މިލިއަން ރުފިޔާ. އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތް
ކުރުމަށް ޑިޒައިންކޮށް، ފީޒިބިލިޓީއެއް ހެދުމަށް ބަޔަކާ ހަވާލުކުރެވި، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ވަނީ، ކޮންސެޕްޓެއް
ލިބިފަ. އެ ކޮންސެޕްޓް އަޅުގަނޑަކަށް ކަމަކުނުދޭ. 3.5 ކިލޯ މީޓަރު މި ރަށް ދޭތެރޭގައި އެބަހުރި. ފަޅުމަތީން، ދޭތެރޭގެ
މެދަށް ރަށެއް އެބަވަދޭ. ދެ ރަށުގެ؛ މި އެއް ރަށް އަނެއް ރަށާ ގުޅުވަ އިލުމަށް 3.5 ކިލޯމީޓަރުގެ މަގެއް ހެދުމަށް. ހަދާ
ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މިކަން ކުރަންޖެހޭނީ ސްޓިލްޓްސް މަތީގައޭ. ވެލި ފާލަމެއް އަޅާފައި،
ދޭތެރެއަކުން ކަލްވަޓްސް ލައިގެން މިކަން ކުރީމަ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެހެން ރަށްރަށުގައި ވެސް ކުރެވިފައި ހުރި
ތަޖުރިބާއަކީ، އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ނޫންކަމުގައި. އަދި މި ވަރުގެ ދިގުމިނު ގައި ގު ދުރަތީ ގޮތުން އެ ތަނުގައި
ފަޅުގެ ގޮތުގައި މާތްރަސްކަލާނގެ ލައްވާފައިވާ ތަނެއްގަ އި، އެ ގޮތަށް އަޅު ގަނޑުމެން ވެލިން ބައްދާލީމާ ދެން ދިމާވާނެ
މައްސަލަތައް އަޅުގަނޑު ކުރިން ބަނދަރުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ދެއްކި ވާހަކައަށްވުރެ މާ ބޮޑުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް
މިހާރު ލިބިފައި އޮތް ކޮންސެޕްޓް ގަބޫލެއް ނުކުރަން. ކޮންސަލްޓެންޓު ކައިރީގަ އި ބުނެފިން އަޅުގަނޑު ، މި ގޮތަށް
ގަބޫލުނުކުރާނެ ކަމަށް. ސްޓިލްޓް މަތީގައި، އޭގެ މާނައަކީ ތަނބުޖަހައިގެން މިވަރުގެ ފާލަމެއް އަޅާ ކަމަށް ވަންޏާ އެއީ
މަދުވެގެން 700 މިލިއަން ރުފިޔާ އެކަން ކުރުމަށް ދާނެ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިފިން، 2 އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އޮތް
މިންވަރު. އެހެންވީމާ، ޕްރެކްޓިކަލް ކަމެއްގެ ވާހަކައެއް ނޫން، އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ގޮތުގައި މި ކުރެވެނީ. އަދި
ތިމާވެށްޓަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތްކަމުގައި ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އަޅު ގަނޑު މި ދައްކާ ވާހަކައަކީ ބައެއް
މީހުންނަށް އެންމެ ޕޮޕިއުލަރ ނޫން ވާހަކަ ކަމުގައި ވެދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ރަނގަޅުބަސް
އިއްވުން އެއީ ކަމަށް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ. އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި ، އަޅުގަނޑު މި ދެ ރަށް ދޭތެރެ އުފެދިފައި އޮތް
ގޮތް ބަލައިލައިފިން. ވިސްނުމަށް ބަދަލެއް ގެނެއްސި ކަމަށް ވާނަމަ، އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދެ ރަށް
ގުޅުވައިލެވެން އެބައޮތް. ތިމާވެށްޓަށް އެހާ ބޮޑު އަސަރެއް ނުކޮށް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ މިކަމަށް އެކަށީގެންވާ
ބަޖެޓަކުން މިކަން ކުރަން. ރަށަކީ، ފެނިވަޑައިގަންނާވާނެ، މި އޮތީ ރަށުގެ އެއް ފަރާތުގައި އެތެރެވަރި އާ ވީ ފަރާތުގައި
އޮންނަނީ ވިލެއް. ހިމާޔަތްކުރެވިފައި، އޭގެ ބޭރަށް ތޮށްޓެއް ލެވިފައި އޮންނަ. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަން އެބަޖެހޭ
ރަށްރަށް ގުޅު ވުމުގައި، މި ދިވެހިރާއްޖެއަކީ ޖަޒީރާ ރާއްޖެއަކަށް ވެފައި ، އަޅުގަނޑުމެންނަކީ އޯޝޭނިކް ނޫނީ އޮން ވޯޓަރ
ލިވިންގައި އުޅޭ ބަޔަކަށް ވާން އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނުމުގައި އެބަ ގެންގުޅެންޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ދެކެނީ މިކަން
19

އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވެން އެބައޮތޭ ވޯޓަރވޭއެއް ހަދައިގެން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރާއި، އަދި ދެ ރަށުގެ ރައްޔިތުންނާ
އެކީގައި އަޅުގަނޑު ބޭނުން މި މަޝްވަރާތައް ހިންގާލަން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ހަމަ މޫދުގައި، ވިލު ތެރޭގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބައްތިޖަހާފައި މަގެއްގެ ގޮތުގައި މަގެއް ހަދާފައި އުޅެވޭނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއް ރަށުން އަނެއް
ރަށަށް ދަތުރުކުރުމުގައި މިކަމަށް ބޭނުންވާ އުޅަނދުފަހަރު އެ ތަނަށް ލެވިދާނެ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އެ ވިސްނުން
އެއީ މާ ރަނގަޅު ވިސްނުމެކޭ. މި އޮތް ފަރުމަތީގައި ދިގު ފާލަމެއް ވެލިން އަޅައިގެން، މި ފަރު ހަލާކުކޮށްލުމަށްވުރެ.
އެހެންވީމާ، މި ވިސްނުމުގެ ތެރެއަށް އަނބުރާ ދާން އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އިލްތިމާސްކުރާނަން. ދެން
އެހެންނަމަވެސް، ސިޔާސީ ކަންކަމުގައި ކަން އޮންނަ ގޮތަކީ ، އެ ނޫން ގޮތެއް ނެތީމަ ކު ރާނެ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުނުކުރާ
ކަމެއް ވެސް އަޅު ގަނޑަށް ކުރަން ލާޒިމު ވެސް ވެދާނެ. މަޤާމުގައި ދެމިހުންނަ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުނުކުރާ
ކަމެއް ވެސް އަޅުގަނޑަށް ކުރަން ލާޒިމުވެދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ރަނގަޅު ގޮތް ދެންނެވުން އެއީ
މުހިންމު ކަމެއް ކަމުގައި ވާތީ، މި ވާހަކަ ދަންނަވާލީ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ސުވާލުގެ ނިޒާމާ ބެހޭ މައްސަލައެއް ނުދެވޭ. ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙަސަން ޢަފީފު. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެންމެ މިނިސްޓަރު ދެއްވި ރެސްޕޮންސަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ އިހުތިރާމުކުރަން.
އެހެންނަމަވެސް، މި ކޯޒްވޭއަކީ ، އެ ދެ ރަށުގެ ރައްޔިތުން ވެސް ހަމަ ގިނަ ބަޔަކު އެ ކަމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އެދިގެން ،
އަދި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވަޢުދެއްގެ ގޮތުގައި އޮވެގެން ބަޖެޓުގައި ވެސް ހިމެނިފައި އޮތް ކަމެއް ކަމަށް އަޅު ގަނޑަށް
މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި އޮތީ. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތަށް ބަދަލެއް އަންނަ ކަމަށް ވަންޏާ، އެކަމާ ރައްޔިތުންނާ
ބައްދަލުކުރައްވައި، އަދި މިނިސްޓަރަށް އަޅުގަނޑު ފަރާތުން އެރުވެން އޮތް އެހީތެރިކަމެއް އަރުވާނެ ވާހަކަ ވެސް
ދަންނަވަން. އެހެންވީމާ، އަވަހަށް މިއަށް ގޮތެއް ނިންމެވުމަށް ވިސްނުންފުޅެއް އެބަހުރިތޯ ؟ އެއީ އަޅުގަނޑު ކޮށްލަން
ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ. އެހެންވީމާ، އެ ކަމަށްޓަކައި ކޮންކަމެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެން އިތުރަށް ކުރަންވީ؟ ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
20

މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. ދެ ރަށް ދޭތެރޭގައި ދަތުރުކުރެވޭނެ ފަސޭހަ އަދި ރައްކާތެރި މަގެއް ހެދުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
މަޤްޞަދަކަށް ވާންޖެހޭނީ. އެ މަސައްކަތް ކުރުމަށް އަޅުގަނޑުގެ އޯލްޓަރނެޓިވް ޚިޔާލު އަޅުގަނޑު މި ތަނުގައި މި
ހާމަކުރީ. އަޅުގަނޑު މިހާތަނަށް މި މަސައްކަތް ކުރުމަށް ލިބިފައި ހުރި ކޮންސެޕްޓަށް ބަލާއިރު، އޭގެން ތިމާވެށްޓަށް
ވާނެ ގެއްލުން އޭގައި އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ބޮޑު ތަނުން ބޮޑު ކަމަށް ފެންނާތީ. އަދި އެއާ ގުޅުވައިގެން ވާ ފައިދާ ، ދޭތި
އަޅާކިޔައިލީމަ އަޅުގަނޑަކަށް ދޭތި އަޅައި ކަނޑާއިރު މިކަން ކުރުމަށްވުރެ ނުކުރުން، އެހެން ގޮތަކަށް ދިޔުން ރަނގަޅު
ކަމަށް ފެންނާތީ އެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާލީ. އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރާ އަދި ތި ރަށުގެ ކޮމިއުނިޓީއާ
އެކީގައި މި މަޝްވަރާތައް ކޮށްލުމަށް އިށީންނަން ބޭނުން. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މި ހަފުތާ ނޫން، ކުރިއަށް
އޮތް ހަފުތާގެ ތެރޭގައި މި މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވެން އޮތް ކަމަށް ވަންޏާ ކުރަން އަޅުގަނޑު އިށީންނަން
ބޭނުން. ދެން ވިސްނައިދީގެން މިކަން ކުރަން. ކޯޒްވޭއެއް، އޯވަރވޯޓަރ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަގެއް ހެދުމަށް އަޅުގަނޑަށް
ފެންނަ ގޮތުގައި އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް. ދެން އެ ކަމުގައި ދެން ދިމާވާނެ ދަތިތަކުގެ ވާހަކައާއި ، މިހާރު
ވިސްނުމުގައި ހުރި ގޮތަށް އެކަން ކޮށްފި ކަމަށް ވެއްޖެ އްޔާ ވާނެ ގެއްލުމުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ތަފްސީލުކޮށް ހަމަ
އަޅުގަނޑަށް އަޅުގަނޑުގެ ޢިލްމީ ޤާބިލުކަން ހުރި މިންވަރަކަށް އަދި އެހެން ބޭފުޅުން ވެސް މިކަމުގެ ތެރެއަށް ލައިގެން
އެ ވާހަކަ ތަފްސީލުކޮށް ދައް ކަން ބޭނުން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، ރައްޔިތުންނަށް ރަނގަޅު ގޮތް ކިޔަ އިދެވުނީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް، އެ ބޭފުޅުން ވިސްނޭނެ ކަމަށް. އަދި ރިޔާސީ ވަޢުދު ވެސް ފުދޭނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނާ ފުރުޞަތެއް އެދިވަޑައި ނުގަންނެވިގެން އެބަ އުޅުއްވާ .
އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތަށް ހުޅުވަ އި ލާނަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން ކުރީގެ ސުވާލުތަކަށް އެދިވަޑައިގެންނެވި
ބޭބޭފުޅުންގެ ފަހަތަށޭ އަންނާނީ. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވިސްނަވަ އިލެއްވީމަ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އޭގެ ފަހަތް
އޮންނާނީ މެންދުރުފަހުގައިކަން. ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޢަފީފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މަރުޙަބާ އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރު. އާދެ! އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރު
އަރިހުން ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ތ. އަތޮޅު ބުރުނީގެ ގިރާ ސަރަހައްދުގެ
21

މަސައްކަތް ހިމަނާފައިވަނީ. އެ މަސައްކަތް އަދިވެސް ނުފެށި ލަސްވަމުން މިދަނީކީ ކީއްވެގެންތޯ؟ މަސައްކަތް ފެށޭނީ
ކޮން ތާރީޚެއްގައިތޯ؟ ލަފާކުރައްވާފައި ތާރީޚެއް ވެސް ވިދާވެދެއްވުން އެދެން. ވަރަށް ބޮޑަށް އެރަށް ގިރަމުންދާތީވެ،
ރަށުގެ ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވެފައި ތިބީ. ދެވަނަ ސުވާލަކީ، ތ. އަތޮޅު މަޑިފުށީގެ މަގުގެ މަސައްކަތް
ކުރެވެން އަންނަނީ އެރަށު ގެ ފެނުގެ ނިޒާމު ގާއިމުކޮށްގެން. އެހެންވީމާ، ފެނުގެ ނިޒާމުގެ މަސައްކަތް ފެށެން އަންނަނީކީ
ކިހާހިސާބެއްގަ އިތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަނެއްކާވެސް މެންބަރުންގެ ސަމާލުކަމަށްޓަކައި ދަންނަވާލަން. މެންބަރުން؛
އެދިވަޑައިގެން ތިއްބެވި މެންބަރުންގެ ނަންފުޅުތައް މީގައި އެބަހުރި. ތިބޭފުޅުން ސްކްރޯލްކޮށްލެއްވީމާ، ފަހަތުން
ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަމުން މި ގެންދަނީ މީގެ ތަރުތީބުން. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބުރުނީ ގިރުމުގެ މައްސަލައިގައި، 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެކަން
ހިމެނިގެން އެ މަސައްކަތް ކުރާނެ ގޮތެއް ، ގޮނޑުދޮށް ހިމާޔަތްކުރުމަށް 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި 3 މިލިއަން
ރުފިޔާ ހިމެނިފައި އޮތީ. ދެން 3 މިލިއަން ރުފިޔާއަކީ ، އެންމެ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް 3 މިލިއަން ރުފިޔާއަކީ ވަރަށް ކުޑަކުޑަ
އަދަދެއް. އަނެއް ކަމަކަށް ، ގޮޑުދޮށް ހިމާޔަތްކުރުމަށް ހަމަ ޓަސްލާފައި ގޮސް އަމިއްލައަކަށް މީހަކަށް ފެންނަ ގޮތެއް އެތާ
ހެދޭކަށެއް ނޯވޭ. އެތަން ޑިޒައިންކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދިޔައިން. އެބަ މިހާރުވެސް ކުރިއަށްދޭ. އެހެން އެކަން
ގޮސްގޮސް އޮއްވާ ކުއްލިކަށް މި ވަގުތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަރަށް ގިނަ ރަށްރަށަށް ދިމާވެގެން އުޅޭ މައްސަލަ ބުރުނީއަށް
ވެސް ދިމާވެން މި އުޅެނީ. އެއީ މާ ބޮޑަށް ގިރުމުގެ ކަންތައް ދިމާވެގެން އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓްރީއާ އެކީގައި
އަޅުގަނޑު މަޝްވަރާކުރަމުން އެބަ ގެންދަން. އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓްރީން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިމަރޖެންސީއެއް
ގޮތުގައި، ކުއްލި ހާލަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެތަނަށް އެޓެންޑުކުރަންޖެހޭ ތަނެއް ގޮތުގައި ޑިކްލެއަރކުރާ ރަށްރަށް އެ
ޑިކްލެއަރކޮށްދެއްވުމަށް. ޑިކްލެއަރކޮށްދިނީމާ، ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެތަނަށް އަރަ އި ޓެމްޕަރަރީކޮށް ކުރަންޖެހޭ
އީ.އަ އި.އޭ ޕްރޮސެސް އެއްކައިރިކޮށްފައި، އަދި ޕްރޮކިއުމެންޓް ގަވާ އިދުގައި އެންމެ ފައިސޭހައިން އޭކަން ކުރެވޭނެ ގޮތެއް
ބަލާފައި އެކަން ކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، ދިއްގަރުގެ ހާލަތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން އެޓެންޑު ކުރަމުންގެންދާ ގޮތަށް ބުރުނީގެ ކަންތައް ވެސް ކުރިއަށް ގެންދާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން އެއްސެވި ސުވާލަކީ ފެނުގެ ވާހަކައެއް. ކޮން ރަށެއްގައިކަން ވިދާޅުވެދެއްވައިފިއްޔާ ވަރަށް
ރަނގަޅު. މަޑިފުށި. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު އެތަންމިތަނުން ހުރިހާ ރަ ށެއްގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ.
22

ތިބޭފުޅުން ތި ދައްކަވަނީ. އަޅުގަނޑަށް ޓަސްލާފައި މިވެނި ދުވަހެކޭ އެކަން ވާން އޮތީ ދަންނަވާލަން. އެހެންނަމަވެސް،
އިރުކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި ބަލާފައި ، އަޅުގަނޑު މި ތަނުން ނުކުތުމުގެ ކުރިން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް؛ ޑިޒައިން މަސައްކަތް
ކުރިއަށްދާ ކަމަށް ސްޓޭޓް މިނިސްޓަރު އަޅުގަނޑަށް އެބަ މަޢުލޫމާތު ދެއްވާ. އެޕްރީލު ހިސާބުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ޓެންޑަރކުރާނަން މަސައްކަތް އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޑިފުށީގެ ސުވާލަކީ ، މަޑިފުށީގެ ފެނުގެ ކަންތައް ނިމިގެންނޭ ނަރުދަމާގެ ކަންތަކާ ހަ މައަށް މަޑިފުށީގައި ދެވެން
އޮންނަނީ. އަޅުގަނޑު ހިތުން އެއީ މަޑިފުށީ މީހުން މިހާރު ދައްކަމުން އަންނަ ވާހަކައަކީ. ދެން އެ ބޭފުޅުން އަހާ އެއް
ވާހަކައަކީ، ގާތްގަނޑަކަށް ކިހާތަނެއްގަ އިހޭ ފެށޭނީ. ދެން މަގުގެ ކަންތައް ފެށޭނީ ފެނާއި ނަރުދަމާ ނިމިގެން ކަމަށް މި
ވަނީ. އެއީ ކިހާތަނަކުތޯ ފެށޭނީ. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ޖަވާބު އޭގަ އި ސާފުވެއްޖެހެން. މަނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް އަޙްމަދު ހާރޫން.
މަނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރަށް އަޙްމަދު ހާރޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ވަޒީރު. އަޅުގަނޑުގެ ފުރަތަމަ ސުވާލކީ މާފަރު އިންޓަރނޭޝަލަން
އެއަރޕޯޓުގެ އެކްސްޓެންޝަން މަސައްކަތެއްގެ ވާހަކަ ދެކެވޭތާ ވަރަށް ބައިވަރު ދުވަސް ވެއްޖެ. އެކަމުގެ އަޕްޑޭޓެއް
ދެއްވަފާނަންތޯ؟ ދެން ދެވަނަ ސުވާލަކީ މާފަރު ފެނާއި ނަރުދަމާ އަދި ފެނުގެ މަސައްކަތް 2019 ވަނަ އަހަރު
ޑިޒައިންކުރަން ހަވާލުކުރެވިފަ. މާފަރު އަދި މަނަދޫގެ ފެނާއި ނަރުދަމާ. ދެން 3 ވަނަ ސުވާލަކީ ، ލަންދޫ ބަނދަރުގެ
މަސއްކަތް ވެސް 2019 ވަނަ އަހަރު ހަވާލުކުރެވި ، އަ ދިވެސް ޢަމަލީ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ފެށިފައިނުވާތީ ،
އަޕްޑޭޓެ އް ދެއްވަފާނަންތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މާފަރުގަ އި އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މާފަރުގެ އެއަރޕޯޓް އެކްސްޓެންޝަނަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވި ދަތިކަމެއް، އީ.އައި.އޭގެ މަރުޙަލާގައި. ދެން އީ.ޕީ.އޭ އިން އެކަން ރިޖެކްޓުކުރެއްވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން އެޕީލެ އް ކޮށް ގެން އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓަރު އެކަމުގައި އަޅުގަނޑު މެން ކުރިއަށްދެވޭނެ ގޮތެއް؛
23

އެންވަޔަރަންމަންޓް ކްލިއަރެންސް މިހާރު ދެއްވާފައިވަނީ. ދެން މާފަރުގެ އެކަމަށް ފަންޑުކުރެވެނީ އޭ.ޑީ.އެފް.ޑީގެ
ތެރެއިން ލާފަ. އެކަން މަސައްކަތް ކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮކިއުމެންޓް ކުރިއަށްގެންދަނީ އޭޑީ.އެފް.ޑީ އާ އެކީގައި.
އެހންވީމާ، އެބޭފުޅުންގެ ގަވާއިދުތައް ވެސް މީގެތެރޭގައި ހިމަނައިގެން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މާލިއްޔަތު ގާނޫނާ ޚިލާފުނުވާ
ގޮތަށް އެ މީހުންގެ ޕްރޮސެސްގެ ތެރޭގައި މިކަން ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް، އެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް އެބަދޭ. އެހެންވީމާ،
އެކަން ނުހުއްޓި ކުރިއަށްދާނެކަމުގެ އަޅު ގަނޑު ޔަޤީންކަން އަރުވަން. ދެން މަނަދޫގެ ފެނުގެ މަސައްކަތް އޮތީ
އިންޑިއަން އެގްޒިމް ބޭންކުން. އަޅުގަނޑު ކުރިން ދަންނަވައިފިން، އިންޑިއަން އެގްޒި މް ބޭންކުގެ މަސައްކަތްތައް
ކިހާތާކުކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޢަމަލީ ގޮތުން އޭގެ މަސައްކަތް ފެށޭނީ. އޭގެތެރޭގައި ހިމެނިފައި އޮތީ. ދެން ބަނދަރުގެ
މައްސަލައި ގައި ބަނދަރު ވަނީ އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ އާ ހަވާލުވެފަ. ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ފެށުން ލަސްކަމަށް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ އާ އެކީ މަސައް ކަތް އެބަ ކުރަން، އެ ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތުގެ ސްޕީޑު
އަވަސްކުރުމަށް، ކެޗަޕްކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުމަށް. އަޅުގަނޑު އު އްމީދުކުރަން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާ މެނޭޖްމެންޓާ
އެކީގައި ، އާ އެމް.ޑީ.އާ އެކީގައި އެ މަސައް ކަތް ބާރަށް ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އި އްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅު ގަނޑު ދެން ފުރުޞަތު އަރުވަން އޮތީ، ކަނޑިތީމު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުاله ޝަހީމް ޢަބްދުލްޙަކީމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހިތުން މެންބަރަށް ފެންނަން އޮތް ތަރުތީބުގެ
މައްސަލައެއްގައި، އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު.
އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު ދެ ސުވާލެއް ކޮށްލާނަން. ފުރަތަމަ
ސުވާލަކީ ، 2018ގެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބާކޮށް ފެއްޓި މަޝްރޫޢެއް، ރ. އުނގޫފާރު މަގުގެ މަޝްރޫޢަކީ. އެހެންނަމަވެސް،
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އަދިވެސް މަސައްކަތް ވަރަށް ލަހުން ދަނީ. ރައްޔިތުންގެ ޝަކުވާ
އިންތިހާއަށް ވަނީ ބޮޑުވެފަ. އެހެންވީމާ، އެ މަޝްރޫޢާ ބެހޭ ގޮތުން. ދެވަނަ ކަމަކަށް ހުޅުދުއްފާރުގެ މަގުހެދުން އެބައޮތް
2019 ގައި ބަޖެޓުކުރައްވާފަ. އެހެންނަމަވެސް، އަދިވެސް ފެށިފައެއްނުވޭ. އޭގެ ތަފްސީލަކީ ކޮބައިތޯ؟ ދެން އަޅުގަނޑުގެ
އަނެއް ސުވާލަކީ، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ވިދާޅުވެއްޖެ، ފައިސާ ވެއްޔަށް ހެދުމޭ ބިން ހިއްކުމަކީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެބަ އަޑުއިވޭ، ގުޅީފަޅު ހިއް ކައިގެން އެ ތަން ތަރައްޤީކުރާ ބިޔަ ބޮޑު މަޝްރޫޢެއް ސަރުކާރުން ހިންގާ ވާހަކަ.
ގުޅީފަޅުގެ އޭރިއަލް ފޮޓޯތަކުން ފެންނަ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ އެތާނގެ ވިލަކީ ގާތްގަނޑަކަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެ ވޭ
24

ގޮތުގައި ފަނަރަވަރަކަށް، ވިއްސަކަށް މީޓަރު ފުންމިން ހުންނާނެ ވިލެއް. އެ ތަން ހިއްކުން އެއީ ހަމަ ވައިބަލް
ކަމެއްތޯ؟ ދެކޮޅުޖެހޭ ކަމެއްތޯ؟ އެއީ ކިހިނެއް ހިންގަވާ ކަމެއްތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2018 ވަނަ އަހަރުގެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބާ ދިމާކޮށް ހަދަންފެށި މަގުގެ މަސައްކަތް،
ދެން އޭރު އޮތީ ކަންތައްތައް ހާވައިލާފަ. ދެން ބަހައްޓާފައި ހުރީ. އެހެން ހުރި ކަންތައްތައް ރަނގަޅުކުރުމަށް
އަޅުގަނޑުމެން އެ މަސައްކަތް ވެފައި އޮތް ގޮތެއް، ގެންގޮއްސަ ހުރި އެއްޗެހި، ގޮސް ސިމެންތިތައް ގަނޑުވެ، ބައިވަރު
ކަންތައްތައް ބައިވަރު ރަށްރަށުގައި ވި. މި ހުރިހާ ކަމެއް ސޯޓްއައުޓްކޮށްފައި އެ ރަށުގެ މަސައްކަތް އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއާ
މިހާރު ވަނީ ހަވާލުކުރެވިފަ. ދެން މަސައްކަތް ލަސްކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ދެން އެއްސެވީ ކޮން ރަށެއްގެ؟
ހުޅުދުއްފާރު. ހުޅުދުއްފާރު، ޝިފާޒު ބައްލަވައިދެއްވާ! އަޅުގަނޑު އަނެއް ސުވާލަށް ޖަވާބުދެންދެން. ގުޅީފަޅު. ގުޅީފަޅު
އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި؛ ދެން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މާލޭ ޕޯޓު މިހާރު ތޮއްޖެހި، ޕޯޓު ކުޑަވެ ، ޕޯޓަށް މުދާ ބާލަން
ގެންނަ އުޅަނދުފަހަރަށް އެ ތަނަށް، އެތައް އިރަކު މަޑުކުރަންޖެހި، މި ހުރިހާ ކަމެއް ވެގެންދިޔައިމަ، ދިވެހިރާއްޖެއަށް
މުދާ އެތެރެކޮށް، އެ މަސައްކަތަށް، އެކަމަށް ބޮޑު ޚަރަދުތަކެއް އެބަ ހިނގާ. އެހެން ވީމާ، އެންމެ އެފިޝެންޓެއް ނޫން.
ދެން މިކަން ވަރަށް ކުރީއްސުރެ ފާހަގަކުރެވިފައި އޮތީ. އެހެންވީމާ، ރާއްޖޭގައި މާލެ ސަރަހައްދުގައި އެ ޕޯޓު ހެދުމަށް
އެންމެ އެކަށީގެންވާ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވުނީ ، ގުޅީފަޅު. ތިލަފުށީގައި އެކަން ނުކުރެވިގެން ؛
ތިލަފުށީގެ ވާހަކަ ވެސް ދެކެވުނު. އެހެންނަމަވެސް، ތިލަފުށީގައި އެކަން ނުކުރެވޭ ސަބަބަކީ، ޕޯޓަކީ ، ޕޯޓަށް ހުރިހާ
ބާވަތެއްގެ ކާބޯތަކެތި ވެސް އެތެރެކޮށް، ބޭރުކޮށް ވާތަނެއް. އެހެންވީމާ، ލޭންޑް ޔޫސްގެ ކޮމްޕެޓަބިލިޓީ އިޝޫއެއް ވަރަށް
ބޮޑަށް އެބައާދޭ. އެހެންވީމާ، ތިލަފުށްޓާ ދިމާލަށް އެކަން ނުދެވުނީ. ގުޅީފަޅު ގައި އެކަން ކުރުމުގައި، ތެދެއް. އާ އްމުކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބިން ހިއްކާ ފުންމިނަށްވުރެ ފުންކޮށް ހިއްކަންޖެހޭ ސަރަހައްދެއް އެތަނުގައި އެބައޮތް.
އެހެންނަމަވެސް، އެފަޅުގެ އެއްބައި، އަޅުގަނޑުމެން ޕޯޓާ އެކީގައި މި ގެންދަނީ ހަމައެކަނި އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕޯޓެއް
ނޫން. މާލޭ ނޯތު އޭރިއާ ސަރަހައްދުގައި ހުރި ހުރިހާ އެކްޓިވިޓީސް، ނޯތު ހާބަރުގެ ހުރިހާ އެކްޓިވިޓީސް އަޅުގަނޑުމެން
ގުޅީފަޅަށް ބަދަލުކުރުމުގެ ޕްލޭނުގައި މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، ނޯތު ހާބަރާއި އަދި އެ ހިސާބުގައި
ހިނގާ ހުރިހާ ރީޓެއިލް ވިޔަފާރިތަކާއި، ގުދަންކުރުމާ، ހުރިހާ ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން ގުޅީފަޅަށް ބަދަލުކުރުމުގެ
މަސައްކަތުގައި މި ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، ޕޯޓުގެ ވާހަކައަކީ ، ޕޯޓް އެންޑް ހާބަރ. ދެ މަސައްކަތް. ޕޯޓް އެންޑް ނޯތު
25

ހަރބަރާ އެކީގައި. އެއާ ގުޅިފައި ހުރި ހުރިހާ ކަމަކާ އެކީގަ އި . އެކަން އެހެން ކުރީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މާލޭގެ އުތުރު
ފަރާތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ތަން ރީޕްލޭންކޮށް، މާލެއަށް ލުއިތަކެއް ހޯދައިދީ، އަދި ފަސޭހަތަކެއް ގެނެވޭނެ ކަމަށް
ސަރުކާރަށް ގަބޫލުކުރެވި ، އަދި އެކަމަށް މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވި ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން ހުރި މަޢުލޫމާތުގެ
އަލީގައި އެކަން ކުރަން ފެށީ. އެއްބަސް. އާ އްމުކޮށް ދޮޅު މީޓަރު ފުންމިނުގައި ހުންނަ ތަންތަން އާއްމުކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން ހިއްކަ އި އުޅެނީ. ގުޅިފަޅުގައި ހިއްކާ ސަރަހަ އްދުގެ ބައެއް އެބަވޭ ގާތްގަނޑަކަށް 10 މީޓަރުގައި ހުރި
ތަންތަން. އެހެންވީމާ، ކޮސްޓު އޮފް ރެކްލެމޭޝަން އެހެން ތަންތަނާ އަޅާބަލާއިރު ބޮޑުވާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އޭގެ
ބެނެފިޓް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ މިންވަރާއި ކޮސްޓާ އަޅާބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮސްޓު ބެނެފިޓް އެނަލިސިސްއެއް
ހަދާއިރު އެއީ ކުރުން ރަނގަޅު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވޭތީ އެކަން ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ.
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަލީމް.
ބިލެތްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޙަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ވަޒީރާ ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައި
އަދި ސަރވޭސް ވެސް ކުރެވިފައި ހުރި ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުގެ މުޅި ދާއިރާއަށް ބަލާއިރު. ފީއަލި އަދި
މަޤޫދޫގެ ބިން ހިއްކުމާއި ، އެ ދެ ރަށުގެ ވެސް ނަރުދަމާ އަދި ފެން؛ ފީއަލީގައި ފެނުގެ ނިޒާމު މަސައްކަތް ފެށޭނީ
ކޮންއިރަކުންތޯއާއި ބިލެތްދޫގެ ގިރާ ސަރަހައްދު ހިމާޔަތްކުރުމާއި އެ ރަށުގެ ފެނުގެ ނިޒާމުގެ މަސައްކަތް ފެށޭނީ
ކޮންއިރަކުންތޯއާ؟ އަޅުގަނޑަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި އޮތް ގޮތުގައި މިހާރު ބަޖެޓުކުރެވި ސަރވޭ ވެސް ކުރެވިފައި ވަނީ.
ދެން އަޅުގަނޑު ދަންނަވާކަށް ނެތިން، ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވަރަށް ބާރަށް އެބަ ވިދާޅުވޭ،
ރައީސްގެ ވަޢުދެކޭ. މިހާރު ރައީސްގެ ވަޢުދެއް ނޫން ކަމެއް ނެތް. މި ރާއްޖެއަކު ނެތް. ޙަޤީޤަތުގައި ރައީސް ވިދާޅުނުވާ
ކަންތައްތައް ވެސް މިހާރު ވަޢުދަށް ހަދައިގެން މި ކޯލިޝަންގެ މެންބަރުން އެބަ ދައްކާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވޯޓު
މަދުކުރުމަށް. އެކަން އަޅުގަނޑު ވަރަށް ހަރުކަށި އިބާރާތުން ކުށްވެރިކުރަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
26

މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިން އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބިލެތްދޫ، ދެން ވަރަށް ބައިވަރު ރަށްރަށުގެ ވާހަކަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއް ވި،
ސުވާލުކުރެއްވި އިނގޭތޯ. ބިލެތްދޫގެ ފެނުގެ މަސައްކަތް އިނީ އިންޑިއަން އެގްޒިމްގައި. އިންޑިއަން އެގްޒިމްގެ
މަސައްކަތް ފެށޭނެ ހިސާބު އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިފިން. ދެން ހުރި މަސައްކަތްތައް؛ ފީއަލީ ރެކްލިމޭޝަން؛
ރެކްލިމޭޝަންގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު؛ ކުޑަކޮށް ލަސްތަކެއް ވާނެ. އެއީ މަސައްކަތް ކުރުމުގައި
ކުރަން ތިބި މީހުން، ރާއްޖޭގައި މިދެންނެވިހެން އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއަށް އެކަންޏޭ މިކަން ލިމިޓްވަނީ. މިހާރު އެމް.ޓީ.ސީ
ތަރުތީބުކުރެވިފައި އޮތް ގޮތުން، މާފުށި ނިންމާފައި ގުޅި ނިންމާފައި، އަދި އުތުރުގެ ވަކި ރަށެއްގެ ނަން ނުކީ
ނަމަވެސް، އުތުރުގެ ރަށެއް. އަޅުގަނޑު ޓަސްލާފައި ރަށުގެ ނަން ހަނދާންނެތުނީ. އެކަމަކު ރަށެއް އެބައޮތް. އެ ރަށުގެ
މަސައްކަތް ނިންމާފަ. އާދެ! ގުރައިދޫ. މާފުކުރައްވާތި! ގުރައިދޫ. މާފުށި ނިންމާފައި، ގުރައިދޫ ނިންމާފައި އުތުރަށް
ދާންޖެހެނީ. އެހެންވީމާ، އެ މަސައްކަތްތައް ކޮށްފަ އި މި ހިސާބަށް ދެވޭއިރު؛ ދުވާފަރު. ދުވާފަރު. ދުވާފަރު. ދުވާފަރު
ނިންމާފައި، އަޅުގަނޑުމެން އެ ހިސާބަށް ދެވެންވާއިރަށް އަހަރު ގާތްގަނޑަކަށް ނިމޭ ހިސާބަށް ގޮއްސަ އޮންނާނީ. ދެން
އަޅުގަނޑު އެބަ ހޯދަން އެހެން ބަޔަކު މި މަސައްކަތް ކުރަން ލިބޭތޯ. އެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުން އެބަ
ގެންދަން. އެ މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރަނގަޅު ކޮޅެއްގަ އި ޖެހިއްޖެ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އެ މަސައްކަތް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ކޮށްދޭނަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް. އަދިވެސް އެއްސެވި ސުވާލުތަކެއްގެ ޖަވާބު.
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު؛ އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުތަކުގެ ޖަވާބުގައި ވަކިވަކި ރަށްތަކުގެ
ތަފްސީލުތައް ވަކިން އަރުވާނަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ ރިޟާއަށް.
މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ވަޒީރު. އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ސުވާލުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، އިއްޒަތްތެރި
ވަޒީރަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އަޅުގަނޑުމެން ދާއިރާގެ ފީވަކުގެ ފެނުގެ ހާލަތުގެ ވާހަކަ. ވަރަށް ގިނަ ދުވަސް ވެއްޖެ
ދައްކާތާ. ދެން ބަޖެޓު ވެސް ކުރެވިފައި އޮތީ. އަޅުގަނޑުގެ ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ، ފީވަކުގެ ފެނުގެ މަސައްކަތު ގެ
ކިހާހިސާބެއްގަ އި ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށިދާނެތޯ؟ ފީވަކުގެ. ދެވަނަ ކަމަކަށް، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު މިއަދު
ޖަވާބުދެއްވަމުން ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ވިދާޅުވެއްޖެ ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ މީހުން ދިރިއުޅޭ ހުރިހާ ރަށެއްގައި ވެސް ގިރުމުގެ
27

މައްސަލަ ވަރަށް ބޮޑުވެގެން އުޅޭ ވާހަކަ. ޖުމުލަ ޙައްލެއް ހޯއްދަވަން ވިސްނަވަންތޯ؟ އަދި މިލަންދޫ ހިމާޔަތްކުރުމުގެ
މަސައްކަތް، ޢަމަލީ މަސައްކަތް ބަޔަކާ ހަވާލުކުރެވި، އަދި މަގުތަކާ އެކީގަ އި ކިހާހިސާބެއްގަ އި ޢަމަލީ މަސައްކަތް
ފެށިދާނެތޯ؟ ހަމައެއާއެކީގައި، ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ވަރަށް ތަފްސީލްކޮށް އެބަ ވިދާޅުވޭ ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބައެނގޭ ބަނދަރުތައް ހެދިފައި ހުރި ގޮތުން ވެސް ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތައް ކުރިމަތިވާކަން.
އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ނަރުދޫ ބަނދަރު އަހަރަކު ގާތްގަނޑަކަށް އެބަދޭ ހަމަ ހައެއްކަ މަސްދުވަސް އެއްގޮތަކަށްވެ ސް
ބޭނުންނުކުރެވި. އަޅުގަނޑު ހިތުން އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރަށް ވެސް ފޮޓޯތައް ވެސް ފެނިފައި ހުންނާނީ ވީޑިއޯތަ ކާ
އެކީގައި. ޖުމުލަ ޙައްލަކާ ދިމާއަށް، ޖުމުލަ ޙައްލަކާ ދިމާއަށް ، ރަށްތައް ހިމާޔަތްކުރުމާއި، މަގުތައް ހެދުމާއި، ބޯފެނާއި
ނަރުދަމާއާ، އަދި އެޖެންޑާ 19ގައި ރައީސް އިބޫ ޞާލިޙް ގެ ވަޢުދާ އެކީގަ އި ފުއްދިގެންދާނީ ކިހާހިސާބެއްގަ އިތޯ؟ އެއީ،
ރައްޔިތުން ބޭނުން...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފީވަކުގެ ފެނުގެ މަސައްކަތް ބަޔަކާ ކޮންސަލްޓެންސީ މަސައްކަތް ހަވާލުކުރެވިގެން
ކުރިއަށް އެބަދޭ. އެޕްރީލު މަހުގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތުގެ ޓެނޑަރަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ގޮވަ އިލާނަން
އިނގޭތޯ. ދެން މިލަންދޫގެ ޝޯ ޕްރޮޓެކްޝަންގެ މަސައްކަތް. އެކަމުގަ އި ވެސް ޑިޒައިން މަސައްކަތް ބަޔަކާ
ހަވާލުކުރެވިގެން ކުރިއަށް އެބަދޭ. ޑިޒައިން ނިމުނީމަ އަޅުގަނޑުމެން ރިވިއުކޮށްފަ އި، އެއީ އަދި މީހަކު ދޭހާ އެއްޗެއް
ގަބޫލެއް ވެސް ނުކުރަން. ރަނގަޅު ގޮތަށް އޮތް ކަމެއް ކަމަށް ވަންޏާ އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްދާނަން.
ރިވައިޒްކުރަންޖެހޭ އެއްޗެއް ކަމަށް ވަންޏާ ރިވައިޒްކޮށްފަ އި ކުރިއަށްދަނީ. ޖުމުލަކޮށް ބަނަދަރުތަކާއި ރަށްތަކުގައި
ކުރެވިފައި ހުރި މަސައްކަތްތައް ރަނގަޅުކުރަން؛ އާއްމު ގޮތެއްގައި މައްސަލައެއް ދިމާވީމަ ދެން ކުރާ ކަމަކުން ދިމާވާ
މައްސަލަ ޙައްލުކުރުން އެއީ މާ އުނދަގޫ ކަމެއް، އެންމެ ފުރަތަމަ ދިމާވި މައްސަލަ ޙައްލުކުރަން ރަނގަޅަށް ކަމެއް
ކޮށްގެން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތަށްވުރެ. އެހެންވީމާ، ތި ވިދާޅުވި ޒާތުގެ މަސައްކަތްތައް ރާއްޖޭގައި ވަރަށް ބައިވަރު
އެބަހުރި. އަޅު ގަނޑުމެން އެ ކަންކަން ފަހާގަކުރަމުން، ރަނގަ ޅުކުރުމަށް މަސައްކަތް ކުރަމުން އެބަ ގެންދަން. ކަމަކީ ބޮޑު
ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ނުކޮށްނުވާވަރުގެ ކަމެއްގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ދައްކަނީ. ވޭތުވެދިޔަ އަހަރުތަކުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަހުރި ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކަށް ހަމަ ވަރަށް ގެއްލުންދެނިވި ކަންކަން ކުރެވިފަ. އެއީ ބައެއް ފަހަރު
ސަރުކާރުތަކުން ރަނގަޅަށް ވިސްނައިނުލެވި، ބައެއް ފަހަރު ރައްޔިތުންގެ އެންމެ ރަނގަޅު ނޫން ވިސްނުމަށް،
28

ޑިމާންޑަށް ސަރުކާރުތަކުން ވިސްނައިދޭންޖެހޭ ގޮތް ވިސްނައިނުދެވިގެން ހިނގާފައި ހުރި ކަންކަން. އެހެންނަމަވެސް،
މިއިން އެއްވެސް ކަމަކީ ކުރިން ވެފައި އޮތް ކަމެކޭ ކިޔާފައި އަޅަ އިނުލާ ނުތިބެވޭނެ ޒާތުގެ ކަންކަން ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލެއް ކުރަން. އުނދަގޫ ކަމެއް. އެ ކަ ންތައްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އެޓެންޑުކުރަމުން މަސައްކަތް
ކުރިއަށް ގެންދާނަން. ޝުކުރިއް ޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. މިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާގެ ސުވާލަށް،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް؛ ޝުކުރިއްޔާ. ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްމު ޣުނީ.
ތިނަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްމުޣުނީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ވަޒީރު. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، ވޭތުވެދިޔަ އަހަރުގައި ވެސް ބަޖެޓުގައި
ހިމެނިގެން ތިނަދޫގައި ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް ހިންގަން ރޭވިފައި އޮތް. އަދި މިއަހަރު ވެސް މިހާރު އަލަށް ގެނެވުނު ބަޖެޓާ
އެއްކޮށް އެބަހުރި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަން ރޭވިފަ. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، މިތަނުން އެއްވެސް މަސައްކަތެއް، މިއިން
ދުވަހަކު އެއްވެސް މަސައްކަތް ތަކެއް ތިނަދޫގައި ފެށިފައެއް ނެތް. ފަށަން ހިމަނާފައި ހުރި މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރެއިން
އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ތިނަދޫގައި މިއިން ދުވަހަކު ފެށިދާނެ ކަމަށް ގަބޫލުކުރަންތޯއާއި، ތިނަދޫގައި ދާއިމަށް، ވޭތުވެދިޔަ
ފަސް އަހަރު ތެރޭގައި ވެސް މައްސަލައަކަށް ދިމާވެފައިވާ ، ތިނަދޫ މަސްވެރިންގެ ޖެޓީގެ މަސައްކަތް ކިހާތާކު ފެށިދާނެ
ކަމަށް ވަޒީރަށް ލަފާކުރެވޭތޯ؟ ދެން އަނެއް ސުވާލަކީ، ކުދި ރަށްތަށް، މީހުން ދިރިއުޅޭ ރަށްތައް ހަމަ ގިރަން ފެށުމާ
އެއްކޮށް ގޮސް ކޮންމެ ތަނެއްގައި ބޮޑުހިލަ ތޮށްޓެއް ޖެހުމުގެ ބަދަލުގައި ސޭފް އައިލެންޑްތަކެއް ނޫނީ ރައް ކާތެރި
ރަށްތަކެއް ހެދުމުގެ މަސައްކަތް ކުރަން ކިޔާލުކުރަންތޯ؟ މިހެން މިދެންނެވީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ؛ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެބަ އައްސަވާ
ތިނަދޫގައި އެއްވެސް ކަމެއް ފެށިފައިވޭތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތިނަދޫގައި އެންމެ އަވަހަށް؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި
ހިމެނިފައި ހުރި މަސައްކަތްތައް ފެށުމަށް މަސައްކަތް ކުރަމުން އައިސް ، ޢަމަލީ މަސައްކަތް ސީދާ ރަށުގައި ނުކުރެވޭ
29

ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް އައިސްޕްލާންޓް މަސައްކަތް ހަމަ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެށޭ
ހިސާބުގައި ތިބީ. އައިސްޕްލާންޓް ޖެޓީގެ މަސައްކަތް. އެކަމަކު އެ ތަނަށް ލަސްތަކެއް ފަހުން ވެގެންދިޔައީ، އެ ތަނަށް
އިތުރު ބައެއް އިތުރުކުރާތީ އީ.އައި.އޭއެއް ހަދަންޖެހޭ ކަމަށް އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވަނީ. ދެން އަޅުގަނޑު މިހާރު ބުނެފިން،
އިތުރު ބައި ހަދާނީ މިހާރު އޮތް ތަން ހަދާފައޭ. އެހެންވީމާ، އެ މަސައްކަތް އެ ހިސާބަށް ދާންވާއިރަށް އީ.އައި.އޭ
ހަދާށޭ. އެހެންވީމާ، މިހާރު އެކަމަށް، އެގްޒިސްޓިންގ ފުޓްޕްރިންޓުގައި އޮތް މަސައްކަތް ކުރުމަށް އަޅުގަނޑު
އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ އަށް އިންސްޓްރަކްޝަނެއް ދީފައި މިހާރު ވާނީ. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު؛ ތިނަދޫގައި އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ، ޚާ އްޞަކޮށް ޕަބްލިކް ވޯކްސްއިން ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ރަނގަޅު ގޮތެއްގައި ކުރަމުންދާ ކަމަށް
އަޅުގަނޑަށް އެ ބޭފުޅުން މަޢުލޫމާތު ދެއްވަމުންދަނީ. ދެން އެންމެ އަވަހަށް ފެށޭނެ މަސައްކަތަކަށް އޮތީ އެ މަސައްކަތް.
ދެން ޝޯ ޕްރޮޓެކްޝަނާއި ބަނދަރުގެ އިތުރު ޑިވެލޮޕްމަންޓް މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ވަރަށް އަވަހަށް
ފަށައިގެން ކުރިއަށްގެންދާނަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު.
ފުވައްމުލަކު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަރުޙަބާ ވަޒީރު. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، ފުވައްމުލަކު ގެ ގޮނޑުދޮށް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ
ޕްރޮޖެކްޓަކީ ފާއިތުވެދިޔަ ދިހަ އަހަރު ވެސް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނެމުން އައި ކަމެއް. ވަޒީރަށް އެނގިލައްވާނެ،
މިހާތަނަށް އެ މަސައްކަތް ވަނީ ޢަމަލީ ގޮތުން އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ނުފެށިފަ. އެކަމަކު މި އަހަރު ވެސް އެ
މަސައްކަތް ކުރުމަށް މަސައްކަތްތަކެއް ވަޒީރުގެ މިނިސްޓްރީ ން ކުރައްވަމުންދާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ރައްޔިތުން
ބޭނުން އެބަވޭ، އެ މަސައްކަތުގެ ތަފްޞީލެއް. ކިހާހިސާބެއްގައިތޯ އެ މަސައްކަތުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފެށިގެންދާނީ؟
އޭގެ ތަފްޞީލެއް ލިބިދާނެތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
30

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި، ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު؛ އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން އެ ނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ކަމަށް،
މި ޕްރޮޖެކްޓަކީ އޯރިއޯ ފަންޑުން ހިންގަމުން، އޯރިއޯ އާ އި ކުވޭތާ ދެ ބައި މީހުންގެ ފަންޑުން ކުރަމުން އައި
މަސައްކަތެއްގެ ގޮތުގައި. އެންމެ ފުރަތަމަ އެކަން ޓެންޑަރކުރިއިރު، ޓެންޑަރ ރިކުއަރމެންޓްސްގައި ބައިވެރިވެވޭނެ
މީހުންގެ ޝަރުތުތަކުގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑެތި މަސައްކަތް ކޮށްފައި ހުރި މީހުންނަށް އެކަން ކުރެވޭ ގޮތަށް ކޮށްފައި
އޮތީ. ދެން އެއަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށެއް އަސްލުގަ އި ރެސްޕޮންސިވް ބިޑުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަން ކުރެވޭނެ
ގޮތަކަށް އެ ކަމެއް ނުވި. އެހެންވީމާ ރިކުއަރމެންޓްސް ދަށްކޮށްފައި އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އެކަން އިވެލުއޭޓުކޮށް
ޓެންޑަރބޯޑުން އޯރިއޯއަށް އަނބުރާ ފޮނުވައިލުމަށް މިހާރު ޓެންޑަރ ބޯޑަށް ފޮނުވިފައިވަނީ. އެހެންވީމާ، މި މަސައްކަތް
ލަސްވުމުގައި ބޭރު ބައެއްގެ ؛ ޚާއްޞަކޮށް މި މަސައް ކަތު ގައި އެ މީހުންގެ ރިކުއަރމަ ންޓަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން
ފެތެންޖެހޭތީ ވީ ލަސްތަކެއް ވެފައި އޮތީ. ދެން އެކަމަކު އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ، މި މަސައްކަތަކީ ވަރަށް ވަރަށް ލަސްވެފައި
އޮތް މަސައްކަތެއް. އޯރިއޯ ފަންޑުން ލާރި ހޯދުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތް ފެށީ 2008 ވަނަ އަހަރު އިންތިޚާބު
ކުރެވުނު ސަރުކާރުގެ ފުރަތަމަ ތިން އަހަރުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ތިބިއިރު އެ މަސައްކަތް ފެށުނީ. އެކަމަށް އޭރު
ބަޖެޓް ލިބޭނެ ކަމަށް އޯރިއޯ އިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖަވާބުދެއްވައިގެން އެ މަސައްކަތް ކުރަމުންކުރަމުން އައިސް އަދި
މިހާހިސާބަށް އައިއިރު ވެސް ؛ ގަބޫލުކުރަން އެކަން އޮތީ އަދި އެރަށުގައި ހަމަ އެންމެ ގާކޮޅެއް ވެސް ނުބޭއްވި. ދެން
އަޅުގަނޑު އެބަ ޕުޝްކުރަން ދެން މިއަށްވުރެ ބާރަށް އެކަން ކުރެވޭތޯ މަސައްކަތްކުރުމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު. ވަރަށް ބޮޑަށް މާފުކުރައްވާތި ! އަޅުގަނޑަށް ކުޑަކޮށް އޮޅުންނުފިލާތީވެ. ފުވައްމުލަކުގެ ގިރާ
ސަރަހައްދުގެ ތޮށީގެ މަސައްކަތް އަދި ނުފެށި ވަނީ، އޯރިއޯ ފަންޑުން އެއަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފައިސާ ނުލިބޭތީތޯ؟
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނޫން ފައިސާ ނުލިބޭތީކީ ނޫން. ބަޖެޓް ހަމަޖެހިފައި ހުރީ އޯރިއޯއާއި ކުވައިތު
ފަންޑުން އެކަން ވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ބޭފުޅުންގެ ޕްރޮސެސް؛ ފުރަތަމަ ޓެންޑަރަށް އެ ބޭފުޅުން ދިން
ރިކުއަރމެންޓުގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ކޮންޓެކްޓަރުންނަށް ނޫނީ ބައިވެރިނުވެވޭ ގޮތަށް އެކަން އޮތީ. ދެން 100 މިލިއަން
ޑޮލަރުގެ މަސައްކަތް ކޮށްފައި ހުންނަ ބަޔަކަށް ނޫނީ ކުރިމަތިނުލެވޭ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، އެކަން ކުޑަކޮށްފަ އި
އެއްބަސްވުމަކަށް އާދެވި ، އެ ޕްރޮސެސްގައި؛ ދެން 8 އަހަރު، 10 އަހަރު އެޕްރޮސެސްއަކު ނޫން ދިޔައީކީ.
އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަވާލުވީއިރު އޮތީ އެ ހިސާބުގައި އޮތް މައް ސަކަތެއް. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން ކުޑަކޮށްފަ އި، މިހާރު
31

އޯރިއޯ އިން ވެސް އެކަމަށް އެއްބަސްވެ ، އެކަން އެއަށްވުރެ ތަންކޮޅެއް ރިކުއަރމެންޓް ކުޑަކޮށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް
ޓެންޑަރ ބޯޑާ ހިސާބުގައޭ މިހާރު އޮތީ. ދެން އެ ބޭފުޅުންގެ ވެސް މައްސަލައެއް ނެތް. އެ މަސައްކަތް
ކުރިއަށް ގެންދާނަން. އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ މިހާ ދުވަސް ވީމަ ދެން އަޅުގަނޑު ދައްކާ ކޮންމެ ވާހަކައެއް ވެސް ވާނީ ދެން
ހަމަ ހުސް ވާހަކައިގެ ގޮތުގަ އި ކަން. ކަންހިނގީމަ ނޫނީ ބަޔަކު ގަބޫލުނުކުރާނެކަން ވެސް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ދަންނަވާލަން ބޭނުން، ޔަޤީންކަން އަރު ވަން ބޭނުން، އެ މަސައްކަތުގައި އަޅުގަނޑު
ކޮމްޕްލެސެންޓުނުވާނެކަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ތި ވިދާޅުވާ ވާހަކަ ، ފުވައްމުލަކު ރައްޔިތުން ވަރަށް
ސާފުކޮށް ގަބޫލުކުރައްވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު 2008 ވަނަ އަހަރު، ފުރަތަމަ ފުވައްމުލަކު ބަނދަރު ހެދުމުގައި
ތަމްރީންކުރެވުނު ޒުވާން ބޭފުޅެއް އި އްޒަތްތެރި ވަޒީރަކީ. ފުވައްމުލަކު ބަނދަރު ހެދުމަށްޓަކައި ތަމްރީންކުރެވުނު ޒުވާން
ބޭފުޅެއް އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަކީ. ދެން ޑެންމާކު ސަރުކާރުންނާ އެކީ ގައި އެ ބަނދަރު ހެދިގެން އައީ. އެއަށްފަހުގަ އި
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ވަޒީރުކަމާ ހަވާލު ވެވަޑައިގަންނަވައިގެން ކުރެއްވި އެއް މަސައްކަތެއް އެއީ ،
ފުވައްމުލަކުގެ ގިރާ ސަރަހައްދުގެ މަސައްކަތަށް ހަމަ އަނެއްކާވެސް ޑެންމާކް ސަރުކާރުން އެހީތެރިކަމެއް ހޯދުން.
އޭރުގައި ޑެންމާކު ސަރުކާރުން އެހީތެރިކަން ދެއްވި. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ ވަޒީރުކަމާއި، ސަރުކާރު
ބަޣާވާތަކުން ފުރޮޅައިލީމާ ޑެންމާކު ސަރުކާރުން އެކަން ކުރުން ހުއްޓާލީ. ފުވައްމުލަކު ރައްޔިތުންނަށް އެކަން
އެނގިވަޑައިގަންނަ ވަންޖެހޭނެ. އަޅުގަނޑުގެ ނައިބު ރައީސް، ރައީސްކަން ކުރެއްވިއިރުގަޔާއި އަދި އިންތިޚާބެއް
އޮޅުވަ އިލައިގެން ރައީސް ޔާމީން ރައީސްކަން ކުރެއްވިއިރުގައި ޑެންމާކު ސަރުކާރުން އެކަން ކުރާން ބޭނުންނުވީ. އަލުން
އަނބުރާ ޑިމޮކްރެޓިކް ސަރުކާރެއް ދިވެހިރާއްޖެއަށް ލިބުނީމާ، ޑެންމާކު ސަރުކާރުން އަނެއްކާ އަލުން އަނބުރާ އެކަން
ކުރަން ފެށުމަށް އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރާ އެކީގައި ވާހަކަދައްކަވަމުން އެ ގެންދަވަނީ. އަޅުގަނޑަށް ދެކޭގޮތުގައި ދެނެއް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މިކަމަށް ލަސްތަކެއް ވެގެނެއްނުދާނެ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟަށް.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެ އްކެވުން:
އާދެ، އަޅުގަނޑު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ ، އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރު ވާހަކަފު ޅުދައްކަވަމުން 75 މިލިއަން
ރުފިޔާ ރޯޑް ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރޮޖެކްޓަށް އެބައޮތް ކަމަށް. އެއީ ކިތައް ކިލޯމީޓަރުގެ މަގުތޯ ތިމަރަފުށީގައި ހަދަނީ؟
އެ ސުވާލު. ޝުކުރިއްޔާ.
32

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނިގަވަޑައިގަންނަވާނެ ސުވާލުކުރަނިކޮށް ނިޒާމީ މައްސަލަ
ނުނެންގެވޭނެކަން. އެހެން ހައްދަވަ އިގެންނުވާނެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އެހެން އެއްގޮތަކަށްވެސް ނުހައްދަވާތި! މި
ތަނުގައި އޮތް ގަވާއިދަށް ވަޑައިގަންނަވާ! އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސުވާލުކުރައްވަނިކޮށް މިހާރު ނިޒާމީ މައްސަލައެއް ތިޔަ
ނެންގެވީ. އަޅުގަނޑު ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ނަން ސުވާލުގެ ތެރޭގައި ނުވެސް ހިމެނެނީސް؛
އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ސުވާލެއް އަރުވާ ނަން. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ތިމަރަފުށީ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް.
ތިމަރަފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ރިޔާޟް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑު ސުވާލުކޮށްފިން އިނގޭތޯ. މިހާރު މިނިސްޓަރުގެ ޖަވާބަށް އިންތިޒާރުކުރަނީ.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގަ އި ކިހާ ދިގުމިނެއްގެ މަގުތޯ ހަދަނީ ދެއްތޯ؟
4 ކިލޯމީޓަރުގެ މަގު. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ނައިފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝިޔާމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ޔަޤީން މި ވަޒީރުގެ އޯޑިއޯއެއް ލީކެއް ނުވާނެކަން. އެއަށްވުރެ
އިޖުތިމާޢީ މިންގަނޑުތައް ހިފަހައްޓަވާ ބޭފުޅެއް. އަޅުގަނޑު ގުޅީމަ ގުޅޭ އިނގޭތޯ. ގުޅީމަ ގުޅޭ، ފޯނު ނަންގަވާ.
އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ ، ނައިފަރު ދާއިރާގެ ފެން އަދި ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް މި ވަނީ 20 ޖެނުއަރީގައި
33

ހުއްޓައިލެވިފައޭ. މި މަސައްކަތަށް ކޮބައިތޯ އޭ ޙައްލަކީ މިހާރު؟ ވަރަށް އެކަމުގެ ޝަކުވާ އަންނާތީވެ. މިނިސްޓަރާ
އަޅުގަނޑު ވަރަށް ކައިރިން މަސައްކަތްކުރަމުން މި ދަނީ މިކަމުގައި. ދެން އަދި ތިލަމާލެ ބުރިޖު، އަޅުގަނޑު
ނިކުމެލައިފިން، ދެ ދުވަހަކު މިތާ މަހަށް ދަމުން. ބަންދު ދެ ދުވަހަކަށް ނަސީބަކުން ވީ . މާފުކުރައްވާތި! ނަސީބު
ދެރަކަމުންވީ. ބަންދު ދެ ދުވަހު ފަހަރުގައި މަސައްކަތްނުކޮށްފާނެ. މި މަހު ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފަ އްޓަވާ ވާހަކަ
ވިދާޅުވެފައި އޮތީ. އެހެންވެގެން އެކަން ވެސް ސާފުކޮށްލަދެއްވިއް ޔާ ވަރަށް ރަނގަޅު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއެރުވީ، އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑު މި ތަނުގައި ކުރީގެ ރައީސާ ގުޅޭ
ގޮތުން އެއްޗެއް ބުނެވުނީމާ، އެކަމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޖަވާބެއް ދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް
ހީވެގެން. އި އްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ދާއިރާއާ ގުޅޭ ގޮތުން މިތާ ތަރުތީބުން ބޭރުން ސުވާލުކުރައްވާކަށެއް ނޫން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު؛ ދެން އޮތް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެއްގޮތަކަށްވެސް ފަރުވާތެރިކަމެއް އެ ކަންކަމަށް
ނުބެހެއްޓެވީމާ އަޅުގަނޑު ދިނުމުގެ މާނައެއް ނެތެއް ނޫންތޯ؟ އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މުލަކު ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަޞީރަށް.
މުލަކު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަޞީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. މަރުޙަބާ ވަޒީރު. އަޅުގަނޑުގެ ސުވަލަކީ، މ. މުލަކުގެ މަގުތަކަކީ ރައީސްގެ ވަޢުދުފުޅުތަކުގެ
ތެރެއިން، އެ ރަށަށް ކޮށްދެއްވަން ވަޢުދުވެ ވަޑައިގެންފައިވާ އެއް ކަންތައް. 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ވެސް އަދި 2020ވަނަ
އަހަރުގައި ވެސް ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް. މުލަކުގެ މަގުތައް ފެށިގެންދާނީ ކޮންތާރީޚެއްގައިތޯ؟ އަދި މުލަކުގެ ގިރާ
ސަރަހައްދަކީ ވެސް ހިމާޔަތްކުރުމަށްޓަކައި މިހާރު ސަރވޭކުރެވިފައިވާ ރަށެއް. އެ ރަށުގެ މަސައްކަތް؛ އާދެ،
ރަށްގިރުމުގެ ކަންތައް ޙައްލުކޮށްދެއްވާނެ ތާރީޚަކީ ކޮބައިތޯ؟ އަދި މ. ކޮޅުފުށީގެ ރަށްގިރުމުގެ މައްސަލަ
ޙައްލުވެގެންދާނީ ކޮންތާރީޚެއްގައިތޯ؟ ސަރވޭކޮށް ނިމިފައިވަނީ. އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މ.
އަތޮޅުގައި، ޚާއްޞަކޮށް މުލީގައި އެޅުމަށްޓަކައި ހަމަޖެހިފައިވާ އެއަރޕޯޓުގެ މަސައްކަތް ފެށިގެންދާނީ ކޮންތާރީޚެއްގަ އިތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު މިސުވާލަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށްފަހު ދެން އަޅުގަނޑު އެންމެ ފަހަރަކު އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އަރިހުން
އެދޭނީ، އެއީ ކެނދުކުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލަށް. މިހާރު އަޅުގަނޑު ކެނދުކުޅުދޫ ދާއިރާގެ
34

އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލު ވެސް ނަގާފައި ދެ ސުވާލު އެކީގަ އި އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރަށް އަރުވާނަން. ކެނދިކުޅުދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަމަ އެއްގޮތަކަށްވެސް އުއްމީދެއް ނުކުރަން އަޅުގަނޑަށް އިއްޒަތްތެރި
ވަޒީރާ ސުވާލެއް ކޮށްލަން ފުރުޞަތު ލިބިދާނެ ކަމަކަށް. ކޮންމެ ދުވަހަކު ލިސްޓު ދިގުވެގެންގޮސް ފުރުޞަތު
ނުލިބިދަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުޑައިރުކޮޅަކު މަޑުކުރައްވާ އަދި. އިސްމާޢީލް؛ އާދެ، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ އިޒުނަޔާ އެކުގައި
އަޅުގަނޑު އެއްކުރާނަން، ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލާއި، ދުވާފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުގެ ސުވާލާއި ، އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލު. އެއްކޮށް އެއް ސުވާލުގެ ގޮތުގައި
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އަރުވާނަން. އެހެންވީމާ، ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢީސާ ވާހަކަދެއްކެވު ން:
އަޅުގަނޑު ހީކުރީ ފުރުޞަތު ގެއްލުނީ ކަމަށް. މިހާރު އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއާ ހަވާލުކުރެވި ކޮންމުންދާ ހެނބަދޫ ބަނދަރުގެ
ޑިޒައިންކުރެވިފައި އޮތް ގޮތުން، ބޭރު ފައިކަށި އިންނަންވާ ވަރަށްވުރެ މާ ބޮޑަށް ކުރުކޮށް އިން ކަމަށް ފާހަގަކުރެ ވިގެން
ކޮންނަމުންދާ ވަރަކަށް އެތެރެއަށް ރަށް ވަށައިގެން އެނބުރޭ ވެލިގަނޑު ވަންނާތީ، ވަރަށް ފަހުން އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރުގެ
މިނިސްޓްރީން ސަރވޭކޮށްފައި ވެއްޖެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެ ވޭ. އެ ނެރުގެ ފައިކަށި ދިގުކުރުމުގެ ކަންތަކުގައި
އެމް.ޓީ.ސީ.ސީން ވެސް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ޕްލޭނިން މިނި ސްޓްރީއަށް އެ ވާހަކަ ދަންނަވާފައިހެން އޮތީ. އެކަމުކުގެ
އެއްވެސް ކަހަލަ އަޕްޑޭޓެއް ، މިނިސްޓަރު ނިންމަވާފައި އޮތް ގޮތެއް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނަމަ، ދަންނަވައިލެ ވެން
އޮތިއްޔާ ދަންނަވާލަދެއްވިއްޔާ ވަރަށް ރަނގަޅު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހެނބަދޫ ހައިޑްރޮގްރެފިކް ސަރވޭޔަރުންގެ ކަންކަމަށް އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު
ޖަވާބުދެއްވުމުގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑު މި ފުޞަތުއަރުވަނީ، ދުވާފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް.
35

ދުވާފަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިސްމާޢީލް އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. މަރުޙަބާ ވަޒީރު. އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ވަރަށް އަވަސްއަރުވާލައިގެން ތަރައްޤީގެ
ޕްރޮގްރާމުތައް ލިބިގަންނަން ބޭނުން. އެކަމަކު، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން ކެޕޭސިޓީ އޮތް މިންވަރުންކަން ގެންދެވޭނީ.
އެގޮތުން، ދުވާފަރު ބިން ހިއްކުމުގެ މަޝްރޫޢު މިހާރު ތާވަލުކުރެވިފައި ނޫނީ ސަމާލުކަން ދެވިފައި އޮތް މިންވަރަކީ
ކޮބައިކަން އަޅުގަނޑަށް ސާފުކޮށްލަދިނުން ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން. އެއާއެކު ގައި ދުވާފަރު މަގުހެދުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓް
ސްލޯވެގެން މި އުޅެނީ، ޕްލޭނިން މިނިސްޓްރީގެ ސްޓޯމް ވޯޓަރ ޑިޒައިނިންގެ މަސައްކަތް ނުނިމޭތީ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް
މަޢުލޫމާތު ލިބޭ. މި މަސައްކަތް ނިންމާފައި މީގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފައްޓަން ކިހާދުވަހެއް ނަގާނެތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުގެ ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ ހޯރަފުށީ އެއަރޕޯޓް ނިމިގެންދާއިރުގައި އެ
އެއަރޕޯޓަށް އެ ސަރަހައްދުގެ ރައްޔިތުންނަށް ސީދާ އެއަރޕޯޓަށް އަރައި ފޭބޭނެ ޖެޓީއެއް އޮންނާނެ ކަމަށް...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިހަވަންދިއްޕޮޅު އެއަރޕޯޓް ނިމިގެންދާއިރު.
އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިހަވަންދިއްޕޮޅު އެއަރޕޯޓް ނިމިގެންދާއިރު، އެ އެއަރޕޯޓަށް އެ ސަރަހައްދުގެ
ރައްޔިތުންނަށް ސީދާ އެއަރޕޯޓަށް އަރައި ފޭބޭނެ ޖެޓީއެއް އޮންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ކައިރީ ރައީސުލްޖުމްހުރިއްޔާ
ވިދާޅުވެފައި އެބައޮތް. އެހެންވީމާ، އެ ކަންތައް މިހާރު ކިހާހިސާބެއްގައިތޯ އޮތީ؟ ކުރެހުމުން އެ ކަންތައްތައް
ނުފެންނާތީ، ސަރަހައްދުގެ ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާތީ އެ ސުވާލުކޮށްލީ. ދެން އެއާއެކު އިހަވަންދޫ ބިން
ހިއްކުން ފެށޭނީ ގާތްގަނޑަކަށް ކިހާތާކުތޯއާއި، ދެން މާރަންދޫގެ ފެނާއި ނަރުދަމާ ޢަމަލީ މަސައްކަތަށް
ޓެންޑަރކުރެވޭވަރުވާނީ ކިހާހިސާބެއްގަ އިތޯ ސާފުކޮށްލަން އަޅުގަނޑު ބޭނުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
36

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް ބަޑުލް ކޮށްލާފައި 4 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކުރި ސުވާލުތަކުގެ
ޖަވާބުދެވޭތޯ ބަލަން. އެހެންނަމަވެސް، ވަކިވަކި ރަށްރަށުގެ ވާހަކަ އެއްސެވީ. މުލަކުގެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވަނީ ކޮންސަލްޓެންސީ މަސައްކަތާ ހަވާލުކުރެވިފައި 31 ޑިސެންބަރުގައި. އެ މަސައްކަތް އެބަ ކުރިއަށްދޭ. އެހެންވީމާ،
އެޕްރީލު މަސް އަންނަންވާއިރަށް މަސައްކަތުގެ ޑެންޑަރަށް ކުރިއަށްދެވޭނެ ކަމަށް. ދެން އެ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގައި އެއްސެވީ ޝޯ ޕްރޮޓެކްޝަން ޕްރޮޓެކްޝަން މަސައްކަތްތަކެއްގެ ވާހަކަ. ދެން އެ
މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެން އިތުރަށް ބަލަންޖެހޭ ކަންކަމާ އެކީގައި ކޮށްފައި، އެ މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށްގެންދާނަން.
އަވަހަށް ކުރެވެންހުރި މަސައްކަތް އަވަސް ޕްރޮސެސްއެއްގެ ތެރެއިން ކުރިއަށްގެންދާނީ. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޅުގަނޑުމެންނާއި ވާހަކަދައްކަވަމުން އެބަ ގެންދަވަން ދެއްތޯ މި މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް، ސަރުކާރުގެ
ހިއްސާވާ ކުންފުންޏަކާ މީގެތެރެއިން ބައެއް މަސައްކަތް ހަވާލުކުރުމަށް. ދެން އެކަމަށް އަޅުގަނޑުގެ ކޮންސިޑަރޭޝަން
ދެމުންގެންދާނަން. އެކަމަކު، އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުމުގައި ހުރޭ، އެއްވެސް ބަޔަކަށް އެ ބަޔަކަށް ނުކުރެވޭ މިންވަރަށް
މަސައްކަތްތަކެއް ހަވާލުކުރުން ، އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ނޫންކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން އަބަދުވެސް. އެ
މަސައްކަތެއް ހަވާލުކުރުމަކުންނެއް އަދި އެ ހިސާބަކުން އަޅުގަނޑުގެ ޒިންމާއެއް ނުފުދޭ. ވަގުތީ ގޮތުން ކޮންމެވެސް
ވަރެއްގެ ޑިމާންޑަށް ކުޑަކު ހުއްޓުމެއް އައިސްދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، މަސައްކަތް ނުކުރެވުނީމާ އަޅުގަނޑަށް ވާ އުނދަގޫ
މާ ބޮޑުވޭ. އެހެންވީމާ، މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް ކަންކަން ހަވާލުކުރަން. އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރާ މި
މަސައްކަތްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ވާހަކަދައްކަމުން އެބަގެންދަން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢީސަ ކުރެއްވި ސުވާލުގައި،
ހެނބަދޫގެ ބަނދަރުގެ ނެރުގެ ފައިކަށި؛ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑެއް ނޫން އަނެއްހެން ޓެކްނިކަލް ކަންކަން
މިއަދު ހުރި މަޤާމުގެ ހައިސިއްޔަތުން ނިންމަނީކީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ޢިލްމީ ތަޖުރިބާގައި މިކަހަލަ ކަންކަން
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަނޑު ދަންނާތީ، އަޅުގަނޑުގެ އިންޖިނޭރުން އައިސް ބުނާ އެއްޗެއްސަށް އަޅުގަނޑުގެ
ފާޑުކިޔުން އޮވޭ. އަޅުގަނޑާ ހަމައަށް އަދި މި މައްސަލަ އެ ބޭފުޅުން އަދި ނުގެންނަވާ. އެކަމަކު ، އެ ބޭފުޅުން
މަސައްކަތަށް ތި ވިދާޅުވީ އެ ރަށްރަށަށް ޒިޔާރަތްކޮށްފިއޭ. އެ މަސައްކަތްތައް ކޮށްފައި ގެންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ. ދުވާފަރުގެ ބިން ހިއްކުމުގެ މަސައްކަތުގައި އަޅުގަނޑު ކުރިން އެހެން ސުވާލަކަށް ޖަވާބުދެމުން
ދަންނަވައިފިން، މާލެ އަތޮޅުގައި މާފުށި، ގުރައިދޫ ނިންމާފައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ހިސާބަށް ދާނެ ކަމަށް. ދެން
އަޅުގަނޑު ޖެހޭނީ އެ ބޭފުޅުން މާފުށި، ގުރައިދޫގެ ޝެޑިއުލް ހުރި ގޮތް ބަލައިލަން. ދެން މި މަސައްކަތުގެ
ކޮންޓްރެކްޓު ގައި އަދި އޮތީ ސޮއިނުކުރެވި. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއާ އެކީ ކުރަން
37

ނިންމައިގެން މިތިބީ. އެ ކޮންޓްރެކްޓުގައި އަޅުގަނޑު ސޮއިކޮށްފާނަން، މިހާރުން މިހާރަށް ވެސް. އެކަމަކު، މަސައްކަތް
ފެށޭނީ، ކޮންޓްރެކްޓު ގައި ސޮއިކުރިކަމުގައި ވިޔަސް މަސައްކަތް ފެށޭނީ މި ދެންނެވި ދެ ރަށުގެ މަސައްކަތް ނިންމާފަ.
އެހެންވީމާ، އެކަމަށް އިންތިޒާރުކުރައްވަންޖެހޭނެ. އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލުގައި
އިހަވަންދިއްޕޮޅުގެ އެއަރޕޯޓް ކަންކަމުގައި އެ އެއަރޕޯޓަށް ދާން ސީދާ ޖެޓީއެއް އެޅުމުގެ ވާހަކަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އަޅުގަނޑާ ވެސް މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން މަޝްވަރާކުރައްވާފައިވަނީ. މިކަން ކުރާކަށް؛ މިއީ ކުރެވިދާނެ ކަމެއް.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ، އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރާ އޭރުވެސް ހިއްސާކުރިން. އަޅުގަނޑު މި
މަޖިލީހުގައި، މި ފްލޯގައި އެ ވާހަކަ ދައްކާކަށް ނެތިން. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ވިސްނުމާ، އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުމާ އި
ފިކުރުގެ ތަފާތެއް އެބައުޅޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުން އިސްކޮށް މިކަން ކުރާކަށް ނޫން މި ހުރީކީ.
މިކަން އަޅުގަނޑުމެން އެއީ ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ގޮތަށް ކޮންމެހެން ތިބޭފުޅުންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް
ވަންޏާ މިކަން ކުރާނަން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިފަދަ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރެއްގެ ތެރެއިން މުޅި އާބާދީއަށް އޭގެން
ފައިދައެއް ވާނެ ގޮތަކަށް، އިކޮނޮމިކް އެކްޓި ވިޓީއެއް ޖެނެރޭޓްވާނެ ގޮތަކަށް ކަމެއް އޮތުން އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް
ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކޭތީ އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރާ ވެސް ހި އްސާކުރިން. އެހެންނަމަވެސް، އަދި
މިހާތަނަށް އެއީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ގަބޫލުފުޅުކުރެއްވޭ ކަމެއް ކަމުގައި ނުވެފައި އޮތްކަން އަޅުގަނޑަށް އެބަ
ފާހަކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، މިކަން ކުރައްވަން ؛ އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން، ބައެއް ފަހަރަށް އަޅުގަނޑު ކުރަން ސީދާ
އަޅުގަނޑަށް ގަބޫނުކުރެވޭ ކަންތައްތައް ވެސް އަޅުގަނޑު ކުރަންޖެހުނީމަ ކުރާނަމޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން ކުރާ ކަމެއް ގެ
ގޮތުގައި މިކަން އަޅުގަނޑުމެން ކުރާނަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ، ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްރެރި ވަޒީރު. މުލަކުގެ އެއަރޕޯޓާ ގުޅޭ ގޮތުން ދެތިން ބަހެއް
ވިދާޅުވެދެއްވާފައި ނިންމަވަ އިލެއްވުން ؛ މުލަކު އަތޮޅުގެ. މިހާރު ރަށްރަށާއި އަވަށް އަވަށަށާއި ގޭގެއަށް އެއަރޕޯޓް ހެދުން
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެއީ ދެން ކުޑަ ތަންކޮޅެއް ބޮޑުވަރަކަށް ވެދާނެހެން. މިހާރު ފަހުން އައިސް ބަބުރުންކޮށި މީހުން،
ކެނެރީގޭ މީހުން އެ ގޭގައި އެއަރޕޯޓެއް އިނުމަށް ބޭނުންވޭ. ގަލޮޅު މީހުން އެ އަވަށުގައި އެއަރޕޯޓެއް އިނުމަށް
ބޭނުންވޭ. އެ މިންވަރަށް ދިއު މުގެ ބަދަލުގައި އަޅުގަނޑު މި ހިތަށްއަރަނީ މުލަކު އަތޮޅު އެއަރޕޯޓް ، އެކަހަލަ ގޮތަކަށް
އަޅުގަނޑު ބުނާނަމޭ. ވަޒީރު ކުޑައެއްޗެއް ވިދާޅުވެދެއްވުން ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
38

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ ސުވާލަށް ޖަވާބުދެއްވާއިރުގައި ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލަށް ވެސް ދެން އަލިއަޅުވާލަދެއްވުން
އެދެން.
މިނިސްޓަރ އޮފް ނެޝަނަލް ޕްލޭނިންގ އެންޑް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މުލަކު އަތޮޅުގެ އެއަރޕޯޓްގެ މަސައްކަތަށް ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ހިމަނާފަ.
އެހެންނަމަވެސް، ބަޖެޓުގައި އޮތް މިންވަރުން އަޅުގަނޑަށް މިކަން ކުރެވޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން.
އެހެންވީމާ، މިކަން ކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ އަންސަރޓެއިން ޕްރޮސެސެއްގެ ތެރެއިން މަސައްކަތްކުރަމުން އެބަ
ގެންދަން، ޑިފަރޑް ޕޭމަންޓްސްގައި މި މަސައްކަތް ކުރާނެ ބަޔަކު ހޯދަން. އޭގެ މާނައަކީ، ކޮންޓްރެކްޓަރުން
މަސައްކަތްކުރީމަ ސަރުކާރުން އެއްބަސްވާ ، ދެ ބައިމީހުން އެއްބަސްވޭ ޝެޑިއުލެއްގެ ތެރޭގާއި ޕޭމަންޓް ހިމެނުން.
މިކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެތިން ޕާޓީޔަކުން ޕޮޒިޓިވް ޖަވާބު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ލިބިފައިވޭ. އުއްމީދުކުރަން ،
އެކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބާރަށް ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ ކަމަށް. ދެން މި އެއަރޕޯޓް ހެދުމުގައި ވެސް ހިއްކުމުގެ
މަސައްކަތެއް ވެސް އެބައޮތް. އެހެންވީމާ، ހިއްކުމަށް އަނެއްކާވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުރި ޝޯޓޭޖުގައި ބޮސްކާލިސްގެ
މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން މިކަން ކުރެވޭތޯ ، އެ ކަމަށް މަސައްކަތްކުރަމުން. އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ ވާހަކައެއް އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް ރަނގަޅަށް ސާފުވެވަޑައިގަންނަވާނެ. އަޅުގަނޑާ އެކި ފަހަރު މަތީން އަޅުގަނޑުގެ އޮފީހުގެ ތިރީގައި
އަޅުގަނޑާ ބައްދަލުވާ ފަހަރުފަހަރު ވަރަށް ގިނައިން މި ވާހަކަ ދެއްކިފައިވާނީ. ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ކުރެއްވި ސުވާލުތަކުގައި ، ތެދެއް؛ އެ ރަށުގެ ފެނާއި ނަރުދަމާ ދެއްތޯ. އޭ ގެ މަސަ އްކަތް ކުރިން ހަވާލުކޮށްފައިވޭ
ކޮންޓްރެކްޓަރާ. އޭނަ ހަމަ ޕަރފޯމްކުރުން ވަރަށް ދަށް. އަޅުގަނޑުމެން ކުރާހިތުން ކުރި ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް ، އޭނައާ
އެކީގައި ކުރިން މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ކަމަށް ޔަޤީންވީމަ އެ ކޮންޓްރެކްޓް ވަނީ ޓާރމިނޭޓުކުރެވިފަ. ދެން އި އްޒަތްތެރި
މެންބަރަށް ވެސް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އަޅުގަނޑާއި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރާ ފޯނުން މި ވާހަކަ ދެއްކިން. އެކަން
އޭނައާ އެކީގައި، އެބައިމީހުންނާ އެކީގައި ކުރިއަށްނުގެންދެވޭނެކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޔަޤީން ކަށަވަރުވީމަ އެ
ކޮންޓްރެކްޓް ޓަރމިނޭޓްކޮށްފައިވަނީ. މިހާރު އެމް.ޑަބްލިޔު.އެސް.އީއާ އެކީގައި މަޝްވަރާކުރަމުން އެބަ ގެންދަން އެ
މަސައްކަތް ކުރުމަށް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ބާކީ ހުރި ބައި ކުރިއަށް ގެންދާނަން. ދެން
މާލެއާއި ތިލަފުށްޓާ ދޭތެރޭގައި އަޅާ ބުރިޖުގެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އި އްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޅުގަނޑާ ސުވާލު
ކުރެއްވީ މަޖާޒީ ގޮތަކުންނޭ. އެހެންވީމާ، އެއްގޮތަކަށްވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި މަހުގެ ތެރޭގައި ޢަމަލީ މަސައްކަތް ފަށާނެ
ވާހަކައެއް އެއްވެސް ތަނެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން ގެ ސަރުކާރުގެ އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ވިދާޅުވެފައިވާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު؛
39

ޢަމަލީ މަސައްކަތް ދެން ސިފަ ކުރައްވާ ގޮތެއް އޭގައި އޮންނަ ނީ. އޮންނާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން މި
މަހުގެ ތެރޭގައި ފަށާކަށް. ބުރިޖުގެ މަސައްކަތުގެ ޑިޒައިން މަސައްކަތް އެބަ ކުރިއަށްދޭ. އަޅުގަނޑުމެން ރުޕް ކިޔާ
ކުންފުންޏެއް ދެން. ރުޕް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މާލެ، ހުޅުމާލެ ބްރިޖު އެޅުމުގައި ވެސް
ޕްރޮޖެކްޓުގެ މެދެއްހާ ހިސާބުގައި ؛ ޑިޒައިން ސްޓޭޖުގައި ބައިވެރިނުކުރާ ބައެއް. އެހެންނަމަވެސް، އިތުރު ބަޔަކު
ސްޕަވައިޝަނަށް ގެންނަންޖެހޭ ކަމަކަށް އޭރުގެ ސަރުކާރަށް ފާހަގަކުރެވިގެން އެންގޭޖުކުރެވުނު ހޮންގްކޮންގ ބޭސްޑް
ކުންފުންޏެއް. ހަމަ ރަނގަޅު ބަ އެއް. އެ މީހުންނާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން އެބަ ގެންދަން، ދިޒައިން
މަސައްކަތް. ދެން އަދި އަޅުގަނޑުމެން ޑިޒައިން މަސައްކަތްތައް ހުރީ ޝެޑިއުލްގައި. އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާން ބަލިކަމުގައި
ނުވާނަމަ، ޔަޤީން އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަން ތަވާލުކޮށްފައި އޮތީ ސެޕްޓެންބަރު މަހުގެ ތެރޭގައި ކޮންޓްރެކްޓަރ
މޮބިލައިޒްކުރާ ހިސާބަށް މަސައްކަތް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ޝެޑިއުލްކޮށްފައި އޮތް ހިސާބަ ކީ. ދެން އެހެންނަމަވެސް،
ޢަމަލީ މަސައްކަތް؛ މިހާރުވެސް އެބަދޭ އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތުގައި ޖިއޯ ޓެކްނިކަލް އިންވެސްޓިގޭޝަން ހަދަން
ބަޔަކާ މިހާރު މަސައްކަތް ހަވާލުކުރެވިފައިވަނީ. ބެތިމެޓްރިކް އެންޑް ޓޮޕަގްރެފިކް ސާރވޭތައް މަސައްކަތްކުރަން ބަޔަކާ
ހަވާލުކުރެވިފައިވަނީ. އެހެންވީ މާ، ޑިޒައިނަށް ބޭނުންވާ ސަ ރވޭ ޑޭޓާ އަދި ގްރައުންޑް އިންވެސްޓިގޭޝަން ހެދުމުގެ
މަސައްކަތް ކުރި އަށް އެބަދޭ. އެހެންވީމާ، ޢަމަލީ މަސައްކަތް ދެން މާނަކުރައްވާ ގޮތެއް އޭގައި އޮންނާނީ. މިހާރު އެ
މަސައްކަތް އެބަ ކުރި އަށް ދޭ. ދެން ބަންދު ދުވަހެއްގައި ބޭރަށް ވަޑައިގަތީމާ އެކަން ފާހަގަނުކުރެއް ވުނީ ކަމަށް ވެސް
ވެދާނެ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު، ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ވަރަށް ގިނައިރު ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް، އިއްޒަތްތެރި
ވަޒީރު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދެއްވައިފި. އަދި ވަރަށް ތެދުވެރިކަމާ އެކީގައި އަޅުގަނޑަށް
ފާހަގަކުރެވުނު ގޮތުގައި. ބައެއް ފަހަރަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެދިވަޑައިނުގަންނަވާ ޖަވާބު ވެސް އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު
ދެއްވައިފި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު އެކަމާ އުފާކުރަން. ޚާއްޞަ ގޮތެއް ގައި ދިވެހިރާއްޖެ ޠަބީޢި ގޮތުން އުފެދިފައިވާ
ގޮތާއި ، އެ ޠަބީޢަތަށް، އުފެދުމަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާއި، އަދި އަތުވެދާނެ ނުރައްކަލާއި، ދިވެހީން އަންނާން އޮތް
ޖީލުތަކަށް ދެމިގެންދާނެ ގޮތަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަންކަން ބެހެއްޓުމާ ގުޅޭ ގޮތުން އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު
ވިސްނަވާ ވިސްނެވުމަށާއި، ގެންގުޅުއްވާ ވިސްނެވުމަށް، އަޅުގަނޑު ފަށްފަށުން ޝުކުރު ދަންނަވަން. އޭ.ސީ.ސީގެ ރިޕޯޓް؛
އަޅުގަނޑު މިއަދު ނިންމާލުމުގެ ކުރީގައި ދަންނަވައިލާނަން. އޭ.ސީ.ސީގެ ޓީ.އެމް.އޭ އާއި އެމް.އޭ.ސީ.އެލް އާ ގުޅޭ ރިޕޯޓު
އެއީ ސިއްރު ރިޕޯޓެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެންނެވީ، އޭގެ ބޭރުގައި ސިއްރު ޖަހާފައި އޮތީމަ. ވަރަށް ސާފު ބޮޑު
އަކުރުން. ދެން އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު މި އެނގުނީ ، އެއީ އެ ސިޓީކަން ސިއްރުވީ. ސިޓީ ބޭރުގައި ވިއްޔާ ޖަހާފައި
40

އޮތީ. އޭ.ސީ.ސީން އެބައޮތް ވިދާޅުވެފައި ، އެ ސިއްރެއް ނޫނޭ. ދެން އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ދެކެނީ އެ ސިޓީ އޭ އެ
އޮތީ ސިއްރުވެފަ. ރިޕޯޓް އެ އޮތީ ނެރެވިފަ. ކޮންމެގޮތެއްވި ޔަސް އަޅު ގަނޑަށް ލިބުނުއިރުގައި ބޭރުގައި ސިއްރު
ބޮޑުއަކުރުން ޖަހާފައި އޮތީމަ އަޅުގަނޑު ތަކުރާރުކޮށް އެތައް ފަހަރަކު އަމީންޢާއްމު އަރިހުގަޔާ އި ކައުންސެލް ޖެނެރަލްގެ
އަރިހުގައި އެހިން، ކިހިނެއްތޯއޭ ހަދާނީ؟ މިއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ހިތްނުރުހޭ ކަމެކޭ. ސިއްރު ޖަހަޖަހާފައި މި ތަނަށް،
އަޅުގަނޑަށް ތަކެތި ފޮނުވުން. އަޅުގަނޑަށް ސިއްރުޖަހާފައި ކިތަންމެ އަވަހަކަށް މި ތަނަށް އެއްޗެއް ފޮނުވިޔަސް، ހަމަ
އެ ސިއްރުމިނުގައި ތިޔަ 87 މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑު ފޯރުކޮށްދޭން ބޭނުން. އެއީ މި ތަނުގައި ސިއްރު ހިފަހައްޓާނެ
ގޮތަކީ. އަޅުގަނޑު ކައިރީގައި އެކަނި ދައްކާނެ ސިއްރު ވާހަކައެއް މި މަޖިލީހަކު ނޯންނާނެ. ސަރުކާރުގެ އެއްވެސް
ބޭފުޅަކު ވެސް، ދައުލަތުގެ އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ވެސް ، މަޖިލީހުގެ ރައީސް ކައިރިޔަކު ސިއްރުން ވާހަކައެއް
ދައްކައި ގެންނުވާނެ. އަޅުގަނޑަށް އިނގޭ ވާހަކައެއް ވެއްޖެ އްޔާ 87 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ހަމަ ސިއްރުން
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނަން. ދެން މި ފަހަރު މި ވީ ގޮތަކީ، ސިއްރު ނޫން ކަމަށް އޭ.ސީ.ސީން ވިދާޅުވެއްޖެ. އަދި ހަމަ
އެއާ އެކީ ގައި ޓީ.އެމް.އޭގެ މައްސަލަ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން އިއްޔެގަ އި ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތް ކުރައްވައިފި. އަދި
މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީއަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ވަޑައިގެން ، ވަރަށް ސާފުކޮށް ސަރުކާރުގެ
ސިޔާސަތު، ސަރުކާރުން މިކަމުގައި ދެކޭގޮތް ، އަދި ސަރުކާރުގެ ހުށަހެޅުން ކިޔައިދެއްވައިފި. ފާހަގަކޮށްދެއްވައިފި. އަދި
ވަޒީރު ވަރަށް ސަރީޙަ އިބާރާތުން އެބަ ވިދާޅުވޭ ، އެއީ އެއީ ސަރުކާރު ތަންފީޒުކުރާނެ ހުށަހެޅުން ކަމަށް. އެ
ހުށަހެޅުމުގައި އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މި ވަނީ، އަޅުގަނޑު ހަނދާންވާ ގޮތުގައި 6400 ސްކެއަރ މީޓަރ ޓީ.އެމް.އޭއަށް
10 ޑޮލަރު 35 ސެންޓު ގެ އަގުގައި ދެވޭނެ. އެއީ 5 ޑޮލަރުގެ އިތުރުން. އަދި ހަމަ އެއާ އެކީގައި ޓަރމިނަލް ބޭނުންކުރާ
އެހެން؛ މި ވަގުތު ކަނޑަށް ޖައްސާ މަތިންދާބޯޓު ގެންގުޅޭ ހުރިހާ ކުންފުނިތަކަށް ވެސް މި ވަގުތު އެ ކުންފުނިތަކުގެ
ހިއްސާ، ޝެއަރމާރުކޭޓު ގައި އެ މީހުން މަސައްކަތްކުރާ މިންވަރަށް ބަލައި، މި ވަގުތު އެ މީހުންނަށް ލިބިދީފައި އޮތް
ލައުންޖުގެ އަދަދު އެ މިންވަރަށް، ހަމަ 10.35 އަށް އެ ކުންފުނިތަކަށް ވެސް ލިބޭނޭ. ބާކީ އޮންނަ، އެކާވީސް ހާސް
އަކަމީޓަރު އަލުން އަނބުރާ ޓެންޑަރކުރެވޭނޭ. އެއީ ހުރިހާ އެންމެންނަށް ޓެންޑަރަށް ހުޅުވައިލެވޭ ހުޅުވައިލުމެކޭ.
އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ގޮތުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ނިންމަވާފައި އެ ވަނީ ، ސަރުކާރުން ނިންމަވާފައި އެ ވަނީ ،
ދުރުވިސްނޭ، ފުޅާ، ރަނގަ ޅު ނިންމެވުމެއް. ޓީ.އެމް.އޭއަށް ކުރީ ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދިޔައީ
އެމް.އޭ.ސީ.އެލްގެ ތެރެއިން، އޮޅުވައިލުމުގެ ތެރެއިން، އަދި މިހާރު އިނގޭ ގޮތުގައި ބައެއް ފަހަރަށް ބައެއް ބޭފުޅުން
އެބަ ވިދާޅުވޭ، އެމް.އޭ.ސީ.އެލްގެ ބޯޑަށް ނުވެސް އިނގެއޭ. އެ ތަނުގައި އިން ކުއްޖެއް އެ މަސައްކަތް ކުރަމުން
ގެންދިޔައީއޭ. ކޮންމެޔަކަސް ހީލަތާއި، މަކަރާއި، އޮޅުވައިލުމުގެ ތެރެއިން އެ ޓަރމިނަލް އެކީގައި ޓީ.އެމް.އޭއަށް ދިނުމަށް
ކުރީ ސަރުކާރުން ނިންމާފައި އޮތް ނިންމުން، ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް އެ ބަދަލުކުރެއް ވީ. އަދި އައު
ނިންމުން ރޭގައި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު، މާލީ ވަޒީރު އެ ވިދާޅުވެދެއްވީ. އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތުން މިހާރު ދެން
41

މިކަމުގައި އޮތް ގޮތް. ފަހު ބަހަކީ ވެސް އެއީ. އޮތް ބަހަކީ ވެސް އެއީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑުމެން
މިހާރު؛ ހަމަ އެއާއެކީ ގައި ދަންނަވައިލަން އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކުޑަކޮށް ވެސް
ގަބޫލުފުޅެއް ނުކުރައްވާނެ ޓީ.އެމް.އޭއަކަސް ވެސް، އެހެން މީހަކަސް ވެސް އަޅުގަނޑަކަށް ރުފިޔާއެއް ނުދޭ. ނުވެސް
ދޭނެ. ދޭކަށް ނުވެސް އުޅޭނެ. މީހަކު އެކަމަކާ ނުވެސް ވިސްނާނެ. ދެން ދެއްވަން އުޅު އްވަ އިބައްލަވާ އަޅުގަނޑަށް
އެއްވެސް މީހަކު އެއްވެސް އެއްޗެއް. އެކަން ގޮސް ނިމިދާނެ ގޮތް އެ ބަޔަކަށް ވެސް ، ވަރަށް ސާފުކޮށް
އެނގިވަޑައިގަންނަ ވާނެ. ރިޝް ވަތު ދިނުމަކީ ވެސް މަނާ ކަމެއް. ރިޝްވަތު ހިފުމަކީ ވެ ސް މަނާ ކަމެއް. ރިޝްވަތު
ދޭން އުޅޭކަން އެނގިހުރެ އެކަމާ އަޅައިނުލައި ތިބުމަކީ ވެސް މަނާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ރިޝްވަތުގެ
ގޮތުގައި ނުވަތަ ވަކި ކަމެއް ވަކި ގޮތަކަށް ކުރުވުމުގެ ނިޔަތުގައި އަޅުގަނޑާ ރަހުމަތްތެރިވެ، ވާހަކަދައްކައި
ނުހެއްދެވުމަށް ވަރަށް އަދަބުވެރިކަމާއެކު އަޅުގަނޑު އެދެން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑުމެން ސަޔަށް މި
ހުއްޓާލީ.
}ހުސްވަގުތު ކޮޅު: 10:35 އިން 11:07 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް އީވާ ޢަބްދުاله)
7. އިބުތިދާއީ ބަހުސް
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` މި ދަންފަޅީގައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތް މި ފަށަނީ އިބްތިދާއީ ބަހުސްގެ މަސައްކަތުން. ފުރަތަމަ މި
ފަށަނީ ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒް
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ، ތަޢުލީމާ ބެހޭ ބިލު. މި ބިލުގެ ބަހުސް ފެށުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން މިއަދުގެ ކޮމިޓީ
މަސައްކަތް ރޭވިފައިވާ ގޮތް. ހެނދުނު 10 ޖެހިއިރު ފެށުނީ، ސަރުކާރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރާ މިންވަރު ބަލާ
ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް. ހަމަ 10 ޖެހިއިރު، ޤައުމީ ސަލާމަތާއި ޚާރިޖީ ގުޅުންތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް. 11 ޖެހިއިރު
އެ ފެށީ، ޖުޑިޝަރީ ކޮމިޓީ. އަދި 11 ޖެހިއިރު ، ޤައުމީ ތަރައްޤީއާއި ތަރިކައިގެ ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް. 11 ޖެހިއިރު،
މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީ. 12:30 ގައި، އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް ފަށާނެ. އަދި 12:30 ގައި، ގަވާއިދު ކޮމިޓީ.
12:30 ގައި ، އާއްމު ކޮމިޓީ. 2 ޖަހާއިރު މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީ. 2 ޖަހާއިރު، ހިއުމަން ރައިޓްސް
އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީ. އަދި 2 ޖަހާއިރު އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖު ކޮމިޓީ. އަދި 2 ޖަހާއިރު،
މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީ އަދި ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަރޕްރައިސަސް ކޮމިޓީ؛ ދެ ކޮމިޓީ ގުޅިގެން ހިނގާ ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް.
42

ތަޢުލީމުގެ ބިލުގެ ބަހުސަށް ހަމަޖެހިފައިވަނީ ޖުމުލަ 4 ގަޑިއިރު. އޭގެތެރެއިން، އެމް.ޑީ.ޕީއަށް 2 ގަޑިއިރާ އި 24
މިނެޓު. ޖުމްހޫރީ ޕާޓީއަށް 20 މިނެޓާއި 21 ސިކުންތު. ޕީ.ޕީ.އެމަށް 20 މިނެޓާއި 21 ސިކުންތު. ޕީ.އެން.ސީއަށް 16
މިނެޓާއި 12 ސި ކުންތު. އެމް.ޑީ.އޭއަށް 14 މިނެޓާއި 8 ސިކުންތު. ވަކި ޕާޓީއަކަށް ނިސްބަތްވެވަޑައިނުގަންނަވާ ކޮންމެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކަށް 4 މިނެޓާއި 4 ސިކުންތު. ބިލު ހުށަހެޅުއްވުމަށް އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު
މުމްތާޒަށް ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން މި ބިލު ހުށަހެޅުއްވުމުގެ ބޭނުމަކީ، ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ޤާނޫނުއަސާސީން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު އޭގެ އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި، އެންމެ ފައިދާހުރި ގޮތުގައި
ދިވެހި ރައްޔިތުންނާއި ދަރިވަރުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އެކަށަ އަޅަންޖެހޭ ގާނޫނީ އޮނިގަނޑެއް އެކަށައެޅުން.
އުނގެނުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ރައްޔިތުންނާއި ދަރިވަރުންނަށް ލިބިގެންވާ ޙައްޤުތައް ބަޔާންކުރުން. ތަޢުލީމު ނިޒާމު،
ހަމައެއާއި އެކު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމުގެ ނިޒާމު އެމައްޗަށް ބިނާވެގެންދާނެ އަސާސްތަކާއި، ހަމަތަކާއި، އުސޫލުތައް
ކަނޑައެޅުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތާއި، ބެލެނިވެރިންނާއި، ޓީޗަރުންގެ ޒިން މާތައް ކަނޑައެޅުމާއި، އަދި
އުނގެނުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ރައްޔިތުންނާއި ދަރިވަރުންނަށް ލިބިގެންވާ ޙައްޤުތައް ވެސް ކަނޑައެޅުން މި ބިލުގައި ހިމެނޭ.
ތަޢުލީމުގެ ބިލުގައި ހިމެނޭ މައިގަނޑު ބައިތަކަށް ބަލައިލާ އިރު، މި ބިލު ގާނޫނަކަށް ވުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހައި
ރައްޔިތުންނަށް އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުވެގެންދާނެ. ވަކި އުމުރަކަށް، ވަކި ޖިންސަކަށް ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި،
ހަމަހަމަކަމާއެކު އުމުރުދުވަހަށް ދެމިގެންދާ ގޮތަށް އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ. ރަސްމީ ތަޢުލީމުގެ
ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ތަޢުލީމު ހާސިލުކޮށް ނިންމުމަށްފަހު ވެސް، ޒުވާނުންނާއި އުމުރުން ދުވަސްވީ މީހުންނަށް ވެސް
ހަމަހަމަކަމާއެކު އުނގެނުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިގެންދާނެ. މަދަރުސީ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން، ފަންނީ އަދި
މަސައްކަތްތެރިކަމު ގެ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ފަހިވެގެންދާނެ. ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި
އަދި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަ ކާ ބެހޭ ބައިނަލްއަގު ވާމީ މުޢާހަދާއާއި އަދި އެހެނިހެން މުޢާހަދާތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މި
ބިލުގައި ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ކުޑަކުދިންނަށް އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވޭ. އެގޮތުން ، މި ބިލުގައި
ކުޑަކުދިންނަށް އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު، ކުޑަކުއްޖާ ގެ އުމުރުން 4 އަހަރުން ފެށުނީއްސުރެ އުމުރުން 18 އަހަރާ ދެމެދުގެ
ހުރިހާ ކުދިންނަށް ހިލޭ އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ؛ އެއްވެސް ބާވަތެއް ގެ ލާއިންސާނީ ނުވަތަ ރަހުމުކުޑަ އަދަބެއް ނުވަތަ
ނަފްސާނީ ނުވަތަ ޖިސްމާނީ އަދަބެއް ލިބުމުން ރައްކާތެރިވުމުގެ ޙައްޤު؛ އަމާން މާޙައުލެއްގައި އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު؛
އަދި ކިޔެވުމުގައި ބެލެނިވެރިންގެ އަޅައިލުމާއި ދައުލަތުގެ އެހީތެރިކަން ލިބިދިނުމުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވޭ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިންނާއި މީހުންނަކީ މުޖުތަމަޢުގެ އަޅަ އިލުމާއި ލޯބި އިންތިހާއަށް
43

ބޭނުންވާ ބައެއް. ހަމަ އެފަދައިން، އެފަދަ ފަރާތްތަކަކީ އެހެނިހެން އާއްމު މީހުންނެކޭ އެއްފަދައިން ، އުނގެނުމުގެ
ޙައްޤާއި، އެހެނިހެން ޙައްޤުތައް ވެސް ކަށަވަރުވެފައި ތިބެންވާ ބައެއް. އެގޮތުން، މި ބިލުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމުގެ
ނިޒާމަކީ، ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިން ބައިވެރިކުރާ ތަޢުލީމީ ނިޒާމެއްގެ ގޮތުން ، ޕްރީ ސްކޫލުން ފެށިގެން
ސެކަންޑްރީ ސްކޫލުތަކުގައި އެއްވެސް ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި، އެހެން ކުދިންނެކޭ އެއްފަދައި ން ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރުމުގެ
ފުރުޞަތު ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިންނަށް ދައުލަތުން ފޯރުކޮށްދެވޭނެ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މި ބިލުގައި ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގައި މައިންބަފައިން ނާއި ބެލެނިވެރިން ޒިންމާ ވެސް ކޮށްފައި ވޭ، ޒިންމާއެއް
މަތިކޮށްފައިވޭ. އެގޮތުން މަޖުބޫރު ތަޢުލީމު ލިބެންޖެހޭ އުމުރުގެ ކުދިން ގަވާއިދުން ސްކޫލަށް ވަ އްދައި ، ސްކޫލަށް
ފޮނުވުން. ސްކޫލަށް ފޮނުވާއިރު އަސާސީ ބޭނުންތައް ފުއްދައިދީފައިވޭތޯ ބެލުން. އަދި ދަރިން ކިޔެ ވުމާއި ކަންތައްތަކުގައި
އެ ކުދިންގެ ޓީޗަރުންނާއި ސްކޫލަށް އެއްބާރުލުންދިނުން ހިމެނޭ. ހަމަ އެފަދައިން، މި ބިލުގައި ސްކޫލްތަކުގައި
ކިޔަވާކުދިންގެ މައް ޗަށް ވެސް ޒިންމާތަކެއް މަތިކޮށްފައިވޭ. އެގޮތުން ސްކޫލަށް ގަވާއިދުން ސްކޫލަށް ހާޒިރުވުން.
ތަޢުލީމުގެ އެކިއެކި ޕްރޮގްރާމުތަކުގައި ބައިވެރިވުން. އަދި ސްކޫލް ގަވާއިދުތަކަށް އިހުތިރާމްކޮށް އެ ގަވާއިދުތަކާ
އެއްގޮތަށް ޢަމަލުކުރުން. ޓީޗަރުންނާއި ސްކޫލު ސްޓާފުންނަށް އިހުތިރާމުކުރުން ވެސް ހިމެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި
ބިލާއެކު މަޖުބޫރު ތަޢުލީމު ލާޒިމުކުރާ އުމުރެއް ރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ކަނޑައެޅިގެންދާނެ. އެގޮތުން، މި ބިލު
ގާނޫނަކަށް ވުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހައި އުމުރުން 4 އަހަރުން ފެށިގެން 16 އަހަރާ
ދެމެދުގެ އެންމެހައި ކުދިންނަކީ މަޖުބޫރު ތަޢުލީމު ލާޒިމުކުރާ އުމުރުގެ ކުދިން ކަމަކަށް ކަނޑައެޅިގެންދާނެ. އަދި އެ
އުމުރުފުރައިގެ ކުދިންގެ ބެލެނިވެރިންނާއި މައިންބަފައިނަށް އެ އުމުރުފުރައިގެ ކުދިންނާ އެކަށީގެންވާ ތަޢުލީމު
ޕްރޮގުރާމެއްގައި ބައިވެރިކުރުން ލާޒިމުވެގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ
ދިވެހި ކުއްޖަކަށް ޕްރީ ސްކޫލުން ފެށިގެން ސާނަވީ ތައުލީމު ހިލޭ ފޯރުކޮށްދޭނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވޭ. އަދި މިކަމުގެ
އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖެއްސުމަށް މިނިސްޓްރީއާ މަތިކޮށްފައިވޭ. ހަމަ އެއާއިއެކު މި ބިލުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތަޢުލީމު
އުނގަންނައިދޭ ކޮންމެ ސްކޫލެއްގައި ދީނީ ތަރުބިއްޔަތު އަދި ދިވެހިބަސް އުނގަންނައިދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް ވެސް
ކަނޑައަޅާފައިވޭ. މި ބިލު ގާނޫނަކަށް ވުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތަޢުލީމު ދިނު މުގެ މަޤްޞަދުތައް ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި
ސްކޫލު ހުރިހާ މަރުޙަލާތައް ޝާމިލުވާ ގޮތަށް އާއްމު އިންތިހާނެއް ބާއްވަންޖެހޭނެ ކަމަށް ވެސް ކަނޑައަޅާފައިވޭ.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައި މަޖުބޫރު ތަޢުލީމު ލިބެންޖެހޭ އުމުރު ކަމަށް މި ބިލު ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުމުރު ގެ
ކުދިން ވަޒީފާއަށް ފޮނުވުމަކީ މަނާ ކަމެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވޭ. މި ބިލުގައި، ސްކޫލުތައް ބެހިގެންވާނެ ގޮތް ވެސް
ކަނޑައަޅާފައިވޭ. އެ ގޮތުން، މި ބިލުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސްކޫލުތައް ބެހިގެންދާނީ، ސަރުކާރުން ހިންގާ ސްކޫލުތައް
ކަމަށާއި އަދި އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުން ހިންގާ އާއްމު ސްކޫލުތައް ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވޭ. އެގޮތުން، ސަރުކާރު ސްކޫލުތައް
ހިންގަންވާނީ މިނިސްޓްރީގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައި ކަމަށާއި އަދި އާއްމު ސްކޫލުތައް، އަމިއްލަ ސްކޫލުތައް ހިންގަންވާނީ
44

މިނިސްޓްރީގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްގެން ކަމަށް ވެސް ކަނޑައަޅާފައިވޭ. މި ބިލުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތަޢުލީމު ދޭ
ސްކޫލުތަކުގައި ތިބެންވާނީ ކަމަށް އެކަށޭނަ ސަނަދު ލިބިފައިވާ، ފެންވަރު ރަނގަޅު ޓީޗަރުން ކަމަށާއި، އަދި ޓީޗަރުންގެ
ޒިންމާއަކަށް ވާންވާނީ ހަމަހަމަ ގޮތެއްގައި ކިޔަވަން އަންނަ ދަރިވަރުންނަށް ރަނގަޅު ތަޢުލީމެއް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް
ކަމަށާއި، އަދި ޓީޗަރުންގެ ޒިންމާތައް؛ އެގޮތުން ޒިންމާތައް ބަޔާންކޮށްފައިވޭ. ހަމަ އޭގެއިތުރުން މި ބިލު ގާނޫނަކަށް
ވުމުން ސްކޫލުތައް ފިޔަވައި އެނޫން ކިޔަވައިދޭ ތަންތަން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިން ގަންވާނީ މިނިސްޓްރީގައި
ރަޖިސްޓްރީކޮށްގެން ކަމުގަ އި ވެސް ފާހަގަކޮށްފައިވޭ. ފެންވަރު ރަނގަޅު ތަޢު ލީމު ނިޒާމެއްގައި ޓީޗަރުން
ރެގިއުލޭޓުކުރުމަކީ މުހިންމު ކަމަކަށް ވާތީ، މި ބިލު ގާނޫނަކަށް ވުމުން މިނިސްޓްރީގައި ރަޖިސްޓްރީކުރުމަކާ ނުލާ
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިންގާ އެއްވެސް ސްކޫލެއްގައި ނުވަތަ އެނޫންވެސް ކިޔަވައިދޭ ތަނެއްގައި ޓީޗަރެއް ގެ ގޮތުގައި
މަސައްކަތްކޮށްގެންނުވާނެ ކަމަ ށް ކަނޑައަޅާފައިވޭ. އަދި ހަމަ އެފަދައިން ޓީޗަރުން ރަޖިސްޓްރީކުރުމާ ގުޅޭ އެންމެހައި
ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ޓަކައި ، ޓީޗަރ އެސޯސިއޭޝަން ކައުންސިލުގެ ނަމުގައި މިނިސްޓްރީގައި ކައުންސިލެއް
އުފައްދަންވާނެ ކަމަށް ވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވޭ. އަޅުގަނޑު ފާހަގަ މި ކޮށްލީ މި ބިލުގައި ހިމެނޭ މައިގަނޑު ބައިތައް. މި
ބިލަކީ، ރާއްޖޭގެ ތައުލީމީ ނިޒާމު އެ މައްޗަށް ބިނާވެގެންދާނެ އަސާސްތަކާއި، ހަމަތަކާއި، އުސޫލުތައް ކަނޑައަޅާފައިވާ
ބިލެއް ކަމަށް ވާތީ ، މި ބިލަ ކީ ވަރަށް މުހިންމު ބިލެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. ހަމަ އެއާއެކު އަޅުގަނޑު މި
ބިލުގައި ބަހުސަށް ތިޔަ އެންމެހައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މި ބިލަށް ބަހުސްކުރަން އެދިވަޑައިގަންނަވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފުރުޞަތަށް
އެދިވަޑައިގެންދެއް ވުން އެދެން. އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް.
އައްޑޫ މީދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލަކީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މިހާރު ހަމަ މިހާރުން މިހާރަށް ވެސް ފާސްކުރަން
އަޅުގަނޑުމެން ޖެހިފައިވާ ބިލެކޭ. ވަރަށް މުހިންމު ބައިތަކެއްގެ މައްޗަށް އެކުލެވިގެންވާ ބިލެއްކަން އަޅުގަނޑު ހަމަ
ފާހަގަކޮށްލަން. އަޅުގަނޑު އަބަދުވެސް ދައްކަމުންދާ ވާހަކައެއް ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މިހިރަ އިޖުތިމާޢީ
މައްސަލަތައް ޙައްލުކުރުމާއި، ތިމާވެށްޓަށް ކުދިން އަހުލުވެރިކުރުމާއި، ރިވެތި އަޙްލާޤެއް ބިނާކުރުމާއި، މި ކަންތައްތަކަކީ
މިއީ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން އެންމެ ތުއްތު އިރުއްސުރެ ކަށީގައި ހިފުވަ އިގެން ނޫނިއްޔާ މި ކަންކަން
ރަނގަޅުކުރެވޭނެ ކަންކަން ނޫން ކަމަށް. މި ބިލުގައި މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ހުރިހާ ދާއިރާއެއްގެ
45

ކަންތައްތައް ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރެއަށް ލައިގެން ބައްޓަންކުރެވިގެން ގެންނާނެ ވާހަކަތައް ދެކެވިފައި އެބަހުރި.
އޭގެތެރެއިން ބިލުގެ ފަސްވަނަ މާއްދާގައި މި އޮތް، މަދްރަސީ ތައުލީމުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން، ފަންނީ އަދި
މަސައްކަތްތެރިކަމުގެ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުން. މިއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ
މުޖުތަމަޢުގެ ތެރޭގައި މިހާރު ވަރަށް ބޮޑަށް ހީވެފައި މި އޮ ންނަ ކަމަކީ، އެންމެ މައްޗަށް ކިޔަވައިގެން ހުންނަ މީހާ
ނުވަތަ ކިޔެވުމުގެ އެންމެ މުހިންމު ކަމަކީ، ގޮސް ފަހުން އޮފީހެއްގެ މޭޒުދޮށުގައި އިނދެގެން މަސައްކަތްކުރުން ކަމަށް.
އެކަމަކު އެހެނެއް ނޫން. އެގޮތަށް އެކަން ވިސްނިގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަލްޗަރ އެ ގޮތަށް ބިނާވެގެންދިޔުމު ގެ ސަބަބުން،
ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ފަންނީ މަސައްކަތްކުރާ މީހުން މަދުވެގެންގޮއްސަ މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް. އޭގެ
ބަދަލުގައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މިކަމަށް ފޯކަސްކޮށްގެން ސްކޫލުތަކުގައި އެކިއެކި ފަންނީ މަސައްކަތްތައް ކުދިންނަށް
ކުޑައިރުއްސުރެ ދަސްކޮށްދީގެން ، އެކިއެކި ކުދިންގެ ހުރި ހުނަރުތަކަކީ ކޮބައިތޯ ބަލައި، އެކަންކަމަށް ކުދިން؛ އެ
ކުއްޖެއްގެ ހުރި ހުނަރަކާ ދިމާ އަށް އެ ކުއްޖަކު ގެންގޮސް ، އެކަމުގެ ތެރެއިން އެ ކުއްޖަކަށް ކުރިއަށްދިޔުމުގެ ފުރުޞަތު
ހޯދައިދިނުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަން އެބަޖެހޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން މި ބިލުގައި އެބަހުރި، ޓީޗަރުން
ރަޖިސްޓްރީވެގެން މަސައްކަތް ކުރަންޖެހޭނެ ވާހަކައާއި ، މި ކަންކަން ހުރިއިރުގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ އެދެން ވިސްނާލުމަށް،
މިސާލަކަށް ހުރިހާ ފަންނެއްގެ މީހުންނަކީ ޓީޗަރުންގެ ގޮތުގައި ތިބޭނެ ބައެއް ނޫން. އެ ހެންނަމަވެސް، އެ މީހުންނަކީ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސްކޫލުތަކުގައި ކުދިންނަށް ފަންނު ދަސްކޮށްދިނުމަށް ހަމަ ވަރަށް މުހިންމު ވަސީލަތްތަކެއްގެ ގޮތުގައި
ބޭނުންކުރެވިދާނެ ބައެއް. އެހެންވީމާ، މި ބިލުގެ ތެރެއިން، ފަންނީ މަސައްކަތް ދަސްކޮށްދޭ މީހުންނަށް ސްކޫލުތަކުގައި
ގޮސް އެކަން ކޮށްދެވޭނެ އިންތިޒާމެއް ހަމަޖެހިގެންދާނެ ގޮތަކަށް ބިލު ބައްޓަންކުރުމަކީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ވަރަށް
މުހިންމު ކަމެކޭ. ޚާއްޞަކޮށް ރަށްރަށުގެ ސްކޫލުތަކުގައި ކޮންމެ ފަންނެއް ދަސްކޮށްދޭން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚާއްޞަކޮށް
ޓީޗަރުން ހަމަޖައްސައިގެނެއް އެކަމެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ ހަފުތާއަކު ދެ ދުވަހު، ތިން ދުވަހު
ނަމަވެސް، އެހެންނޫނީ ކޮންމެ ދުވަހަކު ވެސް ކޮންމެވެސް އެއް ކަމަކަށް ފޯކަސްކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ
ރަށްރަށުގައި ތިބޭ، އެ ފަންނު ދަސްވެފައި ތިބޭ މީހުން ބޭނުންކޮށްގެން މިކަން ކު ރެވިދާނެ އިންތިޒާމުތަކެއް
ހަމަޖެއްސިދާނެ. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން މިހާރުން މިހާރަށް ވެސް ހަމަ ވަރަށް
މުހިންމު ކަމެކޭ. ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، މި ބިލުގައި ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުރި ކުދިންނަށް ޚާއްޞަ
އަހަމިއްޔަތުކަމެއް ދީފައި ވާކަން. މިހާތަނަށް އައިއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙަޤީޤަތުގައި ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުރި
ކުދިންނަށް ތަޢުލީމު ދިނުމަށް ބޭނުންވާ ޓީޗަރުންނާއި ، މުވައްޒަފުންނާއި، ތަމްރީނުކުރުމުގަޔާއި މި ކަންކަމުގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ވަނީ ވަރަށް ފަހަތަށް ގޮއްސަ. މިފަދަ ބިލެއް އައުމުގައި ވެސް މިހާ ލަސްވުމުގެ ސަބަބުން ވެސް މި
ކަންކަމަށް ދޭންޖެހޭ އަހަމިއްޔަތުކަން ނުދެވި މި ވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު ސަރުކާރުން މިކަމަށް ވަރަށް ބޮޑު
އަހަމިއްޔަތުކަމެއް ދީގެން، ބަޖެޓުގައި ވެސް ބޮޑު އެއްޗެއް އެކުލަވަ އިލައި ގެން މި މަސައްކަތް ކުރިއަށްގެންދާތީވެ، މިއީ
46

އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާނީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެކޭ. ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ކުޑަކުދިންގެ ތަޢުލީމީ
ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ، މި ބިލުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ ތެރެއިން އެބައޮތް، ތިމާވެށްޓާ ގުޅޭ މާއްދާއެއް އެކުލަވަ އިލާފަ.
އޭގެތެރޭގައި ، ތިމާވެށްޓާއި ދިރޭތަކެތީގެ ނަސްލުތަކާއި ގުދުރަތީ ރީތިކަމާއި ވަސީލަތްތައް ރައްކާތެރިކޮށް ދެމެހެއްޓުމަށާއި ،
ތިމާވެށި ނުސާފުވާ ފަދަ ޢަމަލުތަކާއި ގުދުރަތީ ވެށި ހަލާކުވެގެންދާ ފަދަ ޢަމަލުތަކުން ދުރުހެލިވުމަށް ބާރުއެޅުން
އެބައޮވޭ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅު ގަނޑުމެންނަކީ ވަރަށް ނާޒުކުރު ތިމާވެށްޓެއް އޮތް ޤައުމަކަށް
ވެފައި، އަޅުގަނޑުމެން ތަކުރާރުކޮށް މި ދައްކަނީ ދުނިޔޭގެ އެހެން ތަންތަނުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދިމާވެގެން އުޅޭ
ކަންތައްތައް ސަމާލުކަމަށް ގެނެސްގެން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެހީތެރިވެދިނުމަށް. އެހެން އަޅު ގަނޑުމެން އެ ވާހަކަ
ދައްކާއިރުގައި، ޓުއަރިސްޓަކު އައިސް މާލޭ ބަނދަރަށް ފައިބާ ގަޑީގައި، މާލެއަށް އަރަން ފައިބާ ތަނުގައި، މޫދުގައި
ހުސް ޕްލާސްޓިކު ފުޅީއާއި، ކޮތަޅާއި ، އޭތިމީތި ހުރީމަ މީގެން ދައްކައިދެނީ އަޅުގަނޑުމެން މި ޤައުމުގެ ރައްޔިތުން
މިކަމަށް އަހުލުވެރިނުވާ މިންވަރު. އެހެންވީމާ ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ތަޢުލީމީ ބިލުގެ ތެރެއިން މި ވާހަކަ މިހެން
ފާގަހަކުރެވިގެންދާއިރު ، ޕްރޮގްރާމުތައް ރޭވިގެން ސްކޫލުތަކުގައި ދާއިރު ވެސް، މިކަމަށް ވަރަށް ޚާއްޞަ ނަޒަރަކުން
ބަލައި، ކުޑަ ކުއްޖަކު ބޮޑު މީހަކާ ދިމާލަށް ވެސް ފުޅިއެއް އެއްލަ އިލާ ވަގުތު، ކޮތަޅެއް އެއްލައިލާ ވަގުތު ތިއީ ގޯސް
ކަމެކޭ ބުނެވޭ ފެންވަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އެ ކުދިން ގެންނަން އެބަޖެހެއޭ. މި ކަންކަމަކީ، މިއީ ބޮޑެތިވެފައި ތިބޭ
މީހުންނަށް ދަސްކޮށްދޭން އުޅުމަށްވުރެ، ކުރިން ވެސް އަޅުގަނޑު ދެންނެވިހެން، ހަމަ ކަށީގައި ހިފައިގެން
ގޯސްކަމެއްކަން އަމިއްލައަށް ބެލެވިގެން ހުއްޓުވަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. ހަމަ އޭގެއިތުރުން އިޖުތިމާޢީ މައްސަލަތަކުގެ
ތެރޭގައި މި ހުންނަ ކަންތައްތައް؛ ޑްރަގްސްގެ އިޝޫސްތަކާއި، އެކި ގޮތްގޮތަށް އަނިޔާކުރުން، ޖިންސީ އަނިޔާކުރުން ،
ޖިންސީ ފުރައްސާރަކުރުން، ޑޮމެސްޓިކު ވައިލެންސް، މިކަހަލަ ހުރިހާ އަނިޔާއަކާ ދުރަށް ކުދިން ގެންދިއުމަށް ޓަކައި
އެ ކުދިންނަށް ހަމަ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި މިކަންކަން ބައްޓަންކުރެވިގެން ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު ސަމާލުކަމެއް ދެވިގެން
ގެންގޮސްގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙައްލުނުކުރެވޭނެ އިޝޫއެއްގެ ގޮތުގައި އެކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ދެން އެއާއެކީގައި، މި ބިލުގައި ފާހަގަކުރެވިފައި އެބަވޭ، ޓީޗަރުން ބިނާކުމުގެ ވާހަކަ. ތަޢުލީމީ
ސިޔާސަތު ކަނޑައެޅުމުގައި ޓީޗަރުންގެ މުހިންމުކަމާއި ، ރަނގަޅު ފެންވަރު ގެ ޓީޗަރުން ބިނާކުރާނެ ވާހަކަ.
އެހެންނަމަވެސް، ހިތާމަޔާއެކު ދަންނަވަންލަންޖެހެނީ، އަހަރުން އަހަރަކަށް ޓީޗަރުންގެ މުސާރަތަކާ އެއްޗެހި
ކުޑަވަމުން ގޮސް މިހާހިސާބަށް އައިއިރުގައި ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ ސްކޫލުތައް ނިންމާ ކުދިން، ޓީޗިން ޕްރޮފެޝަނަށް
ދާކަށް ބޭނުމެއް ނުވެއޭ. އަޅުގަނޑުމެން ޤައުމީ ފެންވަރުގައި އެބަޖެހޭ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްގެން މިކަމާ ދޭތެރޭ
ވިސްނައިގެން ޓީޗަރުންނަށް މިހާރަށްވުރެ ރަނގަޅު ގޮތްތަކެއް ހަދައިދެވޭނެ މިންގަނޑުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން
ކަނޑައަޅަން. އެގޮތުން، މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ މާސްޓަރސް ޑިގްރީއެއް ހަދައިގެން އަންނަ މީހަކު
މިސާލަކަށް ގޮސް އޮޑިޓު އޮފީހުގައި، ނޫނިއްޔާ އެހެން މުއައްސަސާއެއްގައި މަސައްކަތްކުރާއިރުގައި 30 ހާސް ރުފިޔާގެ
47

މުސާރައެއް އެބަލިބޭ. އެހެންނަމަވެސް، މާސްޓަރސް ހަދައިގެން އައިސް ޓީޗިންއަށް ދިޔައި މަ އޭނަ މި ޖެހެނީ އެންމެ
ގިނަވެގެން 15 ހާސް ރުފިޔާއެއްގެ މުސާރައެއްގައި އުޅެން. މި ސަބަބަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ،
ޓީޗަރުންގެ ގޮތުގައި ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ ކުދިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުނެރެވޭ މަންޒަރު. ވަރަށް ބޮޑަށް މިކަން
ފާހަގަކުރެވިގެން މިހާރު އެބަދޭ. އެހެންވީމާ، މިކަމަށް ޙައްލެއް ހޯދުމަށް ޓަކައި މީގެ ގަވާއިދުތައް އެކުލަވައިލާއިރުގައި
ޓީޗަރުންގެ އެކްސްޕީރިއަންސާއި ކިޔަވައިގެން ހުންނަ ފެންވަރާ، މި ކަންކަމަށް ބަލާފައި ބޭސިކު ސެލަރީ ނޫން ގޮތުގައި
ވިޔަސް ވެސް ، އިތުރު އެލަވަންސްތަކެއް ދީގެން ވިޔަސް އެ ބޭފުޅުންނަށް ގެއަށް ގެންދަން ލިބޭ މުސާރައަކީ
އެކަށީގެންވާ އެއްޗަކަށް ހެދުމަކީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ހަމަ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެކޭ. ދެން ބިލުގެ 19 ވަނަ މާއްދާއާއި
18 ވަނަ މާއްދާގައި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިއީ އޮޅުމަކުން ލިޔެވިފައި އޮތް ގޮތެއް ކަންނޭނގެ. 18 ވަނަ މާއްދާގަ އި
ޕްރީ ސްކޫލު ތަޢުލީމު ހިލޭ ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި އެބައޮވޭ ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ދިވެހި ކުއްޖަކަށް ޕްރީ
ސްކޫލު ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދެވޭނެ އިންތިޒާމު ސަރުކާރުން ހިލޭ ހަމަޖައްސަންވާނޭ. އެކަމަކު، 19 ވަނަ މާއްދާގައި މި
އޮންނަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭ ގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ފަށާ ތަޢުލީމާއި ސާނަވީ ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު
ދައުލަތުން ހަމަޖައްސައިދޭންވާނޭ. އެހެންވީމާ، 18 ވަނަ މާއްދާގައި ދިވެހި ކުއްޖެކޭ އޮވެފައި، 19 ވަނަ މާއްދާގައި
ނެތީ، މިއީ ގަސްތުގައި އޮތް ގޮތެއްތޯ ، ނޫނިއްޔާ ކިހިނެއްވެފައި އޮތް ކަމެއްތޯ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
ބަލައިލުން މުހިންމުހެން. ދެން ބިލުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގައި އެބައޮވޭ، ދުޅަހެޔޮ ޞިއްޙަތަކަށް ފަހި މާޙައުލެއް
ގާއިމުކޮށްދޭ ވާހަކަ. ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތައް މި ތަނުގައި ލިޔެފައި އޮތްއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި،
ވަރަށް މުހިންމު ދެ ކަމެއް ބިލުގައި ފާހަގަކުރެވިފައި ނެތް. އެކަމަކު ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އިތުރުކުރަންޖެހޭ ކަމެއްގެ
ގޮތަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. ކޮންމެ ސްކޫލަކުން ވެސް ސާފު ބޯފެން ކުދިންނަށް ލިބެން ހުންނަންޖެހޭނެކަން. ސާފު
ބޯފެން ލިބޭކަން އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ކަށަވަރުކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އަދި ސްކޫލުތަކުގެ ފާޚާނާތަކަކީ، ސާފުތަނެއްގެ
ގޮތުގައި ހުންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް. މިއީ ގާނޫނެއްގައި ލިޔެގެން ވެސް މިހާރު ކުރަންވެފައި އޮތް ކަމެއް. ސްކޫލުގައި
ހުރެފައި ބައެއް ކުދިން އެބަތިބޭ ފާޚާނާއަށް ދާންޖެހުނީމާ ހަމަ ހިފަހައްޓައިގެން، އެކަން ޞިއްޙީ މައްސަލައަކަށް ދާ
ހިސާބަށް. އެއީ ފާޚާނާތަކު ގެ މުޑުދާރުކަމުން އެތާ ތެރެއަށް ވަންނަން ކުދިން ބޭނުންނުވާތީވެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް
ހީވަނީ ހަމަ މިހާރު މިހިރަ ވަސީލަތްތައް ބޭނުންކޮށްގެން ވެސް މިއަށްވުރެ ބޮޑު ސަމާލުކަމެއް ދީގެން ، ސްކޫލުގެ
ފާޚާނާތަކަކީ ތާހިރު ތަންތަނުގެ ގޮތުގައި ބެލެހެއްޓެންޖެހޭނެހެން. ދެން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނީ، 24 ވަނަ މާއްދާގެ
(ރ)ގައި އެބައޮވޭ ، ސާނަވީ އަދި މަތީ ސާނަވީ ތަޢުލީމު ނިންމާ އިމްތިހާނުތަކަކީ ބައިނަލްއަ ގުވާމީ އިމްތިހާނެއް ކަމުގައި
ނުވަތަ ބައިނަލްއަ ގު ވާމީ ފެންވަރުގެ އިމްތިހާންތައް ކަމަށް ހަދަންވާނެ ކަމަށް. މިހެން އޮންނައިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފާހަގަކުރެވެނީ ދިވެހި، އިސްލާމް؛ މި ދެ މާއްދާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެގްޒާމް ހަދާ ދެ މާއްދާއަށް ވާއިރުގައި، މި ދެ
މާއްދާއަކީ އެހެން ޤައުމުތަކުން މާއްދާއެއްގެ ގޮތުގައި ޔުނިވަ ރސިޓީތަކަށް ވަ އްދާއިރުގައި ގުނާ ދެ މާއްދާއަށް ނުވާކަން.
48

މިހެންވުމުގެ ސަބަބުން ޙަޤީޤަތުގައި އޭ ލެވެލް އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ހަދާ ކުދިން އާއްމު ގޮތެއްގައި މި ހަދަނީ
ގިނެވެގެން ހަތަރު މާއްދާ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި ކުދިން އެބަ ހަދަންޖެހޭ، ދިވެހި އިސްލާމް ލައިގެން ފަސް
މާއްދާ. ފަސް މާއްދާ ހަދާއިރުގައި އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ކޮންޓެންޓެއް. ވަރަށް އުނދަގޫ މަސައްކަތެއް. އެހެންވީމާ، އެ 5
މާއްދާއިން ދެ މާއްދާއަކީ ޔުނިވަރސިޓީއަށް ދާއިރުގައި ބަލައިނުގަނެވޭ މާއްދާއަކަށް ވެގެންދިއުމަކީ، ޙަޤީޤަތުގައި
ކުދިންނަށް އޭގެން ވަރަށް ބޮޑު ގެއްލުމެއް ލިބިގެންދާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އެއް ގޮތަކީ، ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކޮށްގެން
މި ދެ މާއްދާއަކީ ވެސް އެހެން ޔުނިވަރސިޓީތަކުން ބަލައިގަންނަ ފެންވަރަކަށް އޮތް މާއްދާއެއްގެ ގޮތުގައި ކަނޑައެޅޭނެ
ގޮތެއް ހެދުން. އެހެންނޫނިއްޔާ، މި ދެ މާއްދާއަކީ މަޖުބޫރު ދެ މާއްދާއަށް ނެހެދުން. އެކަމަކު، ކުދިންނަށް
ޔުނިވަރސިޓީތަކަށް ވަންނައިރުގައި މިކަމަށް ޙަ އްލެއް ލިބޭނެ ގޮތް ހަދައިދިނުމަކީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ސަރުކާރުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތެއްހެން. ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، 32 ވަނަ މާއްދާ. 32 މާއްދާގައި މި އޮންނަނީ،
އަމިއްލަ ސްކޫލުތައް އަލުން ރަޖިސްޓްރީކުރުން. މިތާނގައި މި އޮންނަނީ، މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުގެ ކުރިން
މިނިސްޓްރީގައި ރަޖިސްޓްރީ ކޮށްގެން ހިނގަމުންދާ އަމިއްލަ ސްކޫލުތައް މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ، ދެ
އަހަރުދުވަހުން އަލުން ރަޖިސްޓްރީކުރަންޖެހޭ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި ދެ އަހަރުދުވަހަކީ މާ ދިގު
މުއްދަތެއް. އެއް އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަލުން ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ކަންތައް ކުރަންޖެހޭނެ. ދެން ފާހަގަކުރެވުނީ، 36
ވަނަ މާއްދާ. ސްކޫލު ފިޔަވައި ކިޔަވައިދޭ ތަންތަން ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ ވާހަކަ. މީގެތެރޭގައި 4 އަހަރާއި 16 އަހަރާ
ދޭތެރޭގައި ކުދިން؛ ވަރަށް ގިނަ ކުދިންނަކީ އެކިއެކި ކުޅިވަރު އެކަޑަމީތަކަށް ދާ ކުދިންތައް. އަދި އެ ކުޅިވަރު
އެކަޑަމީތަކުގައި އެކިއެކި ކަންކަން އެ ކުދިންނަށް އެބަ ދަސްކޮށްދޭ. އެހެންވީމާ، ކުޅިވަރު އެކަޑަމީތަކާއި ، ކުޅިވަރުކުޅެން
ވަކި ގްރޫޕުތައް ހަދައިގެން މި ދާ ތަންތަނަކީ ވެސް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި މިނިސްޓްރީއަށް، އެޑިޔު ކޭޝަން
މިނިސްޓްރީއަށް އެނގެންވާނެ އެއީ ކޮން ތަންތަނެއްކަން. އެހެންވީމާ، އެ ތަންތަން ވެސް ރަޖިސްޓްރީކުރެވިފައި ހުރުމަކީ
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މުހިންމު ކަމެއްހެން. ދެން 37 ވަނަ މާއްދާގަ އި، ޓީޗަރުން ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ މި މާއްދާގައި؛
ކުދިންނަށް ޖިންސީގޯނާކޮށްގެން، ނޫނިއްޔާ އަނިޔާކޮށްގެން، ނޫނިއްޔާމު ޖިންސީ ފުރައްސާރަކޮށްގެން މިފަދަ
މައްސަލަތަކުގައި ކޯޓުތަކަށް ސާބިތުވެގެން ހުކުންކުރެވޭ މީހުން ދެވަނަ ފަހަރު ރަޖިސްޓްރީ ޓީޗަރުންގެ ގޮތުގައި ވެވޭވެނެ
ގޮތަކަށް އޮވެގެންނުވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެނީ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ މީހުންނަކީ މިއީ ޓީޗަރުން
ރަޖިސްޓްރީކުރެވޭއިރުގައި އިސްތިސްނާވާނެ ބައެއްގެ ގޮތުގައި ބިލުގައި އޮތުން މުހިންމު ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. ދެން
މި އޮތީ 41 ވަނަ މާއްދާގަ އި، ރަޖިސްޓްރީނުކޮށް ހިންގާ ތަންތަނަސް ބޭނުން ވަގުތަކު ވަދެ، ބަލައި ފާސްކޮށް،
އެތަންތަން ބަންދުކުރަން އެންގިދާނޭ ނުވަތަ ރަޖިސްޓްރީކުރަން އެންގިދާނޭ. ހަމަ ރަޖިސްޓްރީކޮށްގެން ހިންގާ ތަންތަނަކީ
ވެސް މިނިސްޓްރީން ބޭނުންއިރަކު ވަދެ ބަލައި، އެ ތަންތާ ހިނގަނީ ކޮންކަމެއްތޯ ބެލުން މުހިންމު ތަންތަން ކަމުގައި
އަޅުގަނޑު ދެކެނީ. އެއީ ރަޖިސްޓްރީކުރުމަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު އެބަފެނޭ، ބައެއް ކަހަލަ ތަންތަނަކީ ހަރުކަށި
49

ވިސްނުމަށް ކުދިންނަށް ތަޢުލީމު ދެމުންދާ ތަންތަން. އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ ތަންތަނުގަ އި ހިނގަނީ ކޮންކަމެއްތޯ ، މި
ކަންކަން ބެލުމަކީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ހަމަ މި ނިސްޓްރީން ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއްހެން. އެހެންވީމާ،
ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައި ހުންނަ ތަންތަން އެކަންޏެއް ނޫން، ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައި ހުރި ތަންތަނަކީ ވެސް މިގޮތަށް
މިނިސްޓްރީން ބޭނުންއިރަކު ވަދެފައި ބެލޭނެ ތަންތަނުގެ ގޮތުގައި މީގައި ކަނޑައަޅާފައި އޮތުމަކީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
ހަމަ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްހެން. އެހެންވީމާ، މިއީ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑަށް މި ބިލުގައި ފާހަގަކުރެވުނު
ކަންތައްތަކަކީ. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތަކަކަށް ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ރިޢާޔަތްކޮށްދެއްވާނެ ކަމަށް އުއްމީދުކުރަމުން މި
ބިލު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށާއި ސަރުކާރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަމުން އިށީންނާނަން. ޝުކުރިއްޔާ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއް ޒަތްތެރި މެންބަރު. ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް.
ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ލަތީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެންމެ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް މިހާ މުހިންމު ބިލެއް ސަރުކާރުން
މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވީތީ، ސަރުކާރަށް، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް، އަދި އެޑި ޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީއަށް، އަދި މި
ބިލުގެ މަސައްކަތް ކޮށްދެއްވި ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ހަމަ އެއާއެކީގައި މި ބިލު
ސްޕޮންސަރކޮށްދެއް ވި ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު
ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލު މިއީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ވަރަށް ފުރިހަމަ ބިލެއް. މި ބިލު
ފުރިހަމަވެގެން މި ދަނީ، އެނގި ވަޑައިގަންނަވާނެ، އެމް.ޑީ.ޕީން 2018 ވަނަ އަހަރުގެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބަށް
ނުކުތްއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކެމްޕެއިން ވަޢުދުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމެއް އެއީ ، އޯގާތެރި ސަރުކާރެއް
އަޅުގަނޑުމެން ހިންގައިދޭނެކަމުގެ ވަޢުދަކީ. އެ ވަޢުދުގެ ތެރެއިން، ޤާނޫނުއަސާސީން ލާޒިމުކޮށްފައި އޮތް ކަމެ އް،
އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ކޮންމެ ދިވެހި ރައްޔިތަކަށް ލިބިދިނުން. މިދެންނެވި ޙައްޤު ޤާނޫނުއަސާސީން ކަށަވަރު ކޮށްދީފައި
އޮތުމުން، އަޅުގަނޑުމެން ވީ ވަޢުދު، ގާނޫނަކުން އެކަންކަން ފުރިހަމަކުރުމަށްޓަކައި އެކުލަވައިލާފައި އޮތް ބިލެއް މި
ބިލަކީ. މި ބިލުގައި ޒަމާނީ ތަ ޢުލީމު ދިނުމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެކުލަވަ އިލަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ މައްދާތައް މިހާރު މި ވަނީ
އެކުލަވައިލެވިފަ. މީގެތެރޭގައި އެބަ ހިމެނޭ މަދުރަސީ ތަޢުލީމުގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން، ފަންނީ އަދި މަސައްކަތްތެރިކަމުގެ
ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުމާ ގުޅޭ އިޖުރާއަތްތައް ކަނޑައެޅުމާ އި، މަޖުބޫރު ތަޢުލީމު ލާޒިމުވާ އުމުރުގެ ކުދިންނަށް
ކިޔަވައިދިނުން ލާޒިމުކުރުމާއި ، ޕްރީ ސްކޫލް ތަޢުލީމު ހިލޭ ފޯރުކޮށްދިނުމާއި، ފަށާ ތަޢުލީމާއި އަދި ސާނަވީ އަދި މަތީ
50

ސާނަވީ ތަޢުލީމު ހިލޭ ފޯރުކޮށްދިނުމާ ބެހޭ އުސޫލުތަކާއި، ހަމަތަކާއި ، އަދި ހިލޭ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ
އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖައްސައިދޭނެ ހަމަތައް ބަޔާންކޮށްފައި އެބަވޭ. މީގެއިތުރުން އަމިއްލަ ސްކޫލްތައް ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ
އިޖުރާއަތްތައް ވެސް ކަނޑައެޅިފައި އެބަހުރި. ޓީޗަރުންނާއި ޕްރިންސިޕަލުންގެ ޒިންމާއާއި، އަދި ޓީޗަރުން
ރަޖިސްޓްރީކުރުމާއި، އެ ޓީޗަރުންނަށް ލައިސަންސް ލިބޭނެ ގޮތްތައް ، އޭގެ ހަމަތައް ބަޔާންކޮށްފައި އެބަވޭ. ސްކޫލް
ފިޔަވައި ކިޔަވައިދޭ އެހެން ތަންތަން ވެސް ރަޖިސްޓްރީކުރާނެ ހަމަތައް ބަޔާންކޮށްފައި އެބަވޭ. އަދި މުހިންމު ކަމެއްގެ
ގޮތުގައި ފާހަގަކުރަން ؛ ސްކޫލްތަކާއި މަދަރުސާތަކާއި އަދި ޓީޗަރުންނާއި އަދި ދަރިވަރުން ވެސް، އެ ފަރާތްތަކާއި އެ
ތަންތަނުގެ ރެކޯޑު ބެލެހެއްޓޭނެ ގޮތް، މަޢުލޫމާތު ރައްކާކުރެވިފައި ހުންނަންވާނެކަމުގެ ވާހަކަ ވެސް މި ބިލުގައި އެބަ
ހިމެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް މިއީ ތަޢުލީމުގެ ބިލެއް ރާއްޖޭގައި އުފަންވެ، އެ އަށް ޢަމަލުކުރަން
ފެށުމަކީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙަޤީޤަތުގައި މި ފެށޭ މަސައްކަތަކީ، ޖީލެއް ބިނާ ކުރުމުގެ މަސައްކަތް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވަކި ގޮތަކަށް ދަރިވަރުންތަކެއް ތަރުބިއްޔަތުކުރެވިގެން ނެރޭ ޖީލެއްގެ މަސައް ކަތް މި ފެށެނީ، ޙަޤީޤަތުގައި މި ބިލުން.
މި ބިލު ގާނޫނަކަށްވެ ، މިއަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށީމާ، ދެން ސްކޫލްތައް، މަދަރުސާތައް ހިންގަން ފެށީމާ، އެއާ އެއްގޮތަށް
ކަންކަން ކުރެވިގެންދިޔަ އިމާ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރަށްވުރެ މާ ރަނގަޅު ޖީލެއް ބިނާކުރެވި ، އަދި
މި ޤައުމު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހިންގާނެ އެތައް ބަޔަކު މި ސްކޫލްތަކުން ނުކުމެގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި
ކަންކަން މިހެން ހުރި ނަމަވެސް، މި ބިލުގައި އުނިވާ ބައެއް ކަންކަމުގެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އެއް ކަމަކަށް،
ސްކޫލަށް ކުދިން ވެއްދުމާ ގުޅޭ ގޮތުން މި ބިލުގައި ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި އެބަހުރި. އަދި ސްކޫލަށް ކުދިން
ވައްދަންޖެހޭނެ ކަމާއި ، އެއީ ލާޒިމު ކަމެއް ކަމަށާއި ، ސްކޫލަށް ދާ އުމުރުގެ ކުދިން ސްކޫލަށް ފޮނުވުމާއި، މި ކަންކަން
ކުރުން ބިލުގައި އެބަ ލާޒުމުކުރޭ. ބިލުގެ ސޯޅަ ވަނަ މާއްދާގައި އެބަ ލާޒިމުކުރޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެކަން ނުކުރާ
ބެލެނިވެރިންނާ ދޭތެރޭގައި އެޅޭނމެ ފިޔަވަޅުގެ ވާހަކައެއް މިއަކު ނެތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހިތުން އެއީ
ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. ކަމެއް ލާޒިމުކޮށްފައި އެކަން ނުކުރީމާ ދެން ވާނެ ގޮތް އެއީ، ބިލުގެ ނުވބަތަ ގާނޫނުން ހަދާ
ގަވާއިދުތައް ދޫކޮށްލުމުގެ ބަދަލުގައި ގާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައި އޮތުން. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި ވެސް އަދި ޚާއްޞަކޮށް މި
ސަރަހައްދުގެ ވަރަށް ގިނަ ޤައުމުތަކަށް މިހާރު ދިމާވެފައިވާ މައްސަލައެއް. ކުދިން ސްކޫލަށް ނުފޮނުވުން. އެހެންވީމާ،
އެކަހަލަ ކަމެއް އެއީ ލާޒިމުކުރާ ކަމެއް ކަމަށް މި ބިލުގައި ހިމަނާފައި، އެކަން ނުކުރީމާ، ދެން އެއީ ކުށެއް ކަމަށް
ކަނޑައެޅުން އެއީ، މި ބިލުން ކުރަންވާނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޒަމާނުއްސުރެ
ރާއްޖޭގައި އަދި އެހެން ޤައުމުތަކުގަ އި ވެސް ބްލީކުރުމަކީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރިކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އިނގޭ
ޒަމާނުއްސުރެ އެކަން ހިނގަމުންދޭ. އެކަމަކު އޭރު އެވާހަކަ ގާނޫނުގައި ދެއް ކެން ނޯންނާތީއާއި ، އަދި އެކަން އެއީ މާ
ބޮޑު ކަމެއް ކަމަށް ނުދެކޭތީ، އެކަން ނުކޮށް ތިބީ. އެހެންނަމަވެސް، ބްލީކުރުމުގެ ނަތީޖާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު
އެބަފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށްވުރެ ދޮށީ އުމުރުގެ ބޭފުޅުން؛ އެ ބޭބޭފުޅުން، ސްކޫލުތަކުގައި
51

ބްލީކުރެވިފައި ތިބި ކުދިން އޭ ރުގެ، ދައުލަތުގެ ޒިންމާދާރު ވަޒީފާތަކުގައި މިއަދު ވަޒީފާ އަދާކުރަމުންދާއިރު އެ ބޭފުޅުން
ކުޑައިރު ސްކޫލުގައި ކުރެވުނު ބްލީގެ އަސަރު އެ ބޭފުޅުންގެ ގައިގައި މިހާރުވެސް އެބަހުރި. ނަތީޖާއަކަށް ވަނީ، ޒާތީ
ގޮތުން މީސްމީހުންނާ ދޭތެރޭގައި ކަންކަން ކުރަން ފެށުން. މިއީ ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ، މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވެސް އަދި އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ވެސް، އަދި ދިރާސާތަކުން ދައްކާ
ގޮތުގައި، މިއީ މިކަން ހިނގާ ގޮތް. ބުލީ ކުރެވުނީމާ ދެން، އޭނާއަށް އަންނަ ބަދަލު. އޭނާ އެކަން ބޭނުންކުރަނީ
އޭނާއަށް ލިބޭ ބާރުގެ ތެރެއިން ނަހަމަ ގޮތުގައި. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން އެބަދޭ، ދައުލަތުގެ އެކިއެކި މަޤާމުތަކުގައި
ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން، އެ ބޭފުޅުންގެ ޒުވާން ހަޔާތް ނުވަތަ މަދަރުސީ ހަޔާތަށް ބަލައިލީމާ އެބައިނގޭ އޭނާއާ ދޭތެރޭގައި
ކަންކަން ގޯސްކޮށް ހިނގާފައި ހުރިކަން. ނަތީޖާއަކަށް ވަނީ، އެހެން ބަޔަކަށް ނުރަނގަޅު އަސަރުތަކެއް ކުރާ ގޮތަށް
އޭނާ ކަންކަން ނިންމަމުންގެންދިއުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައި މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރަން
ބޭނުން، އަދި ހިމަނަން ބޭނުންކަމެއް އެއީ، ބްލީކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން މާއްދާތަކެއް އަދި އެއީ ކުށެއް ކަމަށް
ކަނޑައެޅުމާ އި، އަދި އެކަން ކުރާ ފަރާތަކާ ދޭތެރޭގައި ކަނޑައެޅޭ އަދަބެއް ވެސް މި ބިލުގައި ހިމަނަން އެއީ މުހިންމު
ކަމެއް ކަމުގައި ދެކެން. ހަމަ އެއާއެކީގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ، މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި
ވެސް އަދި މާލޭގައި ވެސް އެކި ސްކޫލުތަކު ގައި އެކި މިންވަރަށް އެކަން ހިނގާފައި މި ހުންނަނީ. އެހެންނަމަވެސް،
ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން، ހަރުކަށި ވިސްނުމަށް ކުދިން ފުރޮޅިގެންދާ ގޮތަށް ކަންކަން ކުރެވޭ ތަން، ސްކޫލުގެ
ތެރެއިން. ސްކޫލުގެ ކިޔަވައިދިނުމުގެ ތެރެއިން، އަދި ސްކޫލުގެ ޓީޗަރުންނާއި، އަދި ސް ކޫލުގައި އިދާރީ ގޮތުން ހިންގަން
ތިބޭ މީހުން، އެ މީހުންގެ ޢަ މަލުތަކުގެ ސަބަބުން ދަރިވަރުން، ކިޔަ ވާކުދިން، އެ ކުދިންގެ ވިސްނުމަށް، އެ ކުދިންގެ
އުޅުމަށް އަންނަ ބަދަލުތައް، ނުރަނގަޅު ގޮތުގައި ވެގެންދާ ތަން އެބަފެނޭ. ހަރުކަށި ވިސްނުމަށް ޖާގަ ލިބޭ ގޮތަށް
އެއްވެސް ސްކޫލެއްގައި އެއްވެސް މީހަކު މަސައްކަތްކުރާ ކަމަށް ވަންޏާ އެއީ ވަރަށް ބޮޑު މައްސަލައެއް. އަޅު ގަނޑު
ހިތުން މިފަދަ ބިލަކުން ހުއްޓުވެންވާނެ ކަމެއް، އެކަން ކުރުން ވެސް. އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި އެކަން ކުރާ ކަމަށް
ވަންޏާ އަނެއްކާވެސް އެޅޭނެ ފިޔަވަޅެއްގެ ވާހަކަ މި ބިލުގައި ހިމެނުން އެއީ މުހި ންމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު
ދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއާއެކީގައި ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގުން، އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
އެންމެ މުހިންމު އެއް މަފްހޫމް ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޑިމޮކްރެ ޓިކް ޕާޓީގެ. އަޅުގަނޑު ހިތުން، ތަޢުލީމުގެ ނިޒާމު މުޅި
ރާއްޖޭގައި ބައްޓަންވެފައި މި އޮތް ގޮތް؛ އެއަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް އެބައާދޭ ، ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އިދާރީ ދާއިރާތައް
ހިންގުމާ އެކީގައި. ސަރުކާރުގެ މިނިސްޓްރީތަކުން ކުރާ މަސައްކަތް އެބަ ފުރޮޅިގެންދޭ ރަށު ކައުންސިލުތަކަށް ، އަތޮޅު
ކައުންސިލުތަކަށް އަދި ސިޓީ ކައުންސިލުތަކަށް. އެހެންދާދިއުމުގެ ތެރޭގައި، ތަޢުލީމުގެ ބިލުގެ ތެރޭގައި ހިމެނެންޖެހޭ
ކަމެއް އެއީ ، ކައުންސިލުތަކާ ގުޅިގެން ކައުންސިލުތަކާ އެކީގައި ކުރާނެ މަސައްކަތްތައް ފާހަގަވެފައި އޮތުން.
އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި އެއީ، ގަވާއިދަކަށް ދޫކޮށްލާ ވަރަށްވުރެ މާ މުހިންމު މާ ބޮޑު ކަމެއް. އެހެންވީމާ،
52

އެއީ މި ބިލުގައި ހިމަނަން މުހިންމު މާއްދާތަކެއް، ހިމެނޭނެ ބާބެއްގެ ގޮތުގައި އައުން އެއީ އަޅުގަނޑު އެދޭ ކަމެއް.
ހަމަ އެއާއެކީގައި މި ބިލު ގާނޫނަކަށްވެ، މިއަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާ ތާރީޚާއި، މި ބިލުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުތައް
ހަދަން މި ބިލުގައި ކަނޑައަޅާފައި ހުރި ތާރީޚުތަކާ އަޅާބެލީމާ އެއީ ވަރަށް ދިގު މުއްދަތެއް. މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން
މި ބިލު ފާސްކޮށް ގާނޫނަކަށްވާ ހިސާބުން، އެއަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާ ތާރީޚާއި، އަދި އޭގެފަހުން ގަވާއިދުތަކެއް
ހެދިގެން، އެ ގަވާއިދުތަކާއި މި ގާނޫނަށް ތަންފީޒުކުރެވެން ފަށާ ހިސާބާ މި ދޭތެރޭގައި މި ހިނގަނީ ވަރަށް ދިގު
މުއްދަތެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައިވާ ގޮތުން، މި ބިލު ޝާއިޢުކުރާ ތާރީޚުގެ ފަހުން، އެންމެ އަވަހަށް ފެށޭ
ދިރާސީ އަހަރު ފެށޭ ތާރީޚު އެއީ، މި ބިލަށް އަމަލުކުރަން ފަށާ ތާރީޚު. އޭގެ މާނައަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އަހަރު މި
ބިލު މިތަނުން ފާސްވެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ތަސްދީގުކުރައްވައިފި ކަމަށް ވަންޏާ، މި އަންނަ އަހަރު، 2021 ވަނަ
އަހަރުގެ ދިރާސީ އަހަރު ފެށޭއިރު އެއީ މި ބިލަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާ ތާރީޚު ކަމަށް މިހާރު މި ބިލުގައި އޮތީ. އަދި ހަމަ
އެއާއެކީގައި ބިލުގައި އެބަބުނޭ، ޢަމަލުކުރަން ފަށާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 6 މަސްދުވަސް އެބަ ބޭނުންވާ ކަމަށް މި ބިލުގެ
ދަށުން ހަދަންޖެހޭ ގާނޫނުތައް ހެދުމަށް. މާފުކުރައްވާ! ގަވާއިދުތައް ހެދުމަށް. އެހެންވީމާ، އަނެއްކާ އެ ދިޔައީ 2021ވަނަ
އަހަރުގެ ޖޫންއާ ހަމައަށް. އެއީ އެންމެ އަވަހަށް މި އަންނަ އަހަރުގެ ޖޫންއާ ހަމައަށް މި ބިލު ގާނޫނަކަށްވެ، އެއަށް
ޢަމަލުނުކުރެވި އޮންނަންޖެހުން އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތުން މާ ދިގު މުއްދަތެއް. މިހެން މި ދަންނަވާ ސަބަބަކީ، ދިވެހި
ރައްޔިތުން މި ވަގުތު ކަންކަމަށް އެދި ތިބި މިންވަރާއި، އަދި މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ސަރުކާރުން ކަންކަން ކުރަން
ބޭނުންވާ ހަލުވިމިނާއި، މި ހުރިހާ ކަމެއްގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑު ހިތުން މި އަންނަ އަހަރުގެ ޖޫންގެ ފަހުން މި
ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުން އެއީ ތަންކޮޅެއް ދިގު މުއްދަތެއް. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތުން ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ
ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ މުހިންމު އަނެއް ކަމަކީ، މި ގާނޫނުގެ ދަށުން ކުރަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ
ކަންތައްތައް ހުރީ ގަވާއިދަށް ދޫކޮށްލާފައި، ނުވަތަ ގަވާއިދުތަކަކަށް ދޫކޮށްލާފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބިލެއް
އެކުލަވައިލަ އި ގާނޫނަކަށް ހެދުމުގެ އެންމެ ބޮޑު ބޭނުމަކީ، ޔަޤީންކަމާއި ކަށަވަރުކަން ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނުން
އެކަމެއް ހިނގާނެކަން. އަދި އެއީ ރައްޔިތުން ހިމެނޭ ގޮތުން އެކުލަވައިލެވޭ ގާނޫނީ ލިޔުމަކަށް ވުން، އެއީ ގާނޫނު.
އެއީކީ މިނިސްޓްރީއެއްގެ ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން ހައްދަވާ ގަވާއިދަކަށް ދޫކޮށްލެވޭވަރު ކަންކަމެއް ނޫން، މީގައި ހިމެނޭ ގިނަ
ކަންކަމަކީ. އެހެންކަމުން ،އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބިލުގައި ހިމެނިފައި ހުރި ވަރަށް ގިނަ ކަންކަމަކީ،
ގަވާއިދެއްގެ ތެރެއިން ކުރަން ހިމެނިފައި ހުރި ވަރަށް ގިނަ ކަންކަމަކީ، އޭގެ ތަފްސީލުތައް މި ބިލަށް އައިސް ،
ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ހިމެނެންވާނެ ކަންކަން. ޚާއްޞަ ކޮށް އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަކުރި ހަތަރުފަސް ނުކުތާ އެއީ، ހަމަގައިމު
ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެއީ ގާނޫނެއްގެ ތެރޭގައި، ގާނޫނުގެ ތެރެއިން، މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން، ތަޢުލީމުގެ
ބިލު ފުރިހަމަވެގެންދާއިރު، މި ބިލުގެ ތެރެއަށް ވަދެ، ގާނޫނީ ބާރު ލިބިފައި އޮންނަ، އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން
ފާސްކޮށްފައި އޮންނަ ބިލެއްގައި ގާނޫނެއްގެ ކުލަ ޖެހިފައި އޮންނަ އެއްޗަކަށް ވާން އެބަޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި
53

ބިލުގެ މަސައްކަތް ކޮމިޓީގައި ކުރެވެމުންދާއިރު އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވި ވާހަކަތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވާނެ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން، މި ބިލުގެ މަސައްކަތްކުރައްވާ ކޮމިޓީން. ހަމަ އެއާއެކީގައި މި ބިލުގައި ހުރި ވަކިވަކި
މާއްދާތަކުން ފާހަގަކުރަން ހުރި ކަންކަމުގެ މަޢުލޫމާތު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކޮމިޓީގެ ބޭފުޅުންނަށް، އެ ބޭފުޅުން
ބޭނުންފުޅުވާ ކަމަށް ވަންޏާ، އަޅުގަނޑު އެ މަޢުލޫމާތު ލިޔުމުން ވެސް ހިއްސާކުރާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިލަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ.
މިލަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ރިޟާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އުނގެނުމުގެ ޙައްޤަކީ ، އޭގެ ޒާތުގައި ވަކި އިންސާނީ ޙައްޤެއްގެ ގޮތުގައި އޮތުމުގެ
އިތުރުން، އެ ޙައްޤަކީ އެހެން އިންސާނުންނަށް އެ ޙައްޤު ވާސިލުކޮށްދިނުމަށް ކޮންމެހެން ލާޒިމު ކަމެއް ކަމަށް، ނުވަތަ
ޒަރޫރީ ޙައްޤެއްގެ ގޮތުގައި އޮންނަން ފެންނަ ކަމަށް ބިލުގައި ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ލިޔެފައި އެބައޮތް. ބިލު
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީވެ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން، މިނިސްޓްރީއަށާއި އަދި ބިލު
ސްޕޮންސަރކުރެއްވި ފަރާތަށް ވެސް، އަދި ސަރުކާރަށް ވެސް. ވަރަށް މުހިންމު ވަގުތެއްގައި މި ބިލު މި އައީ. ތަޢުލީމާ
ބެހޭ ބިލެއް މަޖިލީހަށް އައިއިރުގައި ، ތަޢުލީމުގެ މާޒީވެދިޔަ ހަޔާތުގައި ، ޚާއްޞަ ކޮށް އަތޮޅުތަކުގެ ތެރޭގައި ކަންތައްތައް
އޮތީ ކިހިނެއްތޯ ވިސްނާލުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން ކޮންމެހެން ބޭނުން ކަމެއް. މިއަދު ، 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފެބުރުވަރީ
މަހުގެ 18 ވަނަ ދުވަހު އަޅުގަނޑުމެން ތަޢުލީމީ ވާހަކަދައްކާއިރު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ އަތޮޅުތަކުގެ ތެރޭގައި
ހުރި ކުދިކުދި ކަންތައްތަކެއް ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ކަމަށް. މިސާލަކަށް ދަންނަވާނަމަ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ، މިއަދު
ވެސް އަތޮޅު މަދަރުސާ ކިޔާ މަދަރުސާއެއް. އަޅުގަނޑު ހިތުން މިއަދު އެބަޖެހޭ ވިސްނާލަން، އެޑި ޔުކޭޝަން
މިނިސްޓްރީން ވެސް ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމެއް ކަންނޭނގެ، އަތޮޅު މަދަރުސާގެ ނަމުގައި ކޮންމެހެން ނަންބޯޑެއް އަޅުވާފަ އި
އަތޮޅު މަދަރުސާއެއް ހުންނަންޖެހޭތޯ؟ އަތޮޅު މަދަރުސާއެއްގެ ނަމުގައި އެ މަދަރުސާ ހުރީމާ، އެ މަދަރުސާއަށް
ކިޔަވަންދަނީ އަތޮޅުގެ ކިތައް ރައްޔިތުންތޯ، ނުވަތަ ކިތައް ކުދިންތޯ؟ އެ އަތޮޅުގެ ކުދިންނަށް ވެސް އެތާނގައި ތަޢުލީމު
އުނގެނުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތީ ކިހާވަރަކަށްތޯ؟ އަތޮޅުގެ އެހެން ރަށްރަށުން ކުދިން އެ މަދަރުސާއަށް ގޮސް، އެ ކުދިން
އެކޮމަޑޭޓްވެގެން ތިބޭނެ ގޮތެއް ، މާޙައުލެއް އެކަހަލަ އެއްވެސް އިންތިޒާމެއް ހަމަޖެހިފައި އެބައޮތްތޯ؟ ނުވަތަ އެހެން
ރަށަކުން އަތޮޅު މަދަރުސާއަށް ކިޔަވަން ދާންޖެހޭ އެއްވެސް ސަބަބެއް އެބައޮތްތޯ؟ ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނާ އެކީގަ އި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގަ އި މީހުން ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ރަށެއްގައި ހަމަހަމަ އުސޫލެއް
54

ގާއިމުކޮށްދިނުން. މި ބިލުގައި ވެސް ވަރަށް ރީތިކޮށް ތަފްސީލުކޮށް ފާހަގަކޮށްފަ އި އެބައޮތް، ޕްރީ ސްކޫލު ތަޢުލީމާއި،
ފަށާ ތަޢުލީމާއި އަދި ސާނަވީ ތަޢުލީމު ހިލޭ އުނގެނުމުގެ ޙައްޤާއި، އަދި ހަމަހަމަ އުސޫލަކުން އެ ޙައްޤު ހުރިހާ ދިވެހި
ރައްޔިތުންނަށް، ހުރިހާ ކިޔަވާ ކުދިންނަށް، ހުރިހާ ބެލެނިވެރިންނަށް ކަވަރުކޮށްދެންޖެހޭ ކަމަށް. އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ސަރުކާރުން މަތީ ތަޢުލީމު ވެސް ހިލޭ ކިޔެވޭނެ އިންތިޒާމު މިއަދު ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއް ގައި
ފޯރުކޮށްދޭކަން ފާހަގަކުރެވޭ. އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި ހެނދުނުހެނދުނާ ނާސްތާގެ ޕްރޮގުރާމާ އެކީގައި ކޮންމެ
ދަރިވަރަކަށް ހިލޭ ފޯރުކޮށްދެވޭ ނާސްތާ ޕްރޮގުރާމު ވެސް އެއީ ވެސް މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވޭ. އަތޮޅު
ތަޢުލީމީ މަރުކަޒު ނުވަތަ އަތޮޅު މަދަރުސާގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ، ހަމަހަމަ އުސޫލުން ކަންކަން ކުރުމުގެ
ވިސްނުން މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ވަރަށް ބަލައިގަންނަ ވިސްނުމެއް މިއީ. އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް މި
ކިޔަނީ، ކިތަންމެ އާބާދީ މަދު ވިޔަސް، ކިތަންމެ އާބަދީ ކުޑަ ވިޔަސް، އަދި ކިތަންމެ އާބާދީ ބޮޑު ވިޔަސް، އެ
ތަފާތުކުރުން، ފަރަގުކުރުން އޮވެގެންނު ވާނޭ. ށ. އަތޮޅުގައި އެބައޮވޭ، ށ. އަތޮޅު މަދަރުސާއެއް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑަކަށް
ފާހަގައެއް ނުކުރެވޭ، ށ. އަތޮޅު މަދަރުސާގައި ށ. އަތޮޅުގެ އެހެން ރަށްރަށުގެ ކިތައް ކުދިން ކަމެއް ތިބީކީ.
އަޅުގަނޑަކަށް ހިޔެއްނުވޭ މާ ގިނަ ކުދިން ތިބިހެންނެއް ވެސް. ށ. އަތޮޅުގައި އެބަހުރި، ށ. އަތޮޅު ތަޢުލީމީ މަރުކަޒު.
އެ ތަޢުލީމީ މަރުކަޒުގައި ށ. އަތޮޅުގެ ކިތައް ކުދިންތޯ ތިބީ؟ ނަމެއް. މިއީ ކުރީގައި އިންތިޒާމުކުރެވިގެން އައިއްސަ
ހުރި ނަންތަކެއް. ތަޢުލީމީ މަރުކަޒު، މިލަންދޫ ސްކޫލު، ފުނަދޫ ސްކޫލު، އަތޮޅު މަދަރުސާ، މި އުސޫލު އަޅުގަނޑު
ހިތުން މި ބިލު ފަރުމާކުރެވިގެންދާއިރުގައި ބަދަލުކުރެވެންޖެހޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ހަމަހަމަ
އުސޫލޭ އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ، މިލަންދޫ ސްކޫލުގެ ދަރިވަރުންގެ އަދަދަކީ މިއަދު 575. ބަޖެޓަކީ 16 މިލިއަން
ރުފިޔާ. ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ޑިވައިޑްކޮށްލީމަ، ބަހައިލީމަ މި ޖެހެނީ ގާތްގަނޑަކަށް 27100، ކޮންމެވެސް 100 ވަރަކަށް
ރުފިޔާކޮޅެއް. ތަޢުލީމީ މަރުކަޒުގެ ބަޖެޓް 10 މިލިއަން. ތަޢުލީމީ މަރުކަޒުގައި އެބަތިބި 225 ކުދިން. ކުއްޖެއްގެ
ނިސްބަތުން ބަހައިލީމަ އެބަޖެހޭ 44444 ރުފިޔާ 44 ލާރި. ޚިދުމަތުގައި މި ދެނީ އެއް ޚިދުމަތެއް. ދޭން މި ޖެހެނީ އެއް
ޚިދުމަތެއް. ވަކި އިތުރަށް ކިޔަވައިދޭ އެއްޗެއް ނެތް. ކޮންމެ މާއްދާއަކަށް ޓީޗަރުން ތިބެންޖެހޭ. ވަސީލަތް
ގާއިމުކުރެ ވިފައި ހުންނަން އެބަޖެހޭ. ސްކޫލުތަކުގައި ގޮނޑިމޭޒު ހަމަވެފައި ހުންނަން އެބަޖެހޭ. ފާޚާނާތައް ބޭނުންކުރެވޭނެ
ގޮތެއް ހުންނަންޖެހޭ. ފެން ފޯރުކޮށްދެވޭނެ އިންތިޒާމު ހުންނަންޖެހޭ. މިހެންގޮސް މި ހުރިހާ ކަމެއް. ޚިދުމަތް އެއް
ފެންވަރެއްގައޭ. އެކަމަކު ބަޖެޓުގައި މިހާ ބޮޑު ފަރަގު މި ހުންނަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ އަޅުގަނޑު ހިތުން މިއީ ހަމަ
މިނިސްޓްރީން މިއަދުން މިއަދަށް ވެސް ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. ހަމައެއާކީގައި ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ، ޓީޗަރުންގެ
މުސާރައާއި އިނާޔަތަށް ހެޔޮ ބަދަލެއް އަންނަންޖެހޭ. ވަރަށް ޒަމާންވެއްޖެ މި ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާތާ. މިއަދު
ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކުން އެބަ ޝަކުވާކުރޭ ، ކިހާ ދުވަހަކުތޯ ޓީޗަރުންގެ ވާހަކަ ، އެ ބޭފުޅުންނަށް ހެޔޮ ބަދަލެއް
އަންނަންޖެހޭ ވާހަކަ ދައްކާނީ. 6000 ކުދިން، ގާތްގަނޑަކަށް ކޮންމެ އަހަރަކު ސްކޫލު ނިންމާފައި ސްކޫލުން އެބަ
55

ވަކިވޭ. އޭގެތެރެއިން ވަރަށް ގިނަ ކުދިންނަކީ ކުރީގަ އި ވެއްޖެއްޔާ، އެންމެ މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވެނީ
ޓީޗަރުން ނުވަތަ ޓީޗިންގ ހަދާ ކުދިން. އެކަމަކު މިއަދު އެ އަދަދު، އެ ޕަސެންޓޭޖު ވަރަށް ބޮޑުތަނުން މަދުވެއްޖެ.
ސަބަބަކީ ކީއްވެތޯ ބަލައިލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ، ހަމަ ޕޭރަންޓުން ވެސް މި ބުނަނީ، މިއީ ހަމަ ވަރަށް
ގިނަ މަސައްކަތް، ވަރަށް ބުރަ ތަކުލީފު އުފުލަންޖެހޭ ކަމެކޭ އުނގަންނައިދިނުމަކީ، ޓީޗަރުކަން ކުރުމަކީ. އެކަމަކު
މިއަދު އެކަށީގެންވާ އުޖޫރައެއް ނުލިބެއޭ. ޓީޗަރުންގެ އުޖޫރައަށް ހެޔޮ ބަދަލެއް އަންނާނެ ދުވަހަކަށް ވަރަށް
އިންތިޒާރުކުރޭ ، ރާއްޖޭގައި ތިބި ހުރިހާ ޓީޗަރުން ވެސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރުން ވެސް ވަރަށް ޚާއްޞަ
ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އިސްކަމެއް ދީގެން އެކަން ކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ތަން އެބަ ފެނޭ. އެހެންނަމަވެސް،
ބޭނުންވަނީ މިއަދު؛ މިއަދު ވެސް ބޭނުންވަނީ އެކަން ތަންފީޒުވެގެން އަންނާނެ ގޮތެއް. ޓީޗަރުން ކުރާ މަސައްކަތަށް،
އިތުރު ގަޑީގައި މަސައްކަތްކުރާ ނަމަ، އެ ކުދިންނަށް ލިބޭ އިނާޔަތް ޓީޗަރުންނަށް ލިބެންޖެހޭ އިނާޔަތާއި މާލީ
ފުދުންތެރިކަން ނުވަތަ މާލީ ފޯރުންތެރިކަން މިއަދަށްވުރެ ރަނގަޅު ގޮތެއް ވާން އެ ޓީޗަރުން ވަރަށް އުއްމީދުކުރޭ.
އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ރަށަކަށް ދިޔަޔަސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ކޮންމެ ރަށަކަށް ދިޔަޔަސް، ސްކޫލުގެ ޕީ.ޓީ.އޭއާ
ބައްދަލުވިޔަސް، އަދި ސްކޫލުގެ އެސް.އެމް.ޓީއާ ބައްދަލު ވިޔަސް ސްކޫލުގެ ޓީޗަރުންނާ ބައްދަލުވިޔަސް، އެ ބޭފުޅުން
އަބަދުއަބަދު އަޅުގަނޑުމެން ކައިރީގައި ދަންނަވަނީ، ތިމަންނަމެންނަށް މި ނޫން ދުވަހެއް ފެންނާނެ ގޮތެއް ވޭތޯ
މަސައްކަތްކޮށްދޭށޭ. އަޅުގަނޑު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އު އްމީދުކުރަން، މި ބިލު ފަރުމާކުރެވިގެންދާއިރު، ނިމިގެންދާއިރުގައި
މި ދެންނެވި ކަންތަކަށް ވެސް، ޓީޗަރުންގެ މި ތަސައްލީއަށް ވެސް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ޙައްލެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް.
ހަމަ އެއާއެކީގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ 5 ވަނަ މާއްދާގައި އެބައޮތް ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި، މަދަރުސީ
ތަޢުލީމުގެ ތެރެއިން ފަންނު އުންގަންނައިދޭންޖެހޭ ކަމަށް. އުނގަންނައިދެވޭނެ އިންތިޒާމެއް. ފަންނުވެރިކަން ވެސް
ކިޔައިދެވޭނެ ގޮތެއް. މިއީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، މިލަންދޫ ސްކޫލުގެ އެސް.އެމް.ޓީ
އައިސް ، މިހާރުގެ ތަޢުލީމީ ވަޒީރާ ބައްދަލުކޮށް މި ވާހަކަ ވަރަށް ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ދެއްކިފައި ވަނީ. އަޅުގަނޑު
ޝުކުރު ދަންނަވަން ފުރުޞަތު ދެއްވީތީވެ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ތާއީދުކުރާ ކޮންސެޕްޓެއް މިއީ. ގްރޭޑް 7 އިން
ފެށިގެން ގްރޭޑް 10 އާ ދޭތެރޭގައި އޮންނަ 3 އަހަރު ވެސް ފަންނުވެރިކަން ކިޔަވައިދޭ ކަމަށް ވާނަމަ، ނުވަތަ ގްރޭޑް
5 އން ފެށިގެން ވެސް ނުވަތަ ގްރޭޑް 1 އިން ފެށިގެން ވެސް މި ފަންނުވެރިކަން ކިޔަވައިދެވޭނެ އިންތިޒާމެއް
ހޯދައިގެން، އެއާއެކީގައި ކުރިއަށްދެވޭ ނަމަ، އަޅުގަނޑު ހިތުން ސްކޫލު ނިންމާފައި، ގްރޭޑް 10 ނިންމާފައި، ސްކޫލުން
އޯ ލެވެލް ނިންމާފައި ވަކިވާއިރުގައި ކޮންމެ ކުއްޖަކު ވެސް ހުންނާނީ އެކިއެކި ކެޓަގަރީތަކުން ފަންނުވެރިކަން ލިބިފަ.
އަދި އެތައް ސެޓްފިކެޓެއް ލިބިފަ. މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ނަމަ، މަސައްކަތްތެރިކަމުގެ ދާއިރާއިން ސްކޫލުގައި
ކާޕެންޓްރީއެއް ހަދާފައި ހުރި ކަމަށް ވާނަމަ، ވަޑާމުގެ މަސައްކަތް ކިޔެވޭނެ ގޮތެއް ހުރި ނަމަ، އަޅުގަނޑު ހިތުން
ގްރޭޑް 10 ނިންމާފައި ނުކުންނައިރުގައި ވަޑާންކުރުމުގެ އިންޓަރެސްޓް ހުންނަ ކުއްޖާ، ޝައުގުވެރިކަން ހުންނަ ކުއްޖާ
56

އޭނަ ހުންނާނީ ވަޑިއަކަށް ވެފަ. އެއީ ފަރުނީޗަރު ހަދަ އި ވަޑާންކުރަން ދަސްކުރިޔަސް، ނުވަތަ އޮޑިދޯނިފަހަރު ބަންނަން
ވިޔަސް، ނުވަތަ ފައިބަރު މަސައްކަތް ކުރަން ބޭނުންވާ ކަމަށް ވިޔަސް، ނުވަތަ ދަގަނޑު ލަނބާ މީހަކަށް ކަމަށް
ވިޔަސް ، ޕްލަންބަރަކަށް ވިޔަސް ނުވަތަ އިލެކްޓްރިޝަނަކަށް ވިޔަސް، އިލެކްޓްރޯނިކް މަސައްކަތްކުރާ ކުއްޖަކަށް
ވިޔަސް ، އަދި އެހެނިހެން ޓެކްނިކަލް މަސައްކަތްތައް ކުރެވޭ ކަމަށް ވިޔަސް، އަޅުގަނޑު ހިތުން މި ފުރުޞަތު އޮތުމަކީ
ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. އޭރުން މި ބަދަލުވަނީ ކޮންމެ ސްކޫލެއް ވެސް ގާތްގަނޑަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރީގައި ކިޔަން
ޖޫނިއަރ ކޮލެޖު. އޭރަށް މި ބަދަލުވަނީ ގާތްގަނޑަކަށް ކޮލެޖެއްގެ ފެންވަރުގައި . މިއީ ކަންނޭނގެ އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު
ގެންނަންވީ ކޮންސެޕްޓަކީ. މި ކޮންސެޕްޓް ބިލުގައި އޮތީތީވެ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ތާއީދުކުރާ ކަމެއް އެއީ.
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ މިކަން ތަންފީޒުކުރެވިގެންދާނީ ކޮންދުވަހަކުން ފެށިގެންތޯ؟ ކިހާ ދުވަހެއް
ނަގާނެތޯ މި މިސްރާބަށް، ބިލުގައި ބުނެފައި މި އޮތް މިސްރާބަށް އެ ފުރުޞަތުތައް ތަނަވަސްކޮށްދޭން؟ މިސާލަކަށް
ދަންނަވާނަމަ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެންމެ ބޮޑު އާމްދަނީއެއް މި ލިބެނީ ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާއިން. ކުރީގައި
އަޅުގަނޑުމެން އަޑުއަހަން، ހޮޓެލް ސްކޫލެއްގެ ވާހަކަ. މިއަދަކު ހިއެއްނުވޭ އެހާ ފުޅާ ދާއިރާއެއްގައި ހޮޓެލް ސްކޫލަކުން
އެކިއެކި ކަންތައްތަކެއް ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާ އަށް ކުދިން ތަމްރީނުކުރާހެނެއް. އެހެންނަމެވެސް، މި ސްކޫލްތަކުން މި
ފުރުޞަތު ލިބޭނަމަ، ރާއްޖޭގެ އަތޮޅުތަކަށް ޓުއަރިޒަމް ފެތުރިގެންދާއިރު އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ، ސްކޫލްތަކުން މިކަހަލަ
ފުރުޞަތު؛ މިސާލަކަށް ވޭ ޓަރުކަން ދަސްކުރާ ކުއްޖަކު ، ނުވަތަ ރޫމްބޯއީ ކަން ދަސްކުރާ ކުއްޖަކު، ނު ވަތަ
ރިސެޕްޝަނިސްޓަކު، ނުވަތަ އެހެނިހެން މަސައްކަތްތައް އަދި ޓުއަރިޒަމްގެ ދާއިރާގައި ހުރި އެކިއެކި ކެޓަގަރައިޒްތަކުން
އެ މަސައްކަތް ދަސްކޮށްދެވޭނެ އިންތިޒާމު ސްކޫލުން ލިބެން ހުރެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ، ހަމަ ގްރޭޑް 10
ނިމޭއިރުގައި އެ ކުއްޖާ ހުންނާނީ ހަމަ ރަނގަޅު ފަންނުވެރިޔަކަށް ވެފައޭ. އޭރުން އޭނަ ދާނީ ސެޓްފިކެޓާ އެކީގައި.
ޙަޤީޤަތުގައި މާ ބޮޑު ކަމެއް ވެސް ނޫން މިއީކީ. ވަރަށް ކުޑަކުޑަ ކަމެއް. އެކަމަކު 184 ރަށުގައި މިކަން
ތަންފީޒުކުރަންވީމަ ފަހަރެއްގައި ބޮޑު ކަމަކަށް ވެދާނެ. އަޅުގަނޑު އެސްޓިމޭޓެއް ހަދާލިއިރު ގާތްގަނޑަކަށް ފަސްވަރަކަށް
ލައްކަ ރުފިޔާ ޚަރަދުކޮށްފިއްޔާ ވިހިވަރަކަށް ސްޓޯލް ނުވަތަ ވިހިވަރަކަށް ކްލާސްރޫމް ، ވިހިވަރަކަށް ފަންނުވެރި
މަސައްކަތް ދަސްކުރެވޭނެ އިންތިޒާމު ސްކޫލެއް ގައި ހަމަޖެހޭ. ކާޕެންޓްރީ މަސައްކަތްކުރަން ދަސްކުރާކަށް މާ ގިނަ
ސާމާނުތަކެއް ބޭނުމެއް ނުވޭ. ވަރަށް މަދު ޓޫލްސްކޮޅެއް ބޭނުންވަނީ. އިލެކްޓްރީޝަނަކަށް ވެސް ، އެހެން ކަމަކަށް
ވެސް، އެހެން ފަންނަކަށް ވެސް، ކޮންމެ މަސައްކަތަކަށް ވެސް ބޭނުންވާ ، ފަންނުވެރިކަން ދަސްކުރަން ބޭނުންވާ،
ބޭނުންކުރާ ޓޫލްސްކޮޅާއި ، އަތުކީހަކާއި، ވަޑާންކަށްޓަކާ އި، މަރުތޭލައަކާއި ، ކުޑަ މޮހަރުކޮޅަކާ ހުރީމަ ދަސްކޮށްދެވޭ. ދެން
ބޭނުންވަނީ ދަސްކުރަން ބޭނުންވާ، ދާސްކޮށްދޭން ބޭނުންވާ މީހާ. އެއީ ކާކުތޯ؟ އޭނަ ހޯދާނީ ކިހިނެއްތޯ؟ ކޮންމެ
ރަށެއްގައި ވެސް އެބަތިބި ވަޒީފާތަކުގައި، ސަރުކާރުގެ އެކިއެކި މުއައްސަސާތަކުގައި ވެސް އެބަތިބި، ވަޒީފާތަކުގައި
އެބަތިބި، ޓެކްނިކަލް ހަމަ ޓެކްނީޝަނުން ވެސް އެބަތިބި. ފަންނުވެރިން ވެސް އެބަތިބި. އެ ބޭފުޅުންނާ އެކީގައި ، އެ
57

މުއައްސަސާތަކާ އެކީގައި އެމް.އޯ.ޔޫގައި ސޮއިކޮށްގެން ގޮސް އަޅުގަނޑު ހިތުން މިއަދުން މިއަދަށް ވެސް އެ މަސައްކަތް
ފެށޭ ހިސާބަށް ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގެ އިންތިޒާމުކުރެވިފައި އެބަހުރި. ބޭނުންވަނީ ވީހާ އަވަހަކަށް މި މަސައްކަތާއިގެން
ކުރިއަށް ދެވޭނޭ ގޮތެއް. އަޅުގަނޑު އެދެން މި ބިލު ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ދިރާސާކުރެވިގެން އަ ންނައިރު، ފަރުމާކުރެވިގެން
އަންނައިރުގައި، މިދެންނެވި އިންތިޒާމު، ވީހާ އަވަހަކަށް ފެށޭނެ ގޮތެއް ، އަދި މިއަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ވެސް ލިބޭނެ
އިންތިޒާމެއް ހޯދައިދީ، ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކަށް ކޮންމެ ރަށަކީ ވެސް، ކޮންމެ ރަށެއްގައި ހުންނަ ސްކޫލަކީ ވެސް ކޮލެޖެއްގެ
ގޮތުގަ އި؛ މިސާލަކަށް ދަންނަވާނަމަ، ބ.އަތޮޅު ފެހެންދޫގައި ވަރަށް މަދު ކުދިން ތިބީ ސްކޫލްގައި. އެ ކުދިން ގޮއިދޫ
ސްކޫލަށް ކޮންމެ ދުވަހަކު ފެރީގައި ދަތުރުކުރަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އޭރުން ރައްޔިތުން ބޭނުންވޭ ހަމަ، އަޅުގަނޑު
ހިތުން ބޭނުންވަނީ ހަމަ ބ. އަތޮޅު ގޮއިދޫގައި ނުވަތަ ފެހެންދޫގައި ތިބެގެން ކިޔެވޭނެ ގޮތެއް. އެ ކުދިންނަށް ވެސް، އެ
ކުދިން އެ ރަށުގައި ގެންގުޅޭ ކަމަށް ވާނަމަ، ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އެ އިންތިޒާމު އޮންނަންޖެހޭ ކަމަށް ވާނަމަ، ހަމަ އެ
ކުދިންނަށް ވެސް އެބަޖެހޭ މި ފުރުޞަތު ހޯދަން. އެހެންވީމާ، ހަމަހަމަ އުސޫލުން ކަންކަން ކުރެވޭނެ އިންތިޒާމު އަދި
ބަޖެޓުގައި ތަފާތު ވިޔަސް ، ހަމަހަމަ އުސޫލަކުން ފޯރުކޮށްދެވޭނެ އިންތިޒާމު އޮތުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް
ފާހަގަކުރެވޭތީވެ މި ވާހާކަ ދަންނަވާލީ. ހަމައެއާއެކީގައި، ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. މިއަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުގެ ދެ
ރަށުގައި އެބައޮތް ، ފީވަކުގަ އި މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލެއް. އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ މި ވާހަކަ. މާލޭގައި ހުންނަ ބޮޑު
ސްކޫލްގައި ނުވަތަ މަޖީދިއްޔާ ސްކޫލްގައި މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލް ހުރެފައި، ކީއްވެގެންހޭ ރާއްޖެތެރޭގެ ރަށުގައި
ނުހުންނަންވީ؟ އަތޮޅުތެރޭގައި ވެސް މަލްޓިޕާޕަސް ނުހުންނަންވީ؟ އެހެންވީމާ، މަލްޓިޕާޕަސް ހޯލް ވެސް ބޭނުންވޭ.
ވަށާފާރު ވެއްޓިފައި އޮތީ . އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީން އަޅުގަނޑު ހިތުން ވަރަށް އަވަހަށް މި ކަންކަން
އިންތިޒާމުކޮށްދެއް ވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން އެދެނީ ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކަށް ވީހާ ހަލުވިކޮށް ތަރައްޤީގެ
ޕްރޮގްރާމުތައް ފޯރުކޮށްދިނުން. ހަމައެއާއެކީގައި، މަނަދޫ ސްކޫލްގައި ނެތް ޖާގައެއް. ވަރަށް މަދު ކްލާސްރޫމްކޮޅެއް ހުރީ.
ވަރަށް ވަސީލަތް މަދު. ބޭނުންކުރާނެ އެއްޗެ އްސެއް ނެތް. އެ ތަނުގައި ވެސް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް 3 ބުރީގެ
ސްކޫލެއް އެ ޅޭތޯ. އެ ބޭފުޅުން ވަރަށް އެބައެދޭ ވީހާ އަވަހަކަށް އެ މަސައްކަތް ފަށައިދޭށޭ . ދެ ދަންފަޅިއަށް ކިޔަވަނީ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިޔާސަތެއް ނޫން ދެ ދަންފަޅިއަށް ކިޔެވުމަކީ. އެއް ދަންފަޅިއަށް ކިޔެވޭނެ އިންތިޒާމެއް ހޯދަން
އެބަޖެހޭ. މަދު ކުދިން ތިބޭއިރުގައި ދެ ދަންފަޅިއަށް ކިޔެވުމަކީ އުނދަގޫ ކަމެއް. ދެ ދަންފަޅިއަށް ކިޔެވީމާ، އަނެއްކާ
ނާސްތާ ޕްރޮގްރާމް ދޭއިރު ވެސް ރަނގަޅު ގޮތެއްގައި ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ ވެސް ވަރަށް އުނދަގޫ ކަމެއް. ބައެއް ކުދިން
މަންމަ ކައިރީގައި އެބަ އާދޭސްކުރޭ ނުވަތަ ރޮއޭ، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނާސްތާ ޕްރޮގްރާމުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް
އަނެކައްޗެއް ނެތޭ ލިބޭކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެ ދަންފަޅިއަށް ކިޔެވޭނެ ދުވަހަކީ ވެސް ކޮބައިހޭ.
ބެލެނިވެރިން ވަރަށް އެބައެދޭ އެ ކަންކަމަށް. އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީގައި އަޅުގަނޑު އެދެން، ވީހާ އަވަހަކަށް މި ދެ
ރަށުގެ މި ސްކޫލްގައި ހުރި ދަތިތައް ވެސް ފިލުވައިދިނުމަށް. ހަމައެއާއެކީގައި، މިލަންދޫ ސްކޫލްގައި އޮފީސް
58

ފަރުނީޗަރެއް ނެތް. 575 ކުދިން އިށީންނާނެ ގޮނޑިއެއް ނެތް. އެ ފަރުނީޗަރު އެބަ ބޭނުންވޭ. އެ ވަސީލަތް އެބަ
ބޭނުންވޭ. މިއީ ހައްތަހާވެސް ބޭނުންވާ ކަންކަން. ރާއްޖޭގައި ތިބި 184 ރަށުގައި ވެސް ހުރީ ވަސީލަތް ބޭނުންވެފަ.
އިންތިޒާމު ބޭނުންވެފަ. އަނެއްކާ އެ އިންތިޒާމުތަކުގެ ތެރެއަށް، މިދެންނެވި ފަންނުވެރިކަމުގެ އިންތިޒާމު އަންނައިރުގައި ،
އަނެއްކާވެސް އިތުރު މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަންޖެހިފައި މި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު އެދެނީ، މި ހުރިހާ
ވިސްނުމަކާ އެކީގައި، މި ހުރިހާ އާ ވިސްނުމާ އެކީގައި ބިލު ފަރުމާކުރެވިގެންދާއިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް
މިއަދަށް ވުރެން މާ ފަގަތި ، މާ އުފާވެރި، ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށާއި، އެ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ
ޓީޗަރުންނަށާއި އަދި ބެލެނިވެރިން ވެސް އުފާވާނޭ ގޮތަކަށް، އުއްމީދުން ފުރިގެންދާނެ ގޮތަކަ ށް މި ބިލު ފަރުމާކުރެވިގެން
އައުން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު.
އުނގޫފާރު ދާއިރާ ގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުހައްމަދު މުމްތާޒް ހުށަހަޅުއްވާފައި ވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމުގެ ބިލު ހުށަހެޅުއްވި ކަމަށް ޓަކައި އެ
މެންބަރަށާއި އަދި ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ސަރުކާރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެން ޤައުމުތަކުގައި
ގަރުނެއް، ދެ ގަރުނު ވެއްޖެ ތަޢުލީމާ ބެހޭ ބިލު ހަދައިގެން، ގާނޫނު ފާސްކޮށްގެން ޢަމަލުކުރަމުންދާތާ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ކަންކަން އޮތް ހިސާބު ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެބަ ސާފުވޭ .ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރަކީ އަދި މި
މަޖިލީހަކީ މި ޤައުމުގައި ހުރި މައިގަނޑު މައްސަލަތަކުގެ ޙައްލަށް މަސައްކަތްކުރާ ބައެއްކަން އެބަ އިނގޭ، މިހާ ލަހުން
ރާއްޖޭގައި އަލަށް ތަޢުލީމާ ބެހޭ ބިލެއް ހުށަހެޅިގެން މިއަށް ވާހަކަދައްކާދެއްކުމުން ވެސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަށްޑިހައި ގެ ފަހުގެ އަހަރުތަކުން، ނުވަދިހައިގެ އަހަރުތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ސްކޫލް ގައި އުޅުނުއިރުގައި ވެސް ކޮންމެ
ދުވަހަކު ސްކޫލް އެސެމްބްލީގައި ކިޔާނެ ، ޅަފަތުގައި ކިޔަވަމާ، އުފަލުގައި އުނގެނެމާ، ސިފަތަކުން ރިވެތި ޒީނަތްވެ
ކުރިއަށްދަމާހޭ. އަށްޑިހައި ގެ ތެރޭގައި ،)ނުވަދިހައި ގެ ތެރޭގައި ދައުލަތުގެ ސިޔާސަތު އެކަށައަޅުއްވަން ތިއްބެވި
ބޭފުޅުންނަށް ހަމަ ރަނގަޅަށް ލަފާކުރައްވަން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އޭރު ސްކޫލަށް ދިޔަ ކުދިން ބޮޑެތިވެ، ނުވަތަ
އޭރު ވިހޭ ކުދިން 2020 އާ ހިސާބަށް ދާއިރު ތިބޭނީ ބޮޑެތިވެފައި ، އެ ކުދިން ވަކި ގޮތަކަށް ބައްޓަންވެފައިކަން.
ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ދުވަހު ކީ ލަވަ ؛ ރިވެތި ސިފަތަކަކުން ނޫން ޤައުމު ގޮ އްސަ މި އޮތީކީ. ޤައުމުގެ
އިޖުތިމާޢީ ކަންކަން ގޮއްސަ މި އޮތީކީ. ޤައުމުގައި މިހިރަ ބޮޑެތި މައްސަލަތައް، ޙަޤީޤަތުގައި މި ދޭހަކޮށްދެނީ އޭރުގައި
59

އަޅުގަނޑުމެންގެ ރޭވުންތައް، އެ ރޭވުންތެރިކަން ، އޭރުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންކަން ހުރި ގޮތް އެންމެ ރަނގަޅު
މިސްރާބަށް ގެންދެވިފައިނެތީމަ. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ވެސް އެބަޖެހޭ މީގެފަހުން، ކުރިއަށް އޮތް މުސްތަޤުބަލުގައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމު މިދެންނެވި މަގަށް ގެންދަން ބޭނުން ކަމަށް ވާނަމަ، ރަނގަޅު ފެންހިފޭ ގޮތަކަށް ރޭވުންތައް
ރާވަން އެބަޖެހޭ. ޙަޤީޤަތުގައި ތަޢުލީމީ ބިލަކީ، ހަމައެކަނި ސްކޫލް މަދުރަސާއާ ހިސާބުން ނިމޭ ކަމެއް ނޫން. ހަމައެކަނި
ޔުނިފޯމެއް ލައިގެންދާ ކުއްޖާއާ ބެހޭ ކަމެއް ނޫން. އެއީ މުޅި ޤައުމުގެ ތަރައްޤީ އަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ އެންމެ
ބޮޑު އިންވެސްޓަމަންޓް. މިއަ ށްވުރެ ވަކި ބޮޑު މަސައްކަތެއް ޤައުމަކުން އަދި އެ އްވެސް ޢާއިލާއަކުން ވެސް، ވަކި
ފަރުދަކު ވެސް ނުކުރާނެ. މިކަން މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މުސްތަޤުބަލު ދާ މިސްރާބު ކަނޑައަޅައިދޭ މައިގަނޑު ކަންތައް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާ ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބައޮތް
ކަނޑައަޅާފައި، އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި އުނގުނުމުގެ ޙައްޤު ކޮންމެ މީހަކަށްމެ ލިބިގެންވާ ކަމަށް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލު މިއީ ވަރަށް ފުރިހަމަ ބިލެއްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެހެންނަމަވެސް، މި ބިލުގައި
އެބައޮތް ވަރަށް ތަފްޞީލުކޮށް ، ސްކޫލް ނިޒާމުގެ ތަޢުލީމުގެ ވާހަކަ ބަޔާންކޮށްފަ. ހަމަ އެގޮތަށް އަޅުގަނޑު ބޭނުންވޭ ،
ހަމަ ވަރަށް ތަފްޞީލުކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މީގައި ކަނޑައަޅަން އެބަޖެހޭ ސްކޫލަށްފަހުގައި؛ މިދެންނެވީ އަޅުގަނޑުމެން
މިއަދު އެންމެނަށް އެބަ އިނގޭ ތަޢުލީމަކީ، މަންމަގެ އުނގުން ފެށިގެން ކަށްވަޅަށް ދާންދެން، މަރުވެދާންދެން
އުނގެނެންޖެހޭ އެއްޗެއް ކަން. އެހެންވީމާ، ސްކޫލް މަރުޙަލާ ނިމިފައި، ބޮޑެތި މީހުންނަށް ވެސް، މުސްކުޅިންނަށް ވެސް ،
ހުރިހާ ފަންތިއެއްގެ ހުރިހާ އުމުރެއްގެ އެންމެންނަށް ވެސް ޢިލްމު އުނގެނެވޭނެ، އުނގެނުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ
ގޮތަށް އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ތަފްޞީލުކޮށް އެ ވާހަކަތައް އަ ންނަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. މި ބިލުގައި އެބައޮތް ، ދައުލަތުގެ ޒިންމާ ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތް. އެޑިޔު ކޭޝަން މިނިސްޓްރީގެ ޒިންމާ އެބައޮތް
ބަޔާންކޮށްފަ. ސްކޫލްތަކުގެ ޒިންމާ، ޕްރިންސިޕަލުންގެ ޒިންމާ، ޓީޗަރުންގެ ޒިންމާ، ހަމަ އެގޮތަށް އަޅުގަނޑު ވެސް
ފާހަގަކޮށްލަން، ބެލެނިވެރިންގެ ޒިންމާ ވެސް އޮންނަން އެބަޖެހޭ. އަދި މުޖުތަމަޢުގެ ޒިންމާ ވެސް އޮންނަން އެބަޖެހޭ.
އަދި އަޅުގަނޑުމެން ލާމަރުކަޒީ އުސޫލު ، ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ކައުންސިލުތަކުގެ ޒިންމާ ވެސް، މުޖުތަމަޢުގެ ޒިންމާ ވެސް، މިކަމުގައި އޮންނަން
އެބަޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަފާނަން ވާހަކައެއް. އަޅުގަނޑުމެން މި ފައްޓަނީ ހުރިހާ
އުމުރެއްގެ މީހުންނަށް ތަޢުލީމު ދޭން، މީހުން ހޭލުންތެރިކުރަން. އެކްސަސްވާ ގޮތަށް ، އެންމެންނަށް އެކްސެސްވާ ގޮތަށް
އޮންނަ އެއްޗަކަށް ހަދަން. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މުޅި ނިޒާމު، އަޅުގަނޑުމެން މިސާލަކަށް ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު
ވެސް؛ ބައްލަވާ! ރ. އަތޮޅަށް ހަފުތާއެއްގެ މައްޗަށް ދިހަވަރަކަށް ފެރީ އެބަ ދަތުރުކުރޭ. ކޮންމެ ފެރީއެއްގެ ދުރުމިން 3
ގަޑި އިރާއި ހަތަރު ގަޑިއިރާ ދޭތެރޭގައި އެބަހުރޭ. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ އިޖުތިމާޢީ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ވެސް ، މިދެންނެވި
ފަދަ ވަގުތުތަކުގެ ބޭނުން ދަތުރުކުރާ މީހުންނަށް ވެސް ހިފޭނެ ގޮތަކަށް؛ މިސާލަކަށް ޕާކު ތަކުގައި، ފިނިއަށިތަކުގައި،
60

މައިޒާންތަކުގައި އެ ތަންތަނުގައި ވަ ގުތު ކުރުކޮށްލަން ތިބޭ މީހުން، ހޮސްޕިޓަލްތަކުގައި ބަލިމީހުން ކައިރީގައި ތިބޭ
މީހުންނަށް ވެސް، އެ މީހުންނަށް ވެސް ފޫހިކަންމަތީ ތިބޭ ވަގުތުތަކުގައި ބޭނުންކުރެވޭނެ ފަދަ އިޖުތިމާޢީ ތަޢުލީމީ
ނިޒާމުތަކެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ތަޢާރުފުކުރަން އެބަޖެހޭ. ހުރިހާ އުމުރުފުރައެއްގެ މީހުންނަށް ބޭނުންވާ އުނގެނުމުގެ
ކަންކަން ފަސޭހާއިން ލިބޭނެ ގޮތަކަށް ތަންތަން ބައްޓަންވާން. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ފޮތްކިޔުމުގެ އާދައަށް އެހާ އަހުލުވެރި
ބައެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ރަށްރަށުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުތަކުގައި ފަސޭހައިން ފޮތްކިޔޭނެ
އިންތިޒާމުތަކެއް، ލައިބްރަރީތަކާ އެއްޗެހި ގާއިމުކުރަން. އެހެންވީމާ، މިދެންނެވީ، ކައުންސިލުތަކުގެ ޒިންމާ، އިޖުތިމާޢީ
ޒިންމާ ވެސް މީގައި މިއަށްވުރެ ބޮޑަށް ތަފްޞީލުކޮށް އައުން އެއީ އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރުން
ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. ހަމަ އެގޮތަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ތަޢުލީމު ލާޒިމްވާ އުމުރު ކަމަށް މި ބިލުގައި އެބައޮތް
ބަޔާންކޮށްފައި ސޯޅަ އަހަރު ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭ ކަމެއް މިއީ، ޖީ.ސީ.އީ
އޯލެވަލް އާ އްމު ގޮތެއްގައި ރާއްޖޭގައި މި ހަދަނީ 16 އަހަރުގައި. އޯ ލެވަލް ހަދާ ކުދިންގެ ވަރަށް މަދު އިންސައްތައެއް
އޭ ލެވަލަށް ކިޔަވަން ދަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤާނޫނުތައް ހުރި ގޮތުން ވެއްޖެ އްޔާ ބޮޑު ވެ
މުކައްލަފެއް ކަމަށް ކަނޑަ މި އަޅަނީ އަށާރަ އަހަރުން. ވަޒީފާ އަދާ މި ކުރެވެނީ 18 އަހަރު ވީމަ. އެހެންވީމާ، އޯ
ލެވަލް ހަދާފައި، އޭ ލެވެލް އަށް ނުކިޔަވައި ދާ، 16 އަހަރުން ފެށިގެން 18 އަހަރާ ދޭތެރޭގައި މިއީ ވަރަށް ގިނަ
ކުދިން ކުރާނެ ކަމެއް ނެތިގެން ގޯޅިއަޅައިގެން ދާން މަގުފަހިވާ މުއްދަތެއް. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ޙަޤީޤަތުގައި މީގައި
ލިޔަން، ތަޢުލީމީ ރަސްމީ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ، ކޮންމެވެސް ހުނަރެއް ދަސްކުރުމުގައި ނަމަވެސް، މަސައްކަތު ގެ ތަޖުރިބާ
ދަސްކުރުމުގައި ނަމަވެސް ، 18 އަހަރު ވަންދެން ގާނޫނުގެ ކުރިމަތީގައި ބޮޑު މީހަކަށް ވަންދެން އޭނަ އެބަޖެހޭ މި
ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ހުރެވޭކަން ކަށަވަރުކުރަން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި މާރާމާރީއާއި ، ގޭންގު މައްސަލަތަކާއި،
މަސްތުވާތަކެއްޗާ، ގޯޅި އަޅައިގެންދިއުމުގެ ޙަޤީޤަތަކީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ، އަޅުގަނޑަށް ހަމަގަ އިމު
ވެސް ލަފާކުރެވޭ ވަރަށް ބޮޑު ދައުރެއްވާ ކަމަށް، މިދެންނެވި އުމުރުގައި ކުއްޖާ ކުރާނެ ކަމެއް ނެތިގެން، ކުރާނެ
އެހެނިހެން މަސައްކަތެއް ނެތިގެން، އޭނަ ރަސްމީ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުން ބޭރުވެ، ވަޒީފާއަކަށް ނުދެވި އެ ހުންނަހުރުން
ޙަޤީޤަތުގައި ކުއްޖާގެ މުސްތަޤުބަލަށް، ކުއްޖާ ބޮޑުވެގެން ކުއްޖާގެ ކެރިއަރެ އް ފެށުމުގައި ގޯސް ގޮތްގޮތަށް ދިއުމަށް
މަގުފަހިވާ މުއްދަތަކަށް ވޭ . އެހެންވީމާ، ބޮޑު މީހަކަށް ވަންދެން ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ހުރެވޭކަން ކަށަވަރުކުރުން،
ޙަޤީޤަތުގައި މި ގާނޫނުގެ މަޤްޞަދަކަށް ވާންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ އެގޮތަށް
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމު ބައްޓަންވަމުންދާ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ، އަޅުގަނޑުމެން ޒަމާނުއްސުރެން
ކުރަމުން އައި މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތުން ބީވެގެން އެބަދޭ. އަޅުގަނޑުމެން ޤައުމު ބައްޓަންވާ ގޮތުން
ވެއްޖެ އްޔާ ކޮންމެ މީހަކީ ވެސް ވަކި ފެންވަރެއްގެ އާމްދަނީއެއް ލިބޭ، ވަކި ކަހަލަ މަސައްކަތެ އް ހަމައެކަނި ކުރުމުގެ
ވިސްނުމަށް ބަދަލުވަމުން އެބަދޭ. އާދައިގެ މަސައްކަތްތައް ؛ މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުން އައި މަސްވެރިކަން ،
61

އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތޮޅު ކަހަލަ އަތޮޅުގައި ކުރަމުން އައި ކިއްސަރުވަޑާން، މި ކަހަލަ ވަރަށް ފަންނީ، ވަރަށް ހުނަރުވެރި
މަސައްކަތްތައް އަޅުގަނޑުމެން ގެ ތެރޭން އެއްކޮށް ނެތިގެން އެބަދޭ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މި މަސައްކަތްތައް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ދިރުވޭ ގޮތަކަށް މި ނިޒާމު ބައްޓަންކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތެރި ޖީލެއް އުފެދުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ރަނގަޅު އިޤްތިޞާދެއް ބިނާކުރަން ބޭނުން
ނަމަ، މިފަދަ މަސައްކަތްތަކަށް އަހުލުވެރި ޖީލެއް އުފެއްދުމަށް ޓަކައި ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ވީހާވެސް ބޮޑަށް މި
ކަންކަމަށް ފުރުޞަތު އޮންނާނެ ގޮތަށް މިކަން ބައްޓަންވާން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސިންގަޕޫރު ފަދަ ޤައުމުތަކުގައި
އެންމެ މުއްސަނދިން ވެސް އެ މީހުންގެ ދަރިން، ސްކޫލް މަރުޙަލާގައި އުޅޭއިރު ވެސް، އެ ކުދިންނަށް ލާޒިމްކުރޭ
މަސައްކަތުގެ ތަޖުރިބާ ހޯދުން. ސްކޫލް ނިންމާފައި މަސައްކަތައް ނިކުންނަންވާއިރަށް ކުއްޖާގެ ދިރިއުޅުން ، ކުއްޖާގެ
އާދަކާދަ އެގޮތަށް ބައްޓަންކުރަން އެ މީހުން ބޭނުންވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެބަޖެހޭ މަސައްކަތްތެރި ޖީލެއް
އުފެއްދުމަށް ޓަކައި، ރަނގަޅު މުވައްޒަފުންތަކެއް މުސްތަޤުބަލަށް އަޅުގަނޑުމެން އުފެއްދުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންގެ
ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން އެ ކަމަށް ޖާގަ ހަދައިދީފައި ބާއްވަން. އެ ޖާގަ ހަދައިދޭނެ އެންމެ މުހިން މު އެއް ވަސީލަތް
ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެނީ މި ގާނޫނު. ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑު ވެސް ދަންނަވާނީ، މިއީ ވަރަށް ފުރިހަމަ
ގާނޫނެކޭ. މި ގާނޫނު މި މަޖިލީހުން ފާސްވެގެން އައިސް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ރަނގަޅު ގާނޫނެއްގެ
ގޮތުގައި މި ގާނޫނު މަޖިލީހުން އައިސްގެން، މީގެ އެކަށީގެންވާ ފައިދާ އަންނަން އޮތް ޖީލުތަކަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް
މުހިންމު ގާނޫނެކޭ. އަދިވެސް އެއް ފަހަރު މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވަ އިދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި އަދުގެ ސަރުކާރަށާއި، އަދި
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ވައްސަލާމް ޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުاله
ވަބަރަކާތުހޫ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއް ޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފް.
މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން އަޅުގަނޑަށް ވެސް އެކަށީގެންވާ ވަގުތުކޮޅެއް މި ބިލަށް
ވާހަކަދައްކާލަން ދެއްވާނެ ކަމަށް ޕީ.އެން.ސީއަށް ކަނޑައެޅިފައި އޮތް ވަގުތުގެ ތެރެއިން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިއަދު ވެސް އޮތް ތަޢުލީމީ ނިޒާމަކީ، މި އޭޝިއާ ގެ ޤައުމުތަކުގެ ނިސްބަތުގައި ވެސް އެކަށީގެންވާ
ރަނގަޅު ތަޢުލީމީ ނިޒާމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް ގަބޫލުކުރޭ. އަދި ބައިނަލްއަގު ވާމީ ފެންވަރުގައި ވެ ސް
ރަނގަޅު ނަތީޖާތަކެއް ދިވެހި ކިޔަވާކުދިން މިއަދު ހޯދަމުން އެބަގެންދޭ. އެހެންނަމަވެސް ، މިފަދަ ބިލެއް މި ޤައުމަށް
62

ބޭނުންވެފައިވާތާ އެތައް ދުވަހެއް ވެއްޖެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. އަދި މިއީ ވަރަށް މުހިންމު ބިލެއް ކަމަށް
ހަމަ އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލު ކުރަން. މި ބިލާއި ބެހޭ ގޮތުން އެއްޗެއް ދަންނަވާލުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުން، މިއަދު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ގަބޫލުކުރަން، ރާއްޖޭގަ އި މިއަދު މުޖުތަމަޢުގައި ހުރި ގިނަ
މައްސަލަތަކަކީ އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެތައް ސަބަބުތަކާ ހުރެ އުފެދިފައި ހުރި މައްސަލަތައްކަން. މި މައްސަލަތަކަށް
ރިޢާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަށާ ތަޢުލީމުގެ ޤައުމީ މަންހަޖުގައި ވަރަށް މުހިންމު، އެކަމަށް ޓަކައި
ކަނޑައެޅިފައި ހުރި ވަރަށް މުހިންމު ޤާބިލިއްޔަތުތަކާއި ، ކުދިންގެ ކިބައިގައި އަށަގަންނަވަންޖެހޭ ސިފަތަކެއް
ހިމެނިފައިވޭ. އަދި އެ ސިފަތަކާއި އެ ޤާބިލިއްޔަތުތައް ކުދިންގެ ކިބައިގައި އަށަގެންނެވުމަށް ޓަކައި ، ވަކި މާއްދާތަކެއް
ވަކި ގްރޭޑްތަކެއްގައި ކިޔަވައިދިނުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހިތާމަޔާއެކު ފާހަގަކުރަން
މިއަދު، 2019 ވަނަ އަހަރު ގްރޭޑް 9 ގައި ކިޔަވައިދޭންޖެހޭ ހެލްތު އެންޑް ޕީ.އީ މިއީ މަސްތުވާތަކެތިން ކުދިން
ދުރުހެލިވުމާއި، ކުދީންގެ ކިބައިގައި ހަރުދަނާ ރަނގަޅު ސިފަތައް އަށަގެންނެވުމަށް ޓަކައި ، އަދި ޚާއްސަކޮށް އިޖުތިމާޢީ
ގޮތުން ކުދިންގެ ކިބައިގައި އަށަގަންނަވަންޖެހޭ މުހިންމު އަގުކުރާ ކަންތައްތައް އަށަގެންނެވުމަށް ޓަކައި އޮތް ވަރަށް
މުހިންމު މާއްދާއެއް. މި މާއްދާ މިއަދު ކިޔަވައިދެމަކުން ނުދޭ. ހަމަ އެއއެކީގައި ގްރޭޑް 9 ގައި ކިޔަވައިދޭންޖެހޭ
އިޖުތިމާޢީ ޢިލްމު ވެސް މިދިޔަ އަހަރުއްސުރެ ވަނީ ހުއްޓަ އިލެވިފަ. މި ވެސް ބަވަނަ ވެފައިވާ ދުނިޔެއެއްގައި އެންމެންނާ
އެކީގައި އުޅެން ކުދިންނަށް ދަސްކޮށްދޭންޖެހޭ، އެހެން ސަ ގާފަތްތަކާއި އާދަކާދަ އާއި އަޅުގަނޑުމެންނާ ހުރި ގުޅުމާ،
މިކަންކަން ދަސްކުރުމަށް ވަރަށް ރަނގަޅު ފުރުޞަތުތަކެއް. މި ފުރުޞަތު މިއަދު ގްރޭޑް 9 ގައި ކިޔަވައިދޭ
ކިޔަވަމުންދާ ކުދިންނަށް ނެތިގެންދިޔުމަކީ އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޤައުމެއް ބިނާކުރުމުގައި
އެ ޤައުމަކަށް އެންމެ ބޮޑު ޚިދުމަތެއް ކޮށްދޭ ބަޔަކީ، މުދައްރިސުން. މުދައްރިސުންގެ ޚިދުމަތަކީ، އަޅުގަނޑުމެން
އަބަދުވެސް މިކަހަލަ މާޙައުލުތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އަނގައިން އޭގެ އަގު ވަޒަންކުރާ ކަންތައްތައް. އެހެންނަމަވެސް ،
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ޙަޤީޤަތުގައި މުދައްރިސުން ކުރާ ބުރަ މަސައްކަތުގެ އަގު އެންމެ ރަނގަޅަކަށެއް ވަޒަންކުރެވެއެކޭ
ނުބުނެވޭނެ. އަޅުގަނޑުގެ ދޮށީ އަންހެން ދަރިފުޅަކީ، ލީޑިންގ ޓީޗަރެއް. އޭނަގެ މަހު މުސާރައަކީ 10100 ރުފިޔާ. މިއީ
މާސްޓަރސް އޮންނައިރު ޓީޗަރަކަށް ލިބޭ އަދަދު. އަޅުގަނޑުގެ ޖެހިގެން ހުރި އަންހެން ދަރިފުޅަކީ، މާސްޓަރސް އޮތް
ކުއްޖެއް. އޭނައަށް މަހު މުސާރައަށް 14000 ލިބޭ. ޖުމުލަކޮށް ބަލާއިރު، ދެ ކުދިންނަށް ވެސް، ދެ ކުދިންގެ މަހުގެ
މުސާރައަށް ގެއަށް ލިބޭ އަދަދުގެ ތަފާތު ގާތްގަނޑަކަށް ދެގުނަ އެބަހުރޭ. މިއީ ޓީޗަރުންގެ އަގު އަޅު ގަނޑުމެންނަށް
ވަޒަންނުކުރެވި އޮތް މިންވަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް އިހުސާސްކުރެވިގެންދާ ކަމެއް. މިހުރިހާ ކަމަކަށް ވީމަ
ބޮޑެތި ވެގެން އަންނަ ކުދިން، އެ ކުދިންގެ ހިތްތަކުގައި މި ދާއިރާއަށް ޝައުޤު ވެރިކަން ކުޑަވަމުން އެބަދޭ. އަޅުގަނޑުގެ
އެންމެ ހަނގު އަންހެން ދަރިފުޅު ބުނީ، ތިމަންނަ ބޭނުންވަނީ ޑިފެންސް މިނިސްޓަރަށް ވާށޭ، ނޫނީ ޕާލިމެންޓް
މެންބަރަށް ވާށޭ. މިއީ އަގުތަކާއި މިކަންކަމާ ގުޅިގެން ކުދިންގެ ވިސްނުމާއި ފިކުރަށް އަންނަ ބަދަލު. އެހެންވީމާ،
63

އަޅުގަނޑުމެން މިކަހަލަ ބިލެއް ހުށަހެޅިގެންދާއިރު، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ސަރުކާރަށް އެބަ ލާޒިމްކުރޭ މިއަދު ރަނގަޅު
ހަރުދަނާ ޤައުމެއް ބިނާކުރަން ބޭނުންވާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ، ރަނގަޅު ޓީޗަރުން ބޭނުންވާކަން އެއީ ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ
ދިރާސާތަކުން އިނގޭ އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ، ރަނގަޅު ޓީޗަރުން މި ދާއިރާގައި ރަނގަޅު ގޮތެއްގައި ރިޓެއިންކުރުމަށް
ޓަކައި ބޭނުންވާ އެންމެ މުހިންމު ކަމަކީ، މުދައްރިސުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރުން. މިކަހަލަ ބިލެއް އަންނައިރު އަޅުގަނޑު
ދެކޭގޮތުގައި ތަޢުލީމީ ނިޒާމު އެންމެ ބޮޑަށް އުއްމީދުކުރާ އެއް ކަމަކީ ވެސް ، މުދައްރިސުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރުމާއި،
މުދައްރިސުންގެ އިނާޔަތްތަކަށް ހެޔޮ ބަދަލުތަކެއް އައުން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިފަދަ ބިލަކުން އެކަމަށް ފުރިހަމައަށް
ރިޢާޔަތްނުކުރެވޭ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ޓީޗަރުންގެ އުއްމީދުތަކަށް އަސަރުތަކެއް ކުރަމުންދާނެ ކަމެއް.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައި އެބައޮތް، މި ދާއިރާގައި ތިއްބަވަންޖެހެނީ އެކަށީގެންވާ ޤާބިލު،
ހުނަރުވެރި ޓީޗަރުން ކަމަށް. މިއަދު ވެސް ރާއްޖޭގައި ޕްރޮފެޝަނަލް ސްޓޭންޑަޑް އޮފް ޓީޗާރސްގެ ނަމުގައި ވަކި
އުސޫލުތަކެއް ހެދިފައި އެބަހުރި. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ގާނޫނުން އެ އުސޫލުތައް ކޮމްޕްލިމެންޓުކުރެވެންޖެހޭނެ،
އެކުލެވެންޖެހޭނެ. އަދި އެކަށީގެންވާ ރަނގަޅު އެ މިންގަނޑު އަޅުގަނޑުމެން ވަކި ބްރޭންޑެއްގެ ތެރޭގައި
ގެންގުޅެވެންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. މިހާހިސާބަށް އައިއިރުގަ އި އެންމެ ދަށް ވެގެން ޓީޗަރެއް ކަމަށް
ވެއްޖެ އްޔާ ޑިޕްލޮމާ އޮންނާނެ ކަމަށާއި، އެއަށްވުރެ މައްޗަށް ދާވަރަކުން މުސާރަ ބޮޑުވެގެންދާނެ ގޮތަކަށް ރޭވިފައި
އޮންނައިރު، މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ވެސް އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އެކަން ސީދާ މުޠުލަޤަށް ލިޔެވިފައި އޮންނަންޖެހޭނެ
ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަދި ތަޢުލީމީ ފެންވަރު މަތިވުމުންދާ މިންވަރަކުން ޓީޗަރުންނަށް ލިބޭ އިނާޔަތްތަކާ
އެއްޗެހި މަތިވަމުން މިހާރުވެސް އޮންނަ ގޮތަށް ދާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އެއީ ވަރަށް މުހިންމު
ސިފަޔަކަށް ވެގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައި ސްކޫލްތައް ހިންގަންޖެހޭ ވާހަކަ ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތް. ސްކޫލަކީ އެއީ ، މުޖުތަމަޢެއް ބިނާކުރުމުގައި ހަމައެކަނި ދަރިވަރުން ސްކޫލަށް ގޮސް
ކިޔަވައިހަދާ ތަން އެކަންޏެއް ނޫން. ސްކޫލަކީ އެއީ އެ މުޖުތަމަޢުއް ބިނާކުރުމުގައި އެ މުޖުތަމަޢެއްގައި
އަށަގަންނަވަންޖެހޭ ރަނގަޅު ސިފަތައް ކުދިންގެ ކިބައިގައި އަށަގެންނެވުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރުމުގެ އިތުރުން، އެ
މުޖުތަމަޢެއް ބިނާކުރުމުގައި ވަރަށް ޚާއްޞަ ދައުރެއް އަދާކުރާ ތަނެއް. މީހުންގެ މެދުގައި އެތައް ބަދަހި ގުޅުންތަ ކެއް
އުފައްދައިދޭ ، އަދި ރަށުގެ ތަރައްޤީއަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކުގައި ވަރަށް މުހިންމު ހިއްސާއެއް
އަދާކުރާ ތަނެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި، އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން މި ބިލުގެ ބަހުސްގެ މަރުޙަލާގައި
ކޮމިޓީތަކުގައި ވާހަކަދައްކަ ވާއިރުގައި ، ރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ސްކޫލެއްގައި ، ކޮންމެ ރަށެއްގައި ސްކޫލެއް ހުންނަންޖެހޭނެ
ކަމަށް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މި ކަންކަމަށް އިތުރަށް ވާހަކަފުޅުދައްކަވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން. އެ އީ އެ ކަމަނާގެ ދާއިރާގައި މިކަމާ ގުޅުންހުރި
ބޮޑެތި ކަންތައްތަކެއް ހުރުމާ އެކީގައި. ހަމަ އެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރާ ގޮތުގައި ރާއްޖޭގައި ސްކޫލްތައް
64

ހިންގަމުންދާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ފާހަގަކުރަންޖެހޭ މިއަދު، ސްކޫލެއް ކަމަށް ވެއްޖެ އްޔާ ،
ސްކޫލެއްގައި ހުންނަންވާނެ މިނިމަމް ރިކުއަރމެންޓްތަކެއް އެބަ ހުންނަންޖެހޭ. ސްކޫލެއް ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އެންމެ
ކުޑަމިނުން ކޮންކަހަލަ ވަސީލަތްތަކެއް ވީމަކަން ސްކޫލަކަށް ވާނީ. އަޅުގަނޑު ލަދުވެތިކަމާއެކު، އެކަމަކު މިސާލެއްގެ
ގޮތުން ދަންނަވަންޏާ ދަންނަވަން އެބަޖެހޭ، މިހާރު ހަމަ ދެ ގޯޅި ދޭތެރޭގައި ވެސް ސްކޫލެއް ހިންގަން ބޭނުންވެއްޖެއް ޔާ
އެބަ ހިންގާ. އެކަމަކު އެފަދަ ތަނެއްގައި ސްކޫލެއް ހިންގަމުންދާއިރު، ކޮބައިތޯ ކުއްޖާއަށް ލިބެންޖެހޭ ޖިސްމާނީ
ތަރައްޤީ؟ ކުއްޖާގެ ފިޒިކަލް އެޑިޔުކޭޝަންގެ ހަރަކާތްތައް ކިހިނެއްތޯ ހިންގާނީ؟ މިކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިގެން ،
އެކަށީގެންވާ ރަނގަޅު މާޙައުލެއް ސްކޫލްގައި ގާއިމުކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް ސްކޫލްތައް ބައްޓަންކުރުމަކީ އެއީ އަޅުގަނޑު
ދެކޭގޮތުގައި ހަމަ ކޮންމެހެން ވެސް ކުރަންޖެހޭނެ ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ގާނޫނުގައި
ދަރިވަރުން ވަކި އުމުރަކަށް އަންނަންދެން ކިޔެވުމަށް ލާޒިމުކޮށްފައި އެބައޮތް. އަޅުގަނޑު ވެސް ފާހަގަކުރާ ގޮތުގައި،
އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އަޅުގަނޑުގެ އަޚް މުޙައްމަދު ވަޙީދު އެ ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، އަޅުގަނޑު
ދެކޭގޮތުގައި ، މި ގާނޫނުން އަޅުގަނޑުމެން ލާޒިމްކުރަންޖެހޭނީ 16 އަހަރާ ހަމަޔަކަށް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބައެއް
ހާލަތްތަކުގައި ބައެއް ކަންތައްތައް ވެގެންދާ ގޮތަށް ބަލާއިރު ، އެންމެ ކުއްޖަކު އެންމެ ފަހަރަކު ރިޕީޓުކުރިޔަސް ވެސް،
ގްރޭޑް 12 ،11 ،10 ނިންމާއިރު، އަދި އޭނައަށް 18 އަހަރެއް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ބަލަންޖެހޭ
18 އަހަރާ ހަމައަށް ދާންދެން އެ ކުއްޖާއަށް ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ތަމްރީނުތަކެއް ހިންގޭނެ
ގޮތަކަށް ނުވަތަ އެކަންކަން ރޭވިގެންދިޔުމަކީ އެއީ އެ ކުދިންގެ ކުރިއަށް އޮތް މުސްތަޤުބަލަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
އުޖާލާވެގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައި ސްކޫލްތައް ހިންގުމުގެ ތެރެއިން
ކުދިންނަށް އެކަށީގެންވާ ވަސީލަތްތައް ލިބޭނެ ކަމަށް ހާމަކޮށްފައި އެބައޮތް. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ، އެންމެ ރަނގަޅު ނަތީޖާ ހޯދާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަޑުއިވިފައި،
މަޝްހޫރުވެފައި ހުންނަ ސްކޫލްތަކުގައި ވެސް، ކްލާސްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ވަންނައިރު ، އެ ކުދިންގެ އުމުރުފުރައާ
އެންމެ ގުޅޭ ގޮތަށް އެ ކްލާސްތައް އަތުރަ އިލެވޭނެ ގޮތަކަށް ނޫން ކަންތައްތައް ހުންނަނީކީ. ކުދިންގެ އުމުރުފަރައާ
އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް ނޫން ވަސީލަތްތައް ހުންނަނީކީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން އެބަ
ލާޒިމުކުރަންޖެހޭ، އެ ކުދިން ކިޔަވަމުންދާ މާޙައުލަކީ ވެސް އެ ކުދިންގެ އުމުރުފުރައާ ގުޅޭ ގޮތަށް ވަސީލަތްތައް
ގާއިމުކުރެވިފައި ހުންނަ ސްކޫލުތަކަށް ހެދުމަށް މަސައްކަތްކުރުމަށް. ހަމަ އެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން،
ކުދިން ކުރިއަރަމުންދާ މިންވަރު، ކުދިންގެ ތަޢުލީމީ ފެންވަރު ވަޒަންކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ވިސްނަންޖެހޭ
މިއަދު، ކޮން އުސޫލުތަކެއްތޯ ގާއިމުކުރަންޖެހެނީ. ކިހިނެއްތޯ ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހޭ ނީ. އަޅުގަނޑުމެން މީގައި
ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ، މިއަދު 21 ވަނަ ގަރުނުގެ ތެރޭގައި ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި މަސައްކަތްކުރަމުންދާއިރު،
ކުއްޖާ ހެދިފޯދޭ މިންވަރު ވަރަށް ރަނގަޅަށް ބެލޭނެ ނިޒާމުތައް މިއަދު ގާއިމުކުރެވިފައި އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
65

މިކަހަލަ ބިލެއް ފަރުމާކުރެވި ހުށަހެޅިގެންދާއިރު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ކުދިންގެ ތަޢުލީމީ ކުރިއެރުމާއި، އެ ކުދިންގެ
ކުރިއެރުން ހުންނަ ގޮތެއް ބެލެނިވެރިންނަށް އެނގޭނެ ރަނގަޅު ނިޒާމެއް ގާއިމުކުމުގެ މައްޗަށް މި ބިލުގައި ވަރަށް
ބޮޑަށް ވާހަކަދައްކަންޖެހޭނެ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . 2010 ވަނަ އަހަރު ، އަޅުގަނޑު ހަނދާންބަލި ނޫން ކަމަށް
ވާނަމަ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ރާއްޖޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑު، ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްގެން ފެށި ކަމެއް،
މުދައްރިސުންގެ ފަންނީ ތަމްރީނު ޕްރޮގްރާމު. ސްކޫލް ބޭސްޑް ޕްރޮފެޝަނަލް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ޕްރޮގްރާމަކީ އޭ ގެ ޒާތުގައި
ޒަމާނަށް އަންނަ ބަދަލުތަކާ އެކީގައި މުދައްރިސުން ގެ ތާޒާކުރުމުގެ ޕްރޮގްރާމަށް ވަރަށް ބޭނުންތެރި، ވަރަށް މުހިންމު
ވަރަށް ޚާއްޞަ ޕްރޮގްރާމުތަކެއް. އަޅުގަނޑުމެން މިކަހަލަ ގާނޫނެއް ހެދިގެންދާއިރު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ، އެ
ޕްރޮގްރާމުތައް ވެސް މުދައްރިސުންނަށް ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއްގައި ، ކަނޑައެޅިފައިވާ ނިޒާމެއްގެ ތެރެއިން އެ
ޕްރޮގްރާމުތައް ވެސް ފުރިހަމަކުރުމުގެ މައްޗަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ރިޢާޔަތްކުރަން. މިއީ މިހާރުވެސް ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް ސްކޫލްތަކުގައި ކުރަމުންދާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން އެހެންނަމަވެސް މި ކަންކަމުގެ ގާނޫނެއް ހެދިގެން
އަންނައިރު، ޚާއްޞަކޮށް ކުރިން ކުރަމުންދިޔަ ކަމެއް، ގާނޫނެއް ހެދިގެން އަންނައިރު ނެތް ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ އެ
ކަންކަމާ ދޭތެރޭ ދެކޭ ގޮތާއި އަދި އަހައްމިޔަތުކަން ކުޑަވުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން
އެންމެން ވެސް ގަބޫލުކުރާ ކަމެއް، ހުނަރުތައް ބޭނުންކޮށްގެން ނުވަތަ ވަސީލަތްތައް ބޭނުންކޮށްގެން މަސައްކަތްކުރާ
ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް، އެ މީހުން ބޭނުންކުރާ ވަސީލަތްތައް ހަތިޔާރުތައް ތޫނުކުރުމަކީ އެއީ ކުރަމުންދާ ކަމެއް. ހަމަ
އެފަދައިން، މުދައްރިސުންގެ ހުނަރުތައް ވެސް އަބަދުވެސް ތާޒާކުރަމުން ގެންދަންޖެހޭނެ. އެ މަސައްކަތްތައް
ކުރަންޖެހޭއިރުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ވަރަށް މުހިން މު ކަމެކޭ، ޓީޗަރ ޕްރޮފެޝަނަލް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ދާއިމީ
ގޮތެއްގައި ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ހެދުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މުދައްރިސުންގެ މަސައްކަތުގެ ވާހަކަ
އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާއިރު ، މުދައްރިސުންނަކީ އެ ބޭފުޅުން ސްކޫލަށް ވަޑައިގަންނަވާނީ ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ތައްޔާރުވެވަޑައިގެން. އެނބުރި ގެއަށް ވަޑައިގަންނަވާނީ ވެސް މުޅި ސްކޫލްގެ ތެރެއިން ، ކްލާސްރޫމްގެ ތެރެއިން
މުދައްރިސުން ތަޖުރިބާކުރާ އެތައް އުދާސްތަކަކާއި، ކުދިންގެ އެތައް އިހުސާސްތަކަކާ އެކީގައި ވަރަށް ބުރަ ހިތަކާ
އެކީގައި. ގެއަށް ގޮސް ވެސް ވަރަށް ގިނަ ފަހަރަށް ގޭތެރޭގައި ވެސް އެ ވާހަކަތައް ދައްކައި ، އަދި އެކަންކަމުން
މުދައްރިސުންނަށް އެހީތެރިކަމެއް ފޯރުކޮށްދެވޭނެ ގޮތްތަކެއް މިއަދު އެބަ ހޯދަންޖެހޭ. މިކަހަލަ މާޙައުލެއްގައި
އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކަމުންދާއިރު މުދައްރިސުންގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށް ވެސް މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ
މި ބިލުގައި ރިޢާޔަތްކުރަން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތު ގައި މުދައްރިސުންނަކީ، ދަރިވަރުންނާ ގުޅިގެން މަސައްކަތްކުރާ
ބަޔަކަށްވާއިރު، މުދައްރިސުންނަށް ވެސް ރައްކާތެރި މާޙައުލެއް އޮންނަކަން ކަށަވަރުކުރުމަކީ މިއަދު ހަމަ ކޮންމެހެން
ކުރަންޖެހިފައިވާ ކަމެއް. މުދައްރިސުންނަކީ އޭގެ ޒާތުގައި ވަރަށް ނުރައްކާތެރި ބައެއް ހާލަތްތަކަށް ހުށަހެޅިގެންދާ ބައެއް.
ކުދިންނާ އެކުގައި އުޅެމުންދާ ބައެއް ކަހަލަ ވަގުތުތަކުގަޔާ އި އަދި ދަތުރުފަތުރާއި މިކަހަލަ އެތައް ކަމެއްގެ ތެރެއިން
66

މުދައްރިސުން ނަގާ ރިސްކު ވަރަށް ބޮޑުވެގެންދޭ. އެހެންވީމާ، މުދައްރިސުންގެ މުސާރަ ހަމަ ބޮޑުކުރުމާ އެއްވަރަށް
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މުދައްރިސުން މަސައްކަތް ކުރާ މާޙައުލަކީ ރައްކާތެރި މާޙައުލަކަށް ހެދުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ގިނަ
މަސައްކަތްތަކެއް އެބަ ކުރަންޖެހޭ. ހަމަ އެއާކީގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ޞިއްޙީ ދާއިރާއާއި އަދި ތަޢުލީމީ
ދާއިރާ ފަދަ މިކަހަލަ ޓެކްނިކަލް ދާއިރާތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ މީހުންނަކީ، އެ ބޭފުޅުން ވެސް އެ ބޭފުޅުންގެ ޒާތުގައި
ވެސް ސިޔާސީ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއަށް ނުވަންނަވައި ، އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި ސަރުކާރުތަކުން ވެސް އެ ބޭފުޅުންނަށް
ސިޔާސީ ނުފޫޒު ނުވައްދަ އި، އެ ބޭފުޅުންނަކީ ފަންނީ ބައެއްގެ ގޮތު ގައި މަސައްކަތްކުރެވޭނެ މާޙައުލެއް މިއަދު
ރާއްޖޭގައި އެބަ އުފައްދަންޖެހޭ. ވެރިކަން ބަދަލުވާ ކޮންމެ ފަހަރަކު މި ފަންނުތަކުގައި ކުރިއަރާފައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުން
ދާއިރާއިން ދުރަށް ވަޑައިގެންނެވީމާ، ދެން އަލަށް ވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުން މިކަހަލަ ކަންތައްތަކުގައި އަލަށް
ފައްޓަވައިގެން ކުރައްވަންޖެހިވަޑައިގެންނެވީމާ ކުރިމަތިވާނެ އެތައް ގޮންޖެހުމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ
ނިޒާމުގައި މިއަދު ވެސް އެބަހުރި. ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ، ކޮންމެ ވެރިކަމެއްގައި ވެސް ސަރުކާރުގެ
ސިޔާސަތުތަކަށް ތަފާތު ޚިޔާލެއް ފާޅުކޮށްފި ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ، އެ ޕްރިންސިޕަލަކީ ވެސް އެއީ ސިޔާސީ ގޮތުން ޚިޔާލު
ތަފާތު މީހަކަށް ވީމާ އޭނަ ވެސް އެބަ މަޤާމު ބަދަލުކުރޭ. އެހެން ތަންތަނަށް އެބަ ޓްރާންސްފަރކުރޭ. ނޫނީވިއްޔާ
ސަސްޕެންޑުކުރުން ފަދަ ކަންތައްތައް އެބަ ކުރެވެމުންދޭ. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ބާވަތުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި
މުދައްރިސުންނާއި ޓީޗަރުންނަކީ، ފަންނުވެރިކަމާއެކު މަސައްކަތްކުރާ ބަޔަކަށް ވުމާއި ، ޤައުމުގައި ހިނގާ ބޮޑެތި
މައްސަލަތަކާ ދޭތެރޭގައި އެ ބޭފުޅުންގެ ޚިޔާލުފާޅުކުރެއްވި ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް ، އެ ބޭފުޅުންގެ ދާއިރާއަށް އެ
ބޭފުޅުންގެ ފަންނާއި މަސައްކަތްތެރިކަމުގައި އެ ބޭފުޅުން އެ ދައްކަވާ ޕަރފޯމަންސަކާ އެކީގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެ
ބޭފުޅުންނަށް ވަޒީފާގެ ކަށަވަރުކަމާއި، ވަޒީފާ ގެ ބިރެއް ނެތްކަން މި ދާއިރާއަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން
އެބަ ކަށަވަރުކުރަންޖެހޭ. ސަބަބަކީ، ވަރަށް ރަނގަ ޅު؛ ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި ވަރަށް ގިނަ ޚިދުމަތްކުރައްވާފައި ތިއްބެވި
ބޭފުޅުން، މިއަދު ވެސް ސިޔާސީ ގޮތުން މާ ބޮޑު އެހެން ދިމާއަކަށް ފިކުރުތަކެއް ނެތް ބޭފުޅުން، ވަރަށް ޤާބިލު ބޭފުޅުން
އެބަތިއްބެވި. އެ ބޭފުޅުންގެ ބޭނުމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މިއަދަކު ހިފެމުންދާ ތަނެއް ނުފެނޭ. އެފަދަ އެތައް ބަޔަކު
ރާއްޖޭގައި މިއަދު ތިއްބެވިއިރުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެ ބޭފުޅުންގެ ވެސް ބޭނުންހިފޭނެ ގޮތަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ނިޒާމުތައް ބައްޓަންކުރެވިއްޖެ ކަމަށް ވެއްޖެ އްޔާ، ރާއްޖެފަދަ ކުޑަ ޤައުމެއްގައި ތަޢުލީމީ ގޮތުން
އެތައް ކުރިއެރުންތަކެއް ހޯދަމުންގެންދެވި ބޭފުޅުން ތަޢުލީމީ ދާއިރާއިން ބޭރަށް ވަޑައިގަތުމުގެ ބަދަލުގައި ، އެ
މަސައްކަތްތައް ކުރެވޭނެ ގޮތެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެގެން ދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މި ދާއިރާ އިތުރަށް
ކުރިއަރުވައި ތަރައްޤީކުރުމަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ކުރިއެރުންތަކެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމެކޭ. އަޅުގަނޑު މި ވާހަކަ މި ދެންނެވީ،
މި ވޭތިވެދިޔަ ގާތްގަނޑަކަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ދިހަބާރަވަރަކަށް އަހަރުގެ ތެރޭގައި ރާއްޖޭގެ ތަޢުލިމީ ނިޒާމުގެ
މަސައްކަތްކުރައްވާފައި ތިއްބެވި ވަރަށް ގިނަ ރަނގަޅު ބޭފުޅުން އެބަ ތިއްބެ ވި ސިޔާސީ ގޮތުން، ވެރިކަން
67

ބަދަލުވެގެންދިޔައިމަ އަޅުގަނޑު ނުދަންނަވާނަން، އޭގެތެރެއިން ގިނަ ބޭފުޅުންނަކީ ސިޔާސީ ބޭފުޅުންނެކޭ.
އެހެންނަމަވެސް، އެ ބޭފުޅުން އެއިރު ތިއްބެވި މަޤާމުގެ ހައިސިއްޔަތުން އޭރު ސިޔާސީ މަ ޤާމުތަކަކަށް ވާތީ އާ އެކުގައި
ބަދަލުވެގެންދިޔައިމަ މިކަން މި ގޮތަށް ވެގެންދިޔައީ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި މި އަދު އެބަ
ތިއްބަވަންޖެހޭ، އެންމެ އިއްސަފުގައި މަސައްކަތްކުރާ މިނިސްޓަރުންނާ އެކުގައި މަސައްކަތްކުރައްވާނެ ބޭފުޅުންތަކެއް
އެބަ ތިއްބަވަންޖެހޭ ތައުލީމީ ނިޒާމު ރަނގަޅަށް ދެނެވަޑައިގަންނަވާ. މި ކުރާ ކަންތައްތަކުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމަށް
ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި ވެސް ރަނގަޅު ހެޔޮ ބަދަލުތަކެއް އަންނާނެ ގޮތަކަށް މަސައްކަތްކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން
މަސައްކަތްކުރާ ވަރުގެ ބަޔަކު އަޅުގަނޑުމެންގެ ޖީލުގައި އެބަ ތިއްބަވަންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައި
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެބަހުރި ފުށުއެރުންތައް. މިސާލަކަށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވާނަމަ،
ބައެއް ތަންތަނުގައި ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ އުމުރަކީ 16 އަހަރު ކަމަށް. އަނެއްބައި ތަންތަނުގައި 18 އަހަރު ވަންދެން އެ
ފުރުޞަތު ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، މިއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންވާ
ވާހަކައަކީ، އެ ހުރިހާ ކަމަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ވަރަށް ބޮޑަށް ބަލަން، މިހާރު ރާއްޖޭގައި
ހުރި ނިޒާމުތަކާއި އެ ނިޒާމުތަކުގެ ތެރެއިން ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ކަންތައްތަކަށް ބަދަލުގެނެސް؛ އެހެންނަމަވެސް،
މީގެތެރެއިން ކޮންމެހެން ހިމަނަންޖެހޭ ކަންތައްތަކަށް އިސްކަން ދެއްވައިގެން މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެއްވުމަށް. ހަމަ
އެއާ އެކީގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ކުދިން ގެ ހެދިބޮޑުވުމާއި އެކުދިންގެ ތަރައްޤީއާއި މި ކަންކަމުގައި ވަރަށް
މުހިންމު ދައުރެއް އަދާކުރާ އަނެއް ބަޔަކީ، ވަރަށް ޚާއްޞަ ބައެއް، ސްކޫލު ހެލްތާއި އަދި އެ ކުދިންގެ ކިބައިގައި
ހުންނަންޖެހޭނެ ވަކި ކަހަލަ ޚާއްޞަ ސިފަތައް ދެނެގަތުމަށް މަސައްކަތްކުރައްވާ ފަރާތްތައް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މި
ބިލުގެ ތެރެއިން ސްކޫލު ހެލްތު ޕްރޮގުރާމާއި ކުދިންގެ ޞިއްޙީ ނިޒާމު ރަނގަޅަށް ދެނެގަނެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ވެސް
ހިމަނަންޖެހޭނޭ. ފުރުޞަތު ދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޕީ.އެން.ސީއަށް ލިބޭ 16 މިނެޓުގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވީ.
ދެން ޕީ.އެން.ސީއަށް ބާކީ އޮންނާނީ 12 ސިކުންތު. އިސްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ ޙަމީދު.
އިސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ޙަމީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢުގައި ހުރި ގިނަ މައްސަލަތަކަކީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން
ވެސް ދެކޭގޮތުގައި ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގިނަ މައްސަލަތަކަށް ޙައްލު ލިބިގެންދާނެ
މައްސަލަތައް. ވީމާ، ސްކޫލުގެ ނިޒާމު ހަރުދަނާކޮށް، އެ ނިޒާމު ގާނޫނެއްގެ ތެރެއިން ރެގި އުލޭޓުކުރެ ވިގެންދާނެ ގޮތަކަށް
68

ހަމަޖެހިގެންދިޔުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. ވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ހުށަހެޅިފައި
މި ވާ ބިލަކީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ޒަރޫރީ ބިލެއް. އަދި އެހާމެ މުހިންމު ބިލަކަށް ވެގެން މި ދަނީ.
އަޅުގަނޑުމެން މި ބިލު މިއަދު މި ހިސާބަށް، މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެންދާއިރުގައި، މިއަދާ ހަމައަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ
ތައުލީމީ ނިޒާމު މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ރެގިއުލޭޓުކުރެވިގެން ދަނީ މިނިސްޓްރީން ހެދިފައިވާ ގަވާއިދުތަކެއްގެ މައްޗަށް.
އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް ގަބޫލުކުރާނެ، ކޮންމެ ގަވާއި ދަކީ ވެސް އޭގެ ގާނޫނީ ބެލެނިވެރިކަން އަންނަ ގާނޫނެއްގެ
ތެރެއިން ހެދިގެންވާ ގަވާއިދަކަށް ވާންޖެހޭނެ. ވީމާ، މި ބިލު ގާނޫނަކަށް ވެގެންދިޔައިމާ ވަރަށް ގިނަ ؛ މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތަކަ ށް ޙައްލު ލިބިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަދި މި
ބިލުގައި ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތަކަށް ޙައްލު ލިބިދެވޭ ގޮތަކަށް ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް މި ބިލުގައި
ހިމަނާފައިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. މިގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިވެހިރާއްޖެއަށް ދި މާވެފައިވާ މައިގަނޑު އެއް
މައްސަލައަކީ ، ޓީޗަރުންގެ ދަތިކަން. ޓީޗަރުންގެ ދަތިކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވެފައިވާއިރުގައި ، ޓީޗަރުންގެ ރަނގަޅު
ދަފްތަރެއް އެކުލަވަ އިލެވޭނެ ހަރުދަނާ ނިޒާމެއް އަދި އަޅުގަ ނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ހަމަޖެހިފައިނެތްކަން ވެސް އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، މި ބިލުގައި މިފަދަ ޓީޗަރުންގެ ދަފުތަރެއް އެކުލަވައިލެވި ، ޓީޗަރުން ދަރަޖަކުރެވިދާނެ
އުސޫލުތަކެއް ހިމެނުމަށް ގަވާއިދުތަކެއް ހަދަންޖެހޭނެ ކަމަށް މި ބިލުގައި ބަޔާންކުރެވިފައި އެބަވޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެބަ އެނގޭ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެހެނިހެން ސިނާޢަތްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މިއަދު ސިވިލް އިންޖިނިއަރުންގެ
ދަފުތަރެއް އެބައޮތް. އެކައުންޓެންޓުންގެ ދަފުތަރެއް އެބައޮތް. ޑޮކްޓަރުންގެ ދަފުތަރެއް އެބައޮތް. ހަމަ މިއެކޭ އެއް
އުސޫލެއްގެ ތެރެއިން ތައުލީމީ ނިޒާމުގައި މަސައްކަތްކުރަމުންގެންދާ ޓީޗަރުން ގެ ދަފުތަރެއް އެކުލަވަ އިލެވިގެންދިޔައިމާ
އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިއަހަރު ތައުލީމީ ނިޒާމުގައި މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ގިނަ ޓީޗަރުންނަށް ދިމާވެފައިވާ ގިނަ
މައްސަލަތަކަށް ޙަ އްލު ލިބިގެންދާނެ. އެ ބޭފުޅުންނަށް ކެރިއަރު ގެ ޔަޤީންކަން ލިބިގެންދާނެ. އަދި މުސާރައިގެ
އޮނިގަނޑެއް ހަމަޖެހި، އެ މުސާރައިގެ ޔަޤީންކަން ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި ލިބިގެންދާނެކަމީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް
އުފާކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ދެން މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، މިއަދު ތަޢުލީމީ
ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރަމުންދާ ބައެއް ޓީޗަރުންގެ މެދުގައި މުސާރައިގެ ބޮޑެތި ފަރަގުތަކެއް އެބަހުރި. އެއް ލެވަލެއްގައި
ތައުލީމީ ސެޓުފިކެޓުތަކެއް ހުރިކަމުގައި ވީނަމަވެސް، ތަޖުރިބާގެ ގޮތުން އަދި ކިތަންމެ އިތުރު ތަޖުރިބާއެއް ހުރިކަމުގައި
ވީނަމަވެސް، މުސާރައިގެ ގޮތުން ވަރަށް ބޮޑެތި ފަރަގުތަކެއް ހުރިކަމީ އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތެއް.
ވީމާ، މިފަދަ ދަފްތަރެއް އެކުލަވައިލެވިގެންދިޔައިމާ، މިފަދަ ކަންކަން ހަމަޖެހި ގިންތިކުރެވިގެންދިޔައިމާ މިދަންނަވާ
އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން އެ ބޭފުޅަކަށް ލިބިގެންވާ ތައުލީމީ ސެޓުފިކެޓުތަކާއި އަދި ތަޖުރިބާގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް
ގިންތިކުރެވިގެންދިޔައިމާ، މުސާރައިގައި ރަނގަޅު އޮނިގަނޑެއް ހެދުމަށް ވަރަށް ބޮޑުތަނުން ފަސޭހަވެގެންދާނެ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަދި މީގެއިތުރުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، މި ބިލުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ތަޢުލީމީ ޚިދުމަތްދޭ
69

ތަންތަން، ސްކޫލު ފަދަ ތަންތަން ރެގިއުލޭޓުކުރުމާ ބެހޭ ގޮތުން ވެސް ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް މީގައި ހިމަނާފައި
އެބަހުރި. އެއާއެއްގޮތަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ދެންމެ މަޑަވެލި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން، ސްކޫލެއްގެ ނަމުގައި ވަރަށް ގިނަ ތައުލީމީ ޚިދުމަތްދޭ ވަރަށް ގިނަ ތަންތަން
ރަޖިސްޓްރީކުރެވިގެން ކުރިއަށްދާކަން. އެހެންނަމަވެސް، މި ބިލުގައި މިހާރުވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ،
ގިނަ ކަންކަން ދޫކޮށްލާފައި ވަނީ ގަވާއިދުތަކެއްގެ މައްޗަށް. ފަހުން އެކުލަވައިލެވޭ ގަވާއިދުތަކެއްގެ މައްޗަށް ދޫކޮށްލާފައި
ވަނީ. ބިލުގައި ގިންތިތަކެއް ހަމަޖެހިފައެއް ނެތް. ސީދާ ގާނޫނުގެ ތެރެއިން އިންތަކެއް ހަމަޖައްސާފައެއް ނެތް.
އެހެންވީމާ، އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީއަށް، ނޫނިއްޔާ ތަންފީޒުކުރާ މިނިސްޓްރީގެ އަތްމައްޗަށް ދޫކޮށްލާފައި މި ވަނީ
ގަވާއިދުތަކެއްގެ ތެރެއިން އެކަންކަން ހަމަޖެހެން. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ، މިހާރު ޢަމަލުކުރަމުންގެންދާ ގަވާއިދުތަކުގެ
ތެރެއިން އޮންނަ އުސޫލުތަކުން ބޭރުން ރަނގަޅު ހަރުދަނާ ގަވާއިދުތަކެއް ހަމަޖެހި، މިދަންނަވާ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދޭ
ސްކޫލުތައް ރެގިއުލޭޓުކުރުމާއި ރަނގަޅު ގަވާއިދުތަކެއް ހަމަޖެހި، އެ ސްކޫލުތަކުގައި ފޯރުކޮށްދޭ ޚިދުމަތްތައް އެ
ގަވާއިދުތަކުގައި ވަރަށް ސަ ރީޙަ އިބާރާތުން ފާހަގަކުރެވިފައި އޮންނަންޖެހޭނެ ކަމަށް. ސްކޫލުތަކުގައި ޓީޗަރުން
ކިޔަ ވައިދޭން ދިޔަކަމުގައި ވީނަމަވެސް، އެ ބޭފުޅުންނަށް ކިޔަވައިދެއްވުމުގައި ވަސީލަތްތައް ފުރިހަމަނުވުމުގެ ސަބަބުން
އުފުލަންޖެހޭ ވަރަށް ބޮޑެތި ބުރަތައް އެބަހުރި. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ގިނަ ޓީޗަރުން މިފަދަ ބުރަތައް
އުފުލަމުން އެބަދޭ މިހާރުވެސް. ވީމާ، ސްކޫލުތަކުގައި ހުންނަންޖެހޭ އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކެއް މި ބިލުގެ ތެރެއިން
އެކުލަވައިލެވޭ ގަވާއިދުގެ ތެރެއިން ހަމަޖެހިގެންދިޔުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. ހަމަ އެއާ އެކީގައި ސްކޫލު ދައުރު
އުމުރުން ސޯޅަ އަހަރާ ހަމައަށް ލާޒިމުކުރެވިފައި އޮތް ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، ސޯޅަ އަހަރުން އަށާރަ އަހަރާ ދޭތެރޭގައި
އޮންނަ، ގާނޫނީ ހުސްކަމެކޭ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ. މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ގިނަ ޒުވާނުންނަށް، ނޫނީ ކަމަށް
ވަންޏާ ސްކޫލުތައް ނިންމާ ދަރިވަރުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި އުނދަގޫތަކާ ކުރިމަތިލާން އެބަޖެހޭ. ވީމާ، ސަރުކާރުގެ
ސަބްސިޑީޒް ގެ ތެރެއިން ނަމަވެސް، އެ ބޭފުޅުންނަށް، އެ ކުދިންނަށް އެބަޖެހޭ ތަޢުލީމީ އިތުރު ފުރުޞަތުތަ އް
އަޅުގަނޑުމެން ޔަޤީންކޮށްދޭން. އިތުރު ތަމްރީނުތައް ހެދޭނެ ގޮތްތަކެއް ހަމަޖައްސަން އެބަޖެހޭ. ވޮކޭޝަނަލް ޓްރެއިނިންގ
ސެންޓަރުތަކެއް ހަމަޖެހި، އެ ތަންތަނުން ސަބްސިޑީޒް ދީގެން ނަމަވެސް، އިތުރު ފުރުޞަތުތައް ދީގެން މި ކުދިން މި
ސްކޫލު ނިޒާމުގެ ތެރެއަށް އަޅުގަނޑުމެން ވައްދަން އެބަޖެހޭ. ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ތެރެއަށް ވައްދަން އެބަޖެހޭ އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، މިކަންކަމާ ދޭތެރޭގައި ވެސް އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ވިސްނައި، މި ކަންކަން
ތަންކޮޅެއް ތަފްސީލުކޮށް ގަވާއިދު ތެރޭގައި ހިމެނޭނެ ގޮތަކަށް މި ޑްރާފްޓު އިތުރަށް ރަނގަޅުކުރެވިގެންދާނެ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން. އަދި އެއާ އެކީގައި ރާއްޖެތެރޭގެ ސްކޫލުތަކުގައި؛ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
70

އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މި ދަންފަޅީގައި ދެން ބާކީ އިނީ ތިން މިނެޓަށް ވުމާއެކު އަޅުގަނޑުމެން 1 ޖަހާއިރު ދެން
ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދާނަން. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ނިންމަންޖެހޭ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި އަދި އެބަހުރި، ނުނިމި ހުރި
މަސައްކަތް ވެސް. ކޮމިޓީ ރިޕޯޓު ވެސް. އަދި މި ބިލުގެ ބަހުސް ވެސް. އެހެންވީމާ، 1 ޖަހާއިރު އަޅުގަނޑުމެން
މަސައްކަތް ފަށާނަން. ޝުކުރިއްޔާ.
}ހުސްވަގުތު ކޮޅު: 12:27 އިން 13:06 އަށް{
(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ރައީސް، ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` މެންދުރަށްފަހު ވެސް އަޅުގަނޑު ގަސްތުކުރަނީ، ތަޢުލީމުގެ ބިލުގެ ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދަން. ތަޢުލީމު ބިލުގެ
ބަހުސްގެ ވަގުތު ފެށުމުގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލަން ބޭނުން؛ ޗައިނާގެ އެމްބެސެޑަރު، ޗައިނާއިން
ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައި ހުންނަވާ އެމްބެސެޑަރު މިއަދު އަޅުގަނޑާ ބައްދަލުކުރެއްވި. އެމްބެސެޑަރު
ބައްދަލުކުރައްވާފައި ވިދާޅުވެދެއްވި ، މިހާރު ރޯގާއާ ގުޅޭ ގޮތުން ޗައިނާގައި ކޮރޯނާވައިރަސްއާ ގުޅޭ ގޮތުން ކަންތައްތައް
ހިނގަމުންދާ ގޮތް. އަޅު ގަނޑު ދެންނެވިން، ޗައިނާ އެމްބެ ސެޑަރު އަރިހުގައި ، މި ވަގު ތަކީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން
ވެސް ޗައިނާއާ ދޭތެރޭގަ އި އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި، މަދަދުވެރިކަމާ އެކުގައި ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ ވަގުތެކޭ. މިއީ އެއްވެސް
ހާލެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޗައިނާއަށް އެއް ވެސް ކަމެއްގައި ދެރަ ގޮތެއް ވުމަށް ހި ތްނިޔަތް ގަނެގެންވާނެ ގޮތެއް
ނޫން. އެދެންވީ ވަގުތެއް ވެ ސް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ދެކެންޖެހޭނީ؛ ހުރިހާ އިންސާނުން ވެސް ބަލިވާނެ. ބަލިވީމާ
އިންސާނުންނަށް ބޭސްފަރުވާ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ކޮށްދޭންޖެހޭނެ. ބަލިވާ މީހާ އެއީ އެކަހެރިކޮށްލެވޭ، ވަކިކޮށްލެވޭ،
ހަނދާންނައްތައިލެވޭ، ފޮހެލެވޭ މީހެއްގެ ގޮތު ގައި ވިސްނުން އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅުން އެއީ ، އަޅުގަނޑަށް ފެނުނު
ގޮތުގަ އި ދެރަކަމެއް. އަޅުގަނޑު ޗައިނާ އެމްބެސެޑަރަށް ދެންނެވިން، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް މި ވަގުތު އެދިވަޑައިގަންނަވާނީ ޗައިނާއަށް މަދަދުވެރިކަމޭ، ޗައިނާއަށް
އިޚްލާޞްތެރިކަމޭ، ޗައިނާއަށް ހެޔޮ އެދުމޭ، ޗައިނާ ރައްޔިތުން ވީހާވެސް އަވަހަކަށް މި ބަލީގައި ޗައިނާ ރައްޔިތުންނަށް
ޝިފާއެއް ލިބި، ރޯގާއިން ސަލާމަތްވުމޭ. ހަމަ އެއާއިއެކީގައި އެމްބެސެޑަރު ފާހަގަކޮށްދެއްވި ބައެއް ކަންކަން. މި
ރޯގާގައި ޙަޤީޤަތުގައި މަރުވަނީ، ފުރާނައަށް ގެއްލުންވާ މިންވަރަށް ކަންތައް ދަނީ ވަރަށް މަދު ބަޔަކަށް. މުޅި
ޗައިނާ ގައި 2%، ރޯގާ ޖެހޭ މީހުންގެ 2% މީހުންނަށް. މުޅި ދުނިޔޭގައި މި ރޯގާ ޖެހޭ މީހުންގެ 0.1% މީހުންނަށް.
ދެން އަޅުގަނޑު އެއްވެސް ހާލެއްގައި މި ރޯގާގެ މުހިންމުކަމާއި ނުރައްކާތެރިކަން ނެތް ކަމަށް ދަންނަވަނީކީ ނޫން.
އެހެންނަމަވެސް، އާދައިގެ އަރިދަފުސް ރޯގާގައި ދުނިޔޭގައި މަރުވޭ އެ ރޯގާ ޖެހޭ މީހުންގެ 1%. މި ރޯގާގައި މި
71

މަރުވަނީ، ގިނަ ބަޔަކަށް އަދި އަރިދަފުސް ރޯގާ ޖެހުނުހާ ގިނަ ބަޔަކަށް މި ރޯގާ ޖެހިފައެއް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް، މި
ރޯގާ ޖެހި ފުރާނައަށް ގެއްލުންވާ މިންވަރު މި ވަނީ ވަރަށް މަދު ބަޔަކަށް. އެމްބެސެޑަރު ދެއްވާފައި އެބަހުރި ބައެއް
މަޢުލޫމާތު. އޭގެތެރޭގައި އަލަށް މިހާރު ކޭސަސް ނުވަތަ ރޯގާ ޖެހިފައި ހުރި މީހުން ފެންނަ މިންވަރު ވަރަށް ބޮޑުތަނުން
މަދު. މިއީ އެމްބެސެޑަރު ދެއްވި އެއް ޗާޓު. މިއިން މި ދައްކައިދެނީ އަލަށް ރޯގާ ޖެހުނު މީހުން ފެންނަ މިންވަރު.
ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެމްބެސެޑަރު ވިދާޅުވެދެއްވައިފި ފަސޭހަވާ މިންވަރު. ރޯގާއިން ފަސޭހަވާ މިންވަރު ،
އަރައިގަނެވޭ މިންވަރު ވަރަށް ބޮޑުތަނުން އިތުރުވެއްޖެ. ނޫ ކުލައިން ތި ބޭފުޅުންނަށް އެ ފެންނަނީ ރޯގާޖެހި ފަސޭހަވާ
މީހުންގެ އަދަދު އިތުރުވަމުންދާ މިންވަރު. މި ރޯގާއަކީ ފަސޭހަވާ ރޯގާއެއް. މި ރޯގާއިން ސަލާމަތްވެވޭ. އަދި ސަލާމަތްވާ
އަދަދު ވެސް މިދަނީ އިތުރުވަމުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ އަޅުގަނޑު އެމްބެސެޑަރާ ބައްދަލުވުމުން،
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އެމްބެސެޑަރު ވިދާޅުވެދެއްވި ، ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ވެސް މި ވާހަކަ އަޅުގަނޑު
ރައްދުކޮށްދިނުމަކީ އެމްބެސެޑަރު ވެސް އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމެއް ކަމަށް. އަދި އަޅުގަނޑަށް ފެންނަފެނުމުގައި މި
މަޖިލިސް މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން، ޗައިނާއާ ގުޅޭ ގޮތުން ދެކޭގޮތް އެއީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިކަހަލަ ދަނޑިވަޅެ އްގައި
އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށް، އެހެން ބޭފުޅުންނަށް ފެންނަ ގޮތަށް އޮތުން އެއީ ބޭނުންތެރިކަމެއް. އަޅުގަނޑު އަނެއްކާވެސް
އެނބުރި މި ދަނީ، އަޅުގަނޑުމެން ހެނދުނު ބަހުސްކުރަމުން ގެންދިޔަ ބިލު. އެއީ ތަޢުލީމާ ގުޅޭ ބިލު. ތަޢުލީމާ ގުޅޭ
ބިލަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކުރަމުންދާއިރުގައި އެނގި ވަޑައިގަންނަވާނެ، މި ތަނުގައި މިހާރު އެބަވޭ ޕެޓިޝަނެއް
ހުށަހެޅިފައި، ތަޢުލީމާ ގުޅޭ ގޮތުން. އެއީ ޤުރުއާން މަޖުބޫރު މާއްދާއެއްގެ ގޮތުގައި މިއަހަރު އިމްތިހާނުތަކުގައި އޯ ލެވލް
އިމްތިހާނުތަކުގައި ބޭއްވުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ބައެއް ބެލެނިވެރިން މި ތަނަށް ފޮނުވާފައިވާ ޕެޓިޝަނެއް. ހަމަ އަޅުގަނޑަށް
ޔަޤީން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އެކަން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑަށް އޮތީ މި
ތަނުގައި އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު ތަޢުލީމާ ގުޅޭ ވަޒީރު ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބު ދެއް ވި ދުވަހު އެ ވަޒީރުގެ ގްރޭ ޑް ވެސް
ފާހަގަކޮށްދެވިފަ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ މާޅޮސްމަޑުލު އުތުރުބުރި؛ ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ޙިސާން ޙުސައިނަށް.
ތުޅާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙިސާން ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އުނގެނުމުގެ ޙައްޤަކީ ކުއްޖާގެ ޙައްޤެއް. ކުއްޖާއަށް
އުނގަންނައިދިނުމަކީ މައިންބަފައިންގެ އިޚްތިޔާރީ ބާރެއް ނޫން. އެހެންކަމުން، މި ގާނޫނުން އުމުރުން 4 އަހަރާއި 16
އަހަރާއި ދެމެދުގެ ކުދިން ސްކޫލަށް ފޮނުވަން ލާޒިމް ކޮށް، ތަޢުލީމު އެ ކުދިންނަށް ކަށަވަރުކޮށްދީ، އަދި ސްކޫލަށް
ނުފޮނުވުމަކީ މަނާ ކަމެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮތް އޮތުމަށް އަޅުގަނޑު މަރުޙަބާ ކިޔަން. އާދެ! މި ތަނުގައި
ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ފާހަގަކުރެއްވި، ސްކޫލަށް ފޮނުވުން ލާޒިމްކޮށްފައި މި ބިލު އޮންނައިރު،
72

ސްކޫލަށް ނުފޮނުވައިފިނަމަ ދެން ވާ ގޮތެއް ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނެތްކަން. އަޅުގަނޑު ހިތުން އެއީ ރަނގަޅު
ވާހަކަފުޅެއް. ސްކޫލަށް ކުދިން ފޮނުވަން ލާޒިމްކުރާއިރު ، އެގޮތަށް ޢަމަލުނުކުރާ ބެލެނިވެރިންނާ މެދު ދައުލަތުން
ޢަމަލުކުރާނީ ކިހިނެއްކަން މި ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ސާފުކޮށް އޮތުމަކީ މުހިންމު ކަމެ އް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން.
އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މުޅި މި ބިލު ފަރުމާކޮށްފައި މި ވަނީ، ކުއްޖާގެ ބެސްޓް އިންޓްރަސްޓުގަ އި. ކުއްޖާ
ޕްރޮޓެކްޓްކުރަން. އެގޮތުން، ސްކޫލުގައި ކުދިންނާ މެދު އެޅޭ ޑިސިޕްލިނަރީ ފިޔަވަޅުތަކާއި އަދި ސަސްޕެންޑުކުރެވޭނެ
ގޮތް ވެސް މި ވަނީ މި ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފަ. އަޅުގަނޑު ހިތުން ފާއިތުވެދިޔަ ތަނުގައި ބައެއް ކުދިންނަށް ކުރެވޭ
ކުދިކުދި ކަންތައްތަކުން ވަރަށް ހިތި ނަތީޖާއެއް ތަޙައް މަލުކުރަންޖެހިފައި އެބަހުރި. ބައެއް ކުދިން ސްކޫލުން
ކަނޑައިލާފައި ވެސް އެބަހުރި. އެ ކުދިންގެ ތަޢުލީމު އެއްކޮ ށް ހުއްޓުމަކަށް އައިސްފައި ވެސް އެބަހުރި. މި ބާވަތުގެ
ކަންތައްތަކަށް މިފަދަ ޙަ އްލެއް މި ބިލުން ގެނެސްދޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އާދެ، މި ބިލަށް ބަލައިލާއިރު،
ކުޑަކުދިންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ އަމާޒު މި ބިލުގެ ހަތްވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެބަވޭ. ދެ ޖިންސުގެ މެދުގައި
ތަފާތުނުކުރުމާއި، ދީނީ އަދި ޤައުމީ ވާޖިބުތަކަށް އަހުލުވެރިކުރުވުމާއި، މުޖުތަމަޢުގައި ޒިންމާދާރު ދައުރެއް އަދާކުރުމުގެ
ޤާބިލުކަން އުފެއްދުމާއި، އެއްބައިވަންތަކަމާއި، ޕެޓްރި އޮޓިޒަމާއި، އިންސާނީ ޙައްޤުތަކަށް އި ހުތިރާމުކުރުމާއި، ދުނިޔޭގައި
އުޅޭއިރު އަނެކުންނާ އި ތިމާއާ ހުންނަ ތަފާތުތަކަށް އިހުތިރާމުކުރުން އެއީ، ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ އަމާޒު ކަމަށް ވާންޖެހޭނެ
ކަމަށް ބިލުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިފަދަ ރަނގަޅު އަމާޒުތަކަކާ އެއްކޮށް މި ބިލު
ފަރުމާކުރެވިފައި އޮންނައިރު، އަޅުގަނޑު ހިތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ މަންހަޖުގައި މި އަމާޒާ އެއްގޮތަށް ވެލިއު
އެޑިޔުކޭޝަން ނުވަތަ ސިވިކް އެޑިޔުކޭޝަން ސަބްޖެކްޓެއްގެ ގޮތުގައި އެބަ ތަޢާރަފުކުރަންޖެހޭ. އެއީ މި ބިލުގެ ޙަޤީޤީ
އަމާޒު ހާސިލުވާނެ ގޮތަކީ. އާދެ، މި ބިލަށް ބަލައިލާއިރު، ޕްރައިވެޓް ސްކޫލުތައް ރަޖިސްޓްރީކުރަން އެބަ މަޖުބޫރުކުރޭ.
އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް ކިޔަވައިދޭ ނުވަތަ އުނގަންނައިދޭ އެހެނިހެން ކްލާސްތައް ހިންގާ ފަރާތްތައް ވެސް އެބަޖެހޭ
ރަޖިސްޓްރީކުރަން ސަރުކާރުގައި. މިއީ ކުދިންނާއި ކިޔަވައިދޭ ތަންތަނަށް ލިބޭ ރައްކާތެރިކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. އާދެ، ކުދިންނަށް ކިޔަވައިދޭ ތަންތަނުގެ ފެންވަރު ނެގެހެއްޓުމަށާއި، މޮނިޓަރކުރުމަށާއި، އެ ތަންތާނގައި
ކުދިންނަށް ކިޔަވައިދޭ މާޙައުލުގައި ރައްކާތެރިކަމާ އެއްކޮށް ކިޔަވައިދޭކަށް ކަށަވަރު ކުރުމާ، އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އެ
ތަނުގައި ކިޔަވައިދޭ ޓީޗަރުންނަކީ ކޮންކޮން ބައެއް ކަމާއި، ކިޔަވައިދެނީ ކޮންކޮން މާއްދާތަކެއް ކަމާއި، ކޮން ގޮތަކަށްކަން
ދެނެގަތުމަށް މުހިންމު ކަމެއް. އާދެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހިތުން މިގޮތަށް ކިޔަވައިދޭ ތަންތަން
ރަޖިސްޓްރީކުރެވި، މޮނިޓަރކުރެވެން ފެށުމުން، ހަރުކަށި ފިކުރަށް ކުދިން ލެންބުމަށް، މިފަދަ ތަންތަން
ނިވާފަތްގަނޑަކަށް ބޭނުންކޮށްގެން ތުއްތުކުދިންނަށް މި ދަސްކޮށްދޭ ނުވަތަ ކުދިން ބްރެއިންވޮޝްކުރަން މި ކުރާ
މަސައްކަތްތައް ކުރާ ކަމުގެ ތުހުމަތުތައް އިވިފައި އޮތް މި ގަޑީގައި މިއި އެ ކަންތައްތަކަށް ޙަ އްލެއް ލިބިގެންދާނެ ކަމެއް
ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އާދެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލު ވަރަށް ވެސް ފުރިހަމަ. ނަމަވެސް، ބައެއް
73

އުނިކަންތައްތައް ވެސް އެބަހުރި. އާދެ، އުމުރުން 4 އަހަރުން ފެށިގެން 16 އަހަރާ ދެމެދު ތަޢުލީމު ލާޒިމުކުރާއިރު،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބައެއް ރަށްރަށް އެބަހުރި ސްކޫލު ނެތް ރަށްރަށް. ނުވަތަ އުމުރުން 4 އަހަރުން ފެށިގެން 16 އަހަރާ
ހަމައަށް ތަޢުލީމު އުނގަންނައި ދޭނެ ސްކޫލުތައް ނެތް ރަށްރަށް. އާދެ، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް ބަލައިލައިފި ނަމަ، ބ.
އަތޮޅު ފުޅަދޫގައި ސްކޫލެއް ހުރޭ. ނަމަވެސް، އެތަނުގައި ، ސްކޫލުގައި ކިޔަވައިދެނީ ގްރޭޑް 8އާ ހަމައަށް. ފެހެންދޫގައި
ސްކޫލެއް ނުހުރޭ. މި ބިލުގައި މިފަދަ ސްކޫލުތައް ނުހުންނަ ނުވަތަ އެފަދަ ގްރޭޑުތަކަށް ނުކިޔަވައިދެވޭ ރަށްރަށުގައި
އުޅޭ ކުދިންނާ މެދު ޢަމަލުކުރާނި ކޮންގޮތަކަށްކަން އެކަށައަޅާފައިނެތްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. މިގޮތަށް
ރަށްރަށުގައި؛ ސްކޫލުގެ ފުރިހަމަ ނިޒާމެއް ނެތް ރަށްރަށުގައި ދިރިއުޅޭ ކުދިންނަށް މި ބިލުން ތަޢުލީމީ ނިޒާމު
ފޯރުކޮށްދޭނީ ކޮން ޙައްލެއްކަން ބަޔާންކުރުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އާދެ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އެއީ އެ ކުދިން އެންމެ ކައިރީގައި އޮންނަ ރަށަށް ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރުމަށް ދެވޭނެ އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސުންތޯ، ނުވަތަ
އެފަދަ ސްކޫލުތައް ނުހުންނަ ރަށްރަށުގައި އަލުން ސްކޫލް ބިނާކުރުންތޯ، ނުވަތަ ގްރޭޑް 8 އާ ހަމައަށް ކިޔަވައިދޭ
ރަށްރަށުގެ ސްކޫލުތައް ގްރޭޑް 10 އާ ހަމައަށް އުފެއްދުންތޯ؟ މި ކަންތައްތަކަކީ ސިޔާސަތުތަކެއްގެ ތެރެއިން
ނިންމަންޖެހޭ ނިންމުންތަކެއް. ރައްޔިތުން ވާނުވާގައި ބައިތިއްބަން ނުވަތަ ތިބެންޖެހޭނެ ޒާތުގެ ކަންތައްތަކެއް ނޫން.
އަޅުގަނޑު އެދެން ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ބިލަށް މަޝްވަރާކުރެވެމުންދާއިރު މި އިޝޫ އާ މެދު ފުންކޮށް
ވިސްނާވަޑައިގެން، މި ބިލުގެ ޒަރީއާ އިން މިފަދަ ހާލަތްތައް ދިމާވެފައި ހުރި ރަށްރަށުގެ ކުދިންނަށް ޙައްލެއް ހޯދައިދޭން.
އާދެ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލުގައި މުދައްރިސުންނާއި ނުވަތަ ޓީޗަރުންނާއި ޕްރިންސިޕަލުންގެ ޒިންމާތައް
ކަނޑައެޅިފައި އެބަހުރި. ރަޖިސްޓަރކުރަންޖެހޭކަން ބަޔާންކޮށްފައި އެބަހުރި. އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކުރަން،
ޓީޗަރުންނާއި ޕްރިންސިޕަލްގެ ޒިންމާތައް ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނައިރު، އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ އިތުރު ފުރުޞަތުތައް
ފަހިކޮށްދޭން ޓީޗަރުންގެ ތަމްރީން ޕްރޮގްރާމުތަކަށް، އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަންގެ ތަމްރީން ޕްރޮގްރާމުތަކަށް. އަދި ހަމަ
އެއާއެއްކޮށް ޓީޗަރުންނަށް ލިބޭ އުޖޫރައަކީ ސިވިލް ސަރވިސްގެ އޮނިގަނޑުގެ ތެރެއިން އެހެނިހެން ޓެކްނިކަލް
މަޤާމުތަކުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން ނުވަތަ އެފަދަ ވަޒީފާތައް އަދާކުރާ ބޭފުޅުންނާ އެއްހަމައެއްގައި އުޖޫރައެއްތޯ ދިރާސާ
ވެސް ކުރަން. އާދެ ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު
ޖީހާން މަޙްމޫދަށް.
ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޖީހާން މަޙްމޫދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
74

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަލްބަޓް އައިންސްޓައިން ވިދާޅުވެފައިވޭ ، ތައުލީމަކީ މަދަރުސާގައި ނުވަތަ ސްކޫލުގައި
ދަސްކުރާ އެއްޗެއް، ދަސްކުރާ ފިލާވަޅެއް ހަނދާންނެތުމަށްފަހު، ދެން ބާކީ ހަނދާންހުންނަ އެއްޗެކޭ. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގައި، މި ނިޒާމަކީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް، މި ފަސްގަނޑަށް އުފަންވާ ކޮންމެ
ކުއްޖަކަށް އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ، ކަށަވަރުކޮށް ޔަޤީންކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، ފަރުމާކުރެވިފައިވާ
ނިޒާމަކަށް ހެދުމަށްޓަކައި އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 36 ވަނަ މާއްދާގައި ތަޢުލީމަކީ، އުނގެނުމަކީ ޙައްޤެއް
ކަމަށް، ތަޢުލީމު އުނގެނުމަކީ ޙައްޤެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަނޑައެޅުން ޙަޤީޤަތަކަށް ހެދުމަށްޓަކައި ސަރުކާރުގެ
ފަރާތުން، ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒް ހުށަހަޅާފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ތަޢުލީމުގެ ބިލަށް އަޅުގަނޑު މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. އަދި އެކަމަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މި
ބިލުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ތިން ނުކުތާއަކީ ، މި ބިލުގައި ތަޢުލީމަކީ ޙައްޤެއްގެ ގޮތުގައި
ކަނޑައެޅިގެންދާއިރު ، އެޑިޔުކޭޝަނަކީ ނުވަތަ ތަޢުލީމަކީ ޙައްޤެއްގެ ގޮތުގަ އި މާނަކުރެވެނީ ކިހިނެއްވީމަތޯ އަޅުގަނޑުމެން
ބަލައިލަން އެބަޖެހޭ. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ދެންމެވެސް ފާހަގަކުރެއްވިހެން، އަދި ޚާއްޞަ
ގޮތެއްގައި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙިސާން ޙުސައިން އެ ފާހަގަކުރެއްވިހެން، އޭގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް އަސާސަކީ ، އެންމެ
މުހިންމު އެއް އަސާސަކީ، ތަޢުލީމަކީ ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި، ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި ލިބެންޖެހޭ ޙައްޤެއްކަން ޔަޤީންކުރަން
އެބަޖެހޭ. ކަން މިހެން އޮތްއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ވެސް މި މަޖިލީހުގެ ހިއުމަން ރައިޓްސް
އެންޑް ޖެންޑަރ ކޮމިޓީއަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ވޭތުވެދިޔަ އެއް އަހަރުގެ ތެރޭގައި އެންމެ ކަންބޮޑުވުން އޮތް އެއް
މައްސަލައަކީ ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުރި ކުދިންނަށް ތަޢުލީމުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރު ކުރެވިފައިނުވުން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަނދާން އެބަހުރި ދުވަހެއް؛ އެއީ އަޅުގަނޑު ކުރީގައި މަސައްކަތްކުރި ތަނެއްގައި
މަންމަޔަކު އައިސް ރޮއިފައި ހުށަހެޅި މައްސަލައެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ މަންމަ ފާހަގަކުރަނީ، އޭނާގެ
ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ދަރިފުޅާއެކު މަދަރުސާގައި ޗްލިޑްރެންސް ޑޭ ފާހަގަކުރެވެން އެ މަދަރުސާގެ ވެރިންނަށް
ނެތުމުން، ޗްލިޑްރެންސް ޑޭ ނުވަތަ ކުޑަކުދިންގެ ދުވަސް ފާހަގަކުރާ ދުވަހުގައި، އެ ކުއްޖާ ސްކޫލަށް ނުގެނައުމަށް،
ނުގެނެސް ގޭގައި ބަހައްޓާލުމަށް، ފާހަގަކުރުމުގެ ގޮތުން ހިނގާ ކަންކަމަށް ބުރޫއަރާތީ، ދަތިވާތީވެ ގޭގައި ބެހެއްޓުމަށް
ސްކޫލުން އެންގި ވާހަކަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢު ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިންނަށް
އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކޮށްދޭން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ކުރުމަށް ވަކާލާތު ކުރަމުންދާއިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ
މަދަރުސާތަކުގައި ، ސްކޫލުތަކުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު ވެސް ވީލްޗެއަރގައި އަންނަ ކުދިންނަކަށް ފަސޭހައިން
ސްކޫލަށް ވަދެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް. ފާޚާނާއަށް، ފަސޭހައިން ފާޚާނާއަށް ދެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް. ލައިބްރަރީއެއް ހުރިއްޔާ މި
ހުންނަނީ ސްކޫލް ބިލްޑިންގުގެ ، އިމާރާތުގެ އެންމެ މަތީގައި. ތަފާތު ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިންނަށް ތަފާތުކޮށް
އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި އެޑިޔުކޭޝަން ޕްލޭން ހެދިގެން ކުރިއަށް ދާންޖެހޭއިރު، އުސޫލުތަކުގައި
75

އެހެން އޮންނައިރު، މި ތަފާތުތަކަށް ކޭޓަރއެ އް ނުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، މި ބިލުގައި މި ތަފާތުކުރުންތައް ނައްތާލުމުގެ
ނިޔަތުގައި ހިމަނާފައިވާ މާއްދާތަކަށް އަދި ހުށަހަޅާ ޚިޔާލުތަކަށް އަޅުގަނޑު މަރުޙަބާ ކިޔަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ދެވަނަ ކަމަކީ، ތަޢުލީމަކީ ހުރިހާ އެންމެންނަށް އެއް ހަމައެއްގައި ވާސިލުވެވޭނެ އެވެއިލަބަލް ، އެކްސެސެބަލް އެއްޗަކަށް
ވާންޖެހޭނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި މިއަދު ވެސް، މިއަދު ވެސް ހިޖުރަކުރުމުގެ؛ މާލެއަށް
މީހުން އައިސް ތޮއްޖެހުމުގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް ސަބަބަކީ ތަޢުލީމު. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރަށްތަކުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ
ދިވެހިން ދިރިއުޅޭ ރަށްތަކުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރިންނަށް ފޯރުކޮށްދެވޭ ތަޢުލީމުގެ ފެންވަރު ދަށްވުމާއި، އަދި ތަޢުލީމު
ގިނަ ތަންތާނގައި ދޭންޖެހޭ ގޮތަށް، ޙައްޤުވާ ގޮތަށް ކުޑަކުދިންނަށް ނުދެވުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެންމެ ބޮޑު
އިޖުތިމާޢީ އެއް މައްސަލަ؛ މާލެ ނޫނީ ނުވަތަ މާލޭ ސަރަހައްދު ތޮއްޖެހިފައިވާ ތޮއްޖެހުން ޑީސެންޓްރަލައިޒޭޝަން
ނުވަތަ ލާމަރުކަޒުކުރުމަށް މި އޮތް އެންމެ ބޮޑު ހުރަސް، ޗެލެންޖު މި އޮތީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އޭގެ މުލުގައި މިއަދު
ވެސް މި އޮތީ އައްޑިހައިގެ ތެރޭގައި ވެސް މި އޮތީ ތަޢުލީމު. އަޅުގަނޑުމެންގެ މައިންބަފައިން ވެސް އެ މީހުންގެ
މައިންބަފައިން ދޫކޮށް، މާލެއަށް ކުޑަކުޑަ ހަ އަހަރުގައި ، ހަތް އަހަރުގައި؛ އަޅުގަނޑުގެ ދަރިފުޅަށް ހަ އަހަރު
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުގެ ކުޑަ ދަރިފުޅަށް. މަންމައަކާއި ، ބައްޕައަކާ އި، ޢާއިލާއާ ދުރުގައި ވަކިން ތަޢުލީމު
ހޯދުމަށްޓަކައި ފޮނުވަން މަޖުބޫރުވުން، އެ ޢާއިލާއަކަށް އިހުސާސްކުރެވޭނެ އިހުސާސް މިއަދު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް
އަމިއްލަ ހައިސިއްޔަތުން ވިސްނައިލާއިރު، ވިސްނާލަން ވެސް ދަތި. އެކަމަކު ޙަޤީޤަތަކީ، މިހާރުވެސް، މިހާރުވެސް
މިގޮތަށް ތަޢުލީމަށްޓަކައި ހިޖުރަކުރާ ޢާއިލާތައް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެބަ ތިއްބޭ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން
ލާމަރުކަޒީ އުސޫލުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ނިންމުންތައް ނިންމާއިރު، ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޒުކުރަމުންދާއިރު، މި ބިލު
މެދުވެރިކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ކަށަވަރުކުރަންޖެހޭ ކަށަވަރު ކުރުމަކީ އެއީ، ތަޢުލީމަކީ؛ ރަނގަޅު ފެންވަރުގައި ދެވޭ
ތަޢުލީމަކީ ހަމަހަމަ ގޮތެއްގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް، ހުރިހާ ކަންކޮޅެއްގައި ލިބެންޖެހޭނެ
ޙައްޤެއް ކަމަށް ކަށަވަރުކުރުމޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތިންވަނަ ކަމަކަށް، ރައިޓް ޓު އެޑިޔުކޭޝަން ނުވަތަ އުނގެނުމުގެ
ޙައްޤުގެ ތިންވަނަ އަސާސަކީ ، ދެވޭ ތަޢުލީމަކީ ކޮލިޓީ ނުވަތަ ފެންވަރު ރަނގަޅު ތަޢުލީމަށް ވާންޖެހޭނޭ. މި ބިލު
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރިޢާޔަތް އެބަ ކުރަންޖެހޭ، ތަޢުލީމީ ނިޒާމު މިހާރު ދަތުރުކުރާ އިންގިލާބަށް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ދުނިޔޭގެ އެކި ދިމަދިމާގައި މާކްސްދިނުމުގެ ނިޒާމުން، ވަނަވަނައަށް، ކުދިން ސްކޫލްތަކުގައި
އެއްވަނައަށް ދިއުން، ދެވަނައަށް ދިއުން، މި ނިޒާމު މި ބަދަލުކުރަނީ ސްކިލް ބޭސްޑް، ކުޑަކުދިން ނުވަތަ މަދަރުސާއިން
ނިންމާފައި ކުއްޖަކު ނިކުންނައިރު، މާދަމާ ވެސް މުޖްތަމަޢުގައި އޭނައަކީ ، އޭނާ ކުރާހިތްވާ މަސައްކަތަކުން ، އޭނައަށް
އިނގޭ މަސައްކަތެއް އުނގެނިގެން، ސްކިލް ބޭސްޑް ޢިލްމު ލިބިގެން، މުޖުތަމަޢަށް ފައިދާކުރާނެ ކުދިންތަކެއް
އުފެއްދުމަށް. މިއަދު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމަށް، މަންހަޖަށް ބަލާއިރު، ވަށާޖެހޭ ތަޢުލީމެއް؛ ވެލިއު
ބޭސްޑް އެޑިޔުކޭޝަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އަންނަނީ، ފޮތުން، ހަމައެކަނި ފޮތުން ދެވޭ ޢިލްމަކުން އަރައިނުގަނެވިގެން
76

އެއާ ހިސާބަށް ވާސިލުނުވާ ތަ ން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޕީ.އީ؛ ފިޒިކަލް އެޑިޔުކޭ ޝަން.
ކުޅޭ ގަޑިއަކީ ކްލާހުގައި ކިޔަވައިދޭ ގަޑިއަކަށް ބަދަލުވުމުން، ޕީ.އީއަކީ ކްލާހުގައި ފޮތުގައި ކިޔަވައިދޭ އެއްޗަކަށް
ބަދަލުވުމުން، އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މި ނިޒާމު ވަށާޖެހޭ ތަޢުލީމަކަށް ހެދުމަށް ކުރާ މަސައްކަތަށް ދިމާލަށް
ދަތުރުކުރެވޭތޯ، އެ ސުވާލު އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން. މަދަރުސާއަކީ، ޢާއިލާ ނަގާފައި ކުޑަ ކުއްޖެއް އެންމެ ގިނަ ވަގުތު
ހޭދަކުރާ ތަން. އެ ތަނަކީ، އެ ކުއްޖާއަށް ޢާއިލާ ފަދައިން ރައްކާތެރި ތަނަކަށް ވާންޖެހޭ. މަދަރުސާގައި މަސައްކަތްކުރާ
މުވައްޒަފުން، މުވައްޒަފުންގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ނުހަނު ކަންބޮޑުވުން އެބަހުރި، މަދުން ނަމަވެސް. އެހެންނަމަވެސް،
ކަންބޮޑުވުން އޮންނަށްޖެހޭ ކަމެއް، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ ފަރާތްތައް، އެފަދަ ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ފަރާތްތައް
ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގައި މަސައްކަތްކުރަމުންދާކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލު ގެ ޒަރީ އާއިން ވެސް އަދި މި ބިލު
މިގޮތަށް އޮތް ހިނދު ވެސް، އިހަކަށްދުވަހު އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރި ޗައިލްޑް ޕްރޮޓެކްޝަން ގާނޫނުން ވެސް
ލާޒިމުކުރަނީ ދައުލަތުގެ މައްޗަށް، ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރުމުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތް ވެސް؛ އެއީ މުދައްރިސެއް
ކަމުގައި ވި ޔަސް އަދި ތުހުމަތު އުފުލޭ ހިސާބުން އެ ފަރާތްތައް ޖެހޭނޭ ތަޢުލީމުގެ ނިޒާމުން އެކަހެރިކުރެވެން.
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަމަ އަލިއަޅުވާލަން ބޭނުން، މިހާރު ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭ ނިޒާމަކަށް
މަދަރުސާތައް ހެދުމަށްޓަކައި ބުލީ ނުވަތަ ހަނގާކުރުމުން ކުޑަކުދިންނަށް ރައްކާތެރިކުރުމުގެ މުހިންމުކަމުގެ މައްޗަށް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ މަދަރުސާތަކުގައި ހިނގާ ވަރަށް ވެސް ނުރައްކާތެރި، ދާއިމަށް މީގެން ނޭދެވޭ އަސަރު ދެމިގެންދާ
ވަރަށް ވެސް ބޮޑު އިޖުތިމާޢީ މައްސަލައެއް. މައިންބަފައިންނާއި، މުދައްރިސުންނާއި، އަދި މުޅި މުޖުތަމަޢު އެކުގައި
މިއަށް، އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ މި މައްސަލައަށް މި ޙައްލުތަކެއް ހޯދަން މަސައްކަތްކުރަން. އެކަން ފަށަންވީ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބިލުން. އެޑިޔުކޭޝަން ބިލުގައި، ތަޢުލީމުގެ ބިލުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި
ބޮޑުވެފައިވާ މައްސަލައަށް ހައްލު ހޯދައި ، ޒިންމާދާރު؛ މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި އެޑިޔުކޭޝަން ނިޒާމު
ޒިންމާދާރުކުރެވޭނެ ނިޒާމުތަކެއް ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ ބަޔާންކުރަންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އުމުރާ ބެހޭ ގޮތުން
ވެސް؛ އުމުރުން 6 އަހަރާއި 16 އަހަރާ ދެމެދުގެ ކޮންމެ ކުއްޖަކު އުނގެނުމަށް މަޖުބޫރުކުރާ ފަދައިން، އަދި މި
ގާނޫނުގެ ޒަރީއާއިން މައިންބަފައިންނަށް ކުޑަކުދިން ސްކޫލަށް ފޮނުވާނީތޯ ނުވަތަ ނުފޮނުވާނީތޯ އިޚުތިޔާރު ނެގި، އެއީ
ކޮންމެ ކުޑަކުއްޖަކަށް ވެސް ލިބެންޖެހޭ ކަމަށް ދައުލަތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަނޑައެޅުން؛ މި ބިލުގައި އެ ގޮތަށް
ފަރުމާކުރެވިފައި އޮތުން އެއީ ހަމަ އަޅުގަނޑު މަރުޙަބާކިޔާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން، މި ބިލުގައިވާ
މާއްދާތައް އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކޮށްފައިވާ ޗައިލްޑް ޕޮރޮޓެކްޝަން އެކްޓާ ނުވަތަ ގާނޫނާ ވަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ގުޅިފައި
ކަމަށް. އެއީ، މިގޮތުން މަދަރުސާއަށް ނުފޮނުވާ ކުދިންނަށް، މަދަރުސާއަށް ކުދިންނަށް، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް
ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން ފިޔަވަޅުއެޅޭނޭ. އަދި އަޅާނެ ފިޔަވަޅުތައް ، ޒިންމާދާރުކުރުމަށް ކުރެވިދާނެ
ކަންތައްތައް ، އަދި ދެވޭ އަދަބުތައް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މި ބިލަކީ، އަޅުގަނޑުމެން އެދޭ
77

ފަދަ ތަޢުލީމީ ނިޒާމެއް ބައްޓަންކުރުމަށް މި މަޖިލީހަށް ލިބޭ ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު. މި ބިލު މި މަޖިލީހުގައި ޑިބޭޓަށް، މި
މަޖިލީހުގެ މަޝްވަރާއަށް، މި މަޖިލީހުގެ ލަފަޔަށް އިންތިޒާރުކުރާތާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 9 އަހަރު ވެއްޖެ. 9 އަހަރުގެ
ދިގު އިންތިޒާކަށްފަހު މި ފުރުޞަތު މި މަޖިލީހުން ލިބުމުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލު ކުރަނީ، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި
އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ މަޖިލިސް މެންބަރުން މިއަދު މިއަށް ވާހަކަދައްކަމުން ހުށަހަޅާފައިވާ މުހިންމު ނުކުތާތަކުގެ
މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އަޅުގަނޑުމެން ތަޞައްވުރު، އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭ ފަދަ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގެ ތަޞައްވުރާ ހަމައަށް
ވާސިލުކޮށްދޭނެ ބިލަކަށް، ގާނޫނަކަށް ވެގެންދާނެ ކަމަށް. ޝު ކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތއތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ، އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޢަށް.
އިހަވަންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝިފާޢު ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މަންމަގެ އުނގުން ފެށިގެން ކަށްވަޅަށް ދާންދެން އުނގެނޭށޭ؛ އެހެން ބުނާތާ
މި ޤައުމުގައި ލައްކަ ޒަމާން ވެއްޖެ. ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑު ވެސް އުފަންވެ، ބޮޑުވެގެން އައިއިރު އެ އަޑު އިވޭ.
އެހެންނަމަވެސް، ހިތާމަޔަ ކީ، މިއަދާ ހަމައަށް އައިއިރު ވެސް މި ޤައުމުގައި އަދިވެސް، ތަޢުލީމުގެ ފޯރުކޮށްދިނުމާ ގުޅޭ
ގޮތުން ގާނޫނެއް ހެދިފައިނެތުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދު މި މަޖިލީހަށް މި ގާނޫނު ހުށަހެޅިގެންދިޔުމަކީ، މި ބިލު
ހުށަހެޅިގެންދިޔުމަކީ ވަރަށް ވެސް އުފާވެރި މަންޒަރެއް. އަދުގެ ސަރުކާރުން ތަޢުލީމަށް ދޭ މުހިންމު ސަމާލުކަމުގެ
ތެރެއިން، ތަޢުލީމީ ސިޔާސަތުތައް ކުރިއަށްގެންގޮސް ރެގިއުލޭޓުކުރާނެ އުސޫލުތަކަ ކާއި ގޮތްތަކެއް އެކުލެވިގެން، ހިމެނޭ
ގޮތަށް ބިލެއް އެކުލަވަ އިލައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މިއަދު މި އޮތީ ފޮނުވިފަ. މިކަމަށް ޓަކައި އަދުގެ ސަރުކާރަށް،
ޚާއްޞަކޮށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ހަމައެއާއެ ކު މ ބިލު ސްޕޮންސަރކޮށްދެއްވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ވެސް
އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގެ އެންމެ ފުންމިނުން ޝުކުރު ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއަދުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ
ހާލަތު އޮތް ގޮތުން ރަނގަޅު ކުރަން ހުރި ގިނަ ކަންތައްތަކަށް ރަނގަޅު އަލިމަ ގެއް އަޅުގަނޑަށް ވެސް މި ބިލުން
ފެނިގެން އެބަދޭ. ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް އުމުރުން؛ ވަކި އުމުރުތަކެއްގައި ތަޢުލީމު އުނގެނެން ޖެހޭނެ ކަމަށް މި ގާނޫނުގައި
ކަނޑައަޅާފައި އެބަ އޮތް. އެގޮތުން އުމުރުން 4 އަހަރުން ފެށިގެން 18 އަހަރާ ދެމެދު، އެއީ ތަޢުލީމު އުނގެނުން
ކޮންމެހެން ވެސް މަޖުބޫރު، ލާޒިމު އުމުރެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅާފައި އެބައޮތް. އެހެންނަމަވެސް، އަދިވެސް އަޅުގަނޑަށް
ފާހަގަކޮށްލެވެނީ، ޙަޤީޤަތުގައި އުމުރުން 4 އަހަރުން ފެށި ގެން ތަޢުލީމު އުނގެނުމަށް ލާޒިމުކުރެވިފައި، ދައުލަތުގެ
ފަރާތުން ހިލޭ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނެ ކަމަށް މި ގާނޫނުގައި އޮންނައިރުގައި، ޙަޤީޤަތުގައި ފެށިގެން ދަނީ
78

އެލް.ކޭ.ޖީ، ޔޫ.ކޭ.ޖީ ހިސާބުން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ މި މުޖުތަމަޢުގައި ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދެމުން އަންނަ
އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރުގައި ، ނާސަރީން ފެށިގެން ވެސް އެބަ ތަޢުލީމީ ފުރުޞަތުތައް ކުދިންނަށް ފޯރުކޮށްދޭ، ތަޢުލީމު
އެބަ އުނގަންނައިދޭ. އެހެންނަމަވެސް، ކުދިކުދި ރަށްރަށުގައި، ކުދިކުދި އާބާދީތައް އޮންނަ ރަށްތަކުގައި ނާސަރީ، ބޭބީ
ނާސަރީ އެއީ ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން ހިންގަން ފަސޭހަ ކަންތައްތަކެއް ނޫން. އެހެންކަމުން ކުދިކުދި ރަށްރަށުގައި ތިބޭ
އުމުރުން ދޮޅު އަހަރު ނޫނީ 2 އަހަރު، 3 އަހަރުގެ ކުދިންނަށް މި ފުރުޞަތު މިހާރު މި ބިލު އޮތް ގޮތުން
ގެއްލިގެންދާދިޔުން އަޅުގަނޑު ހިތުން ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާފައި، އެއަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ
އިޞްލާޙެއް ގެންނަން އެބަޖެހޭ. ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން އެ ޚިދުމަތް ފޯރުނުކޮށްދޭވަރުގެ ކުދިކުދި އާބާދީތަކުގައި ދައުލަތުގެ
ފަރާތުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ބޭބީ ނާސަރީ، ނާސަރީގެ ތަޢުލީމީ ފުރުޞަތު އެ ކުދިންނަށް އުމުރުން 2
އަހަރުގަ އި، 3 އަހަރު ގައި ވެސް ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނެ. އުމުރުން 2 އަހަރާއި 3 އަހަރުގައި ތަޢުލީމު އުނގެނުމުގެ
ފުރުޞަތު މި ލިބެނީ ހަމައެކަނި ބޮޑެތި އާބާދީތަކުގައި ބޮޑެތިވަމުން އަންނަ ކުދިންނަށް ކަމުގައި އޮތުން، އެއީ
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ހަމަޖެހޭ އުސޫލެއް ނޫން. އެއަށް އަޅުގަނޑުމެން އިޞްލާޙެއް ގެންނަން އެބަޖެހޭ. ހަމަ
އެއާއެއްކޮށް ކުދިކުދި އާބާދީތަކުގަ އި ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރަމުންދާ ދަރިވަރުން، އާބާދީގަ އި ސާޅީހަކަށް ކުދިން ހިމެނޭ
ސްކޫލްތައް ވެސް އެބަހުރި މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި. ވިހިތިރީސް ކުދިން ހިމެނޭ ސްކޫލްތައް އެބަހުރި. އެ ސްކޫލްތަކުގައި
ތަޢުލީމު އުނގެނޭ ކުދިން، ޙަޤީޤަތުގައި ރަށުގައި ތިބެގެން އެ ސްކޫލްގައި ތަޢުލީމު އުނގެނުމުގެ އިތުރުން، އެހެން
ކޮންމެވެސް ގޮތަ ކަށް ރަނގަޅު ފެންވަރެއްގެ ފުރިހަމަ ތަޢުލީމެއް ލިބޭ ސްކޫލުތަކަށް، ރަށްރަށަށް ގޮސްގެން ތަޢުލީމު
އުނގެނެން ބޭނުންވާ ކުދިންނަށް ކޮންމެވެސް އިންތިޒާމެއްގެ ތެރެއިން ދައުލަތުން އެ ފުރުޞަތު ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނެ
ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެހެންކަމުން، މި ބިލު ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ރަނގަޅު ކުރަމުންދާއިރު އަޅު ގަނޑު
ގަބޫލުކުރަނީ މި ފަދަ ސްކޫލުތަކުގައި، މި ފަދަ ރަށްރަށުގައި ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރާ ކުދިންނަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ
ޙައްލެއް ލިބިގެން އަންނާނެ ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މި ބިލުން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ އެންމެ މުހިންމު
ކަންތައްތަކަކީ ، މި ބިލުން ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ ބާރުއަޅާ، ސްކޫލްތަކުގައި މަސައްކަތްތެރިކަން ދަސްކޮށްދޭން. ޙަޤީޤަތުގައި
ހަމައެކަނި ފޮތުގައި އޮންނަ ތި ޔަރީ ދަސްކޮށްގެން މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މުޖުތަމަޢުގައި މަސައްކަތުގެ މައިދާނުގެ
އެންމެ ފުރިހަމައަކަށް ފައިހަރެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންކަމުން، މަސައްކަތްތެރިކަން ތަޢުލީމުގެ ތެރެއަށް ވަދެގެން
އަންނައައުން އެއީ، ޙަޤީޤަތުގައި މާދަމާ މި ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދު ބިނާކުރަން އަޅުގަނޑުމެން ނެރޭ މަސައްކަތްތެރިންނަށް
ކޮންމެހެން މުހިންމު ކަމެއް. އެ ރީތި މަންޒަރު މި ބިލުން ފެނިގެންދާދިޔުން އެއީ އަޅުގަނޑު ނުހަނު އުފާކުރާ ކަމެއް.
ހަމައެއާއެކު، ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިންގެ ބައިވެރި ވުން، ކުދިންނަށް ތަޢުލީމީ ފުރުޞަތުތަކުގައި ބައިވެރިވުން
ފޯރުކޮށްދިނުން، ކޮށްދޭންޖެހޭނެކަން މި ބިލުން ކަށަވަރުކޮށްދޭ ކަށަވަރުކޮށްދިނުން އެއީ އަދުގެ ސަރުކާރަށް އަޅުގަނޑު
ފަށްފަށުން ޝުކުރު ދަންނަވާ ކަމެއް. ޙަޤީޤަތު ގައި މި ބިލުން އެންމެންނަށް ތަޢުލީމު ލިބިދޭންޖެހޭނެކަން، ތަޢުލީމީ
79

ފުރުޞަތު ހަމަހަމަ ގޮތެއްގައި ހުޅުވިފައި އޮންނާނެކަން އެބަ ކަށަވަރުކޮށްދޭ. ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ ކުދިންނާއި
ޚާއްޞަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުދިން ވެސް ބާކީކުރުމެއް، ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން
ފާހަގަކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، ހަމައެކަނި ގާނޫނުގައި އެ ގޮތަށް ލިޔެފައި އޮތުމުގެ ބަދަލުގައި، ސްކޫލްތަކުގައި ޚާއްޞަ
އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުދިންނަށް ތަޢުލީމު އުނގެނެވޭނެ ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކޮށްދޭން އެބަޖެހޭ. އެ ސްކޫލްތައް
ޑިޒައިންކުރުމުގައި ޚާއްޞަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުދިން ވެސް ސްކޫލްތަކުގައި ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު
އޮންނާނެކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އިނގެންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޙަޤީޤަތުގައި ނުކުޅެދުންތެރިކަން ހުންނަ
ކުދިންނަށް ތަޢުލީމީ ދުވަސްތަކުގައި ތަޙައްމަލްކުރަންޖެހިފައި ހުރި ތަޖުރިބާތަކަކީ ހިތި ތަޖުރިބާތަކެއް. ސަރުކާރުގެ ބައެއް
ސްކޫލުތަކަށް ޚާއްޞަ އެހީއަ ށް ބޭނުންވާ ކުދިން ގެންދިޔައީމާ، އެ ކުދިންނަށް އޮންނަ ވަގުތު ކުޑަކުރަމުން،
ކުޑަކުރަމުންގޮސް، ބައި ގަޑިއިރަށް ވެސް އެބަހަދާ. އެ ސްކޫލްތަކުގައި ތިބޭ ޓީޗަރުންނަށް އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް
އުނދަގުލެއް ކަމަށް އެބަ އިހުސާސްކުރެވޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ގާނޫ ނަކުން މިފަދަ ކަންތައްތައް
އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޖުތަމަޢަށް ގެނައިމާ، ޙަޤީޤަތުގައި މުދައްރިސުން ވެސް ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ ޚާއްޞަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ
ކުދިންނަކީ ވެސް ތިމަންނަމެންގެ ބެލުމުގެ ދަށުން ފުރިހަމަ ތަޢުލީމެއް ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭ ކުދިންނޭ. އެހެން ކުދިންނާ އެއް
ހަމައެއްގައި، އެއް ލެވަލެއްގައި އަދި އެއަށްވުރެ ވެސް މާ ރަނގަޅަށް ޙަޤީޤަތުގައި ޚާއްޞަ އެހީއަށް ބޭނުންވާ ކުދިންގެ
ކަންތައްތަކުގައި މުދައްރިސުން ވެސް އަޅާލަ އި، އެ ކުދިންނަށް ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ތަމްރީނު ލިބިގެން ތިބޭ
ބަޔަކަށް މުދައްރިސުން ވާން އެބަޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . މި ބިލުން އެބަ ކަށަވަރުކޮށްދޭ، އުމުރުން 4 އަހަރުން
ފެށިގެންގޮސް، 18 އަހަރަށް. އާދެ! ނާސަރީން ފެށިގެންގޮސް ގްރޭޑް 12 ،11 ނިމެންދެން ހިލޭ ތަޢުލީމު
ފޯރުކޮށްދެވެންޖެހޭނެ ކަމަށް. ވަރަށް ވެސް ރަނގަޅު. ހަމައެއާއެކު އަޅުގަނޑު ގެ ހިތަށް އަންނަނީ، މިހާރު މި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޑިގްރީއާ ހަމައަށް ހިލޭ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދެވޭއިރު ގައި އަޅުގަނޑުމެން ކީ އްވެގެންތޯއޭ މި ގާނޫނުގައި
ނުލިޔަންވީ، ހިލޭ ޑިގްރީއާ ހަމައަށް ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދޭންޖެހޭނޭ. އެހެންނޫނީ މި މިއަދު ސަރުކާރުގެ ވަޢުދަކަށް ވީތީ
އެކަން ކުރިއަށްގެންގޮސް، ދެން ސަރުކާރު ބަދަލުވީމާ އެކަން ބަދަލުވާ މަންޒަރު އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭކަށް ބޭނުމެއް ނޫން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލު ކުރާ ގޮތުގައި ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ފަދަ މުހިންމު ބަދަލުތައް މި ބިލުން ފެނިގެންދާނެ.
ހަމައެއާއެކު ގިނަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރިހެން، އަޅުގަނޑަށް ވެސް ފާހަގަކޮށްލެވޭ ، މި ބިލުގައި
އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި ޤައުމުގައި ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ބަދަލުކުރަމުންދާ ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމާ ބީރައްޓެހި ގޮތަކަށް
ފަރުމާކޮށްފައި އޮތްކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ޕްރައިވެ ޓް ތަޢުލީމުދޭ ތަންތަނާއި ޓިއުޝަން
ކްލާސްތަކާއި ޤުރުއާން ކްލާސް ތައް ފަދަ ތަންތަން ރަޖިސްޓްރީކޮށް، މޮނިޓަރކުރުން ކަހަލަ ރޯލުތައް، އެޑި ޔުކޭޝަނުން
އެކުލަވައިލާ އުސޫލުތަކާއި ގަވާއިދުތަކެއްގެ ދަށުން ކައުންސިލުތަކަށް ދިނުމުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއަދު
އަޅުގަނޑުމެން މި ދާ ލާމަރުކަޒީ ނިޒާމުގައި ހުރަހެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވުޒާރާތަކުން މައި ސަރުކާރުން
80

ކައުންސިލުތަކަށް ދޫކުރެވެން ހުރި ހުރިހާ ބާރުތަކެއް އެބަޖެހޭ ދޫކޮށްލަން. ކައުންސިލުތަކުން ވީހާވެސް ބޮޑަކަށް އެ
ރަށްރަށުގެ ކަންކަމަށް ބަސްބުނެ، ބަސްކިޔާނެ ނިޒާމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ. ދާއިރު، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މި
މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ގާނޫނުތައް ވެސް އެ ގޮތަށް ބައްޓަންކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ޙަޤީޤަތުގައި މި މުޖުތަމަޢުގައި އެންމެ ބުރަ މަސައްކަތެއް ކުރާ ބަޔަކީ މުދައްރިސުން، ޓީޗަރުން.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދިވެސް، މިއަދު ވެސް، 2020 ގައި ވެސް މި ފެންނަނީ ޙަޤީޤަތުގައި މުދައްރިސުން ކުރާ ބުރަ
މަސައްކަތަށް ފުރިހަމަ އުޖޫރައެއް ނުދެވޭ ތަން. ސްކޫލް މުދައްރިސުންގެ އިތުރު ގަޑީގެ ފައިސާ މި އޮންނަނީ
ލިމިޓްކުރެވިފަ. މި ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އިޞްލާޙުތަކެއް، ރަނގަޅު ހެޔޮ ބަދަލުތަކެއް ގެނެވިގެން
ނޫނީ، ޙަޤީޤަތުގައި މި މުޖުތަމަޢު ބިނާކުރާ، މި މުޖުތަމަޢުގެ މާދަމާގެ އާރުކާޓީން އުފައްދާ މުވައްޒަފުންނަށް އެންމެ
އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ހިތްހަމަޖެހުމާ އެއްކޮށް އެ ވަޒީފާތައް އަދާކުރެވޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ވެސް ގަބޫލެއް
ނުކުރެވޭ. ކޮންމެ މުދައްރިސަކީ ވެސް ފަޚުރުވެރި ކަމާއެކު މޭގައި އަތްޖަހައިލާފައި ތިމަންނާ މިއީ މުދައްރިސެކޭ
ބުނެވޭވަރުގެ ބޭފުޅަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް އެ މުދައްރިސުން ހަދަން. ދައުލަތުން ދޭ އެހެނިހެން
އިނާޔަތްތަކާއި އަދިވެސް ސަރުކާރަކުން ފޯރުކޮށްދޭ ޚިދުމަތްތަކުގައި މުދައްރިސުންނަށް އިސްކަންދެވޭނެ އުސޫލެއް
ގާއިމުކުރެވިގެންދިޔުމަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މުހިންމު ކަމެއް. އޭގެއިތުރަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސްކޫލްތަކުގެ ޕްރިންސިޕަލުންގެ ޒިންމާއާއި ރޯލު ވެސް މި ބިލުގައި ފުރިހަމައަށް ބަޔާންކޮށްދީފައި
އެބައޮތް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ސްކޫލްތަކުގެ ޕްރިންސިޕަލުންނަކީ އެ ސްކޫލްތައް ހިންގުމުގެ
އެންމެ މުހިންމު އިސް ދައުރު އަދާކުރާ ފަރާތްތަކަށް ވީހިނދު، ފުރިހަމައަށް މިނިސްޓްރީން ގަބޫލުކުރާ ފެންވަރަށް
ޕަރފޯމްނުކުރެވޭ ނަމަ ޕްރިންސިޕަލުން ފަސޭހަކަމާއެކު ބަދަލުކުރެވޭނެ އުސޫލެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އެބަ
އޮންނަންޖެހޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް މިއަދު ވެސް ފާހަގަކުރެވޭ، ބައެއް ސްކޫލްތަކުގައި ޕްރިންސިޕަލުން
ބެލެނިވެރިންނާއި، ޓީޗަރުންނާއި ، ދަރިވަރުން އަދި މިނިސްޓްރީން ވެސް އެދޭ މިންވަރަށް ޕަރފޯމްނުކުރުވުނަސް ސިވިލް
ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ތާށިވެފައި އެ ޕްރިންސިޕަލުންނަކަށް ހެދޭނެ އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތް. އޭގެ އާޚިރުގައި ހުރިހާ
ގެއްލުމެއް ލިބެނީ އެ ރަށެއް ގަ އި، އެ ސްކޫލެއްގަ އި ކިޔަވާ ކުދިންނަށް. ބެލެނިވެރިންގެ ޝަކުވާތައް ތާއަބަދު މިނިސްޓްރީއާ
ހަމައަށް މި އަންނަނީ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިފަދަ ކަންކަމަށް ފުރިހަމަ ޙައްލެއް ހޯދައިދީގެން މެނުވީ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަޢުލީމީ ނިޒާމުން ބޭނުންވާ އެންމެ ފުރިހަމަ ނަތީޖާ ނެރުމުގައި ދަތިތަކެއް އެބަހުރި. ކޮމިޓީ
މަރުޙަލާގައި މި ބިލަށް އިޞްލާޙުތައް ގެނެވޭއިރުގައި، މިފަދަ ކަންކަން ރަނގަޅުކުރެވިގެންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް
އުއްމީދުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމައެއާއެކު އަޅުގަނޑަށް މި ބިލުގައި އުމުރުތައް ލިޔެފައި ހުރިއިރުގައި
ފާހަގަކޮށްލެވޭ ކަމެއް އެބަ އޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާރު ފަހުގެ ޓްރެންޑަކަށް ވެފައި އެބައޮތް، އޯ ލެވެލް
ނިންމުމަށްފަހު އޭ ލެވެލް ނުހަދައި، ފައުންޑޭޝަން ނޫނީ ޑިޕްލޮމާ ކޯސްތަކަށް، މަތީ ތަޢުލީމަށް ސީދާ ދަރިވަރުންދާ
81

މަންޒަރު. ޙަޤީޤަތުގައި ގިނަ ސްކޫލުތަކުގައި އޭ ލެ ވެލް ކްލާސްތަކުގައި މިހާރު ހަމަނުވާ މައްސަލަ އެބަ ކުރިމަތިވޭ.
ޙަޤީޤަތަކަށް ވެގެން މި ދަނީ 12 ،11 ކިޔަވަ އި ނިންމާފައި ޑިޕްލޮމާއަށް މި ދެވެނީ. އެއީ ހަމަ 2 އަހަރު.
އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު އެބަ އޮވޭ ފައުންޑޭޝަން 1 އަހަރުން ނިންމާލުން. ނޫނީ ޑިޕްލޮމާ؛ އެޑްވާންސް ސެޓްފިކެޓް 1
އަހަރުން ނިންމައިލާފައި ސީދާ ޑިޕްލޮމާއަށް ދެވޭނެ އިންތިޒާމެއް އަޅުގަނޑުމެން ޤައުމުގައި. އެހެންވީމާ، މި
އުމުރުތަކުގައި، 18 އަހަރު ވަންދެން ތަޢުލީމު އުނގެނެންޖެހޭ ކަމަށް؛ ވަޒީފާއަކަށް ނުދެވި ކިޔަ ވަން ހުންނަންޖެހޭ
ކަމަށް ބިލުގައި އޮންނައޮތުން ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ނުތަނަވަ ސްކަމެއް އެބަ އާދޭ. އެއީ ޙަޤީޤަތުގައި ފައުންޑޭޝަނަށް
ކިޔަ ވާއިރު ނޫނީ އެޑްވާންސް ސެޓްފިކެޓް ކަހަލަ ކޯސްތަކުގައި އުޅޭއިރުގައި ގިނަ ކުދިންނަކީ ކޮންމެވެސް ކަހަލަ
ވަޒީފާއެއް ވެސް އަދާކޮށްލަމުން ކިޔަވާ ކުދިން. އެ ފުރުޞަތު ބަންދުވެފައި މި ބިލުން އޮންނައޮތުން އެއީ އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެއަށް އިޞްލާޙީ ބަދަލުތަކެއް ގެންނަންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބިލު ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ރަނގަޅު ކުރެވިގެންދާއިރުގައި އެ ކުދިންނަށް އޮތް މަގުތައް
ބަންދުވެފައި އޮންނައޮތުމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޙައްލެއް ހޯދޭނެ. ހަމައެއާއެކު ހަމަ އުމުރުފުރައިގެ ވާހަކަ ކަންނޭނގެ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އޮންނަނީ، އުމުރުން 4 އަހަރުން ފެށިގެން 18 އަހަރަށް ތަޢުލީމު ހޯދުމަށް މަޖުބޫރުކުރެވިފަ.
އަޅުގަނޑު ހިތުން އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި ބިލުގަ އި އޭގެ މަޤްޞަދަކަށް ވެފައި މި އޮންނަނީ، ސްކޫލް ތަޢުލީމު އެ
ކުދިންނަށް މަޖުބޫރުކުރުން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލު ކުރާ ގޮތުގައި ސްކޫލް ތަޢުލީމު މަ ޖުބޫރުކުރަން 18 އަހަރަށް ދިޔައިމާ އެ
ކުދިން، ގިނަ ކުދިން އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވިހެން އޯ ލެވެލް ނިންމާފައި ސްކޫލް ދޫކޮށްދާ ކުދިން، ސްކޫލް ތަޢުލީމުން
ބޭރުން ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރާ އުމުރަށް އެބަ ދިމާވޭ 17 އަހަރާއި 18 އަހަރާ. އެހެންވީމާ، މި ހުރި މުހިންމު
ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ބިލަށް އިޞްލާޙުގެންނައިރުގައި އެ އި ޞްލާޙުތައް އައިސް،
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ، މި މަޖިލީހުން އަބަދުވެސް ގާނޫނުތައް ހެދިގެންދާނީ ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ގޮތަށް. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
މި ގާނޫނަށް ވެސް، ގާނޫނެއްގެ ގޮތުގައި މި މަޖިލީހުން ފާސްވެގެންދާއިރުގައި މުދައްރިސުންގެ އަޑު ވެސް އަހާނެ.
ބެލެނިވެރިންގެ އަޑު ވެސް އަޑުއަހާނެ. އެ ފަރާތްތަކުގެ ހިތުގައި އެއްވެސް އުދާސްކަމެއް އޮތް ނަމަ، އެ ކަންކަމަށް
ތަސައްލީއެއް ހޯދައިދީފައި ނޫނީ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނެއް ފާސްކޮށްފައި
ބޭރެއް ނުކުރާނެ. ޙަޤީޤަތުގައި މުދައްރިސުންގެ ދަފުތަރެއް މި ގާނޫނުގެ ދަށުން އެކުލެވިގެންދިޔުމަކީ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން
ނުހަނު އުފާކުރާ ކަމެއް. މުދައްރިސުން ވެސް އެބަ ވާންޖެހޭ ރިކޮގްނައިސް ޑް ބަޔަކަށް. މުޖުތަމަޢު ބަލައިގަންނަ،
ގަބޫލުކުރާ ބަޔަކަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމައެކަނި ކީއްވެގެންތޯ ގާނޫނީ ދާއިރާއިން ޑިގްރީއެއް ހަދައިލީމާ އޭނަ
ލޯޔަރު ކިޔަންވީ. މުދައްރިސުން ނަށް ވެސް، އެ މުދައްރިސުން ކުރާ މަސައްކަތް ބަލައިގަންނަ ބަޔަކަށް ވާން އެބަޖެހޭ.
ޤަދަރުވެރި ބަޔަކަށް ވާން އެބަ ޖެހޭ. ޙަޤީޤަތުގައި ޑޮކްޓަރުން ކަމުގައި ވިޔަސް، ލޯޔަރުން ކަމުގއި ވިޔަސް، އަދި އެހެން
ފީލްޑުތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ ނޫނީ ތަޢުލީމު އުނގެނޭ މީހެއް ކަމުގައި ވިޔަސް ، އެ ހުރިހާ އެންމެން އެފެއްދުމުގެ
82

އަސްލަކީ ޓީޗަރުން ، މުދައްރިސުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ނުވާނެ މުދައްރިސުން އެއީ، އެ މުދައްރިސުން ކުރާ
މަސައްކަތުގެ އަގު ވަޒަންނުކުރާ ބަޔަކަށް ވެ ގެން. ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އެ މުދައްރިސުން ކުރާ މަސައްކަތް ބަލައިގަންނަ،
އަގު ވަޒަންކުރާ ބަޔަކަށް ވާންވާނެ. އަޅުގަނޑު ގެ އުއްމީދަކީ މި ބިލު ގާނޫނަކަށްވެ، މި މަޖިލީހުން ފާސްވުމާ
އެކުއެކީގައިހެން ހަމަ ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި މިހާރުވެސް ހުރި ގިނަ ކަންތައްތަކަކަށް ޙައްލެއް ލިބި، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
ދައުލަތުން، ސަރުކާރުން ތަޢުލީމީ ނިޒާމު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދެމުން މިދާ ސިސްޓަމު ރަނގަޅު
ގޮތުގައި ރެގިއުލޭޓުކުރެވި، މިއަދަށްވުރެ މާ ފުރިހަމައަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މާދަމާ މި ޤައުމުގެ ތަޢުލީމީ ސިޔާސަތުތައް
ބައްޓަންވެގެންދިއުން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވަރަށް ގިނަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ
ފަހަތުގައި ތިއްބެވީ، ވެދެވަޑައި ނުގެންނެވިފަ. އެ ބޭފުޅުން ދެން ގަޑިއަށް ވަޑައިނުގަތީމާ. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި
ދެ މެންބަރަކު ހަމަ ރާސްލާފައި ވެދެވަޑައިގަންނަވައިގެން އައިސް ގޮނޑިކޮޅުގައި އިށީންނަވާ ތި އިންނެވީ. އާދެ!
ނައިފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރާއި މާވަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު؛ އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ކުޑަ މަޢުލޫމާތެއް އަރުވާން އެބަޖެހޭ. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މި މަޖިލިސް މިހާރު މަސައްކަތްކުރަމުން
އެބަދޭ ދުނިޔޭގެ އެހެން މަޖިލިސް، ޕާލިމެންޓުތަކާ އެކީގައި. އަޅުގަނޑުމެން އެބަ އެކްސްޗޭންޖް ޕްރޮގްރާމުތައް ބާއްވަން.
މިއަދު އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ޕާލިމެންޓުން، ހައުސް އޮފް ކޮމަންސްއިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި
މަސައްކަތްކޮށް ތަޖުރިބާ ލިބުމަށް ކުއްޖަކު ، ބޭފުޅަކު ފޮނުވާފައި އެބަވޭ. އެއީ އެ ބޭފުޅުންގެ ސީނިއަރ ކްލާކެއް ، ޓޭބަލް
އޮފީހުގެ. ނީނާ ފޮސްޓަރ އެ ބޭފުޅާއަކީ. އެ ބޭފުޅާ މި ވަގުތު މަސައްކަތް ކުރައްވަމުން އެ ގެންދަވަނީ
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ މި މަޖިލީހުގެ ޓޭބަލް އޮފީހުގައި އެންމެ އިސްކޮށް ހުންނަނީ، އެސިސްޓެންޓް
ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް ޙަނާން ޙުސައިން. ތިބޭފުޅުންނަށް ފާހަގަވެފައި އޮވެދާނެ، އެސިސްޓެންޓް ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލަކީ
ވެސް މި ތަނުގައި މަސައްކަތްކުރައްވާތާ 16 އަހަރު ވެފައި ހުންނެވި ވަރަށް ތަޖުރިބާކާރު ބޭފުޅެއް. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު ހަމަ ތި ބޭފުޅުންގެ މަޢުލޫމާތަށްޓަކައި ދަންނަވާލީ. ހައުސް އޮފް ކޮމަންސް އިން؛ ދެން އަޅުގަނޑުމެން
ބަލާނަން ހައުސް އޮފް ކޮމެންސަށް ތަންދޮރު އެނގޭ މިންވަރަށް، އެ ބޭފުޅާއަށް މި ތަނުގައި ހިނގާ ކަންކަން، މި
ބާވަތުގެ ކަންކަން ހިންގާނެ ގޮތް ދަސްކޮށްދެވޭތޯ. އަޅުގަނޑަށް ޔަޤީން އަޅުގަނޑުމެންނަ ށް އެކަން ކޮށްދެވޭނެކަން.
އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ފުރުޞަތުއަރުވަނީ އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން އަޙްމަދަށް.
އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
83

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ތަޢުލީމުގެ ބިލެއް ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވީތީ ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަދި މި ބިލު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ހުށަހެޅުއްވީތީ
ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގައި ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތައް މި ޤައުމުގައި ހުރިކަން އަބަދުމެ
މިދަނީ ދައްކަމުން. ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގައި ސްކޫލްތައް ހުރި ހާލަތު ވެސް ހަމަ ކޮންމެ އަހަރެއްގެ ބަޖެޓަށް ވާއިރަށް
އެނގެމުން އެބަދޭ. އެހެންނަމަވެސް، ޤައުމެއްގެ މުޅި ރައުސްމާލުކަމަށް މި ބެލެވެނީ އެ ޤައުމެއްގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު.
އަދި އެ ދާއިރާއިން ކިޔަވައިގެން އެ ކުދިން، ނުކުންނަ ޖީލުތައް މި ޤައުމު ބިނާކުރާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން
އަބަދުވެސް ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އެހެންނަމަވެސް، ވަރަށް ގިނަ ދަތި ހާލުގައި ކިޔަވައިގެން ޤަ އުމަށް ޚިދުމަތްކުރާ
ދަރިންވެސް އެބަތިބި. މީގެކުރިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިފައި އެބަހުރި، ތަޢުލީމު ހާސިލުކޮށްގެން ދެތިންހަތަރު
ރަށެއްގަ އި ވޮކޭޝަނަލް ޓްރެއިނިންގ ސެންޓަރުތަކެއް ގާއިމުކުރެވިގެން، އެ ސެންޓަރުތަކުން ކިޔަވައިގެން އެ ކުދިން
ނިމި، މިއަދު ވެސް ހަމަ އަމިއްލަ ޒާތުގައި އެ ކުދިން އާމްދަނީ ހޯދަން މަސައްކަތްކުރާ މަންޒަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފެނިގެން އެބަދޭ. ޤައުމެއް ކުރިއަރައިދާއިރުގައި އުފެދޭ ތަންތަން ހުއްޓިދާކަން މިއީ ހިތާމަޔާ އެކީ މިއަދު ފާހަގަކުރަންޖެހޭ
ކަމެއް. އޭރުގައި އެކި ރަށްރަށުން އެ ސެންޓަރުތަކުން ކިޔަވައިގެން ކުދިން ނިކުމެގެން، ވަޑާމުގެ މަސައްކަތާއި ކުރެހުމާ،
މި ހުރިހާ ކަމަކުން ނުކުމެގެން މިއަދު ޤައުމުގައި އެ ކުދިން ބިނާކުރަމުންދާ އޮޑިފަހަރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ
ދެކެން. މިއަދު މި ޤައުމުގައި އެބައޮތް ފަރުމާކުރެވިފައިވާ ކުރެހުންތައް ވެސް މިއަދު މި ޤައުމުގައި އެބަހުރި.
އެހެންވީމާ، އެކަން ހުއްޓިފައި އޮތީ ކޮންސަބަބަކާ ހުރެތޯ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަން އެބަޖެހޭ. މި ރާއްޖޭގެ
ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގައި 4 ފާރުގެ ތެރޭގައި ކިޔަވަ އި ނިމިގެން، 12 ،11 ކިޔަވަ އި ނިމިގެން ނުކުމެގެން އަޅުގަނޑުމެން
މި ތިބެނީ ދަރިވަރުން. އިސްކޫލް ނިމޭއިރުގައި މުޖުތަމަޢެއްގެ ނުވަތަ ވަޒީފާއަކަށް ދެވޭވަރުގެ އެއްވެސް މަސަ އްކަތްތެއް
ކުރެވޭނެ ފުރުޞަތެއް އަދި ވަސީލަތެއް ވެސް މި ރާއްޖެއަކު ނެތް. ހަމަ ކޮންމެ އަހަރަކު 7000 ،6000 ކުދިން
ނުކުމެގެން އެ ކުދިން އެ ތި ބެނީ، ދެން ތިމަންނަމެން ދާނީ ކޮންމަގަކަށް، ކޮންމިސްރާބަކަށްކަން ނޭނގި. ތަނަކަށް
ވަޒީފާއަކަށް ދާއިރުގައި، އެ ކުދިން ސްކޫލް ނިމިގެން ވަޒީފާއަކަށް ދެ ވޭވަރަ ކަށް ތަމްރީނުވެފައެއް ނުހުރޭ. އަނެއްކާ މި
ޖެހެނީ އަނެއްކާ ބިނާކުރަން. ސްކޫލުން ނިމޭއިރުގައި އެ ދަރިވަރަށް ޤައުމެއްގެ މުޖުތަމަޢެއްގައި އުޅޭނެ ގޮތެއް
ހޯދައިދިނުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސްއޫލިއްޔަތެއް. އަޅުގަ ނޑު ދެކޭގޮތުގައި މި ބިލުން އެކަން އެބަ ފާހަގަކޮށްދޭ.
ޤައުމެއްގައި، ރަށްރަށުގައި ހުރި ތަޢިލީމީ މަދަރުސާތައް، ސްކޫލްތައް އެބަޖެހޭ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރެވެން. ހަމަ
ކިޔަވައިދެނީ ހަމަ އެކައްޗެއް. އެހެންނަމަވެސް، ކޮންމެ އހަރަކު އެބަ އެދޭ 3 ކްލާސްރޫމް، 4 ކްލާސްރޫމް. މި ޤައުމު
ފެށުނީއްސުރެ މިއަދާ ހަމައަށް އޮންނަ އުސޫލަކީ އެއީ. ހަމަ 3 ކްލާސްރޫމް، 4 ކްލާސްރޫމް ބޭނުންވޭ. އޭގެ ބަދަލުގައި
ދައުލަތަށް ވެސް އަދި އެ މަދަރުސާތަކަށް ވެސް، އަދި އެ ރަސްތަކަށް ވެސް، އެ ދަރިންނަށް ވެސް ލުއިފަސޭހަވާނެ
ނިޒާމެއްގެ ދަށުން އެ ސްކޫލްތައް ކޮންމެ އަހަރަކު ނާޅާ ޕްލޭންކުރެވިގެން، އެ ޕްލޭނާ އެއްގޮތަށް ދިހަބާރަ އަހަރު ތަނެއް
84

ނާޅައި، އަޅާއިރުގައި ރަނގަޅު ގޮތުގައި އެޅިގެންދިއުމަކީ ދައުލަތަށް ވެސް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ކަމަށް އަޅުގަނޑު
މިދެކެނީ. ކޮންމެ އަހަރަކު ކްލާސްރޫމް އަޅައިގެން ޓީޗަރުންނަށް ދޭނެ މުސާރައެއް ވެސް ހަޤީޤަތުގައި ނުހުރޭ. އެ
ވަސީލަތް ވެސް ފޯރުނުކޮށްދެވޭ. ޓީޗަރުންނާއި މުދައްރިސުން ކުރާ މަސައްކަތަކީ، މި ރާއްޖޭގެ އެންމެ ބުރަ
މަސައްސަކަތް. ރޭގަނޑާއި ދުވާލު. އަދި އެ ސްކޫލު ނިމިގެން ގެއަށް ވަޑައިގެންނަވާފައި ، އަދި ގޭގައި ވެސް އެތައް
މަސައްކަތެއް ކޮށްގެން އަނެއް ދުވަހުގެ ތައް ޔާރީތައް ވެވެނީ. އެހެންވީމާ، މުސާރައިގެ ފަރަގު ވެސް އަޅުގަނޑު
ދެކޭގޮތުގައި އެބަޖެހޭ ރަނގަޅުވާން. އަދި ބެލެނިވެރިންނާއި މުދައްރިސުންނާއި، ޕީ.ޓީ.އޭއާ ހިންގާއިރުގައި މިއަދު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން އިހަށްދުވަހު ދެކުނިން، ޕީ.ޓީ.އޭގެ ކޮންމެވެސް ސްކޫލަކުން ސައިކަލު ސާފުކުރުން، ކާރު ސާފުކުރުން.
މިހިރަ ކަހަލަ ކަންކަމަށް ވެސް ކޮންމެވެސް ކަހަލަ މިންވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަސީލަތް ފޯރުކޮށްދެވެން އެބަޖެހޭ.
ރަށްރަށުގައި ހުންނަ ސްކޫލްތައް، ޓްރެއިނިންއަށް ރަށްރަށަށް ދާއިރުގައި އެ ރަށްތަކަށް ޓްރެއިނިންއަށް ދެވޭވަރަކަށް
ވެސް ފައިސާއެއް ނުހުރޭ ސްކޫލުތަކުގައި. ޓްރެއިނިން އެބަ ދޭންޖެހޭ. ފުރައިގެން އެބަ ދާންޖެހޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ
ވަސީލަތެއް ނެތް. ކުދި އާބާދީއެކޭ، ބޮޑެތި އާބާދީއެކޭ ތަޢުލީމު ދޭއިރުގައި ހަމަ އެއް ތަޢުލީމެއް ހަމަ އެއް ނިޒާމަކުން
ފޯރުކޮށްދޭއިރުގައި މިހިރަ ފަރަ ގުތައް ވެސް ކުޑަކުރެވިގެން، ޤައުމުގެ މުސްތަޤުބަލު ރަނގަޅުވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ދެކެން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
(ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޢަފީފު ރިޔާސަތާ ހަވާލުވެވަޑައި ގަތުން)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފޭދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުޙައްމަދު ނިހާދަށް.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނިހާދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ތަޢުލީމަށް، ތަޢުލީމު އުގަންނައި ދުނުމުގެ މި ނިޒާމަށް ބޮޑު
އިންގިލާބެއް ގެނައުމަށް ގާނޫނީ ގޮތުން ކަންތައްތަކެއް ލާޒިމުކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބިލު ސްޕޮންސަރކުރެއްވި
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒަށް މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީ، ޝުކުރު
ދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް ނުކުމެ ވަކާލާތުކުރަނީ ކަންތައްތަކެއް ދިރާސާކުރުމަށްފަހު
އަޅުގަނޑުމެން އެކަންކަން ކުރާންޖެހޭކަން އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކޮށްގެން. އޭގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ވަނީ
ވަޢުދުތަކެއް. އަޅުގަނޑުމެންވީ ވަޢުދު ފުއްދުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މިދަނީ މަސައްކަތްކުރަނީ. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ
85

ވަޢުދުވެ. ވަޢުދު ފުއްދާ ބައެއް. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން މި ގެންދަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ
ނިޒާމަށް ބޮޑު އިން ގިލާބެއް ގެންނަން. އަޅުގަނޑުމެން މި އިންގިލާބު ގެންނަން މަސައްކަތް މި ކުރަނީ، އުނގެނުމުގެ
ޙައްޤު އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ލިބިދިނުން ކަށަވަރުކުރުމަށް. މިއީ ކޮންމެހެން
ލާޒިމުކަމެއްގެ ގޮތުގައި ހަމަޖެއްސުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނުން ކިޔަވާ ދަރިވަރުންގެ ޙައްޤު
ކަށަވަރުކޮށްދެމު. މުދައްރިސުންގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކޮށްދެމު. ޓީޗަރުންގެ ޙައްޤު ކަށަވަރުކޮށްދެމު. ބެލެނިވެރިންގެ ޙައްޤު
ކަށަވަރުކޮށްދެމު. އަދި މީގެއިތުރުން މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން، މިދެންނެވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް ކަންތައްތަކެއް ލާޒިމުކުރަން.
ބެލެނިވެރިޔާއަށް އެ ބެލެނިވެރިޔާގެ ބެލެނިވެރިކަމުގެ ދަށުގައިވާ ކުއްޖާ ސްކޫލަށް ފޮނުވުން، އެއީ ލާޒިމު ކަމެއްގެ
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑައަޅަމު. އެއީ ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. މުދައްރިސުންނަށް ތަބާވޭތޯ، ސްކޫލުގައި
ހެދިފައިވާ ގަވާއިދުތަކަށް ތަބާވޭތޯ އަޅުގަނޑުމެން ލާޒިމުކުރަމު. ހަމަ އެފަދައިން ޓީޗަރުންނަށް ހުރި އިނާޔަތްތަކާއި
ޓީޗަރުންނަށް ލިބިދޭންޖެހޭ މަތީ ތަޢުލީމާއި، އެހެނިހެން ކަންތައްތައް ފުރިހަމަވާންޖޭހޭނޭ އިންތިޒާމުތަކެއް އޮންނަންޖެހޭ
ކަމަށް މި ގާނޫނުގައި އަޅުގަ ނޑުމެން ބުނާނަމު. އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ މުސްތަޤްބަލު
ބިނާކުރުމަށްޓަކައި ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ލާޒިމު ކަންތައްތަކެއް މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުމަށް.
އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސއްކަތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ 4 އަހަރާއި 16 އަހަރާ ދެމެދުގެ ހުރިހާ ކުދީން ސްކޫލަށް
ފޮނުވަންޖެހޭނެ ކަމަށް ލާޒިމުކުރަމުން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ މި ޤައުމުގެ މުސްތަޤުބަލު ބިނާކުރަން.
އަޅުގަނޑުމެން ޤައުމުގައި ކިޔަވައިގެން ތިބި ކުދިން ނޫފެއްދާ ހާ ހިނދަކު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ
މުސަތަޤުބަލެއް ލިބޭކަށް ނެތް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ޙަޤީޤަތް. އެހެންކަމުން، އެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން
މި ކުރަނީ އަދި އެސުކޫލުގެ މާޙައުލުގެ ތެރެއިން ފަންނީ ހުނަރުވެރިކަން އެއީ ކޮންމެހެން ލިބެންޖެހޭ ހުނަރުވެރިކަމެއް
ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ލާޒިމުކުރާނަން. އޭގެ މާނައަކީ، ގްރޭޑް 10އާ ހަމައަށް ކިޔަވައިގެން
ނުކުންނަ ކޮންމެ ކުއްޖަކީ، ވަކި ފީލްޑަކުން ސެޓްފިކެޓް ލިބިފައިވާ ކުއްޖަކަށް ހެދުމެއް ނޫން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑުމެން ގްރޭޑް 12 އާ ހަމައަށް ކިޔަވާ ކުދީންނަށް އަދި އޯ ލެވެލްއާ ހަމައަށް ކިޔަވާ ކުދީންނަށް، މަތީ
ތަޢުލީމްގެ ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުމަށް މި ވަނީ ވަޢުދުވެފަ. އަދި މި ދަނީ އެ ވަޢުދު ފުއްދަމުން. އެއީ ހިލޭ ޑިގްރީއަށް
ކިޔެވޭނެ ފުރުޞަތު ހޯދައިދެމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ގާނޫނުގައި ފުރަތަމަ މާއްދާގައި ބުނެވިފައި އޮތް ގޮތުން
ނަމަ، މީގައި މި އޮންނަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށްމެ މި ގާނޫނު ހިނގާނޭ ކަމަށް.
އެހެންކަމަށްވާނަމަ، އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ދިރިއުޅޭ ވަރަށް ގިނަ އެހެން ޤައުމުތަކުގެ ރައްޔިތުން ވެސް އެބަތިބި.
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މި ގާނޫނު އަންނަންޖެހޭނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަމަށް. އެއީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ކަމަށް.
ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަ ނޑުމެން ހިލޭ ކިޔަވައިދޭން މަސައްކަތް މި ކުރަނީ. ދިވެހި ރައް ޔިތުންނަށް މި
ފުރުޞަތުތައް ހޯދައިދޭން އަޅުގަނޑުމެން މަސައް ކަތް މި ކުރަނީ. މި ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ކަށަވަރުވާންޖެހޭ އެހެނިހެން
86

ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭ ގައި ، ޖިންސީ ގޯނާއަށް ހުށަހެޅޭ ކުދީންނަށް އެ ގޯނާ ފަރާތްތަކަށް، ޓީޗަރުންނަށް ޙައްޤު އަދަބު
ދެވޭނެ އިންތިޒާމުތަކެއް މި ގާނޫނުން އަދި މި ގާނޫނުން ބާރު ލިބިގެންދާ އެހެން ގާނޫނުގެ ތެރެއިން ކަށަވަރުކުރަންޖެހޭ.
ސްކޫލްތަކުގެ ތެރޭގައި ބްލީކުރުން ފަދަ ނޭއްގާނީ ޢަމަލު ހިންގާ ފަރާތްތަކާ ދޭތެރޭގައި ހަރުކަށި ފިޔަވަޅު އެޅޭނެ
އިންތިޒާމުތަކެއް މި ގާނޫނުން ކަށަވަރުކޮށްދޭންޖެހޭ. ހަމަ އެގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެން 4 އަހަރާއި 16 އަހަރާ ދެމެދަށް
މުއްދަތު ކަނޑައެޅިފައި އޮންނައިރުގައި، ގްރޭޑް 10 ނިންމުމަށްފަހު، މިއަދު އޮންނަ ފުރުޞަތުގެ ތެރެއިން، އެހެން
ތަޢުލީމަކަށް ކިޔަވަންދާން ނޫނީ ވަޒީފާއެއް ހޯދުމަށްޓަކައި ނުކުމެ މަސައްކަތްކުރާ ކުއްޖާ ހުންނަންޖެހޭ ހާލަތުގައި، އެ
ކުއްޖާ ވަޒީފާ ނުލިބި ހުންނަ ހާލަތުގައި މަގުމަތީ، ކަންމަތީ ގުރޫޕުތަކާ އެކީ އުޅެ ، ކުރެވޭ ކުދިކުދި ކަންތަކުގެ ސަބަބުން
ވަޒީފާ ނުލިބި ހުންނަންޖެހޭހުރުން އެބަ ހުއްޓުވަންޖެހޭ. އެހެންކަމުން، ފަންނީ ތަޢުލީމުގެ މާ ފުރިހަމަ އިންތިޒާމުތަކެއް
އަޅުގަނޑުމެން ގާއިމުކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، މި ބިލު ނިމިގެން އަންނަ ހިނދު، އެފަދަ ހުރިހާ
އިންތިޒާމުތަކެއް ވެސް ކަށަވަރުވެގެންދާނެ ކަމަށް. އިއްޒަތް ތެރި ރައީސް. ތަޢުލީމީ ބިލަކަށް ވާހަކަދައްކާ ހިނދު،
އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ސްކޫލުގެ ވާހަކަ ދައްކާލުން އެއީ މުހިންމު ކަމެއް. އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުދިންނަށްޓަކައި 24
ގަޑިއިރު މަސައްކަތްކުރާ ޓީޗަރުންގެ ވާހަކަ ދައްކަ އިނުލާ ދެވެން އޮންނާނެ ކަމަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި
ރައީސް. ޓީޗަރުންނަކީ ވަރަށް ބުރަ މަސައްކަތެއް ކުރާ ބައެއް. ޓީޗަރުންނަށް ލިބޭ އިނާޔަތާއި މުސާރައަކީ އެއީ،
ޙައްޤުވާ އަދަދު ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވޭ. އެހެންކަމުން، ޓީޗަރުންނަށް ރަނގަޅު މުސާރައާއި އިނާޔަތް
ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތަކެއް ހަމަޖެހި، އަދި އެ ޓީޗަރުން ދައިވަރުންނަށްޓަކައި ކުރާ މަސައް ކަތް ކުރުމަށް ސްކޫލް އިމާރާތުގެ
ތެރޭގައި ރަނގަޅަށް ހަމަޖެހިލައިގެން ތިބެ މަސައްކަތް ކުރެވޭނޭ އިންތިޒާމުތަކެއް ގާއިމުކުރެވެންޖެހޭ. އެއީ ކޮންމެހެން
ކޮށްދޭންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ހަމައެކަނި ސްކޫލްގައި ކްލާސްބަރިއެއް އަޅައި ، އެތަނަށް ގޮޑިކޮޅެއް ލާފައި، އެއީ
ކުދިން ކިޔަވައިދޭ ސްކޫލެއް ކަމަކަށް ހެދޭކަށެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ސްކޫލުގައި ޓީޗަރުން، އެ ޓީޗަރުންގެ ބުރަ
މަސައްކަތުން އެ ސްކޫލަކީ އޯލެވެލް އިމްތިހާނުން އެންމެ މަތީ ފާސް ހޯދާ ސްކޫލްތަކުގެ ތެރެއިން އެއް ސްކޫލަށް
ހަދައިދީފައިވަނީ، ޓީޗަރުންނާއި ބެލެނިވެރިންނާއި މެނޭޖްމަންޓުގެ ބުރަ މަސައްކަތުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މަސައްކަތްކުރާ ހާލަތު ފެނިއްޖެ މީހަކު ދެރަވާނެ. ޓީޗަރުން އަމިއްލައަށް ގެންގުޅޭ ފޮތްފަންސުރު، ދިރާސާކުރާ ކަރުދާސް
ބަހައްޓާނޭ ކަބަޑުގަނޑެއްހާ ހިސާބު ނެތޭ ދެންނެވިޔަސް ދޮގަކަށް ނުވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ މިފަދަ ކޮންމެ
ވާހަކައަށް ދައްކާއިރު ވައްކަމެއްގެ ވާހަކަ ވެސް ދައްކައިނުލާ ނިންމޭކަށް ނޯވޭ. އަޅުގަނޑު ދާއިރާގެ ސްކޫލުގައި އާ
އިމާރާތެއް އެޅި، އެ އިމާރާތުގެ ކޮންޓްރެކްޓަރަށް ފައިސާ ދެވި ނިމިއްޖެ ކަމަށް މަޢުލޫމާތު އެބަލިބޭ. އެހެންނަމަވެސް،
އެއިމާރާތް ހުރީކީ ބޭނުންކުރެވޭ ހާލަތެއްގައެއް ނޫން. ދެ އިމާރާތް ދޭތެރޭގައި އިމާރާތްކުރެވިފައި ހުރި އިމާރާތުން، އެއް
އިމާރާތުން އަނެއް އިމާރާތާށް ގުޅަން އަޅަންޖެހޭ ބްރިޖެއް އެޅިފައެއް ނެތް. އިމާރާތްކުރެވިފައި ހުރި ގޮތުން ކަރަންޓް
ކޭބަލް ވަޅުލެވިފައި ހުރި ގޮތުން އެތަނުން ފަސޭހަކަމާ އެކީގައި ކަރަންޓުގެ ޚިދުމަތް ދެވޭނެ އިންތިޒާމެއް ނެތް. އެތަނުން
87

ފެން ހިޔާނުވޭ. މިފަދަ އެތައް ކަމެއް މި މައްސަލައިގައި ވެސް އެބަހުރި. އެއީ ވެސް ބަލަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ މިފަދައިން އަޅުގަނޑުގެ ރަށުން، އަޅުގަނޑުގެ އަވަށުން، އައްޑޫ ސިޓީ ފޭދޫން ހިތަދޫ ހައި
ސްކޫލަށް ނުވަތަ ހިތަދޫގެ ސްކޫލަށް ކިޔަވަންދާ ކުދިން، އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ފައިސާ ދީގެން ބަހުގަ އި.
އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބީ ސިޔާސަތެއް ކަނޑައަޅައިގެން، ސްކޫލު ކުދިން ދަތުރުކުރާނީ ހިލޭ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް،
ސްކޫލު ބަހުން އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ކޮންމެ މަހަކު ވެސް ފީއެއް ދައްކައިގެން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ ،
އަޅުގަނޑުމެން ތަޢާރަފުކޮށްފައިވާ ސިޔާސަތުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ
ދަރިވަރުންނަށް ވެސް ހިލޭ ހިތަދޫގެ ހައި ސްކޫލާ ހަމައަށް ދެވޭނެ އިންތިޒާމު ވަރަށް އަވަހަށް ހަމަޖެހިގެންދާނެ ކަމަށް.
ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއް ކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު ފުރުޞަތު އަޅުގަނޑު މި އަރުވަނީ ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އިކްރާމް ޙަސަނަށް.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިކްރާމް ޙަސަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، މިހާރު ހުށަހެޅިފައިވާ ތަޢުލީމީ ބިލު؛ އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
މިއީ ވަރަށް މުހިންމު ބިލެއް. މި ބިލަކީ މި ވަގުތު ރާއްޖެއަށް ކޮންމެހެން ގެންނަންޖެހޭ ބިލެއް. މީގައި ވަރަށް
ގިނަކަންކަން އެބަހުރި ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ހަރުދަނާކޮށް، ހިންގުމަށް ހިމަނާފަ. އަޅުގަނޑު ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަނޑުގެ
ދާއިރާގެ ބައެއް ތަޖުރިބާތައް އަޅުގަނޑު ހިއްސާކޮށްލާނަން ކަންބޮޑުވުންތަކެއްގެ ގޮތުގައި. އެއް ކަމަކީ ، އަޅުގަނޑުގެ
ދާއިރާގަ އި ރަތްމަންދޫ ކިޔާ ރަށެއް އެބައޮވޭ. މި ރަށުގައި ސްކޫލުގައި މި ވަގުތު ތިބީ 8 ދަރިވަރުން. ސްކޫލެއް އެބަ
ހިންގަންޖެހޭ. މުދައްރިސުން އެބަ ބައިތިއްބަންޖެހޭ. މި ދަރިވަރުންނަށް ކިޔަވަދިނުމަށް ވަރަށް ބޮޑު ޚަރަދެއް ސަރުކާރުން
އެބަޖެހޭ ކުރަން. މަޑުއްވަރީ ކިޔާ ރަށެއް އެބައޮތް. މި ރަ ށުގައި ތިބީ އަޅުގަނޑުގެ މަޢުލޫމާތު ކުށަކަށް ނުވާ ކަމަށް
ވާނަމަ، ސާޅީހަކަށް ދަރިވަރު ން. ހަމައެހެން ވޭވަށުގައި ވެސް. ދިއްގަރު ސްކޫލުގައި އެދެވޭވަރަކަށް ކުދިން އެބައުޅޭ.
ދިއްގަރު ސްކޫލަކީ ސްކޫލެއްގެ ސިފަޖެހި، ސްކޫލެއްގެ ގޮތުގައި ހިންގާ ތަނެއް. ނަމަވެސް ، މިދެންނެވި ކައިރީގައިވާ ދެ
ރަށް؛ އެއި ރަތްމަންދޫއާއި މަޑުއްވަރީ ކުދިން އެ ރަށުގައި ހުންނަ ސްކޫލުގައި ކިޔަވަން މި ޖެހެނީ. އެ ކުދިންނަށް
ފަސޭހަކަމާއެކު ދިއްގަރުގެ ސްކޫލަށް ދެވޭނެ އިންތިޒާމެއް ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން ހަމަޖައްސައިދެއްވައިފި ކަމަށް ވާނަމަ،
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ އެ ކުދިންނަށް، އެ ކުދިންގެ އެއުމުރުފުރައިގަ އި ލިބެންވާ ތަޢުލީމާއި ތަރުބިއްޔަތު ހަމަގައިމު
ވެސް ލިބިގެންދިއުމަށް ވަރަށް ރަނގަޅު މަގެއް ފަހިކޮށްދެވުނީއޭ. އެގޮތުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ހުށަހަޅާލަން؛ ކައިރީގައި،
88

އަވަ އްޓެރި ރަށްރަށުގައި މިކަހަލަ މަޖުބޫރީ ހާލަތުގައި ތިބޭ ދަރިވަރުންނަށް ރަނގަޅު ސްކޫލަކަށް ދެވޭނޭ ގޮތެއް
ފަހިކޮށްދިނުން އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީގެ ތެރެއިން. މިސާލަކަށް ރަނގަޅު ސްކޫލަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ބަޖެޓެއް
ދީގެން އެ ކުދިންނަށް ސްކޫލަށް ގޮއްސަ އެނބުރިދެވޭނެ އިންތިޒާމެއް ހަމަޖައްސައިދިނުން. ދެން އޭގެއިތުރުން އަޅުގަނޑު
ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން، މި ބިލުގައި ރަނގަޅުކަންކަން ގޮތުގައި ފަންނީ ކަންކަމުގެ ގޮތުގައި، ފަންނީ ގޮތުން ކުދިންނަށް
ލިބޭ ތަރުބިއްޔަތު ލިބިގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅު ކުރިއެރުމަކަށް. ދެން
އަޅުގަނޑުގެ އެހެން ކަންބޮޑުވުމެއް އެބައުޅޭ. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ސްކޫލު ދައުރު ނިންމާފައި މި ނުކުންނަނީ
މަސައްކަތުގެ ދާއިރާއަށް. މަސައްކަތުގައި ދާއިރާގަ އި، ޚާއްޞަ ކޮށް ސަރުކާރުގަޔާ އި އަދި މަޖިލިސް ތެރެއަށް ބެލިކަމުގައި
ވިޔަސް ވެސް ، އަޅުގަނޑުމެން މައިގަނޑު މި ބޭނުންކުރަނީ، ދިވެހިބަސް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްކޫލުގެ
ދައުރުގައި ދަރިވަރުން ސްކޫލަށް ވަންނަ ހިސާބުން ފެށިގެން ފުރަތަމަ ބަހެއްގެ ގޮތުގައި ސްކޫލުގައި މި
އުނގަންނައިދެނީ އިނގިރޭސި ބަހުން. އިނގިރޭސި ބަސް ކިޔަވަދެނީ، ހުރިހާ ސަބްޖެކްޓެއް ވެސް ކިޔަވައިދެނީ
އިނގިރޭސި ބަހުން. ކިޔަ ވަދޭ ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކަހަލަ ކުޑަ އާބާދީއެއްގައި
ދަރިވަރުންނަށް ބޭނުންވާ މެޓީރިއަލް ތައްޔާރު ކުރެވޭނެ ވަރުގެ ރިސޯއެއް މި ޤައުމަ ކު ނެތް. އެ ސަބަބާ ހުރެ ސްކޫލުގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ކި ޔަވަދެނީ އިނގިރޭސި ބަހުން. ދިވެހި ބަސް މި ބޭނުންކުރަނީ ސެކަންޑްރީ ލޭންގުއޭޖެއް ގެ ގޮތުގައި.
އެކަމަކު ކިޔަވައި ނިންމާފައި ދެން ނުކުމެ އަޅުގަނޑުމެން މި ޖެހެނީ ދިވެހި ބަހުގައި. ދިވެހިބަސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މުހިންމު. ދިވެހި ބަހަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަސް. އެހެންކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް، މިދެންނެވި ސްކޫލު ދުވަސްވަރުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ހުރިހާ ސަބްޖެކްޓުތަކެއް ވެސް މި ކިޔަވަ އިދެނީ އިނގިރޭސި ބަހުން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ދުނިޔެއަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ބަރޯސާވާ ޤަ އުމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ޓުއަރިޒަމް އިންޑަސްޓްރީއާއި އަދި
މަސްވެރިކަމުގެ އިންޑަސްޓްރީއަށް ބެލިކަމުގައި ވި ޔަސް ވެސް ، ވަރަށް ބޮޑަށް ހަމަ ބޭރު ޤައުމުތަކަށް ބަރޯސާ އެބަވޭ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެސް އެއްގޮތަކަށް ނިމިއްޖެ ކަމަށް ވާނަމަ؛ ކޮންމެވެސް އެއްގޮތަކަށޭ ނުދަންނަވަމާ ހިނގާ.
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ސްކޫލުގެ ދުވަސްވަރުގައި ކިޔެވުމަށްފަހުގައި ދެން އަޅުގަނޑުމެން ނުކުމެ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކިޔެވުމެއް ޙަ ޤީޤަތުގައި ނުހުއްޓޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެހެން ގޮތްގޮތުން ވެސް ހަމަ ކިޔެވޭ. އުމުރު
ހުސްވަންދެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ކިޔަވަން. އެއީ އިންޓަރނެޓުން މި ލިބޭ ރިސޯސްތަކާއި އަދިވެސް އެހެނިހެން
ކިޔަވައިދޭ ތަންތަނަށް ގޮސްގެން އަޅުގަނޑުމެން މި ކިޔަވާކިޔެވުންތަކާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ކިޔަވަމުންދޭ. މި
ކިޔެވުންތަކުގައި ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ އިނގިރޭސި ބަހަށް އެބަ ބަރޯސާވޭ.
އަޅުގަނޑު ޙަޤީޤަތުގައި ދަންނަވަން މި އުޅޭ ވާހަކައަކީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމަށް ޙަޤީޤަ ތުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިވެހި ބަސް، ދިވެހި ބަހާ އަޅު ގަނޑުގެ ވެސް ހިތާ ވަރަށް ގާތް. އެހެންވިޔަސް، ދިވެހި
ބަހަށްވުރެ އިނގިރޭސި ބަސް ހަމަ މުހިންމޭ އިނގޭތޯ. އެހެން އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން މި އުޅެނީ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން
89

ކިޔަވައިދެނީ ވެސް ކުދަކުދިންނަށް ސްކޫލު ދުވަސްވަރުގައި ހަމަ އިނގިރޭސި ބަހުން. ދިވެހި ބަހަކީ ސެކަންޑްރީ
ލޭންގުއޭޖެއް ގެ ގޮތުގައި މި އޮންނަނީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަސް އެއީ. އެއަށްފަހުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އިނގިރޭސި
ބަހުން، ވަރަށް ގިނައިން އަޅުގަނޑުމެން އިނގިރޭސި ބަހުން މުޢާމަލާތް ވެސް އެބަކުރޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން
އަޅުގަނޑު ހަމަ ގަބޫލުކުރާ ގޮ ތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިކަމާ އެބަޖެހޭ ހަމަ ވިސްނަން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ ، އެކަން
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލީ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅު ބިލެއް. މި ބިލުގައި އެބަހުރި ވަރަށް
ރަނގަޅު ކަންކަން. ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ބިލަށް ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހުށަހެޅުންތަކާ އެކީގައި
މި ބިލު އިތުރަށް ފުރި ހަމަވެގެން އަންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑަށް ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރު ޞަތު މި އަރުވަނީ، މަޑަވެލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޙުސައިން ފިރުޝާނަށް.
މަޑަވެލީ ދައިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ފިރުޝާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީ ސް. ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން، ތަޢުލީމުގެ ބިލު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
މުމްތާޒަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ޝުކުރު އަދާކޮށްލަން. އަދި މި ބިލުގައި މުހިންމު ކަންކަން ފާހަގަވެފައި ހުރިކަން އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލަން. އެގޮތުން، އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން، ރާ އްޖޭގެ ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ، ހަމަ ކޮންމެ ކުއްޖަކަށް ތަޢުލީމު
އެއީ އަސާސީ ޙައްޤެއް ގެ ގޮތުގައި ކަނޑައެޅިގެންދިއުމަކީ ހަމަ ވަރަށް އުފާވެރިކަމެއް. އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް
ސްކޫލުތަކުގެ ނިޒާމުގައި އުމުރުން 4 އަހަރުން ފެށިގެން 16 އަހަރާ ހަމައަށް ތަޢުލީމު ލިބިދިނުން މަ ޖުބޫރު
ވެގެންދިއުމަކީ ވެސް ހަމަ އުފާވެރިކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބިލު ގައި މައިގަނޑުކޮށް ހުރި މާއްދާތަކަށް
އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ބިލު ދިރާސާކުރައްވަމުން ގެންދަވާއިރު ވިސްނާލަން
ރަނގަޅު ކަންކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން. އެގޮތުން، 2013ގެ އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެނިފެސްޓޯގައި ވަރަށް ރަނގަޅަށް
ސާފުކޮށް ތަޢުލީމީ ސިޔާސަތުގެ ތެރޭގައި ހުށަހެޅި ގެންދިޔަ، ޖޫނިއަރ ކޮލެޖު ކޮންސެޕްޓެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
މިއަދުގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު އޮތް ގޮތުން ހުރިހާ ރަށެއްގައި އޯ ލެވެލެއް ނެތް، މާފުކުރައްވާތި! ހުރިހާ ރަށެއްގައި އޭ
ލެވެލެއް ނެތް އަދި ހުރިހާ ރަށެއްގަ އި މަތީ ތަޢުލީމާއި ތަމްރީނު ދެވޭނެ ކެމްޕަސް ނުވަތަ ޔުނިވަރސިޓީ ނުވަތަ
ކޮލެޖުތަކެއް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮންމެ ދަރިވަރެއް؛ ރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ދަރިވަރެއް ވެސް އެބަ
ބޭނުންވޭ، އެ ކުއްޖާ ސްކޫލު ނިންމުމަށްފަހު ވަޒީފާގެ މާޙައުލަށް ނުކުތުމުގެ ކުރިން ، އަދި މަތީ ތަޢުލީމަށް ދިއުމަށް އެބަ
90

ބޭނުންވޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި އެ ކުއްޖާ މަތީ ތަޢުލީމު ފުރިހަމަކުރުމަށްފަހު ވަޒީފާއަށް ނުކުތުމާ ހަމައަށް
ގައިޑެންސް ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވޭ. އިއް ޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން، ސްކޫލުތަކުގައި ގްރޭޑް 10
ނިންމާފައި ނުވަތަ 12 ،11 ނިންމާފައި އިތުރަށް ކުރު ކޯސްތައް ، ޑިގްރީ، ޑިޕްލޮމާ ހެދޭ މިންވަރަށް މި ބިލު
ފަރުމާވެގެންދިއުމަކީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭއެދުމެއް. މިހެން މިދެންނެވީ، ސްކޫލުތަކުގައި އޭ ލެވެލަށް
ކިޔަވައިދެވޭނެ ވަސީލަތާއި ކަންކަން ފަހިވެފައި ނެތް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެ ވޭތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ އެއްވެސް ރަށެއްގައި އޭ ލެވެލަކަށް ކިޔަވައެ އް ނުދެވޭ.
ވަސީލަތެއް ވެސް ނެތް. ޖާގައިގެ ދަތިކަން ވެސް އެބައޮތް. މިހެންގޮސް ބައިވަރު ސަބަބުތަކާ ހުރެ އެކަން އެ އޮތީ
ނުކުރެވިފަ. ސަރުކާރަށް ވެސް ނުކުރެވިފައި އެ އޮތީ. އެހެންވީމާ، މިހެން ހުރި ރަށްރަށުގެ ސްކޫލުތަކުގައި ކޯސްތައް
ހިންގޭނެ ގޮތް ވެގެންދިއުމަކީ ހަމަ ޔަޤީނުން ވެސް މަތީ ތަޢުލީމަށް ބޭނުންވެފައި ތިބޭ ކުދިންނަށް ލިބިގެންދާނެ
އުފާވެރިކަމަކަށް ވެގެންދާނެ. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް މިބިލުގައި ހުނަރު ތަރައްޤީކުރުމަށް އަހައްމިއްޔަތުކަން ދީފައިވާކަމީ
އަޅުގަނޑު ހަމަ ނުހަނު އުފަލާ އެއްކޮށް ފާހަގަކުރާ ކަމެއް. އަދި މީގެއިތުރަށް އެކަމަށް ބާރުއަޅަންޖެހޭ ކަމަށް ވެސް
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ކުއްޖާގެ ގްރޭޑް އެކަކުން ފެށިގެން ނުވަތަ ބޭބީ ނާސަރީން ފެށިގެން ގްރޭޑް 12 ،11 ،110
ނިމެންދެން އެ ކުއްޖާގެ މާޙައުލަކީ، އެ ކުއްޖާއަށް ބޭނުންވާ ހުނަރާއި ތަމްރީނު ލިބިދޭ މާޙައުލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން
ހަދަންޖެހޭކަމީ އަޅުގަނޑު ގަ ބޫލުކުރާ ކަމެއް. ގޭތެރޭގެ މާޙައުލުގައި ވެސް އަދި ސްކޫލުގެ މާޙައުލުގަ އި ވެސް އެ
ކުއްޖާއަށް ، އެ ކުއްޖާގެ ދާއިރާއިން ނުވަތަ އެ ކުއްޖާ ޝައުޤުވެރިކަން ހުންނަ ދާއިރާއިން ހުނަރު ތަރައްޤީކުރެވެންޖެހޭނެ
ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަދި ހަމައެހެންމެ ރަށްރަށުގެ ސްކޫލުތަކުގައި ނެތް ވަސީލަތްތައް ދެން ޖެހިގެން އޮންނަ
ރަށުން ނުވަތަ މާލެއިން ލިބޭނަމަ، އައި.ސީ.ޓީ މެދުވެރިކޮށް އެ ކުދިންނަށް އެ ތަމްރީނުތައް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ވެސް
އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި ގޮވާލަން. މިހެން މި ފާހަގަކޮށްލީ، ބައެއް ރަށްރަށުގައި ބައެއް ސަބްޖެކްޓުތައް،
މިސާލަކަށް ސައިންސް ސްޓްރީމު، ބިޒްނަސް ސްޓްރީމު ކިޔަވައިދޭއިރު ބައެއް މާއްދާތައް އޭގެ އެންމެ ފުރިހަމައަށް
ކިޔަވައިނުދެވޭކަމީ އަޅުގަނޑު ހިތާމަޔާ އެއްކޮށް ފާހަގަކުރާ ކަމެއް. އެހެން ހުރި ތަންތަނަށް، ވަސީލަތްތައް ނެތް
ތަންތަނަށް އައި.ސީ.ޓީ މެދު ވެރިކޮށް ޤައުމީ މަންހަޖުގެ ތެރެއިން ފުރިހަމަ ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން އެ ސްކޫލުތަކުގެ
ދަރިވަރުންނަށް ފުރިހަމަކޮށްދެވެންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ހަމަ އެއާ އެއްކޮށް ކުރިން ވެސް އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކޮށްލި ގޮތަށް، ކެރިއަރ ގައިޑެންސް ސްކޫލު ތެރެއިން، މަދަރުސާ ތެރެއިން ލިބޭނެ ގޮތެއް އޮތުން އެއީ ވަރަށް
މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ކޮންމެ ކުއްޖަކީ ވެސް ގްރޭޑް 10 ނިންމާލުމަށްފަހު އެ ކުއްޖާ ދެން
މުސްތަޤްބަލުގައި ކުރާނެ ކަމެއް ކަނަޑައެޅިފައި ހުރި ކުއްޖަކަށް ހެދުމަށް، ސްކޫލު މަދަރުސާގައި އެކަން ވެގެންދިއުމަކީ
ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން އެދޭއެދުމެއް. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު މި ބިލު
91

އަދިވެސް އެއް ފަހަރު ސްޕޮންސަރކުރެއްވި ފަރާތަށް ޝުކުރު އަދާކުރަން. އަދި ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި މި ކަންކަމަށް
ވިސްނައި ވަޑައިގެންދެއްވުމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ އަރިހުން އެދެން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަރަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް.
މަރަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ، ތަޢުލީމީ ބިލެއް މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެން، މިއަދު ބަހުސްކުރާކަމީ އަޅުގަނޑު
ވަރަށް އުފާކުރާ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖޭގައި ސާނަވީ ތަޢުލީމު ނިމެންދެން ދަރިވަރުންނަށް ދައުލަތުގެ ހިލޭ
އެހީގައި ތަޢުލީމު ދެމުންދާކަމީ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ ޙަޤީޤަތެއް. އެހެންނަމަވެސް،
ހިތާމަޔާއެކު ދަންނަވަންޖެހެނީ، ބަދަލުވަމުންދާ ދުނިޔެއެއްގައި އިންސާނީ ވަސީލަތްތައް ތަރައްޤީކޮށް، ސްކޫލު ނިންމާ
ދަރިވަރުންނަކީ ވަޒީފާގެ ބާޒާރަށް ފަރިތަ ބައެއް ކަމުގައި ހެދުމަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ވަނީ ނުކުޅެދިފަ .
ރާއްޖޭގައި ލިބެންހުރި ތަޢުލީމީ ފުރުޞަތުތަކާއި އަދި ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތަކާ ފައިތިލަ ހަމަވާ ގޮތަކަށެ އް އަޅުގަނޑުމެންގެ
ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ބައްޓަންކުރެވިފައެއް ނެތް. 1960 ގެ އަހަރުތަކުގެ ތެރޭގައި ރާއްޖޭގައި ފުރަތަމަ ފަހަރަށް އިނގިރޭސި
ތަޢުލީމު ދިނުމަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވިގެންދިޔަ ނަމަވެސް، ވަރަށް ހަނި ދާއިރާއެއްގައި ވަރަށް މަދު ކުއްޖަކަށް ސްކޫލަށް
ދިއުމުގެ ފުރުޞަތު އެ ޒަމާނުގައި ލިބިފައި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، 1980ގެ އަހަރުތަކުގެ ތެރޭގައި ރާއްޖޭގެ
ކަންކޮޅުތަކަށް ތަޢުލީމު ފެތުރިގެންދިޔަ. މިކަން މިހެން އޮތްކަމުގައި ވިޔަސް، ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު އޭރުއްސުރެ
ބައްޓަންކުރެވިފައި މި އޮތީ، ސަރުކާރުގެ އިދާރާތަކުގައި، މުއައްސަސާތަކުގައި ވަޒީފާ އަދާކުރާނެ މީހުން ބިނާކުރުމުގެ
މައްޗަށް. ޙަޤީޤީ މާނައިގައި ފެންވަރު ރަނގަޅު މަސައްކަތް ދަސްކޮށްދީފައި ތިބޭ ކުދިން ބިނާކުރުމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ
ތަޢުލީމީ ނިޒާމުގައި އިސްކަމެއް ދެވިފައެއް ނެތް. މިއީ މި ގާނޫނު އައުމުން އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް ވިސްނަންޖެހޭ
ކަމެއް. މިއީ ބަދަލުކުރަންޖެހިފައި އޮތް ކަމެއް. މިކަން ބަދަލުކޮށްގެން ނޫނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ މުސްތަޤުބަލު
ބިނާކުރެވޭކަށް ނޯންނާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުނިޔޭގެ ޓެކްނޮލޮޖީއާއި މަޢުލޫމާތު ދަނީ އެއް ދުވަހުން އަނެއް ދުވަހަށް
ފުޅާވަމުން، މުއްސަނދިވަމުން ، ބަދަލުވަމުން. ކަން މިހެން އޮތްއިރު ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދުނިޔޭގެ ބަދަލުވަމުންދާ
ޓެކްނޮލޮޖީގެ ޒަމާނުގައި އެއާ ފައިހަމަކުރެވޭ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޅަ ދަރީން، މުސްތަޤު ބަލުގެ ޖީލުތައް ބިނާކުރުމަށް
މިއަދު މަސައްކަތްކުރެވެމުން ނުދަނީ ނަމަ، ދިވެހިރާއްޖެ ދާނީ ފަހަތަށް. އަޅުގަނޑުމެން މި އެދޭ ތަރައްޤީއެއް ،
ކުރިއެރުމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ހާސިލެއް ނުކުރެވޭނެ. ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަނޑުމެންގެ މުސްތަޤުބަލުގެ ދަރީން،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކާފަ ދަރިން އެދޭ ފަދަ ކުރިއެރުމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމަށް ހޯދޭނެ ގޮތެއް ވެސް ނުމެއޮންނާނެ.
92

މިހެންކަމުން، މިފަދަ ގާނޫނެއް ބިލެއް ފާސްވެގެން ގާނޫނަކަށް ވެގެންދާއިރު އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ އިސް ކަމެއް
ދޭންޖެހޭނީ، ރާއްޖޭގައި އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު ހިމާޔަތްކުރުމާއެކު، ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޅަ ދަރިންނަށް ގްރޭޑް
1 އިން ފެށިގެން ނުވަތަ ޕްރީ ސްކޫލުން ފެށިގެން ގްރޭޑް 12 ނިމެންދެން ހިލޭ ސަރުކާރުން ތަޢުލީމު ދޭއިރު، އަދި
މިހާރު ހަމަޖެހިފައި އޮތް ގޮތުން ފުރަތަމަ ޑިގްރީއާ ހަމައަށް ވެސް ދަޢުލަތުގެ އެހީގައި ކިޔަވަން ހަމަޖެހިފައި
އޮންނައިރު، މި ކަންކަމަކީ ޙަޤީޤީ މާނައިގައި މީހުންނަކީ ޤާ ބިލު، ހޭލުންތެރި، ކަންކަން ކުރަން އެނގޭ ބަޔަކަށް ހަދައި
ނެރުން. އާދެ! އެންމެ އިސްކަމެއް ދޭން މި ޖެހެނީ، ހިއުމަން ރިސޯސް ޑިވެލޮޕްމަންޓަށް، ނުވަތަ އިންސާނީ
ވަސީލަތްތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް. ހަމައެއާއެކީ ސްކިލްސް ޑިވެލޮޕްމަންޓަށް، ފަންނީ ހުނަރުވެރިކަން ދަސްކުރުމަށް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޅަ ދަރިންނަކީ، އެ މީހުން ސްކޫލުން ތަޢުލީމު ނިންމާފައި ނުކުންނައިރު މަސައްކަތްތެރި، ފަންނުވެރި ،
ހުނަރުވެރި ބަޔަކަށް ހެދުމަށް އިސްކަންދިނުން. މިގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަންތައްތައް ނުކުރެވޭ ނަމަ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމަކީ މިގޮތަށް ފަރުމާކުރެވި ، ބައްޓަންކުރެވިގެން ކުރިއަށްގެންދެވޭ ނިޒާމެއް ކަމުގައި
ނުވަނީ ނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭނުންވާ ކުރިއެރުމާއި ތަރައްޤީއެއް ނުހޯދޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީ ސަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ވަރަށް ރަނގަޅަށް، ޅަ ދަރިންނަކީ، މިއަދުގެ ކިޔަވާ ކުދިންނަކީ މުސްތަޤްބަލުގެ އުއްމީދު. އެ
މީހުންނަކީ، އެ މީހުން އައި ޒަމާނަށް ފެތޭވަރުގެ އަދި ބަދަލުވަމުންދާ ދުނިޔޭގެ ޓެކްނޮލޮޖީއާ ފައިތިލަ ހަމަކުރެވޭވަރުގެ
ފަންނުވެރި، ހުނަރުވެރި، އެފަދަ ތަޢުލީމެއް ލިބިފައިވާ ބަޔަކަށް ނުވަނީ ނަމަ، ކޮން ގޮތަކުންތޯ ދުނިޔޭގެ ޤައުމުތަކާ
އަޅުގަނޑުމެން ވާދަކުރާނީ. މިއަދު ވެސް ދުނިޔޭގެ ބައެއް ޤައުމުތަކާ އަޅާބަލާއިރު ކޮމްޕެރިޓިވް އެޑްވާންޓޭޖެއް
ދިވެހިރާއްޖެއަކަށް ނެތް. މިސާ ލަކަށް ބަލަމާތޯ! އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ގިނައިން ދެކެވޭ އެއް ވާހަކައަށް
އަޅުގަނޑު އެޑްރެސްކޮށްލެވޭތޯ ބަލާނަން ކުރު ގޮތަކަށް. ރިސޯޓްތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ މީހުން؛ ރާއްޖޭގައި އެންމެ ގިނަ
ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތު މިހާރު އުފެދެމުން މި ދަނީ ރިސޯޓްތަކުގައި ސަރުކާރު ފިޔަވައި. ބޭރު ބަހުން ވާހަކަދައްކަން ދަންނަ
ކިތައް މީހުންތޯ ތިބީ؟ އެކި ޤައުމުތަކުން؛ ޗައިނާއިން، ޖަޕާނުން، ފްރާންސުން، އިޓަލީން، ޖަރމަނީން، މި ތަންތަނުން
ޓުއަރިސްޓުން މި އަންނަނީ. އިނގިރޭސި ބަހުން ގިނަ މީހުންނަށް ވާހަކަދައްކާކަށް ނުވެއްދަނޭ. އެހެންވީމާ، އެ މީހުންނާ
ވާހަކަދައްކަން އެނގޭ ކަހަލަ މީހުންނެއް ވެސް އަޅުގަނޑުމެނަށް ތަމްރީނު އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް ކުރެވިފައެއް ނެތް.
ހަމައެހެންމެ ރިސޯޓުތަކުގައި ހުރި ގިނަގުނަ ވަޒީފާގެ ފުރުޞަތުތަކަކަށް އަމާޒުކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މީހުން
ތަމްރީނުނުކުރެވޭކަން ފާހަގަކުރެވޭ. މިކަމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒުވާނުންގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑު
ހިތްހަމަނުޖެހުން އެބައޮތް. ބޭރު މީހުންނަށް ބޮޑު މުސާރަ ލިބިފައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ޒުވާނުންނަށް އެފަދަ
މުސާރައެއް ލިބޭނެ ފުރުޞަތު މި އޮތީ ބަންދުވެފަ. މި ކަންކަމާ ދޭތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ފުންކޮށް ވިސްނައި، މިއީ
ޙައްލު ހޯދަންޖެހިފައި އޮތް ކަމެއް. އަޅު ގަނޑުމެން ތަޢުލީމާ ބެހޭ ބިލެއް ފާސްކޮށް ގާނޫނަކަށް ވެގެންދާއިރު، މިހެން
ހުރި ބޮޑެތި ބޮޑެތި މައްސަލަތަކަށް ޙައްލު ހޯދުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ ކުރަންޖެހޭނެ
93

ކަމެއް. އެހެންނޫނިއްޔާ ތަޢުލީމުގެ ޙައްޤު އޮތޭ، އެކަމަސް ފުރުޞަތު އެބައޮތޭ، ކިޔައި ގާނޫނެއް ފާސްކުރުމަކުން އަދި
ނުފުދޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނަކުން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރުމަށް ޓަކައި ގޮތްތަކެއް ،
ސިޔާސަތުތަކެއް އެކަށައަޅަންޖެހޭ. އެ ސިޔާސަތުތައް ތަންފީޒުވާން އެބަޖެހޭ. އެކަމަށް ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތައް ހޭދަކުރަން
އެބަޖެހޭ. ޓީޗަރުންނާއި އަދި މުދައްރިސުން ތަމްރީނުކުރެވޭނެ ގޮތް ހޯދަން އެބަޖެހޭ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓީޗަރުންނަކީ
ފެންވަރު ރަނގަޅު، އެ ކަމަށް ޤާބިލު، ކެރިފޯރުންތެރި ބަޔަކަށް ހަދަން އެބަޖެހޭ. މި ކަންކަމަށް އިސްކަން ދީގެން ، އެ
ކަންކަމަށް ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކޮށްގެން، އެކަމަށް ބޭނުންވާ ކަންކަން ކުރަން އެބަޖެހޭ. ހިންގާން އެބަޖެހޭ
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް . ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމަކީ، މި ޤައުމުގައި ހުރި މުއްސަނދިކަން ހުރި ގޮތަކަށް
ބޭނުންކުރެވޭނެ ފަދަ ޤާބިލު މަސައްކަތްތެރިން ނުވަތަ ވޯކްފޯސެ އް އޮތް ޤައުމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ހެދޭނީ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްކޫލްތައް ނިންމާ ދަރިވަރުންނަކީ މި ދެންނެވި ފަދަ ޓެކްނޮލޮޖީއާއި އަދި އެނޫންވެސް މަޢުލޫމާތު
މުއްސަނދި ބަޔަކަށް ހަދައިދެވިގެން. އެ ކަންކަން ކުރެވޭނީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ސިޔާސަތު ބަދަލުކޮށް،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންވާ ފަދަ މީހުން ތަރުބިއްޔަތުކޮށް، ތަމްރީނުކުރާ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު
ބައްޓަންކޮށްގެން. މި ހުރިހާ ކަމެއް މިހެން އޮތްއިރު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމާ ބެހޭ ގާނޫނެއް ،
އަދި އަޅުގަނޑުމެން ހާސިލުކުރަންވާ މަޤްޞަދު ހާސިލުކުރެވޭ ގޮތަށް އެކުލަ އިލެވިފައި އޮތް ގާނޫނެއް އޮތުމަކީ މުހިންމު
ކަމެކޭ. ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ވެސް މި ގާނޫނަށް، މި ބިލަށް ވާހަކަދައްކައި ، ބަހުސްކޮށް، ދިރާސާކުރަމުންދާއިރު، ކޮމިޓީގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވިސްނާވަޑައިގަންނަވަން އެބަޖެހޭ، މި ދެންނެވި ނުކުތާގެ މައްޗަށް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީ މީ
ނިޒާމަކީ، ފެންވަރު ރަނގަޅު ތަޢުލީމީ ނިޒާމަކަށް ހެދުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމަކީ، ކިޔަވާ ދަރިވަރުންނަށް
ފުރިހަމައަށް އެ މީހުން ބޭނު ންވާ ރޮނގަކުން އުނގެނުމުގެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދީފައި އޮތް ތަޢުލީމީ ނިޒާމަކަށް ވުން.
އާދެ! އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަ ތަންކޮޅެއް ދިގުވެއްޖެ ކަމަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އެބަ އަންގަވާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
މި ހިސާބުން ކުރުކޮށްލާނަން. އަޅުގަނޑު ކުރުކޮށްލަމުން ވެސް ދަންނަވާނީ، ރާއްޖެއަށް ބޭނުންވާ ފަދަ ހަރުދަނާ، ޤާބިލު
ފަންނުވެރި ދަރިވަރުންތަކެއް އުފައްދާ ގޮތަށް ފަރުމާކުރެވިފައި އޮތް ތަޢުލީމީ ނިޒާމަކަށް ވާންވާނޭ. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ފުރުޞަތުއަރުވަމުން މި ދަނީ ވަކި ވަރަކަށް ވަގުތު
ލިމިޓްކޮށްގެންނެއް ނޫން. އެ މެންބަރަކު ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން ބޭނުންވާ ވަރަކަށް ވަގުތުދީގެން. މިހާރު އަޅުގަނޑު
ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާއަށް.
94

ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ތަޢުލީމީ ބިލެއް ހުށަހެޅި ކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު
ދަންނަވަން. ސަރުކާރުން ތަޢުލީމު ކުރިއެރުވުމަށް ޓަކައި އަޅު ގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސައްކަތުގައި ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކާމިޔާބުވާނެކަމާ މެދު އަޅުގަނޑުމެން ޝައްކެއް ނުކުރަން. ސްކޫލް ކުދިންގެ ނާސްތާ ޕްރޮގްރާމު މި
ސަރުކާރުން ފައްޓައިގެން ކުރިއަށް އެ ދަނީ. އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް، ތަޢުލީމާ ބެހޭ ބިލެއް ހުށަހަޅައި، ގާނޫނަކަށް މި
ބިލު ވެގެންދިއުމުން އިތުރު ފުރުޞަތުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެނަށް ލިބިގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުމެން ޤައުމު ތަރައްޤީކުރަން
ބޭނުންވާނަމަ، ތަޢުލީމީ މުޖުތަމަޢެއް ޤައުމުގައި ބިނާކުރަން އެބަޖެހޭ. ސިންގަޕޫރު، ސިންގަޕޫރަކަށް ވީ ތަޢުލީމަށް ޓަކައި
ކުރި ހޭދަ ބޮޑުވުމުގެ ސަބަބު ން. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު ނުދަންނަވަން، މިއަދު ވެސް ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު ހޭދައެއް
އެބަކުރޭ. ގާތްގަނޑަކަށް ދައު ލަތުގެ ބަޖެޓުން 2 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށްވުރ ފައިސާ ތަޢުލީމަށް ޚަރަދުކުރަމުން އެބަދޭ.
އެކަމަކު، ކުރެވޭ ޚަރުދު މިއަދު ބޭނުން ހިފެމުންދަނީ އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައިތޯ؟ މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ގެ ކުރިމަތީގައި
އޮތް ސުވާލަކީ. ޓީޗަރުންގެ މުސާރަ ބޮޑުވާން އެބަޖެހޭ. ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ ޕްރިންސިޕަލުންގެ މުސާރަ
ބޮޑުވާން އެބަޖެހޭ. އެހެންނޫނިއްޔާ، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ޤާބިލު ޓީޗަރުންނެއް، ޤާބިލު ޕްރިންސިޕަލުންނެއް ލިބިގެން،
ތަޢުލީމީ ދާއިރާ އިތުރަށް ތަރައްޤީއެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު ހަމަ ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން، ޓީޗަރުންގެ
މުސާރައާއި އަދި ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ޕްރިންސިޕަލުންނާއި އެހެން ބޭފުޅުންގެ މުސާރަ ވީހާ އަވަހަކަށް އަޅުގަނޑުމެން
ބޮޑުކޮށްދޭން އެބަޖެހޭ. ހަމައެއާއިއެކު އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަން އެބަޖެހޭ، ތަޢުލީމީ ހާލަތުގައި މާލެއާއި ރާއްޖެތެރޭގައި
މި އޮތް ބޮޑު ތަފާތު. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ އެއްވެސް ރަށެއްގައި 12 ،11 އަށް ކިޔަވައިނުދޭ. ހަނިމާދޫގައި ކުރީގެ
12 ،11 ކިޔަވައިދިން. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު ގްރޭޑް 10 އާ ހިސާބަށް ކިޔަވައިދެމުންދަނީ. ސްކޫލްގެ ފަރާތުން
ވަރަށް މަސައްކަތް އެބަކުރޭ 12 ،11 އުފެއްދޭތޯ. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަނީ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ، މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި
12 ،11 ހަނިމާދޫ ސްކޫލްގައި ވެސް އުފެދިގެންދާނެ ކަމަށް. ތަޢުލީމީ ދާއިރާގައި ވަރަށް ބޮޑު ތަފާތުތަކެއް އެބަހުރި.
ރާއްޖެތެރެއިން ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރާ ކުދިންނާއި މާލެއިން ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރާ ކުދިންގެ ހޯދާ ނަތީޖާގައި ވަރަށް ބޮޑު
ތަފާތުތަކެއް އެބަހުރި. އޭގެ މާނައަކީ، ތަފާތުކުރުންތަކެއް ހުރެގެންނޭ މިއަދު މި ކަންކަން މިހެން މި ދިމާވަނީ. ހަމަ
ޓީޗަރުންނަށް ތިބެނީ އެއް ބޭފުޅުން. ޕްރިންސިޕަލުންނަށް ތިބެނީ ހަމަ އެއް ބޭފުޅުން. ތިބޭއިރުގައި ސްކޫލުން ނެރޭ
ނަތީޖާ އެއްގޮތެއް ނޫން. ވަރަށް ބޮޑެތި ތަފާތުތަކެއް އެބަހުރި. މި ނަތީޖާ އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ އެއް ނަތީޖާއަކަށް
ބަދަލުކުރަން. ރަށެއްގެ ސްކޫލަކަށް އެބަ ޚަރަދުކުރޭ ފަސް ސަތޭކައެއްހާ ކުދިން ތިބެންޏާ މަހެއްގެ މައްޗަށް މިލިއަނެއްހާ
ރުފިޔާ. މިއީ އިންޓަރނޭޝަނަލް ސްކޫލެއް ހިންގަން ވެސް ޚަރަދުވާނެ، ގާތްގަނޑަކަށް ޚަރަދުވާނެ މިންގަނޑު. އެހެން
އެކަން އޮތްއިރުގައި ، މި ސްކޫލްތަކުން ނެރެވޭ ނަތީޖާ ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަން
އެބަޖެހޭ. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް، ސްކޫލްތަކަށް އެ ސްކޫލްތަކަށް ބޭނުންވާ ބަޖެޓު އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީން ދޫކުރަން
95

އެބަޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ ލާމަރުކަޒީ ކުރާ ވާހަކަ. ލާމަރުކަޒީ ވާނީ ހެލްތު ސެންޓަރުގެ ބަޖެޓާއި
ސްކޫލްތަކުގެ ބަޖެޓު އެ ސް ކޫލްތަކަށް ލިބިގެން. އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީއަކުން ރާއްޖޭގައި ހުރި އެއް ހާހެއްހާ
ސްކޫލަށް ބޭނުންވާ ހުރިހާ ކަމެއް ބޭނުންވާ އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި ކޮށެއް ނުދެވޭނެ. އެހެންނަމަވެސް، އަދިވެސް،
މިއަދު ވެސް މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް ސްކޫލްތަކުގެ ބަޖެޓު އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީން ކޮންޓްރޯލްކުރަމުންދަނީ. އެ
ބޭފުޅުން ބޭނުންވާ ތަކެތި ހޯދައިދީ، ބައެއް ފަހަރަށް ހޯދޭ، އަނެއް ބައި ފަހަރަށް ނުހޯދި، މިހެން މިކަން
ހިނގަމުންދަނީ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓަރަށް އަދި ފައިނޭންސް މިނިސްޓަރަށް ގޮވާލަން،
ސްކޫލްތަކުގެ ބަޖެޓު ވީހާ އަވަހަކަށް އެ ސްކޫލަކާ ހަވާލުކޮށްދިނުމަށް. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް، ދައުލަތަށް ލިބޭ މަތީ
ތަޢުލީމުގެ ފުރުޞަތުތައް، ކޯސްތައް ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށްރަށަށް ހަމަހަމަވާނެ ގޮތަށް އެ ފުރުޞަތުތުތައް ލިބެން
އެބަޖެހޭ. މާލޭގެ ސްކޫލުން ކިޔަވާ ކުދިން ވަރަށް މޮޅު. އަދި ރާއްޖެއިން ބޭރުން ކިޔަވާ ކުދިން އަދި އެއަށްވުރެ
މޮޅުވެދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، ރަށްރަށުގައި ކިޔަވާ ކުދިންނާއި މި ކުދިންނާ ވާދަކޮށްގެން މި ލިބޭ ފުރުޞަތު، ބޭރަށް
ކިޔަވަން ދާން ލިބޭ ފުރުޞަތުތައް ލިބުމުގައި ވަރަށް ހަނި ދާއިރާތަކެއް ހުރީ. އެހެންކަމުން، ރާއްޖެ 20 ސަރަހައްދަކަށް
ބަހާލެވިގެން ދައުލަތަށް ލިބޭ ކޯސްތައް އެ ސަރަހައްދުތަކަށް އޮންނަ ޕަސެންޓޭޖަކުން ލިބިގެން ނޫނިއްޔާ ، މުޅި ރާއްޖެ
ތަރައްޤީވެގެނެއް ނުދާނެ. މާލޭގައި އެބަތިބި، މާލޭގެ މިނިސްޓްރީތަކުގައި އެބަތިބި ވަރަށް ބައިވަރު ޑިގްރީ ހަދާފައި ތިބި
ނޫނިއްޔާ ޑިޕްލޮމާ ހަދާފައި ތިބި ބޭފުޅުން. އެހެންނަމަވެސް، އެ އަދަދަކަށް ނޫނީ އެއާ ކައިރިކުރާ މިންވަރަށް ވެސް
ރަށްރަށަކު ނެތް. އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ އެކަށީގެންވާ މީހުން ނުލިބިގެން. ތަރައްޤީގެ ޕްރޮގްރާމެއް ހިންގުމަކުން
ތަހުޒީބެއް ނުވެވޭނެ. ތަރައްޤީއެއް ވެސް ނުވެވޭނެ. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންވޭ ތަހުޒީބު
މުޖުތަމަޢެއް ބިނާކުރުމަށް ޓަކައި ތަޢުލީމީ މުޖުތަމަޢަކަށް އެތަން ބަދަލުވެގެންދާން. އެކަން ކުރުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުގެ
ސިޔާސަތުތަކަށް ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް ގެންނަން މިއަދު އެބަޖެހޭ. ގެނެސްގެން ނޫނިއް ޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މި
ކަންކަމެއް ނުކުރެވޭނެ. ރަށްރަށުގައި ޑިގްރީ އާއި ޑިޕްލޮމާ ފެންވަރުގެ ކުދިންތައް، މާސްޓަ ރސް ހަދާފައި ތިބި ކުދިން
އިތުރުވާން އެބަޖެހޭ. އެރުން މިއަންނަ ތަހުޒީބާއި ތަމައްދުނުގެ ތެރެގައި އަޅުގަނޑުމެން ފައިތިލަ ހަމަކުރެވޭނީ.
ރާއްޖެތެރެއާއި މާލެއާ މި އޮތް ބޮޑު ތަފާތު ކުޑަވާންޖެހޭނެ. ތަފާތު ކުޑަކުރެވޭނީ އަޅުގަނޑު ކުރިން މިދެންނެވިހެން
މިކަންކަން ދޫކޮށްލެވިގެން. ތަޢުލީމަށް ޓަކައި މިއަދު އިންޓަރނެޓް ވަރަށް މުހިންމު. ސަރުކާރުން އެބަޖެހޭ ވީހާ
އަވަހަކަށް އިންޓަރނެޓުގެ އަގު ހެޔޮ ކުރަން. ހުރިހާ ސްކޫލްތަކެއްގައި ހުރިހާ ދަރިވަރުން މިއަދު އިންޓަރނެޓު
ބޭނުންކުރަމުން އެބަދޭ. އެހެންނަމަވެސް، މި ސަރަހައްދަށް ބަލާއިރު ވެސް ، ދުނިޔެއަށް ބަލާއިރު ވެސް ރާއްޖެއަކީ މިއަދު
އިންޓަރނެޓު އެންމެ އަގުބޮޑު އެއް ޤައުމު. މިކަމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުން އަވަސް ފިޔަވަޅުތަކެއް އަޅަން އެބަޖެހޭ.
އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން، މިއަހަރު ތެރޭގައި ސަރުކާރުން އިންޓަރނެޓުގެ އަގު ހެޔޮކޮށް ، ދަރިވަރުންނަށް ބޭނުންވާ
ވަސީލަތްތައް ގާއިމު ވެ ގެންދާއިރު އިންޓަރނެޓަކީ ވެސް ރާއްޖޭގެ ސްކޫލްތަކުންނާއި، ރާއްޖޭގެ ކިޔަވާ ކުދިންނަށް ފަސޭހަ
96

އެއްޗަކަށް ވެގެންދާނެ ކަމަށް. އަގުހެޔޮ އެއްޗަކަށް ވެގެންދާނެ ކަމަށް. އެހެންނޫނިއްޔާ، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ
ކަންތައްތަކެއް ހާސިލެއް ނުކުރެވޭނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މީގައި އަޅުގަނޑުމެން އަނެއްކާވެސް ވިސްނާލަންވީ،
ދަޢުލަތުން މިވަރު ބޮޑު ޚަރަދު ކުރަމުންދާއިރު ރައްޔިތުން ވެސް ހަމަ އެކަށީގެންވާ ހޭދައެއް މިއަދު ތަޢުލީމަށް ޓަކައި
ކުރަމުން އެބަ ގެންދޭ. އެހެންކަމުން، މީގެ ފުރިހަމަ ނަފާ ލިބޭނެ ގޮތްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ކަންތައްތައް ބައްޓަންކުރަ ން
އެބަޖެހޭ. ރާއްޖޭގެ ކުއްޖަކު ސްކޫލް ނިމިގެން ނިކުންނައިރުގައި އެ ކުއްޖާއަކީ މުޖުތަމަޢު ބިނާކުރުމަށް ޓަކައި
ތައްޔާރުކުރެވިފައި ހުރި ކުއްޖަކަށް ވާން އެބަޖެހޭ. އެ ކުއްޖާގެ ސިކުނޑިއާއި، އެ ކުއްޖާގެ އަދަބާއި އަޚުލާޤު
ބައްޓަންވެގެން ދާން އެބަޖެހޭ. މި ބީދައިން އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ބައްޓަންވެގެން ނޫނިއްޔާ މި ޤައުމުގެ
މުސްތަޤުބަލު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ބޭނުންވާ ގޮތަށް ބައް ޓަންވެގެން ނުގެންދެވޭނެ. ތަޢުލީމީ މުޖުތަމަޢެއް ބިނާކޮށްގެން
ނޫނިއްޔާ ޤައުމުގެ މުސްތަޤުބަލު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނާކަށް ނޯންނާނެ. އެހެންކަމުން މިއަދުން މިއަދަށް ވެސް،
މިހާރަށްވުރެ ބޮޑަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަން އެބަޖެހޭ ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ރަނގަޅުކުރަން. މިއީ
ވަކި ބަޔެއްގެ ޒިންމާއެއް ނޫން. އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީގެ ބޮލުގައި އެކަނި އަޅުވައިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކަން
ރަނގަޅެއް ނުކުރެވޭނެ. ސްކޫލްތަކުން އެބަޖެހޭ އެ ބޭފުޅުން ކަންތައްތައް ހިނގާ ގޮތާ މެދު ރައްޔިތުން ދެކޭގޮތް ވަރަށް
ބޮޑަށް ސާފުވާން. އަދި ސާފުކުރަން. އޭރުން އެ ބޭފުޅުންނަށް ރަނގަޅު ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ފެނިގެންދާނީ.
ކައުންސިލުތަކަށް ބޮޑު ބަޖެޓެއް ދިނީމާ ކައުންސިލުތަކުގެ ބަޖެޓުން ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ބެލެނިވެރިންގެ އަތުން ކުރާ
ހޭދަތައް އުނިވާން އެބަޖެހޭ. ކައުންސިލަށް ލިބިފައިވާ ބަޖެޓުން ، ސްކޫލަށް ބޭނުންވާ ބައެއް ކަންތައްތައް ކުރެވެންޖެހޭނެ.
ހަމައެއާއެކު ޕްރީ ސްކޫލްގެ ތަޢުލީމު މި ބިލު ފާސްވެގެންދިޔުމުން ސަރުކާރުން ދޭ ތަޢުލީމެއްގެ ގޮތުގައި
ބިނާވެގެންދިޔަ އިމާ ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ފަސޭހަތަކެއް ލިބިގެންދާނެ. ހަމައެއާއެކު މި ބިލުގައި ޚާއްޞަ އެހީއަށް
ބޭނުންވާ ކުދިންނަށް ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި ހަމަހަމަ ފުރުޞަތުތަކެއް ލިބެންޖެހޭނެ ކަމަށް އެބައޮތް. އެހެންނަމަވެސް،
މިއަދު ވެސް ބައެއް ރަށްރަށުގައި އެފަދަ ކްލާސްތައް ނެތްއިރުގައި، އަނެއް ބައި ރަށްރަށުގައި އެފަދަ ކްލާސްތައް
ހުރިއިރުގައި ، އެ ކުދިންނަށް ބޭނުންވާ އެކަށީގެންވާ ތަމްރީނު ދޭނެ އެކަށީގެންވާ ޓީޗަރުން އުފެއްދިފައިނެތްކަން ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން އެބަޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ހަމަހަމަކަމުގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ، ހަމަހަމަކަން
ލިބެންޖެހޭނީ ހުރިހާ ގޮތަކުން ވެސް ހަމަހަމަކަމާ އެއްކޮށް. ބޮޑެތި ތަފާތުތައް ނައްތައިލެވޭނީ ސްކޫލުތަކަށް ބާރުދީ،
ސްކޫލުތައް ހިންގުމުގައި ތިއްބަވާ ބޭފުޅުންނަށް ބޭނުންވާ ތަމްރީނާއި، އެ ބޭފުޅުންގެ މުސާރައާއި އެ ބޭފުޅުންނަށް
ބޭނުންވާ އެންމެހައި ކަންތައްތައް ކޮށްދީގެން. އެ ކަންކަން ވުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުން މި ބިލު ހުށަހަޅާފައި މި ވަނީ. މި
ބިލުގެ ކޮމިޓީ މަރުޙަލާ ނިމިގެންދާއިރުގައި މި ކަންކަން ފުރިހަމަވާނެ ގޮތަށް މި ބިލު ބައްޓަންވެގެންދިއުމަކީ ، އޭރުން
ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ ބަދަލުތައް އަންނާނެކަމާ މެދު އަޅުގަނޑުމެން ޝައްކެއް ނުކުރަން.
ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.
97

ނިން މު ން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެ ވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ، މި ވަގުތު ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން އެދިވަޑައިގެންފައިވާ އިއްޒަތްތެރި 2
މެންބަރުން ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ނެތް މާލަމުގައި. މި ވަގުތު ޖަލްސާގެ ގަޑި ހަމަވުމަށް ވެސް ވަރަށް ކައިރިވެފަ އިވުމާ އެކު
އަޅުގަނޑު ޖަލްސާ ނިންމާލަން ގަސްތުކުރަން. އާދެ، ދެން މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާއެއް އޮންނާނީ، 19 ފެބުރުވަރީ ވާ ބުދަ
ދުވަހު ހެނދުނު 9:00 ގަ އި.
والحمد هل ر ب العالمين. މަޖިލިސް ނިމުނީ.
____
98